

Del 3: Kunstens og ophavsmandens fald

*An error doesn't become a mistake
until you refuse to correct it.*

(Orlando A. Battista, forfatter)

19. Introduktion: Grundlæggende ophavsret

Ophavsretsloven kaldes af og til for *Kunstnernes Grundlov*, men er det retvisende? Hvem vil politikerne egentlig beskytte? Hvad vil de opnå med loven? Det behandles i dette kapitel, hvor vi også ser på begreberne “retskraft”, “rettighedshaver” og “lovhjemmel”.

Temaerne for del 3

I forordet antydede jeg, at Danmark næppe i virkeligheden kan leve op til de fine ord om en korrupsionsfri retsstat. Retssager behandles ligesom sportskampe, dvs. journalisterne spørger vinderne, hvordan de har det med at have vundet, og de er som regel glade og tilfredse. Jeg har endnu til gode at høre en vinder give udtryk for, at det var smadder uretfærdigt, og han vandt kun, fordi dommerne var på hans side. Vinderne er tilfredse, og kvaliteten af rettens afgørelser debatteres ikke.

I del 3 tager jeg igen læseren med bag kulisserne. I del 2 beskrev jeg, hvordan Johan Schlüter via retssagen mod Erik Viuff Christiansen etablerede et monopol til FDV på markedet for udlejning af videofilm. Det var forholdsvis nemt at følge med i på grund af det lineære forløb. Historien om, hvordan dommerne fastholdt monopoliet, også efter at svindelnummeret var afsløret, er mere kompliceret, bl.a. fordi den er fordelt over flere retssager med forskellige sidehistorier.

Det handler om, hvordan lovgiverne - og det er både politikerne i Folketinget og regeringerne i EU - med deres lovgivning vil beskytte kunsten og kunstnerne i tiltro til, at det har værdi for borgerne at leve i et kulturelt alsidigt samfund. De vil både beskytte de kunstnere, som frembringer værkerne, og selve kunsten qua dens kulturelle betydning. Ophavsretslovens tre første paragraffer er centrale, og § 3 behandles på næste side. Derefter behandles flere ophavsretlige begreber, og i kapitel 20 behandles EU's låne/leje-direktiv, der var en del af gennemførelsen af det indre marked. Således etableres det relevante retsgrundlag.

Størstedelen af del 3 er en udførlig gennemgang af tre retssager, der hver for sig viser, hvor lidt det har at sige, hvad der står i loven, når man står i retten. Den internationale industris indflydelse rækker via folk som Mogens Koktvedgaard og Peter Schønning langt ud over lovgivningen. De love, der burde beskytte kunsten og kunstnerne, har i praksis fået den stik modsatte virkning. De tre retssager er:

1. Sydney Pollack-sagen om ophavsmandens kunstneriske rettigheder.
2. Injuriesagen om afsløringen af Johan Schlüters svindelnummer.
3. Udlejningssagen om FDV's angreb på udlejningen af LaserDiscs.

Jeg holder meget af film, og visse film har betydet noget særligt i mit liv. For mig er respekt for filmværkers kunstneriske og kulturelle betydning vigtig, og derfor har jeg taget de - i manges øjne - udsigtsløse slagsmål i retten. Jeg vil i kapitel 21 fortælle, hvorfor film på LaserDisc var værd at slås for, og i kapitel 24 vil jeg med et illustrativt eksempel vise, at film kan være mere end “bare” underholdning.

Virkningen af ophavsretslovens § 3

Danmark er faktisk foregangsland på dette område. Hensyn til filmkunsten har forårsaget, at spillefilm ikke må afbrydes af reklameblokke, og derfor var TV3 nødt til at etablere sig uden for Danmarks grænser.

Ophavsretslovens § 3 indeholder i international sammenhæng usædvanlige bestemmelser. Den sikrer respekt for kunstneren, selv efter dennes død, og i stk. 2 beskytter den også værket. En særbestemmelse i stk. 3 kan se ud som om, at ophavsmanden mister en ret, idet Leonardo da Vinci f.eks. ikke kan sige: "Stik mig 100 kr., og så kan du gøre ved *Mona Lisa*, hvad du har lyst til." Hans økonomiske handlefrihed er som udgangspunkt begrænset af § 3, stk. 3, men det er der gode grunde til.

Kunstneren er ofte den svage part i et aftaleforhold, og han kan presses til at give afkald på rettigheder, han egentlig ikke ønsker at give afkald på, men det kan være betingelsen for at få en opgave. § 3, stk. 3, redder ham fra det dilemma.

Den anden grund er, at værkerne anses for at have samfundsmæssig betydning, som går videre end hensynet til kunstnerne. Det var ikke for kunstnernes skyld, at det internationale samfund bekymrede sig for talebanstyrets ødelæggelse af tusind år gamle Buddha-statuer, for kunstnerne er jo for længst døde og borte. Vi ønsker at bevare kunstværkerne, fordi de har betydning i sig selv. Der er en samfundsmæssig interesse i at bevare de originale kunstværker, sådan som de er skabt.

§ 3. Ophavsmanden har krav på at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af værket som når dette gøres tilgængeligt for almenheden.

Stk. 2. Værket må ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart.

Stk. 3. Sin ret efter denne paragraf kan ophavsmanden ikke frafalde, medmindre det gælder en efter art og omfang afgrænset brug af værket.

Ophavsretslovens § 3

§ 3. Stk. 3

Efter § 3, stk. 3, kan ophavsmanden ikke frafalde sin ret efter stk. 1 og 2, medmindre det gælder en efter art og omfang afgrænset brug af værket. Droit moral-beskyttelsen er således principielt uoverdragelig. Se også § 53, stk. 1.

Bestemmelsen i stk. 3 betyder, at ophavsmanden ikke på forhånd kan fraskrive sig disse rettigheder, fx i forbindelse med en generel overdragelse af ophavsretten, uanset at der foreligger udtrykkelig aftale herom. En sådan aftale er efter stk. 3 ugyldig, dvs. at ophavsmanden kan kræve sin droit moral respekteret, selv om han eller hun skulle have skrevet under på ikke at ville gøre disse regler gældende.

Lemlæstelse af et kunstværk?

En kunstlærer er på udstilling og finder et maleri af en kvinde med et gådefuldt smil (det øverste billede). Han kan godt lide billedet og køber det af galleriets ejer og spørger, om han kan få det leveret indrammet. Det er ikke noget problem, svarer galleriejeren, og senere leverer han billedet (det nederste billede) med en seddel med denne meddelelse:

- Jeg fandt en pæn ramme. Maleriet passede ikke helt præcis til rammen, men det har jeg klaret ved at skære maleriet til, så det passer.

I filmbranchen er det normalt at behandle film på den måde, i dag fordi fjernsynsskærmens format er 16:9, oprindeligt fordi tv-formatet var 4:3, så ingen af de to formater passer til alle film. Selvom det originale billede var dobbelt så bredt, var det helt normalt at nøjes med at vise "det vigtigste" og glemme resten. Processen kaldes pan&scan. Filminstruktørerne har det, men er det i strid med ophavsretslovens § 3?

denskjultekorrupsion.dk/video6a

I do as much storytelling within my frame as I think a writer does - in this case when I wrote the script. I try to tell a beginning, a middle and an end, three acts. I put a lot of information into the frame and often on tv, when our wide screen Panavision movies are panned and scanned you're only seeing half a movie. You're only seeing usually the actors who are talking and performing and the information that is transmitted through their dialogue and through their emotions but you don't see a lot of what I'm trying to do as a

director because the information that's on the left side of the frame you're just not seeing, because your tv sets are square. And you're missing out on composition which is also a form of storytelling; where the mountain, Devil's Tower, is juxtaposed to where the people are standing. If it's important that you see Devil's Tower next to the people, the camera - on tv - a normal tv - has to electronically either pan over to show the tower, which is a pan I never intended to do as the director of the film, or you make an electronic cut or an edit, and you flick over to the left side of the frame, and I never intended a cut to be made there. It takes the rhythm of the scene and just ruins it.

Steven Spielberg om Close Encounters of the Third Kind på LaserDisc

Fotograferingsforbuddet på Christiania

For nogle år siden var der debat, efter at en journalist var blevet smidt ud af Christiania, fordi han havde taget billeder på Pusher Street, selvom der tydeligt i ord og billede var gjort opmærksom på, at fotografering var forbudt.

Var det rimeligt at forvente af journalisten, at han respekterede forbuddet?

Betydningen af retskraft og lovhjemmel

Nej, det var det ikke, og derfor opstod debatten. Forbuddet mod fotografering er et selvbestaltet forbud mod fotografering på et offentligt område, og man er som borger ikke forpligtet til at respektere alle mulige selvbestaltede forbud. Skiltet på muren har ikke retskraft.

Man er som borger kun forpligtet til at respektere forbud, der har hjemmel i loven, så hvis Folketinget har bestemt, at noget skal være forbudt, eller hvis det har bemyndiget nogen til at træffe beslutninger om forbud, skal man som borger respektere forbuddet. Hvis et forbud er bestemt ved lov, har det retskraft.

Parkeringsforbuddet foran Laserdisken

Man må ikke parkere foran Laserdisken. Forskellen på forbuddet mod parkering foran Laserdisken og forbuddet mod fotografering på Christiania er lovhjemlen. Der er ingen lov, der forbyder borgere at fotografere på Christiania, men der er en færdselslov, som giver vejbestyrelsen mulighed for (med politiets samtykke) at træffe bestemmelse om parkering, herunder at forbyde parkering bestemte steder. Når vejbestyrelsen har forbudt parkering foran Laserdisken og informeret om det på en sådan måde, at det er forståeligt for borgerne, skal forbuddet respekteres.

Her præsenteres en problemstilling, som alle - bortset fra dommere - opfatter som en selvfølge. Selvom Folketinget har givet en vejbestyrelse lovhjemmel til at forbyde parkering, og det er meddelt ved skiltning, betyder det ikke, at man skal indhente tilladelse, før man parkerer. Der er forskel på at skulle respektere et forbud og på at skulle indhente tilladelse. Forskellen på de to ting - som netop dommere ikke kan eller måske ikke vil forstå - behandles udførligt i del 4.

ADVARSEL: Denne videokassettes programindhold er beskyttet i medfør af ophavsretsloven. Samtlige rettigheder til programindholdet indehaves af Buena Vista Home Video. Dette videogram må kun sælges til privatpersoner af en af Buena Vista Home Video godkendt forhandler. Videogrammet må kun benyttes til privat brug, d.v.s. til forevisning uden vederlag i private hjem. Tilbagekøb, ombytning, udlejning og udlån, herunder udlån fra biblioteker, eller kopiering af videogrammet er forbudt. Overtrædelse af dette forbud er strafbart og medfører erstatningspligt. Overtrædelse vil medføre retsforfølgelse fra Foreningen af Danske Videogramdistributører.

Teksten på bagsiden af Walt Disneys salgskassetter, 1992

Læsehestens køb/salg/bytte

I 1992 havde FDV fuld kontrol over udlejningsmarkedet, men der var opstået et marked for købefilm, og i kølvandet på det var der opstået et marked for brugte film. Det var ikke med FDV's gode vilje, at videokassetterne blev solgt videre. De forsøgte at skræmme filmsamlerne ved at skrive på omslaget, at kun godkendte forhandlere måtte sælge videokassetten, og tilbagekøb og ombytning var forbudt. Indehaveren af Læsehesten, Lars Christensen, havde købt og solgt brugte bøger, blade og tegneserier i årtier, og han tog videokassetterne med i sit sortiment.

FDV gik til fogedretten for at få nedlagt forbud mod hans handel med brugte videokassetter med den begrundelse, at der var tale om skjult udlejning. De havde alle rettighederne til videokassetterne i Danmark, sagde de, og han havde ingen forhandleraftale. Han opkøbte konkursboer og købte film fra private, og det lagde han ikke skjul på. Kunne FDV forbyde hans handel med brugte film?

Den 6. maj 1992 afviste fogedretten FDV's krav om forbud mod Læsehestens salg af brugte film. Retten fastslog, at der hverken i ophavsretslovens § 23, stk. 3, eller i lovens forarbejder var belæg for, at rettighedshaverne kunne forhindre, at videokassetterne videresælges, herunder tilbagesælges til den tidligere ejer.

FDV appellerede til Vestre Landsret, men uden held. I kendelsen bemærkede landsretten, at det ikke betød noget, at videokassetterne var forsynet med en tekst med forbud mod tilbagekøb og ombytning, fordi spørgsmålet om en krænkelse skal afgøres på grundlag af ophavsretslovens bestemmelser. Som udgangspunkt kan man ikke bare lave sine egne regler og tvinge andre til at følge dem.

Indledningsvis bemærkes, at den omstændighed, at videogramdistributørerne har forsynet filmkassetterne med en tekst med bl.a. forbud mod tilbagekøb og ombytning, ikke findes at kunne tillægges selvstændig betydning i et tilfælde som det foreliggende, hvor spørgsmålet om en eventuel krænkelse af kærændes rettigheder må afgøres på grundlag af ophavsretslovens bestemmelser.

Vestre Landsrets kendelse, 11. november 1992

Ophavsrettens indhold

Ophavsretslovens § 2 (side 154) specificerer, hvad ophavsretten betyder. Det er en ret, der af Folketinget via ophavsretsloven tildeles den person, som frembringer et værk. Man skal ikke gøre noget for at erhverve den. Man har den automatisk.

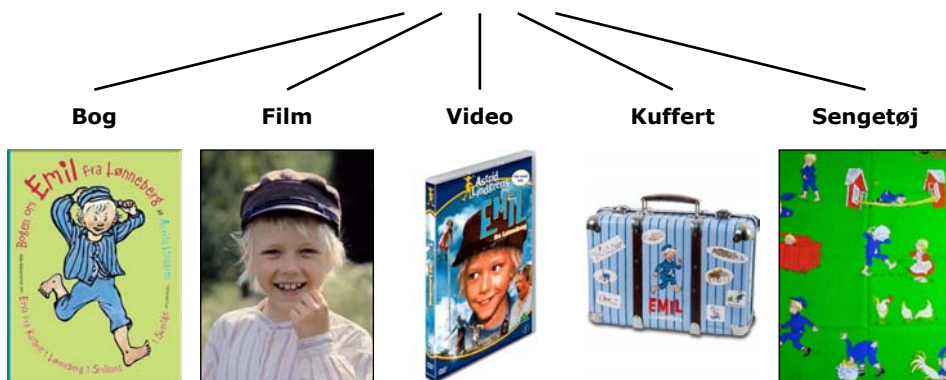
Ophavsretten er en serie rettigheder, som de fleste anser for at være naturlige. Hvis man har skrevet en bog, har man eneret til at fremstille eksemplarer af den, og man bestemmer også, om den må filmatiseres. Hvis værket er en film, har man også eneretten til at vise (fremføre) filmen i biograferne og via andre medier.

Den danske ophavsretslov beskytter dem, som har skabt værkerne, så de kan høste frugterne af deres kreative indsats. Udgangspunktet er, at ophavsmændene har alle rettighederne, så derfor er den indskudte bemærkning “med de i denne lov angivne indskrænkninger” vigtig. Jeg har nævnt flere af indskrænkningerne, f.eks. konsumtion af retten til at råde over udgivne eksemplarer. Reglerne i § 14 giver andre ret til at gengive offentliggjorte værker i et vist omfang og at citere fra dem. Set fra ophavsmændenes side er det indskrænkninger. Også retten til at kopiere til privat brug i § 11 er en indskrænkning af ophavsmændenes rettigheder.

Et værk kan udnyttes på mange måder, og normalt overdrager ophavsmanden retten til at udnytte værket på en bestemt måde ved aftale, en såkaldt licensaftale. Forfatteren Astrid Lindgren kan f.eks. aftale med Gyldendal, at forlaget får lov til at udgive en af hendes bøger på dansk. En licensaftale er afgrænset og specifik og vil normalt løbe over en aftalt periode. Hvis Gyldendal indgår en aftale med Astrid Lindgren om at udgive *Emil fra Lønneberg*, så gælder aftalen ikke *Pippi Langstrømpe*. Det vil også være aftalt, at Gyldendal udgiver bogen på dansk, så Astrid Lindgren samtidig kan aftale med et svensk forlag, at det får lov at udgive bogen på svensk. Og så fremdeles på alle verdens sprog.

Figurer og ting fra bogen vil kunne udnyttes på forskellig vis. Man kan sælge kopier af Emils hue, og billeder fra bogen eller fra en filmatisering kan sættes på alle slags produkter. Hver aftale er klart afgrænset - og skal være klart afgrænset - for ellers vil der opstå konflikter mellem de mange forskellige rettighedshavere.

Astrid Lindgrens ophavsret til *Emil fra Lønneberg*

De to ophavsretlige hovedretninger

I 90'erne regerede Peter Schønning i Kulturministeriet, og det var ham, der var ophavsretslovens ansigt udadtil. Han skrev det mest benyttede værk om ophavsretsloven efter revisionen i 1995, og han skrev bind 3 i Kulturministeriets serie, *Kulturens Politik*, med titlen *Ophavsretten mellem kulturpolitik og handelspolitik* (1994).

Herfra har jeg gengivet hans beskrivelse af forskellene på de to ophavsretlige hovedretninger fra dengang, hvor kunst stadig havde kulturel betydning, og hvor den danske ophavsretslov stadig beskyttede ophavsmanden.

Siden har den internationale industri og dens lobbyister systematisk tilranet sig rettigheder, så ophavsretten i dag hverken handler om kunst eller kunstnere, men om at sikre et maksimalt økonomisk udbytte til industrien.

Forskellen på de to ophavsretlige hovedretninger afspejles af lovgivningen i de respektive lande. I de lande, hvor lovgiver går ind for "droit d'auteur"-modellen, f.eks. Danmark, er ophavsretten tildelt den kunstner, der med sin kreative indsats har frembragt værket. I de lande, hvor lovgiver går ind for "copyright"-modellen, f.eks. Storbritannien og USA, er ophavsretten tildelt den producent, der med sin økonomiske investering i værket har gjort produktionen af værket mulig.

I Danmark blev ophavsretten ved lov givet til ophavsmanden.

I Storbritannien og USA blev ophavsretten ved lov givet til producenten.

Ophavsretten er internationalt delt i to retninger: den kontinental-europæiske droit d'auteur-model og den angloamerikanske copyright-model.

Droit d'auteur-modellen har sit navn efter det franske ord for ophavsret. Det var i Frankrig, i revolutionstiden sidst i 1700-tallet, at den første egentlige ophavsretslov med beskyttelse af ophavsmandene så dagens lys. Denne droit d'auteur-model bredte sig til resten af det europæiske kontinent og dominerer nu ophavsretslovgivningen i Europa, også i Danmark og resten af Norden. Efter denne model er fokus sat på de skabende og udøvende kunstneres økonomiske og ideelle interesser. Producenterne kommer i anden række. Det er stadig Frankrig, der er international bannerfører for disse ophavsretlige principper.

Copyright-modellen har sit navn efter den engelske betegnelse for ophavsret. Storbritannien og USA var længe om at løsrive sig fra privilegieordningerne, og deres ophavsretslove indeholder stadig rester af principperne bag privilegierne. Storbritannien har efterhånden tillempt sin lovgivning efter principperne på kontinentet, men USA står stadig stejlt på copyright-modellen. Efter denne model er fokus sat på producenternes økonomiske interesser; rettighederne er grundlæggende udtryk for en beskyttelse af de økonomiske investeringer i produkter som film og software. De skabende og udøvende kunstnere kommer i anden række.

Peter Schønning: Ophavsretten mellem kulturpolitik og handelspolitik, 1994

Ophavsmænd, rettighedshavere og licenstagere

Johan Schlüter var en dygtig lobbyist, og når han krævede økonomiske fordele til den industri, han arbejdede for, talte han altid om “kunstnerne, ophavsmændene og andre rettighedshavere”. Men hvem var de, og hvem løb med gevinsten?

Hvis man ejer en bil, siger man, at man er bilejer. Hvis man har ophavsretten til et værk, siger man, at man er rettighedshaver. Man kan blive rettighedshaver ved at få tildelt ophavsretten af lovgiver, dvs. man kan i Danmark frembringe et værk, eller man kan i Storbritannien eller USA investere i et værk.

En anden mulighed er, at man ved aftale og mod betaling kan erhverve en ret fra rettighedshaveren. Jeg kalder det ikke “ophavsretten”, for det kalder man ofte hele baduljen. Det normale er, at ophavsmanden eller producenten deler ophavsretten op i små bidder og sælger “udnyttelsesretten” til hver bid for sig. Det kaldes licens. Hvis man fremstiller krus, kan det være en god forretning at købe en licens til at sætte et billede af Emil fra Lønneberg på sine krus og sælge dem til fans af Emil. Man er sjældent interesseret i at konkurrere med andre producenter af krus, så man sørger ofte for at erhverve en eneret til den ønskede licens.

Ophavsmanden er den person, der med sin kreative indsats har frembragt et værk. Det ændres ikke, selvom udnyttelsesretten overdrages. Astrid Lindgren er ophavsmand til *Emil fra Lønneberg*, også selvom Gyldendal udgiver bogen, men når privilegierne udnyttes i praksis, er det “andre rettighedshavere”, nemlig licenstagere, der løber med gevinsten - og sædvanligvis på bekostning af kunstnerne.

Udnyttelsespligt

Ophavsmanden, f.eks. en forfatter, må gerne gemme sin bog og aldrig vise den til nogen, men hvis man køber licens til at udnytte et værk, er man også forpligtet til at gøre det. Man må ikke erhverve rettigheder med henblik på at forhindre, at offentligheden får adgang til værket jf. § 35 om forlagsaftaler. Efter 1995 blev det til: “Erhververen har pligt til at udnytte værket.”

§ 35. Forlæggeren er pligtig at udgive værket inden en rimelig tid og sørge for dets spredning i den udstrækning, hvori afsætningsforholdene og omstændighederne i øvrigt gør det muligt.

Ophavsretslovens § 35

Udnyttelsespligt er generelt begrundet i, at erhververen ikke bør kunne lægge - som man kalder det - den døde hånd på værket ved at hindre en værksudnyttelse til skade for ophavsmanden og samfundets interesser, jf. Blomqvist 1987, s. 179. I tilfælde af en aftalt royaltyhonorering har ophavsmanden en oplagt økonomisk interesse i, at værket bliver udnyttet af rettighedshaveren. For ophavsmanden kan der tillige være ideelle interesser forbundet med udnyttelsespligten, jf. Strömholm i NIR 1984, s. 53.

20. EU's låne/leje-direktiv

I kølvandet på EU-Domstolens behandling af Warner-sagen, blev der indført en udlejningsret - en ret til at forbyde udlejning - i flere lande. Nogle steder blev den givet til ophavsmændene, andre steder til producenterne. Det blokerede for gennemførelsen af det indre marked, så Kommissionen fandt det nødvendigt at harmonisere på området.

Udlejningsrettens udbredelse

Da Warner-sagen blev behandlet ved EU-Domstolen, var der hverken i Danmark eller i Storbritannien en særlig lov om udlejning af film, men der var i Danmark en bestemmelse om udlejning af musikværker med den praktiske virkning, at det var forbudt at udleje CD-plader. Jeg har aldrig hørt om nogen, der har spurgt efter ophavsmændenes tilladelse til at udleje. Udlejningen af CD-plader ophørte, og på den måde blev der skabt et salgsmarked for CD-plader.

Johan Schlüters og den danske regerings forklaringer til EU-Domstolen havde ikke til formål at skabe et salgsmarked for videofilm, men at holde de britiske film ude af det danske udlejningsmarked. Kommissionen og de øvrige medlemsstater tog imidlertid den konstruerede argumentation for pålydende - og når det gjaldt musik, var den jo også rigtig nok.

Umiddelbart efter EU-Domstolens dom tilkendegav Francis Maude, medlem af det britiske parlament, sin støtte til en udlejningsret - altså forstået som en ret til at forbyde udlejning! Han lod sig overbevise om, at udlejningsforretningerne i vidt omfang blot udlejede værkerne, så lejerne kunne tage en kopi til sig selv i stedet for at købe et eksemplar. Samme år blev der i Storbritannien vedtaget en udlejningsret for både film og musik, og i overensstemmelse med britisk tradition blev den i *The Copyright, Designs & Patents Act 1988* givet til producenten.

Først med lov nr. 378 af 7. juni 1989 blev der indført en udlejningsret for filmværker i den danske lovgivning, og i overensstemmelse med dansk tradition blev udlejningsretten i § 23, stk. 3, givet til ophavsmanden.

We are now persuaded that some genuine objections need to be met...

Evidence from Japan suggests that over 90 % of rented recordings are copied and this has had a serious effect on the record industry in Japan. If the Japanese experience were repeated here, it would entail lost sales of up to £200 million a year... Unless we [provide such a full exclusive right] there will be a serious impact upon the industry. The specific mischief that we seek to put right is that of rental shops which effectively rent for no purpose other than that of making possible illegal copying. These are the overnight-type rental arrangements whereby one rents a compact disc, tapes it and returns it the next day.

Mr. Francis Maude, Member of Parliament, 24. maj 1988

Mogens Koktvedgaards gratis råd

Tilfældet ville, at det var Mogens Koktvedgaard, der i forsøget på at få mig til at føle mig dum satte mig på sporet af Kommissionens forslag til et direktiv om udlån og udlejning.

Da jeg ringede til ham første gang, ville han gerne rådgive vedrørende mine undersøgelser af retssagen mod Erik Viuff Christiansen, men et par dage senere behøvede han ikke engang at læse min rapport, før han mente, at jeg skulle sætte mig bedre ind i tingene. Han var sikkert den bedste til "at sætte mig bedre ind i tingene", men da det kom til stykket, ville han alligevel ikke.

Min samtale med Mogens Koktvedgaard er gengivet på side 144. Hans reaktion påvirkede mig næppe på den måde, han måske havde håbet. Jeg vidste selv, hvor omhyggelig jeg havde været, og jeg var ikke imponeret over, at han konkluderede på mine undersøgelser uden overhovedet at have læst min rapport.

Et par uger senere fik jeg et ganske kortfattet brev fra ham. Hans gennemsyn af rapporten ændrede ikke hans indtryk af, at jeg "på en række ganske væsentlige punkter havde misopfattet retsudviklingen og retstilstanden vedrørende udleje af videogrammer," men han ville ikke belære mig i så henseende.

Jamen, jeg ville gerne belæres. Det var blandt andet derfor, jeg havde bedt om hans rådgivning. Siden jeg læste Jyllands-Postens artikel om Metronomes sejr ved EU-Domstolen, havde alle undersøgelserne drejet sig om at finde svar på spørgsmålene: Hvor har jeg taget fejl? Hvad har jeg overset?

Hvor svært havde det været for ham at fortælle mig, hvor jeg havde taget fejl, hvis jeg havde taget fejl? Min konklusion var, at jeg nok ikke havde overset noget, men måske var han indblandet på en eller anden måde? Han opnåede i hvert fald ikke at få mig til at droppe sagen. Jeg blev tværtimod endnu mere nysgerrig efter at finde ud af, hvordan det hele hang sammen.

Det vækkede min nysgerrighed, at han først tilbød at hjælpe mig, men efter at han havde fået rapporten og konstateret, at jeg havde misforstået retsudviklingen på en række punkter, ville han end ikke fortælle mig, hvad jeg havde misforstået.

Mit gennemsyn af rapport bibringer mig det indtryk, at De på en række ganske væsentlige punkter har misopfattet retsudviklingen og retstilstanden vedrørende udleje af videogrammer og lignende. Jeg skal ikke forsøge at belære Dem i så henseende, men finder dog anledning til at henlede Deres opmærksomhed på det direktivforslag om udlån og udleje, der gennem nogen tid har været behandlet af EF-myndighederne, og som antageligvis vil blive vedtaget inden længe. Gennem læsningen heraf og af forslaget omfattende forarbejder, vil De nok få en anden opfattelse af den gældende og den kommende europæiske retsorden.

Dette er ment som et godt råd. Det er velment og gratis.

For så vidt angår *filmværker* gælder det efter § 23, stk. 3, at hvis et filmværk er udgivet i form af exemplarsalg til almenheden - hvilket bl.a. og navnlig er praktisk ved *videogrammer* - må de omhandlede eksemplarer videresælges, men de må ikke *udlånes* eller *udlejes*. Når konsumtionen er så snævert begrænset på dette område, skyldes det de høje fremstillingsomkostninger for værker af denne type og den store fare for ulovlig eksemplar fremstilling (piratkopiering), jf. nærmere Bet. 1000/84 om Film- og Videogramspørgsmål.

Mogens Koktvedgaards Lærebog i Immaterialret, 2. udgave 1991

Mogens Koktvedgaards lærebog i immaterialret

Jeg startede med at læse hans *Lærebog i immaterialret*, som han havde anbefalet i telefonsamtalen. En gennemlæsning afslørede ikke noget, jeg havde overset, men jeg fandt en besynderlig forklaring på udlejningsretten i § 23, stk. 3, sammen med en henvisning til betænkningen om *Film- og Videogramspørgsmål*, som han mere end nogen anden havde været ansvarlig for (side 152).

Det var måske forklaringen på, hvorfor han blev så ophidset over min rapport? Jeg havde gjort meget ud af, at alle under retssagen mod Erik havde glemt ophavsretslovens § 25. Da jeg læste betænkningen om *Film- og Videogramspørgsmål*, fandt jeg ud af, at også ophavsretsudvalget havde glemt § 25.

Der er en mærkelig uoverensstemmelse mellem betænkningen og lærebogen. Skal man tro betænkningen, var det mest af alt en forglemmelse, at spredning af film ikke var medtaget i § 23 i 1961, og det forklarede ophavsretsudvalget med en teori om, at spredning af film dengang var uden praktisk betydning.

Da § 23, stk. 3, i 1989 blev indført, understregede Kulturministeriet og Johan Schlüter da også begge, at den nye regel skulle tillade videresalg.

Ikke desto mindre gav Mogens Koktvedgaard i lærebogen en ny begrundelse for at forbyde udlån og udlejning af videogrammer: Det var de høje fremstillingsomkostninger for filmværker og den store fare for ulovlig eksemplar fremstilling (piratkopiering). Det var totalt nonsens også ud over det faktum, at der hverken offentligt eller i Folketinget havde været en debat herom.

Videoudlejningen i Danmark lå på et ret højt niveau. FDV udlejede mange videokassetter, så § 23, stk. 3, kunne selvfølgelig ikke bruges til at forhindre piratkopiering. Det var jo ikke sådan, at præcis FDV's kassetter ikke kunne kopieres, og dem måtte man godt udleje. Det virkede som om, at Mogens Koktvedgaard i lærebogen ville bortforklare den sande baggrund for § 23, stk. 3, og jeg blev endnu mere skeptisk.

År	Salg	Leje	I alt
1984	-	278	278
1985	-	377	377
1986	-	460	460
1987	-	425	425
1988	-	305	305
1989	8	255	263
1990	57	279	279
1991	113	196	309
1992	140	166	306
1993	227	174	401

FDV's omsætningstal i mio. kr.

Mine kilder

Jeg satte mig for at undersøge direktivforslaget, og jeg var vidt omkring for at få fat på det alt sammen. Noget skulle købes hos Schultz Information, andet fik jeg fra Kommissionens og Parlamentets informationskontorer, Kulturministeriet og Udenrigsministeriet, og endelig skaffede Kim Behnke erklæringerne til optagelse i Rådets protokol. Parlamentets informationskontor har bekræftet, at denne liste over de officielle dokumenter om låne/leje-direktivet er komplet:

- 24/01-1991 Kommissionens forslag til Rådets direktiv: KOM(90) 586.
- 03/07-1991 Udtalelse fra Det økonomiske og sociale Udvalg.
- 12/02-1992 Parlamentets ændringsforslag i første høringsrunde.
- 30/04-1992 Kommissionens reviderede forslag: KOM(92) 159.
- 26/05-1992 Formandskabets kompromisforslag: 6796/92.
- 18/06-1992 Rådets fælles holdning.
- 30/06-1992 Rådets begrundelse.
- 03/07-1992 Meddelelse fra Kommissionen vedrørende Rådets fælles holdning.
- 28/10-1992 Parlamentets ændringsforslag i anden høringsrunde.
- 09/11-1992 Udtalelse fra Kommissionen.
- 19/11-1992 Rådets direktiv 92/100/EØF om udlejnings- og udlånsrettigheder.

Jeg fulgte den internationale debat i *European Video Review*, der var oprettet med EU-støtte for at informere om videobranchen, *Screen Digest*, den professionelle filmbranches fagblad, samt diverse aviser og fagblade. I øvrigt korresponderede jeg med Norman Abbott, formand for British Videogram Association (BVA), og jeg købte Blackstone's Guide til *The Copyright, Designs & Patents Act 1988*, der indførte udlejningsretten i Storbritannien. Fra disse kilder fik jeg et ganske andet indtryk af direktivet, end Mogens Køktvedgaard forsøgte at forlede mig til at tro.

It should be noted that the right to control the rental of sound recordings and films is conferred only on *producers* and not on authors (for example, composers) and performers. It was felt by the government that owners of these underlying copyrights are already entitled to prevent recording without consent and that if they also were given the new rental right, this might confer upon them too powerful control over subsequent exploitation of their works. Thus, it is left for authors and performers to ensure that in their contractual negotiations with record and film producers, the royalty position with regard to rental is taken into account. This approach can be criticized on two scores: first, it is an interesting demonstration of the way in which the entrepreneurial copyright interests have been given greater protection than those of authors in the traditional sense; secondly, it is likely that, in practice, many authors and performers will not have sufficient bargaining strength to ensure that their contracts provide them with any, or a satisfactory, share in the proceeds of rental rights.

CURRENT EC RENTAL LEGISLATION

** In SPAIN the author has an exclusive rental and lending right applicable to producers of phonograms and videograms. Since the Copyright Act 1987 came into force, no practice with respect to rental right has yet been established **

** In the UK the Copyright Act 1988 grants an exclusive rental right to copyright holders but not to authors such as music composers or film directors **

** In ITALY an exclusive rental right exists but only for authors whose works have been recorded on "phonograph records, cinematographic films, metal tapes or any analogous material or mechanical contrivance for reproducing sounds or voices" **

** In FRANCE an exclusive rental right for phonogram and videogram producers exists (Law no. 85 - 660, July 3 1985) but is not exercised in practice **

** In GERMANY authors have no exclusive right and cannot authorize or prohibit rental, although this is currently being considered **

European Video Review Issue 1, juli 1992

Baggrunden for Kommissionens forslag

Den britiske lov blev kritiseret for ikke at give udlejningsret til ophavsmændene, der var i så svag forhandlingsposition over for producenterne, at det blev anset for tvivlsomt, om de ville få en andel af indtægterne ved udlejning.

Under alle omstændigheder var der stor forskel på, hvordan udlejningsretten blev indført i de forskellige europæiske lande. Det blev illustreret allerede i første nummer af *European Video Review*, hvor retstilstanden i de største medlemsstater blev ridset op. Divergenser i ophavsretslovene var et åbenlyst problem i forhold til ambitionen om at gennemføre det indre marked inden udgangen af 1992.

Retssagen mod Erik Viuff Christiansen var selve retsgrundlaget for direktivet. Den havde afsløret et problem i forhold til samhandelen, og det var netop for at løse det problem, at Kommissionen fandt det nødvendigt at harmonisere. Det er omhyggeligt beskrevet i direktivforslagets afsnit 43: "Retsgrundlaget".

Sagen blev også omtalt i *European Video Review* i en interessant sidehistorie, hvor det fremgår, at Warner af EU-Domstolen blev advaret om, at grænserne ville forsvinde i 1993. Det fremgår direkte, at dommen blev opfattet som midlertidig.

Warner Home Video is among the many companies that are beginning to confront the reality that the new directive and the single market will bring. The giant entertainment group went before an EC court three years ago when Warner product was parallel-imported into Denmark. The court temporarily sided with Warner, but warned the company that from January 1993, when Europe's borders disappear, parallel importers will be considered free-market entrepreneurs.

European Video Review Issue 2, oktober 1992

RETSGRUNDLAGET

43. Forskelle i retsreglerne med hensyn til udlejningsrettigheder, jf. kapitel I i direktivet, har en negativ indvirkning på det interne markeds funktion. I særdeleshed kan den frie udveksling af varer berøres. Hvis ophavsmænd og/eller indehavere af beslægtede rettigheder i en medlemsstat har eneret til at forbyde udlejning af f.eks. videokassetter, hvorimod en sådan eneret ikke består i en anden medlemsstat, kan dette medføre, at erhvervsdrivende mister interessen i at eksportere til den første medlemsstat, fordi de frygter, at udnyttelse via udlejning vil blive forbudt dér. Dette gælder i hvert fald for produkter, der primært markedsføres via udlejning.

I en dom afsagt den 17. maj 1988 i sagen Warner Bros., Inc. m.fl./E. V. Christian-
sen udtalte EF-Domstolen således følgende:

“Det må imidlertid konstateres, at videogrammer ikke blot omsættes ved salg, men i stigende omfang også ved udlejning til private, som er indehavere af videobåndoptagere. Muligheden for at forbyde udlejning i en medlemsstat kan derfor indvirke på handelen med videogrammer i denne stat og følgelig indirekte påvirke samhandelen inden for Fællesskabet med disse varer. En lovgivning som den, der ligger til grund for hovedsagen, må derfor i henhold til Domstolens faste praksis betragtes som en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, som er forbudt i henhold til Traktatens artikel 30.”

De bestemmelser, der henvistes til, var den i henhold til dansk ophavsretslov hjemlede ret til for ophavsmanden til et musikalsk værk eller et filmværk at tillade eller forbyde udlejning af disse værker; rettighedshaveren i Danmark havde forbudt udlejning af de pågældende videokassetter i Danmark. I sit videre ræsonnement accepterede EF-Domstolen imidlertid, at udlejningsrettigheden var berettiget i henhold til EØF-traktatens artikel 36. Ifølge EF-Domstolen gælder dette således uanset, at divergenser mellem medlemsstaternes lovgivninger vedrørende udlejningsrettigheder indirekte kan påvirke samhandelen inden for Fællesskabet. En harmonisering af medlemsstaternes lovbestemmelser vedrørende udlejningsrettigheder er derfor nødvendig af hensyn til det indre markeds funktion, navnlig med henblik på fri udveksling af varer og tjenesteydelser.

Endvidere vil en eneret til udlejning give rettighedshaveren mulighed for at udnytte sine produkter effektivt inden for forskellige markedssegmenter samt skabe basis for nye udnyttelsesformer. Tillægges der en eneret til udlejning vil dette samtidig sikre indehaveren en større indtægt. I en medlemsstat, hvor der eksisterer en eneret til udlejning, vil konkurrencevilkårene således være bedre end i en medlemsstat, hvor der ikke gælder en sådan eneret. Rettighedshaverne og dermed økonomien er som en konsekvens af den bedre retsbeskyttelse mere gunstigt stillet.

Direktivet sikrer en ensartet retsbeskyttelse for så vidt angår markedsføring af kulturprodukter via udlejning. Derved vil der blive skabt en ensartet retlig struktur, som industrien i hele Fællesskabet kan henholde sig til og basere sig på. Industrien vil således kunne operere inden for hele det indre EF-marked på hjemmemarkedsvilkår.

Hjemmemarkedsvilkår i hele det indre EF-marked

Hvorfor var et harmoniseringsdirektiv om udlåns- og udlejningsretten nødvendigt? Udgangspunktet var, at udlejningsretten er en særlig ret til at forbyde udlejning af udgivne eksemplarer. Det forhindrer, at forbrugeren lejer eksemplaret og kopierer det. Det var begrundelsen, da udlejningsretten i 1985 blev indført i Danmark og da udlejningsretten i 1988 blev indført i Storbritannien. Begge steder mente man, at udlejning var til skade for ophavsmanden og/eller producenten.

Retssagen mod Erik Viuff Christiansen afslørede et problem i forhold til samhandelen mellem medlemsstaterne, når det drejede sig om eksemplarer, der især blev omsat ved udlejning. Johan Schlüter påstod i sagen, at også udlejning af filmværker var til skade for rettighedshaverne, og at man i Danmark havde indført en særlig ret til at forbyde udlejning af musikværker og filmværker. Hvis udlejning er forbudt i Danmark, vil det indirekte påvirke samhandelen, idet danske videoudlejere så vil undlade at importere videogrammer fra England, hvor de gerne må udlejes. Det fører således til, at Fællesskabet opdeles i separate markeder.

Det var nødvendigt at harmonisere udlejningsretten, fordi synderen var de divergerende lovgivninger i de forskellige medlemsstater. En anden løsning kunne være helt at afskaffe udlejningsretten, men det ville underkende det anerkendte behov for en udlejningsret og tilsidesætte nationale lovgivninger. Kommissionen valgte at harmonisere lovene i EU på et højt beskyttelsesniveau.

En ensartet retsbeskyttelse for så vidt angår markedsføring af kulturprodukter ved udlejning sikrer en retlig struktur, som hele Fællesskabet kan forholde sig til. Som de andre harmoniseringsdirektiver var det formålet, at aktørerne på markedet kunne operere inden for hele det indre EF-marked på hjemmemarkedsvilkår.

Direktivet var et af de 1400 direktiver om harmonisering af medlemsstaternes lovgivninger med henblik på at gennemføre det indre marked, og Kommissionen havde forberedt sig grundigt. Dens undersøgelser, konklusioner og løsninger kan læses i direktivforslaget, der blev offentliggjort den 24. januar 1991.

Kommissionens direktivforslag

Kommissionens direktivforslag på 68 sider består af tre dele:

Del 1: På 30 sider fordelt på 46 nummererede afsnit gennemgås formålet med det foreslåede direktiv. Der redegøres for retsbeskyttelsen i hver medlemsstat for sig, og nødvendigheden af at harmonisere og indføre foranstaltninger på fællesskabsplan begrundes udførligt.

Del 2: På 29 sider er de enkelte direktivbestemmelser forklaret og begrundet. Det er angivet, hvordan Kommissionen forestiller sig, at udlåns- og udlejningsrettighederne håndteres i praksis. Der skelnes klart mellem de forskellige typer af rettighedshavere, som ifølge Kommissionen alle bør tilgodeses og have andel i et eventuelt udlejningsmarked.

Del 3: De sidste 9 sider er det konkrete direktivforslag.

8. Kommerciel udlejning (omhandlet i kapitel I) af navnlig compact discs og videokassetter er inden for de sidste år blevet stadig mere udbredt i medlemsstaterne. Navnlig compact discs udlejes primært med henblik på kopiering til privat brug, således at lejeren dermed slipper for selv at købe dem. Den tekniske kvalitet af compact discs forringes ikke selv efter hyppig brug, og udlejning med henblik på kopiering er således ikke blot økonomisk attraktivt for forbrugeren.

Da produktionen af fonogrammer er beregnet med henblik på salgsmarkedet, medfører udlejning som sådan og navnlig kopiering i forbindelse hermed betydelige tab til skade for ikke alene ophavsmænd og udøvende kunstnere, men også for fonogramproducenter og dermed også for udvalget af kulturprodukter.

Retstilstanden i de forskellige medlemsstater (om udlejning):

12. I Danmark gælder der en eneret til udlejning, for så vidt angår eksemplarer af musikalske værker - det være sig i form af partiturer, fonogrammer eller andet - til fordel for komponister. Der gælder ingen udlejningsret til fordel for fonogramproducenter jf. § 23, stk. 2 og 1, i den danske ophavsretslov. Ophavsmænd til filmværker og edb-programmer har eneret til udlejning (jf. § 23 i ophavsretsloven). Set fra et juridisk synspunkt kan dette anses for en indskrænkning i princippet om konsumtion af spredningsretten. Ophavsmænd til musikalske værker, filmværker samt til edb-programmer kan således forbyde udlejning af deres værker også efter offentliggørelse.

15. I Det Forenede Kongerige hjemler sec. 18(2) i den engelske ophavsretslov af 1988 en eneret til udlejning for ophavsmænd til edb-programmer og for producenter af fonogrammer og film. En sådan eneret gælder derimod ikke til fordel for ophavsmænd såsom komponister eller filminstruktører og ej heller til fordel for udøvende kunstnere, selv om det netop er deres specielle bidrag, der giver fonogram- eller filmproduktet dets unikke karakter.

Retstilstanden i de forskellige medlemsstater (om udlån):

22. I Danmark eksisterer der en eneret til udlån til fordel for ophavsmænd til filmværker og edb-programmer. Da film og edb-programmer indtil videre ikke - på f.eks. offentlige biblioteker - har været gjort til genstand for udlån i større omfang, kan man ikke helt vurdere virkningen af en sådan rettighed.

I henhold til en særlig lov om offentligt udlån (lov nr. 307 af 9. juni 1982 om biblioteksafgift med senere ændringer jf. lovbekendtgørelse nr. 455 af 23. juni 1989) er ophavsmænd af enhver art samt udøvende kunstnere berettiget til vederlag i form af biblioteksafgift for udlån af deres værker på offentlige og andre biblioteker, dog med undtagelse af videnskabelige biblioteker.

Retten til vederlag kan ikke overdrages, og forlæggere i Danmark kan derfor ikke erhverve ret til biblioteksafgift. Retten kan ej heller overgå ved død.

Ophavsmænd og producenter

Kommissionen og Blackstone skelnede klart mellem ophavsmænd (“authors”) og producenter. Blackstone nævnte komponister som eksempler på ophavsmænd, og Kommissionen gik et skridt videre og skrev direkte “komponister” i omtalen af § 23, stk. 2, om ophavsmændenes udlejningsret til musikværker i den danske lov (afsnit 12). I overensstemmelse med den traditionelle opfattelse af ophavsmænd og producenter blev den britiske lov beskrevet sådan, at udlejningsretten tilhører producenter af fonogrammer og film, men ikke ophavsmænd som komponister og filminstruktører og heller ikke de udøvende kunstnere. Formuleringen tyder på, at Kommissionen fandt dette urimeligt (afsnit 15).

Afsnit 8 sammenholdt med afsnit 12 viser, at Kommissionen opfattede udlejningsretten som “en ret til at forbyde udlejning”. En sådan ret var begrundet i, at udlejning er til skade for det salgsmarked, som fonogrammerne var beregnet til.

Kommissionen var opmærksom på de ophavsretlige hovedretninger og forskellen på, hvem de beskytter. Artikel 2 er en central bestemmelse, hvori det præciseres, hvem der skal have udlåns- og udlejningsrettigheder. Den harmoniserede løsning indebærer, at alle involverede parter får tildelt disse rettigheder (næste side).

Der er omhyggeligt redegjort for dette valg i bemærkningerne til artikel 2, og konsekvensen er, at udnyttelse af udlejningsmarkedet kræver, at alle samtykker, mens hver part alene kan forbyde udlejning i henhold til sine egne rettigheder.

Den forsvundne klage nr. 33.354

Intet tyder på, at Kommissionen havde læst min klage fra 1989 efter indførelsen af § 23, stk. 3. Jeg havde bedt Kommissionen om øjeblikkelig indgriben på grund af forfølgelsen af Erik Viuff Christiansen og Risskov Bibliotek, og alligevel skrev Kommissionen, at den ikke kunne vurdere virkningen af udlånsretten, idet film og edb-programmer ikke har været gjort til genstand for udlån i større omfang!

Hvis Kommissionen havde læst klagen, havde den vidst, at udlån af film var ophørt, fordi FDV og IFPI havde annekteret ophavsmændenes rettigheder og med trusler om retssager og erstatningskrav havde skræmt bibliotekerne fra at udlåne. Intet tyder i øvrigt på, at Kommissionen var klar over, at udlejningsretten for film først blev indført i 1989 og slet ikke eksisterede under retssagen mod Erik.

Der er slående forskel på den virkelighed, hvor FDV og IFPI havde overtaget kontrollen med det danske marked og bremset udlån fra bibliotekerne (bortset fra de udvalgte film, der var “clearet” til udlån), og Kommissionens beskrivelse af den danske ophavsretslov. Beskrivelsen er nemlig baseret på lovens ordlyd, og den så FDV og IFPI stort på. Det ser ikke ud til, at Kommissionen vidste, at forbuddet mod udlejning kun vedrørte importerede videogrammer. FDV's udgivelser kunne godt udlejes. Filminstruktørerne, altså ophavsmændene i § 23, stk. 3, havde ikke noget imod udlån og udlejning. Hvis deres værker blev lånt ud på bibliotekerne, var de i det mindste berettiget til at få en andel af biblioteksafgiften.

Artikel 1

Harmoniseringens genstand

1. Medlemsstaterne indfører i overensstemmelse med bestemmelserne i dette kapitel, jf. dog artikel 5, ret til at tillade eller forbyde udlejning og udlån af originalværker og eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker samt af andre frembringelser, der er nævnt i artikel 2, stk. 1.
2. I dette direktiv forstås ved "udlejning": det forhold, at et værk med henblik på direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel for et begrænset tidsrum stilles til rådighed med henblik på brug.
3. I dette direktiv forstås ved "udlån": det forhold, at et værk for et begrænset tidsrum og ikke med henblik på direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel stilles til rådighed med henblik på brug via offentligt tilgængelige institutioner.
4. Salg eller anden form for distribution af originalværker, eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker og andre frembringelser, jf. artikel 2, stk 1, medfører ikke, at de i stk. 1 omhandlede rettigheder udtømmes.

Artikel 2

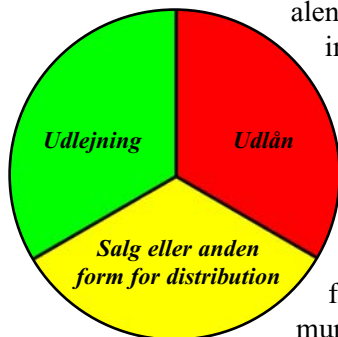
Rettighedshavere samt værker, der er genstand for udlejnings- og udlånsrettigheder

1. Eneretten til at tillade eller forbyde udlejning og udlån tilkommer
 - ophavsmanden, for så vidt angår hans originalværk eller eksemplarer heraf
 - den udøvende kunstner, for så vidt angår optagelsen af hans fremførelse
 - fremstilleren af fonogrammer, for så vidt angår hans fonogrammer, og
 - producenten af den første optagelse af en film for så vidt angår den originale film eller kopier heraf. I dette direktiv forstås ved film filmværker, audiovisuelle værker og levende billeder, hvad enten de er ledsaget af lyd eller ej.
2. I dette direktiv anses den ledende instruktør af et filmværk eller audiovisuelt værk som "ophavsmand" eller som en af "ophavsmændene". Medlemsstaterne kan bestemme, at andre skal anses som medindehavere af ophavsretten.

Rådets Direktiv 92/100/EØF (låne/leje-direktivet), 19. november 1992

Spredningsrettens tredeling

Direktivets hovedpunkt var at opdele spredningsretten, så en udgivelse ikke i sig selv medførte, at rettighedshaveren havde givet samtykke til udlån og udlejning. Tidligere kunne udgivne eksemplarer af et værk "spredes". Fremover skulle der være forskel på "udlejning", "udlån" og "salg eller anden form for distribution". Kommissionen forstod samtidig, at udlejningsmarkedet for især film var en helt ny indtægtskilde, og den fandt det urimeligt, at producenterne

alene skulle høste hele denne uforudsete gevinst. Der er ingen tvivl om, at det var med velberådet hu, at de nye rettigheder ikke alene blev givet til producenterne, men også til ophavsmænd og udøvende kunstnere. Det er jo især deres fortjeneste, hvis et værk bliver en succes hos forbrugerne (afsnit 2.1.3). En film bliver til i et samarbejde mellem mange kreative mennesker, f.eks. manuskriptforfatter, komponist og fotograf, der også kan tildeles ophavsret. Som minimum anses filmens ledende instruktør som ophavsmand.

2.1.2 Begrebet "ophavsmand til en film" omfatter i de fleste medlemsstater kun de fysiske personer, der har bidraget til produktionen af en film. Også spørgsmålet om, hvem der kan anses som værende ophavsmand til en film (filminstruktøren, manuskriptforfatteren m.v.) besvares forskelligt i medlemsstaterne.

Begrebet "ophavsmand til en film" anvendes i andre medlemsstater med henblik på at definere, hvem der er filmproducenten. I disse lande indrømmes filmproducenten kun en såkaldt "copyright"-beskyttelse. Fysiske personer, som har frembragt kreative bidrag til en film, såsom filminstruktører og manuskriptforfattere, indrømmes derimod ingen beskyttelse eller i hvert fald kun en meget beskednen.

I artikel 2, stk. 1, angives ophavsmanden til et værk samt producenten af en optagelse af et filmværk eller levende billeder. Dette indebærer altså for den anden gruppe af medlemsstaters vedkommende, at udlejnings- og udlånsrettigheder i disse lande tilkommer de fysiske personer, der i overensstemmelse med national lovgivning anses som ophavsmænd til en film, samt tillige producenterne af en film som led i en beskyttelse af beslægtede rettigheder. Filmproducenter som sådanne tillægges endnu ikke i samtlige medlemsstater nogen egentlig ret.

2.1.3 Stk. 1 omfatter alle hovedgrupper af rettighedshavere, hvis værker og beskyttede produkter udlejes og udlånes. Selv om f.eks. fonogrammer og videogrammer generelt markedsføres - eller i hvert fald forberedes til markedsføring - af producenterne, er der ikke nogen rimelig grund til ikke at tillægge ophavsmænd til værker samt udøvende kunstnere en selvstændig udlejnings- og udlånsret, da deres personlige indsats er af altafgørende betydning for et fonograms eller et videograms succes hos forbrugerne.

Det ville være uheldigt, om man - til forskel fra producenterne - ignorerer skabere og udøvende kunstnere, hvis indsats netop er af afgørende betydning for den kulturelle "produktion" inden for Fællesskabet, fordi de - om man så at sige - "leverer" selve "indholdet" på de værbærende medier. Endvidere tager den moderne copyright altid sigte på at tilvejebringe en balance mellem forskellige kategorier af rettighedshavere, og dette skal principielt ikke anfægtes til skade for skabende og udøvende kunstnere.

Der er ikke noget, der tyder på, at producenter i urimeligt omfang vil blive afskåret fra at udnytte et værk ved udlejning eller udlån. Hvis de ønsker at forbyde, at tredjemand udlejer deres værk, kan de gøre noget sådant i henhold til deres selvstændige rettigheder. Dette skyldes det forhold, at selv om ophavsmanden eller den udøvende kunstner tillader en tredjemand ret til udlejning, så vil en licens stadig kun være gyldig, hvis alle involverede parter samtykker som led i deres respektive rettigheder.

Hvis derimod producenter ønsker at tillade udlejning, skal de erhverve rettighederne fra de involverede ophavsmænd og udøvende kunstnere. Dette vil normalt ikke være vanskeligt for dem, da de generelt står i en stærk forhandlingsposition.

EC directive threatens video industry

European Commission has published a draft directive on copyright issues relating to rental and lending rights which threatens to undermine fundamental aspects of the video business. It gives non-waivable rights to royalties from video rental to "authors" (which could include writers and directors) and "performing artists" (which could include all actors and soundtrack musicians) as well as producers. Moreover, this "right to an adequate part of the remuneration" would only be handled by a collecting society - not a distributor. It implies a compulsory collection system from video dealers carried out by collecting societies.

In the directive, there is a danger producers become simply one of a string of holders of so-called "neighbouring rights" - this could mean film producers ceased to have rights outside the European Community where the neighbouring right concept is not recognized. Another part of the directive prohibits limitation of sell-through distribution contracts by territory, meaning distributors will be forced to buy language or pan-European rights. The directive applies to existing as well as future video programmes.

Screen Digest, januar 1991

Den internationale debat

Det er helt umuligt at finde lighedspunkter mellem direktivforslagets tekst og den internationale debat på den ene side og på den anden side Mogens Koktvedgaards beskrivelse af en kommende europæisk retsorden, hvor de nationale licenstagere skal regere i hvert sit område fri for konkurrence fra de andre områder. Det sidste må være producenternes store ønske, men Europas videoindustri blev mobiliseret for at kæmpe mod Kommissionens direktivforslag. Hvorfor nu det?

Direktivforslaget var kontroversielt, fordi Kommissionens udgangspunkt i forhold til videobranchen var helt forkert. Udlejning af videofilm var ikke til skade for rettighedshaverne. Tværtimod var udlejning af videofilm blevet filmbranchens største indtægtskilde. Der var intet, videobranchen frygtede mere, end at der blev piller ved retten til at udleje videofilm. Storbritannien havde ganske vist indført en udlejningsret for film allerede i 1988, men den blev givet til producenterne, og de kunne ikke drømme om at forbyde udlejning. Modstanden skyldtes frygten for, at *kunstnerne* fik noget at skulle have sagt. Det ville være forfærdeligt, hvis de fandt på at forbyde udlejning - og Kommissionen tænkte tydeligvis på kunstnerne!

Kommissionsforslaget tog udgangspunkt i Warner-sagen, hvor Kommissionen anerkendte Johan Schlüters argumentation, så den troede faktisk, at udlejning af videofilm var til skade for rettighedshaverne. Samtidig opfattede Kommissionen den danske ophavsretslov bogstaveligt og troede derfor, at § 23, stk. 2 og stk. 3, var blevet til for ophavsmændenes, altså komponisternes og filminstruktørernes, skyld. Harmonisering til ophavsmændenes fordel var meget, meget langt fra, hvad de enevældige producenter i Storbritannien ønskede sig.

"It's the fruits of people who don't have their feet on the ground," says British Videogram Association director general Norman Abbott. "It's a theoretical document written by erudite theoreticians and is not about what happens in real life."

FIAPF (International Federation of Film Producers Associations) managing director Andre Chaubeau is keeping a brave face about the success of the campaign when he says: "I have to be optimistic because the text is so unacceptable. It is insane."

It (the proposal) appears to be ignorant of the fundamental workings of video as an industry. Rental in the recorded music industry is parasitical whereas for video it's the backbone in all but a couple of European territories - France for one.

European Video Review Issue 1, juli 1992

Formanden for den britiske videobranche, Norman Abbott, var rasende og lagde ikke skjul på det, da han udtalte til *European Video Review*: "Det er et teoretisk dokument, skrevet af lærde teoretikere, og handler ikke om, hvad der sker i den virkelige verden."

Jeg tænkte, at han burde vide, hvorfra den vanvittige idé stammer, at udlejning af videofilm er skadelig, så jeg skrev til ham og fortalte om Warner-sagen. Det så ikke ud til, at han forstod det, men han svarede pænt med en redegørelse for sin organisations holdning: Den bedste måde at sikre sig et vederlag for udlejning er at lægge det på priserne, når man sælger videokassetterne til udlejerne!

Støttet af Storbritannien, der ikke anerkendte ophavsmændenes rettigheder, fik videobranchen til sidst overtalt Kommissionen til i artikel 2, stk. 5 og 6, at give medlemsstaterne mulighed for at indføre en national formodningsregel, hvorved ophavsmænd og udøvende kunstnere formodes at have overdraget udlejningsretten til producenten mod til gengæld at få et vederlag for udlejningen.

My Association has campaigned nationally within the UK and internationally through the International Video Federation for the abandonment or drastic amendment of the EC directive on rental right. The latest version of that directive (which we believe is virtually certain to be approved by the Council of Ministers very soon) is much less damaging to the video industry than earlier drafts. Our future concern is to ensure that the UK laws which will need to be enacted to give effect to the directive are as benign as possible. No doubt you will campaign in a similar way within Denmark.

We have had a rental right in the UK since the passage of the Copyright Act in 1988.

We believe that there should be no EC levies on the rental of video recordings in the UK and that it is up to the copyright owners, authors or licensees to recover the royalties they require in respect of the subsequent rental of their products by setting the prices to wholesalers and retailers accordingly.

Norman Abbott (BVA) til Laserdisken, 9. november 1992

European Video Review Issue 1 og 2, juli og oktober 1992

Konklusion

Direktivet blev vedtaget den 19. november 1992, og et fælles marked uden indre grænser skulle gennemføres senest den 1. juli 1994. Hvis et værk kunne udlejes, kunne det udlejes i hele EU. Hvis udlejning var forbudt, var det forbudt i hele EU. Ifølge *European Video Review* var der to store vindere: ophavsmændene, der som minimum fik økonomisk andel af indtægterne fra udlejningsmarkedet, samt de, der allerede var involveret i parallelimport. Taberne, hvis der var nogen, var filmproducenterne, der fremover skulle dele indtægterne med ophavsmændene, men efter indførelsen af formodningsreglen kunne selv Norman Abbott leve med det.

Wim Verstappen, a board member of the Dutch audiovisual copyright association (VEVAM), said that with the passing of the directive, "parallel imports are going to be a fact of life. It will no longer be possible to restrict imports to a nation. Once a deal is legal, it's legal throughout the EC."

"The Commission doesn't want borders," says VEVAM's Verstappen. "You can try to disguise a barrier cleverly by calling it a non-tariff, but once they find out that it's a real barrier, they will stop it."

Although the directive will challenge price and time structures in the EC, companies will still be able to purchase language rights. Verstappen compares the situation to the US, where once you have the rights in one state, you have them in all 50 states.

European Video Review Issue 2, oktober 1992

Debatten i Danmark

I Danmark var der ingen - absolut ingen - debat eller omtale af direktivets forsøg på at harmonisere udlejningsretten for at rette op på den indirekte påvirkning, der trods alt var blevet resultatet af EU-Domstolens godkendelse af en udlejningsret i FDV's retssag mod Erik Viuff Christiansen. Ikke et ord om, at ophavsmændene skulle have andel af indtægterne fra udlejningsmarkedet, og ikke et ord om, at de indre grænser skulle nedbrydes og parallelimportørernes position styrkes.

I stedet var der pludselig en historie om, at bibliotekernes udlån var truet. Mere end et år efter direktivforslagets offentliggørelse kunne man i bl.a. Det Fri Aktuelt læse, at et EF-direktiv var på vej til at underminere kulturformidlingen via bibliotekerne. Ifølge pressen skulle forfattere og forlag have mulighed for at sige nej til bibliotekerne, der udlånte bøgerne. Danmarks Biblioteksforening advarede Folketingets Kulturudvalg om, at direktivet kunne betyde et stop for udlån af musik. "Forslaget er i det hele taget et angreb på informationsfriheden," udtalte Carsten Frederiksen fra Danmarks Biblioteksforening til Det Fri Aktuelt, hvor han også besværede sig over, at han og Statens Bibliotekstjeneste ikke tidligere var blevet orienteret om de radikale forandringer, som EU lagde op til på biblioteksområdet, og han frygtede, at løbet allerede var kørt.

FREDAG 31. JANUAR 1992

DET FRI AKTUELT 5

EF KAN FJERNE PLADER FRA BIBLIOTEKER

Pladeselskaber vil have musikken ud af bibliotekerne, og selv bogudlånet risikerer at blive ramt af et nyt EF-direktiv

Af Michael Seidein

BRUXELLES (Det Fri Aktuelt): Folketingets kulturudvalg får i næste uge en alvorlig skrivelse fra Danmarks Biblioteksforening. Foreningen advarer mod et EF-direktiv, der i realiteten kan betyde stop for udlån af musik på danske biblioteker. Hvis direktivet går igennem i dets nuværende form, bliver der også lukket for fremtidigt udlån af videoer. Hermed vil bibliotekerne være tilbage i deres gamle rolle som formidlere af bøger, og de vil miste kontakten med de tusindvis af unge, der kun kommer på biblioteket for at låne plader.

Selv bibliotekernes hidtidige rolle som formidler af bøger vil blive svækket. For ifølge EF-direktivet skal både forfattere og forlag have mulighed for at sige nej til biblioteker, der ønsker at udlåne deres bøger.

IMOD DANSK TRADITION

»Det er i strid med hele den

danske bibliotekstradition, og forslaget er i det hele taget et angreb på informationsfriheden,« siger Carsten Frederiksen fra Danmarks Biblioteksforening til Det Fri Aktuelt. Han nævner, at der allerede er eksempler på, at udgiverne nægter at stille meget dyre publikationer til rådighed for bibliotekerne.

Direktivet opererer også med et krav om, at udlændiske forfattere af oversatte bøger på danske biblioteker skal have en afgift for at stille bøgerne til rådighed. Det vil enten betyde, at de skal have et særskilt honorar eller have del i de danske bibliotekspenge. Kulturministeriet mener, at det er taget højde for dette krav i den nye danske biblioteksløvs ved, at f.eks. en engelsk forfatter kan få del i de danske bibliotekspenge, hvis han skriver på dansk.

Det er mere end tvivlsomt, om EF og de meget aktive danske agenter for de udlændiske forfattere kober dette forsøg på at undgå EF-lovgiv-

ningen. Bliver Danmark underkendt ved EF-Domstolen i Luxembourg i tilfælde af en retssag, vil det betyde en betydelig ekstra-udgift for det i forvejen økonomisk betragtede biblioteksvæsen. Ca. 40 procent af samtlige bøger på de danske biblioteksskylde er udenland-

UNGE BLIVER VÆK

Direktivet åbner en mulighed for, at bøgerne kan holdes uden for direktivets krav om, at forlag og forfattere kan forbyde udlån.

»Men spørgsmålet er, hvor længe en sådan undtagelsesbestemmelse holder. Problemet er, at der med direktivet bliver hamret en pæl igennem princippet om, at forfattere mod vederlag - i Danmark i form af bibliotekspenge - er forpligtet til at stille deres værker til rådighed for offentligheden,« siger Carsten Frederiksen.

Der bliver ikke tale om undtagelsesbestemmelser for musik og videoer: »Her er den udlændiske andel endnu større, end for bøgerens vedkommende, og vi kan risikere, at pladeselskaberne fra den ene dag til den anden siger nej til pladslånet. Det vil betyde, at bibliot-

Hvis direktivet går igennem, vil mange års forsøg på at gøre bibliotekerne til almene kulturcentre være spildt, mener kritikere

kere i løbet af kort tid vil blive tømt for musik,« siger Carsten Frederiksen.

LØBET NÆSTEN KØRT

Hermed vil mange års forsøg på at gøre bibliotekerne til almene kulturcentre være spildt. De mange børn og unge, som kun eller først og fremmest låner musik, vil holde sig væk og miste ethvert forhold til biblioteket. Side-effekten ved pladslånet, nemlig at de unge

ofte tager en bog med, forsvinder.

Både den danske og internationale biblioteksforening forsøger nu at mobilisere offentligheden mod direktivet. »Det bliver svært, for vi er først kommet ind nu, hvor løbet er ved at være kørt. Hverken vi eller f.eks. Statens Bibliotekstjeneste var informeret om de radikale forandringer, EF nu lægger op til på biblioteksområdet,« siger Carsten Frederiksen.

Både den danske og internationale biblioteksforening forsøger nu at mobilisere offentligheden mod direktivet.

»Det bliver svært, for vi er først kommet ind nu, hvor løbet er ved at være kørt. Hverken vi eller f.eks. Statens Bibliotekstjeneste var informeret om de radikale forandringer, EF nu lægger op til på biblioteksområdet,« siger Carsten Frederiksen.

Kulturministeren går imod EF's udlånsdirektiv

“Danmark tager skarpt afstand fra en EF-harmonisering af reglerne om biblioteksudlån. Det har jeg utvetydigt tilkendegivet over for mine europæiske ministerkolleger, og dette standpunkt er også klart gjort gældende under de igangværende direktivforhandlinger i Bruxelles. Det er i øvrigt mit indtryk, at et betydeligt flertal af de andre EF-lande ligeledes er imod, at det almindelige offentlige udlån skal reguleres og harmoniseres i et EF-direktiv,” udtaler kulturminister Grethe F. Rostbøll (KF). Udtalelsen kommer på baggrund af de seneste dages avisomtale af et EF-direktivforslag, der bl.a. handler om biblioteksudlån. Sådant som de danske regler er i dag, kan ophavsmanden forbyde biblioteksudlån af videofilm og edb-programmer. Derimod kræves der ikke samtykke til udlån af bøger og plader.

Kulturministerens pressemeddelelse, 5. februar 1992

Ingen skød vildanden ned, selvom historien intet havde på sig. Allerede ifølge det oprindelige forslags artikel 4 (næste side) skulle medlemsstaterne have mulighed for at gøre undtagelser i forbindelse med offentligt udlån, men det skulle sikres, at ophavsmændene kompenseres, når værkerne gøres til genstand for offentlige udlån, og det blev de allerede efter den danske bibliotekslov, som var beskrevet i forslaget. Bogforlag var slet ikke nævnt blandt de rettighedshavere, der fik tildelt en selvstændig udlåns- og udlejningsret i direktivet, så frygten for, at forlagene skulle kunne bremse udlån af bøger, var på alle måder grundløs.

Ikke desto mindre tog Socialdemokratiet sagen op i Folketinget, hvor kulturminister Grethe Rostbøll prompte tog affære. I en pressemeddelelse udtalte hun, at Danmark tog skarpt afstand fra en EF-harmonisering af reglerne om biblioteksudlån. Det havde hun gjort klart under de igangværende direktivforhandlinger, sagde hun. Kommissionen lagde dette ikke-eksisterende problem i graven med en erklæring om, at den danske bibliotekslov opfyldte kravene til direktivet.

Den foreslåede artikel 4 blev i det endelige direktiv gennemført som artikel 5. Formodningsreglen til fordel for producenter gav anledning til en uoverdragelig ret til vederlag til ophavsmænd, og den blev flettet ind som artikel 4.

Jeg var skuffet over, at bibliotekerne kun kæmpede for et frit udlån af bøger og musik. Uden kamp overlod de til FDV og IFPI at kontrollere, hvilke videofilm der måtte udlånes. Dét så de ikke som et angreb på informationsfriheden!

Ad artikel 4

- “Kommissionen finder, at gældende danske lov om offentligt udlån opfylder kravene i artikel 4.”

Erklæring til optagelse i Rådets protokol, 26. maj 1992

Artikel 4: Indskrænkninger i eneretten til udlån

- 4.1 I henhold til artikel 4 har medlemsstaterne mulighed for at gøre indskrænkningerne i den i artikel 1, stk. 1, foreskrevne ophavsretsaserede eneret, for så vidt angår en eller flere kategorier af værker.

Til forskel fra udlejning sker offentligt udlån primært fra offentlige biblioteker. I overensstemmelse med de erfaringer, man har gjort i mange lande verden over, er de nationale lovgivere ofte ikke indstillet på at tillægge ophavsmænd og indehavere af beslægtede rettigheder en ret til at tillade eller forbyde udlån af deres værker på offentlige biblioteker. Det hævdes, at offentlighedens adgang til bøger på offentlige biblioteker skal sikres af kulturelle grunde, navnlig med henblik på den almindelige folkeoplysning. Dette mål ville ikke kunne sikres opfyldt, dersom man hjemlede en eneret til udlån, der altid indebærer beføjelse til at forbyde udlån.

På denne baggrund synes den bedste løsning at være, at medlemsstaterne gives mulighed for - i stedet for en eneret i henhold til artikel 1, stk. 1 - at indføre foranstaltninger i form af en ret til vederlag til fordel for i hvert fald ophavsmænd som kompensation for den omfattende brug af deres værker på biblioteker. For at nå dette mål er det ikke nødvendigt at basere en sådan vederlagsret på ophavsretlige bestemmelser.

Medlemsstaterne skal have det størst mulige spillerum med hensyn til udformningen af de forskellige foranstaltninger. De kan f.eks. hjemle en ret til vederlag, men hvor de enkelte rettighedshavere ikke individuelt kan gøre krav gældende. Medlemsstaterne kan ligeledes selv bestemme, for hvilke kategorier af værker - f.eks. bøger, lydoptagelser, videokassetter - de i artikel 4 nævnte undtagelsesforanstaltninger skal gælde, dvs. for hvilke kategorier eneretten skal erstattes med en ret til vederlag, og hvorvidt denne vederlagsret kun skal tilkomme ophavsmænd eller også indehavere af tilgrænsende rettigheder, herunder navnlig udøvende kunstnere.

Kommissionens direktivforslag (fra del 2), 24. januar 1991

*Artikel 4***Ret til rimeligt vederlag,
som der ikke kan gives afkald på**

1. Ophavsmænd og udøvende kunstnere, der overfører eller overdrager retten til at udleje et fonogram, en original film eller en kopi af en film til en producent af fonogrammer eller film, bevarer retten til at oppebære et rimeligt vederlag for udlejningen.

*Artikel 5***Indskrænkninger i eneretten
til offentligt udlån**

1. Medlemsstaterne kan gøre indskrænkninger i den eneret, der er omhandlet i artikel 1 med hensyn til offentligt udlån, såfremt i det mindste ophavsmændene oppebærer vederlag for sådant udlån. Medlemsstaterne skal frit kunne fastsætte dette vederlag under hensyn til deres målsætninger for fremme af kulturen.

Rådets Direktiv 92/100/EØF (låne/leje-direktivet), 19. november 1992

Forslag til EF-direktiv om udlejnings- og udlånsrettigheder

Kulturministeriets repræsentanter i EF-arbejdsgruppen er J. Nørup-Nielsen og Peter Schönning. De oplyste bl.a., at et klart flertal i arbejdsgruppen, herunder Danmark, er imod at regulere udlån i direktivet, herunder art. 4 om biblioteksafgift. De har følge af repræsentanterne fra Belgien, Portugal, Irland, Italien og Frankrig, mens repræsentanterne fra Holland, Tyskland og England går ind for direktivets forslag. Det er tankevækkende, at det først og fremmest er de sproglande, der har chancer for at hente penge ind fra udlandet til deres forfattere, der går ind for direktivforslaget.

Biblioteksstyrelsens nyhedsbrev nr. 4/91, 22. oktober 1991

Direktivets gennemførelse i Danmark

I Biblioteksstyrelsens nyhedsbrev blev der tærsket langhalm på den tvivlsomme historie om biblioteksafgiften. Det lignede en Schlütersk vildledningsmanøvre, og den mistanke blev bestyrket af, at Peter Schönning og J. Nørup-Nielsen var de to danske repræsentanter i EF-arbejdsgruppen og således kilden til historien.

Jeg skylder at fortælle, hvorfor jeg til Kommissionen ikke alene klagede over FDV, men også over Danmark (side 140). Efter vedtagelsen af § 23, stk. 3, skrev jeg til Kulturministeriet for at få afklaret de praktiske konsekvenser. Lightning var udgiver og distributør og havde vel adgang til det danske udlejningsmarked, ikke sandt? Fuldmægtig Niels Yde afviste med et krav om, at det skal dokumenteres, at distributøren er autoriseret til at give samtykke til udlejning "i Danmark", og på den måde udelukkede han alle andre end FDV.

Hvad menes med "ophavsmandens samtykke"? Medieretskonsulent J. Nørup-Nielsen, der var med til at "glemme" § 25 i 1984, svarede, så det var klart, at han tænkte på FDV og ikke på filminstruktøren. Han var også Johan Schlüters mand.

Endnu er ingen af de centrale bestemmelser gennemført i Danmark. FDV vedblev at kontrollere al udlejning i Danmark, indtil streaming overtog det marked. Ingen har spurgt om tilladelse hos ophavsmandenes, der heller ikke fik en økonomisk andel af udlejningsmarkedet i Danmark. Kun én lille, bitte detalje fra direktivet er gennemført, og den var så ubetydelig, at det under behandlingen af den blev sagt, at den lige så godt kunne udelades. Denne "detalje" er hovedemnet i del 4.

Under henvisning til Deres brev af 20. juli 1989 kan det i forlængelse af ministeriets tidligere skrivelse af 17. juli 1989 oplyses, at ved "ophavsmandens samtykke" må man i overensstemmelse med almindelig sprogbrug forstå, at der skal foreligge accept fra den/de, der har ophavsrettighederne til det pågældende værk eller fra den/dem, som måtte have fået rettighederne overdraget.

Kulturministeriets J. Nørup-Nielsen til Laserdisken, 6. september 1989

21. LaserDiscs plads i filmhistorien

Jeg fik øjnene op for filmkunsten ved at se LaserDiscs, og jeg brugte Laserdisken til at fremme de bedste udgivelser. Filminstruktørerne havde samme interesse, og det førte til et venskab med Sammenslutningen af Danske Filminstruktører (SADF) og et bekendtskab med den verdensberømte filminstruktør Sydney Pollack.

Min fascination af film og LaserDiscs

Jeg havde ikke set ret mange film, da jeg startede Laserdisken. Biografbesøg var ikke en del af min opvækst, for jeg havde fem søskende, og biografbesøg var en sjælden luksus. Vi havde ikke engang fjernsyn i mit barndomshjem; jeg besøgte naboerne, når jeg ville se fjernsyn.

Min interesse for film voksede ud af interessen for tegneserier. Det spredte sig til tegnefilm, og mine studier af Walt Disney bragte mig på sporet af Hollywood, og jeg blev efterhånden indfanget af filmindustriens farverige historie.

Uafhængigt af den hobby endte jeg med at få filmstrimler i hænderne på grund af mit nostalgiske ønske om at forevige mine søskendes opvækst. Det er umuligt at fremstille bare en kort Dracula-film på Super 8 uden at forholde sig til, hvordan man fortæller en historie i billeder. Det styrkede min interesse for film.

Da jeg åbnede Laserdisken, havde jeg kun set ganske få film, men jeg havde en enorm begejstring, og jeg havde pludselig mulighed for at se film hver eneste dag. Jeg havde adgang til alt, hvad der var udgivet på LaserDisc. Jeg var bevidst om, at jeg manglede basal viden på stort set alle de områder, jeg burde beherske for at holde min drøm i live, så jeg studerede både erhvervsret, driftsøkonomi og regnskab. Og med særlig glæde kastede jeg mig over alt, der lugtede af film.

Under min tur til London (side 80) havde jeg opsøgt The Cinema Bookshop, der var kendt over hele verden. Alt i den butik havde at gøre med film. Billeder, plakater, magasiner, manuskripter og tusinder og atter tusinder af bøger. Alt drejede sig om film. Butikken blev en udtømmelig kilde til mit eget private bibliotek. Hver sommer vendte jeg tilbage for at besøge mine leverandører og boghandelen og dens indehaver, Fred Zentner. Jeg tog ofte lillebror Niels Ole med på disse ture. Han havde spurgt, om jeg ikke havde et job til ham i Laserdisken, for han syntes, det var sjovere end at gå med reklamer efter skoletid. Det havde jeg, og han blev gradvist min nærmeste medarbejder. Hans funktion på rejserne i de tidlige år var at hjælpe med at slæbe tunge kasser af filmbøger med hjem til Danmark.

Jeg abonnerede på alverdens filmtidsskrifter og "newsletters", som de mere fanbaserede udgivelser kaldte sig, og sådan fulgte jeg med i alt, hvad der rørte sig i den internationale film- og LaserDisc-branche. Især de amerikanske LaserDiscs viste sig at være endnu mere spændende, end jeg kunne have forestillet mig. Dette kapitel virker måske rigeligt filmnørdet, men det er nødvendigt for at forstå, hvad de efterfølgende års kulturkamp handlede om.

Kunstarten film

Filmkunsten er ikke alene om at udvise en fantastisk mangfoldighed. Også musik, litteratur, billedkunst osv. er meget forskelligartet, men filmkunst adskiller sig på den måde, at de andre kunstarter bidrager. En film starter normalt med en person, der finder en god historie - eller selv finder på én. Hvis historien ikke er skrevet til film, vil en anden med særligt godt øje for filmmediet, en manuskriptforfatter, transformere historien til et filmmanuskript. En fotograf vil bruge bl.a. lysætning og komposition til at formidle historien i den rigtige stemning, en talentfuld komponist vil fremkalde de passende følelser med underlægningsmusik, og arkitekter, malere og andre kunstnere laver kulisser, der virkeliggør den verden, som filmen foregår i, og skuespillerne formidler de følelser, vi genkender og mærker i os selv. I modsætning til frembringelsen af en bog, et maleri, en skulptur eller et stykke musik er skabelsen af en film et holdarbejde.

Det kan derfor debatteres, hvem der er ophavsmand til en film, for mange har bidraget med en kreativ indsats. Dette er anerkendt i udlejningsdirektivets artikel 2, stk. 2, der giver medlemsstaterne mulighed for, at andre end filmens ledende instruktør kan anerkendes som en af ophavsmændene og dermed også indehaver af ophavsretten. I almindelighed er der enighed om, at filmens instruktør er den kunstnerisk ansvarlige, og traditionelt anses han for at være "ophavsmanden".

I langt de fleste tilfælde kan det heller ikke diskuteres, at det er instruktørens vision, der udtrykkes i det endelige værk, også selvom instruktøren arbejder tæt sammen med andre kunstnere, der kan være nok så ypperlige på deres eget felt. Deres opgave er her at hjælpe instruktøren med at virkeliggøre dennes vision.

Jeg er fascineret af film, fordi film lettere og mere ubesværet end nogen anden kunstart kan henføre mig til en verden, jeg ellers ikke ville have nogen chance for at opleve. Film kan bringe mig frem og tilbage i tiden, lade mig opleve historiske milepæle, føre mig til fjerne galakser, give mig indsigt i andre menneskers liv og færden - og i mange tilfælde gøre mig klogere på mit eget liv. Uanset indhold eller funktion er det de samme sanser, der påvirkes af en film: Øjnene og ørerne.

Ok, film er manipulation! Når granaterne falder i tv-serien *1864*, ved vi godt, at det ikke er rigtige granater, at soldaterne ikke er rigtige soldater, og at det ikke er rigtigt blod. Det fungerer bare ikke, hvis vi ikke kan slippe den tanke, at det er manipulation. Det fungerer kun, hvis vi tror på det.

"Suspension of disbelief" er et centralt begreb. En traditionel film virker bedst, hvis den kan ophæve den mistro, som forstanden et eller andet sted har fat i. Vi får en god filmoplevelse, hvis det lykkes for filmen at skabe en illusion af følelser, stemninger og oplevelser gennem lyd og billede. Når skuespil, billedkomposition, lys, lyd, redigering og alt andet er godt lavet, glemmer vi som tilskuere illusionen og lever med i historien. Så er der grobund for en god filmoplevelse.

Der er større chancer for, at det sker i biografen, end hvis man ser filmen på tv. Det vil de fleste have oplevet, selvom de måske ikke er klar over årsagerne.

Teknikkens betydning

Det er umiddelbart indlysende, at et dårligt tv-signal med flimrende billeder og uforståelig dialog ikke er befordrende for en god filmoplevelse. Man skal kunne se, hvad der foregår, og man skal forstå, hvad der bliver sagt. Ellers er det ikke til at koncentrere sig om handlingen. Jo bedre kvalitet, jo færre distraktioner.

Det er imidlertid ikke hele historien. Den største fordel ved at gå i biografen er billedets størrelse. Hvis billedet udfylder det naturlige synsfelt, er det lettere at bilde hjernen ind, at man er en del af det, der foregår på lærredet. Hjemme i stuen er der en afstand til tv-skærmen: Jeg sidder hér i min sofa, og den fortælling, jeg følger med i, foregår dér i fjernsynet. Der er en distance, som forstærkes af alt det uvedkommende, der fanger øjets opmærksomhed ved at være i synsfeltet.

Lyden skal ikke undervurderes. Den skal selvfølgelig være klar, så man ikke skal anstrenge sig for at høre, hvad der bliver sagt, men derudover er lyden lige så vigtig, når der skal skabes en illusion af en anden virkelighed. Surroundlyd er ikke skabt for teknikkens skyld, men for at styrke illusionen. Er vi ude i regnvej, kan vi høre regnen omkring os. Når situationen skal simuleres hjemme i stuen, hjælper det på indlevelsen, hvis det ikke kun regner inde i fjernsynet.

Det er ikke intentionen med surroundlyd, at vi skal høre rumskibene komme hvinende fra alle vinkler. God surroundlyd kræver finesse, for det er heller ikke befordrende for oplevelsen, hvis lyden dominerer i sig selv. Serien af højttalere rundt om i biografensalen eller i stuen har den funktion, at de anbringer os midt i lydfeltet, så vi får fornemmelsen af at stå i regnvejret sammen med personerne i filmen. God lyd forstærker illusionen og dermed filmoplevelsen.

De stærkeste filmoplevelser får vi, når det lykkes at transformere følelser over i os, og her hjælper både den omgivende, stemningsskabende lyd og musikken. God anvendelse af surroundlyd og passende musik er to elementer, der fjerner os fra virkeligheden og fører os ind i en anden verden, vi kan mærke og føle.

Problemet er, at 99,9 % af det samlede filmrepertoire ikke vises i biograferne, der næsten udelukkende viser aktuelle film. Mødet med filmklassikerne sker for det meste via en fladskærm.

Det var min mission at få den største filmoplevelse hjemme i min egen stue, og i 80'erne og 90'erne var der ikke tvivl om, at LaserDisc var løsningen. Det var også på LaserDisc, der søgtes en løsning på de kunstneriske problemer, som var opstået på grund af filmindustriens kamp mod fjernsynet.

*Surroundlyd styrker illusionen af regnvej
og dermed identifikationen med helten.*

En filmhistorisk baggrund

Filmindustrien har ofte været bemærkelsesværdig reaktionær. Alligevel har den formået at tjene formuer på sine egne fejltagelser. Teknologiske landvindinger er bekæmpet med næb og kløer, men på besynderlig vis lykkes det alligevel altid branchen at nyde godt af en udvikling, den startede med at bekæmpe. Tonefilm havde eksisteret længe, men de store filmselskaber vendte ryggen til den. Hvem ved, hvordan det var gået, hvis ikke det lille selskab Warner Bros. havde taget tonefilm i brug, fordi det ikke havde råd til at udstyre sine biografer med rigtige orkestre? Blot få år efter den første tonefilm var stumfilmen stort set død.

Walt Disney kunne i begyndelsen af 30'erne få en tre år lang eksklusiv aftale med Technicolor, fordi konkurrenterne ikke turde satse på farvefilm. Hvem gider se sort/hvid i dag? Fjernsyn blev bekæmpet med særlig nidkærhed. I begyndelsen af 50'erne opstod et væld af filmformater, det ene "større" end det andet, blot for at gøre det umuligt at vise de nye "store" biograffilm på små fjernsynsskærme. I 50 år havde filmformatet haft et bredde:højdeforhold på ca. 4:3, hvilket også blev tv-skærmens format. Det er kutyme at nævne bredden i forhold til højden, og tit nævnes kun bredden, da højden "1" er underforstået. CinemaScope er "2,35" og altså meget bredt. Film i 70 mm kunne blive endnu bredere. Widescreen-formatet er i virkeligheden ikke særligt "wide screen", og forvirringen blev total, da videobranchen brugte betegnelsen widescreen, når de i virkeligheden mente letterbox og blot ville fortælle, at der var sorte bjælker over og under billedet.

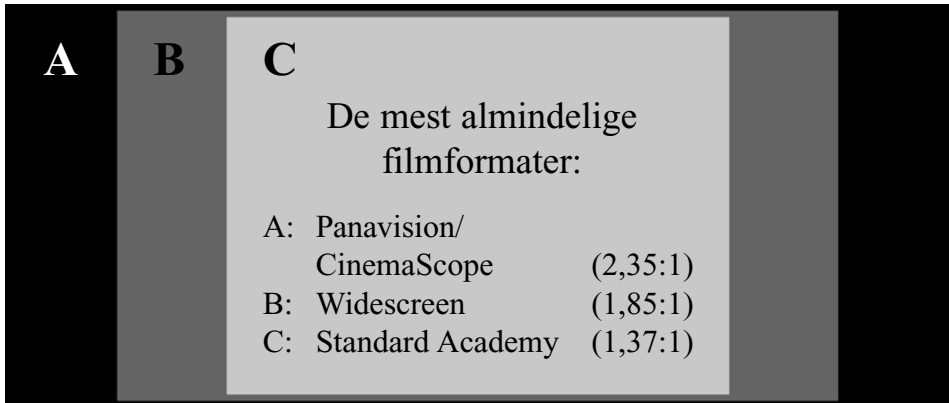
Få år senere var tv blevet en god forretning. Walt Disney havde effektivt brugt tv til at skaffe penge til at bygge sin Disneyland forlystelsespark, og snart fulgte de øvrige studier trop. Inden længe var tv en betydelig indtægtskilde. Også video blev bekæmpet med hård hånd. En gigantisk retssag mod Sony blev døden for Betamax-systemet, og selvom filmbranchen tabte retssagen om brugernes ret til at optage tv-programmer, viste video sig at være en gigantisk forretning med en indtjening, der på sit højeste var mere end dobbelt så stor som biografernes.

Filmindustrien fandt selv løsningen på det problem, den havde skabt med de "store" filmformater. Løsningen kaldtes "pan&scan" eller det kortere "pan/scan". En tekniker med en særlig scanner udvalgte det "vigtigste" af billedet i hver enkelt scene, og det udsnit blev så scannet i fjernsynets 4:3-format til tv-versionen.

Pan&scan: 3 Days of the Condor (1975)

Derved opstår utallige problemer. Som Steven Spielberg forklarede i introduktionen, kan det ske, når en scene varer længe nok, at man kan nå at panorere fra den ene side til den anden eller lave et elektronisk klip, der deler en scene i to. Kompositionen ændres også, når en del af det oprindelige billede går tabt.

En teknisk og historisk beskrivelse af LaserDisc-systemet

LaserDisc er grundlæggende et analogt medium. Informationerne er ganske vist huller, der aflæses af en laserstråle, men hullerne repræsenterer ikke tal, men dele af den "bølge", der bærer videosignalet. Billedkvaliteten er alligevel synligt bedre end den fra videobånd, og de to lydspor, der senere blev til fire lydspor og senere igen til surroundlyd, kan separeres og anvendes hver for sig.

Den digitale lyd, hvor hullerne repræsenterer de binære tal 0 og 1, kom frem sammen med CD-pladen, og digital lyd blev implementeret i LaserDisc-systemet i 1985. Desværre fyldte det europæiske PAL tv-system så meget, at der kun var plads til enten et analogt stereolydspor *eller* et digitalt stereolydspor, men på det amerikanske NTSC tv-system var der plads til begge. Da Dolby udviklede digital surround med 5 diskrete kanaler og en subwoofer (5.1 lyd) til biograferne, blev det også implementeret i LaserDisc-systemet. DTS-lyd, der kort fortalt er 5.1 lyd i bedre kvalitet, kunne lægges ind i stedet for det digitale stereolydspor.

Disse features blev - ikke mindst af The Criterion Collection - brugt til at give brugerne hidtil usete oplevelser. Det begyndte i 1984, da de udgav *King Kong* (1933) med et analogt lydspor, der blev brugt til kommentarer af filmhistoriker Ronald Haver, men faktisk kunne begge analoge lydspor bruges til kommentarer. Brugeren kan selv vælge, hvilket eller hvilke lydspor der skal afspilles.

denskjultekorrupsion.dk/video6b

denskjultekorrupsion.dk/video6c

Et par illustrative eksempler på brug af kommentarlydsporet

På de næste sider vil jeg demonstrere, hvordan de ekstra lydspor blev anvendt til kommentarer. Med en enkelt undtagelse blev der ikke udgivet danske LaserDiscs, så et vist mål af engelskkundskaber var en forudsætning for at kunne følge med. For danske filmfans var det til gengæld en god motivation til at lære mere engelsk og både en effektiv og spændende måde at lære det på.

Ronald Haver var filmhistoriker og fuld af anekdoter, som kunne være lige så interessante som de film, han fortalte om. Man kan ikke høre hans kommentarer til *Casablanca* (1942) uden at blive endnu klogere på den, og ofte kommer man til at holde endnu mere af de film, man på den måde ser sammen med ham.

Professor Howard Suber var i en lidt anden boldgade. Han blev kaldt “the Yoda of all filmmaking teachers”. I 47 år underviste han på UCLA, hvor han var med til at etablere The UCLA Producers Program.

Hans kommentarer til *The Graduate* (Fagre voksne verden, 1967) med Anne Bancroft og Dustin Hoffman er en detaljeret analyse af den succesfulde komedies struktur, stil og teknik. Man får uundgåeligt en større forståelse for filmens sprog, når man lytter til ham. Selvom det “blot” var en komedie, fik filmen hele 7 Oscar-nomineringer, og den unge Mike Nichols vandt en Oscar for bedste instruktion.

To scener fra *Casablanca*

“Hallo, this is Ronald Haver and I’d like to tell you about the making of *Casablanca*, one of the greatest romantic melodramas ever to come out of Hollywood. Actually, it was produced in Burbank, California, at the Warner Brothers’ studios in 1942 just a few months after the attack on Pearl Harbor which forced the United States into WWII. I’ll be telling you about the many people whose talent and craftsmanship shaped *Casablanca* into the classic, that it is.

Over the last 15 years I’ve interviewed a number of these people, talking with them about their work on *Casablanca* and these interviews have been supplemented with research into the Warner Brothers Studio files on the making of the film which has given me a pretty detailed knowledge of the way the picture took shape.

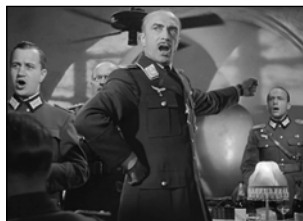
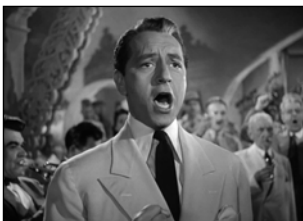

What I'd like to do on this Criterion edition is to relate a chronological history of the film examining and explaining all the artistic, personal and historic forces that affected the making of the picture from the writing through the editing so that you might have a clearer understanding of just how the elements of moviemaking were fused together by these people to create this timeless masterpiece.

Now, the scene that's coming up, the singing of *La Marseillaise*, was lifted intact from the original play. There was one slight problem with filming the scene. In the play the Nazis had sung *Wacht am Rhein* which means "Watch on the Rhine" and this had been incorporated intact into the filmscript. However, as Aisner (technical advisor) and others pointed out, it was against the principles of the Nazi Party to sing this song. The only two authorized nationalistic songs in Germany were the Horst Wessel song and *Deutschland über alles*. When this was pointed out to Wallis, he replied that it didn't matter if it was technically correct and if it irritated the Germans, all the better.

One of the elements that gives *Casablanca* its emotional impact and its effectiveness is the fact that many of the people in the film were directly affected by the war. In this scene, for instance, most of the extras were real refugees from the Nazis and their heartfelt singing of *La Marseillaise* gives the scene an impact that no group of Hollywood extras could deliver.

Madeleine LeBeau, for instance, who plays Yvonne, fled Paris in 1940 when the Nazis entered. It took her a year to get out of Europe via Lisbon on a Chilean Visa which she bought on the black market and which turned out to be fraudulent, a fact she discovered while en route to Veracruz, Mexico. She managed to obtain a temporary residency in Canada, then finally entered the United States making her way to Hollywood where her French filmwork enabled her to get a contract with Warner Brothers. *Casablanca* was her first film in this country and *La Marseillaise*-scene was particularly emotionally wrenching for her. Those were real tears you saw her crying in those close-ups."

To scener fra *The Graduate*

“Like all human beings the hero can have one of two reactions to danger: flight or fight. In comedies the process often begins with flight and then in the second act moves into fight. The sequence can never be reversed - if the film aspires to win a large audience.

There’s an interesting use of vertical space here as the camera tilts down to reveal the black banister, the black carpet and the diminutive boy below. By now you’ve noticed what the pattern of laughs in this film reveals. *The Graduate* is a situation comedy. The biggest laughs come - not from lines that are witty or funny in themselves, nor generally from sight gags - but rather from the situation that our protagonist finds himself in. The camera that escorted Mrs. Robinson out the door has remained stationary for quite a long time now, waiting, as she does, like a spider in the center of its web. In a moment the camera will pull back to let the victim enter into the trap so that it can - with exquisite timing - be sprung. That nude body that Hoffman does a triple take on first appeared, significantly, in the reflection of Elaine’s portrait. And as it did the key density of the light rose so that we could clearly see its reflection.

A macro lense gives us deep focus so that Hoffman can rush up, do a 360 degree turn, go back again and sit down just in time for Mr. Robinson’s entrance. Mr. Robinson is a foil character. His function is to reflect on other characters. After a few minutes with him we understand Mrs. Robinson’s behaviour much better.

For those of you who have a quaint idea that films have some necessary connection to reality, can you explain why, if Robinson has been partner and best friend with Ben’s father for 20 years, he wasn’t at the party honoring

Braddock's only begotten son? Or, why he's wearing sunglasses in the middle of the night?

The answer to the question, like so many in film, stems not from plausible behaviour of real people but from the need to tell an effective story. The story demanded his sudden return home from a game of golf just as things got interesting in the seduction scene. Who demanded the sunglasses escapes me!

It's important to the success of the story that we not feel too much sympathy for the cuckolded Mr. Robinson. That's the reason for this running gag with the scotch and the bourbon. Not only doesn't Mr. Robinson seem to know what's going on right in front of his face, he doesn't bother to listen when people tell him what they want. It's hard to feel sorry for such a jerk. In fairness, of course, we have to note that Ben just accepts this drink from Robinson the same passive way he first rejected and then accepted the drink from his wife.

Ben now returns into the shadows. Again the wide screen format is used to give us two characters at opposing ends of the screen with the mass of the frame out of focus - in this case waiting for Mrs. Robinson's re-entrance. The depth of field here is used with telling effect. Throughout *The Graduate* the space that is out of focus is as important - and often more telling - than the space that is in focus.

As he takes out a cigar notice how that familiar object functions as a bit of theatrical business. Not only does Robinson light this smelly stogie in this immaculately manicured house he will spit the end of it onto the floor, an act not exactly calculated to increase our empathy for him. Such touches prevent us from identifying with his character. We have to be licensed, that is given permission, to accept the affair between Mrs. Robinson and Ben, and that's the function of this scene."

Filminstruktøernes sprog

Sekvensen fra *The Graduate* illustrerer filminstruktørens sprog; hvordan det er hans omhyggelige valg af billeder, kompositionen af dem og sammensætningen af dem, der formidler historien på en ganske bestemt måde.

Det er her, instruktørens stil og personlige udtryk kommer frem. Det fremgår allerede af analysen af denne korte scene, at filminstruktøren har overvejet mange detaljer, som tilskuerne sjældent er bevidst om, men som alligevel er vigtige. Det er åbenbart, at pan&scan ikke kan undgå at ændre en films udtryk radikalt.

LaserDisc og letterbox

LaserDisc er kun afspilning, og det forhindrede systemet i at blive alment udbredt. Folk købte videobåndoptagere for at optage fra tv, og de kunne godt leve med mudrede billeder fra videobåndene. Forholdsvist få mennesker kunne finde på at købe en film til ejendom, men de gik til gengæld meget op i kvaliteten.

The Criterion Collection havde fat i de mest entusiastiske filmsamlere, så det er ikke underligt, at dette selskab førte an. De øvrige selskaber var skeptiske, men Paramount lavede en lille test: De udgav *Indiana Jones and the Last Crusade* i en pan&scan-version og en letterbox-version. Det viste sig måske lidt overraskende, at letterbox-versionen solgte fire gange så mange eksemplarer. Det overbeviste de fleste selskaber.

Det krævede en massiv oplysningsindsats, og princippet blev forklaret igen og igen både på pladerne selv og i katalogerne. Pioneer gjorde det f.eks. således:

MOONRAKER © 1979 United Artists Corporation All Rights Reserved

The 'letterbox' version is complete on your television screen, preserving the original picture as filmed by the movie director.

The 'pan and scan' version removes the leading woman but also changes the medium distance shot to a closeup. The interaction between the two characters is lost.

denskjultekorruption.dk/video6d

denskjultekorruption.dk/video6e

Pan&scan er en proces, der i den grad irriterer filminstruktører over hele verden. Til gengæld var de positive og samarbejdsvillige, da flere og flere selskaber henimod slutningen af 80'erne begyndte at udgive film i letterbox på LaserDisc.

For at gøre opmærksom på de kulturelle ulemper ved FDV's monopol lavede jeg i 1992 til Folketingets Kulturudvalg et program med klip fra LaserDiscs, som FDV havde forbudt udlejning af i Danmark. Ud over de to klip fra *Casablanca* og *The Graduate* drejede det sig om *West Side Story* (1961) og *Star Trek IV: The Voyage Home* (1986) som eksempler på film i letterbox, *Close Encounters of the Third Kind* (Nærkontakt af tredje grad, 1977), der blev vist i letterbox og havde flere ekstra lydspor (side 199), *Fatal Attraction* (Farligt begær, 1987), der tillige indeholdt den "originale" slutning, og *The War of the Roses* (1989), hvor Danny DeVito fortalte om og viste fraklippede scener, hvilket også var nyt og eksklusivt for LaserDisc. Ovenfor er direkte links til eksemplerne med klip fra LaserDisc-udgivelserne af *West Side Story* og *Star Trek IV: The Voyage Home*.

Kommentarlydspor i dag

Der er ingen grænser for, hvordan kommentarlydspor kan bruges og bliver brugt på DVD og Blu-ray. Det spænder fra tilfældige filmfolk, der mødes og mindes filmoptagelsernes dage, men som ret beset ikke gør tilskueren meget klogere, til filmhistorikere, der lægger et stort arbejde i at videregive en samfundsmæssig og historisk indsigt i den pågældende film, til professionelle undervisere og filmfolk, der ser det som en mulighed for at nå ud til filmstuderende og fans.

Generelt er også instruktører positive overfor at dele deres viden på den måde. Flere af vor tids store instruktører siger ligeud, at de lærte at lave film ved at lytte til kommentarsporet på LaserDiscs, og flere af dem laver selv kommentarlydspor til deres film. Nogle få holder sig tilbage, fordi de vil bevare en slags mystik om filmene eller af princip foretrækker, at værkerne taler for sig selv.

Siden LaserDisc blev afløst af digitale og alment udbredte videosystemer som DVD og Blu-ray, er det gået tilbage for kommentarlydsporet i antal og kvalitet. Heldigvis holder The Criterion Collection stadig fanen højt på DVD og Blu-ray.

Laserdiskens håndtering af letterbox-fænomenet

Køberen af *Mona Lisa* ville protestere imod at få leveret et halvt maleri, fordi han har set det originale værk, men sådan forholdt det sig ikke, når der blev vist film i fjernsynet. Hvis DR sendte en film i pan&scan, vidste seerne ikke, hvad de gik glip af. De troede, at filmen blev vist, som den skulle være, og i deres uvidenhed følte de sig derimod snydt og klagede, når der blev vist film i letterbox.

I Laserdisken stillede jeg to skærme op ved siden af hinanden og spillede de to versioner af *Indiana Jones and the Last Crusade*. Når der blev spurgt efter en film, og jeg vidste, at der var en letterbox-udgave, spurgte jeg gerne: “Vil du have hele filmen eller kun den halve?” Det gav anledning til en demonstration. Jeg endte med at sælge i alt 296 eksemplarer af letterbox-udgaven og kun ni eksemplarer af pan&scan-versionen.

Havde man først forstået, hvad det gik ud på, var der ingen vej tilbage. Det var en væsentlig attraktion ved LaserDisc-systemet.

Hvem købte pan&scan-versionerne? Nogle ville bare underholdes. De var ligeglade, og de syntes, at letterbox-billedet var for lille. Jeg husker en sjov, ligefrem bemærkning fra en kunde: “Jeg har lige købt et 34” fjernsyn, og det har jeg altså ikke gjort for at kigge på sorte klatter. Min nye dyre skærm skal bruges 100 %.”

Hjemmebiografen

Argumentet imod det lille billede var bestemt legitimt. Jeg kunne ikke få billedet stort nok. Jeg savnede Super 8-dagene og et rigtigt lærred. Jeg var på udkig efter alle former for forbedringer. Da den første primitive surround sound dekoder kom på markedet i England, tog jeg et eksemplar med hjem for at prøve det. Pioneer havde ikke planer om at markedsføre deres første model i Danmark, men de hjalp mig med at købe et parti dekodere alligevel, og surroundlyd blev for første gang præsenteret for danske forbrugere. Der var ikke deciderede surround-højttalere på markedet endnu, men en god ven på B&O var dygtig til lyd, og han byggede en serie velegnede højttalere til mig.

Det var en større udfordring at få et stort billede ind i stuen, men op igennem 90'erne udvikledes LCD-projektorerne, og de blev bedre og bedre år for år. I mit showroom demonstrerede jeg en rigtig hjemmebiograf med projektor, surround-lyd og billedstørrelser på 80-120”.

Danmarks første surround-højttalere

22. 3 Days of the Condor, del 1

Hvad er ophavsmændenes “droit moral”-rettigheder værd i praksis? Det blev prøvet i en spektakulær retssag, hvor Sammenslutningen af Danske Filminstruktører (SADF) på vegne af filminstruktør Sydney Pollack havde anlagt sag mod DR for at have vist filmen *3 Days of the Condor* (3 døgn for Condor, 1975) i en pan&scan-version.

Venskabet med filmfolket

Lige fra starten adskilte Laserdisken sig fra landets videoudlejningsforretninger. Da jeg i 1992 åbnede butik i København, blev Laserdisken også synlig for filminteresserede, der holdt til i hovedstadsområdet, og butikken blev besøgt af dem, der betragtede film som mere end et middel til at slå et par timer ihjel. LaserDisc-fans blev som en slags familie, og det gav os flere bonusoplevelser.

Martin Schmidt var en filmglad gut, og det var lykkedes ham at få arbejde på Det Danske Filmstudie i Lyngby, hvor han lavede lidt af hvert. Han inviterede Niels Ole og mig på rundvisning i studierne. Det var et spændende supplement til de rundvisninger, vi havde været på hos Warner og Paramount i Hollywood. Der boede en filminstruktør i hans hjerte, og mens han viste os rundt, fortalte han om sin drøm om at instruere en film, som han gik og rodede med i sin fritid.

Preben Kristensen var en af Laserdiskens første kunder. Vi går helt tilbage til Musikpostens tid, omend der gik nogle år, før det gik op for mig, at han var en del af Linie 3, fordi han købte pr. postordre. Efter åbningen i København kiggede han og Thomas Eje jævnligt ind i butikken. Preben var filmfan om en hals, og han gik meget op i kvaliteten. Da Linie 3's show *Hvor er de 2 andre!!?* skulle udgives på videokassette, var det ikke godt nok for ham.

- Jeg vil have mit show på LaserDisc, om der så kun skal laves ét eksemplar - nemlig til mig, sagde han.

Vi drøftede mulighederne for at sælge showet på LaserDisc, og det endte med at blive til den første og eneste ægte danske LaserDisc-udgivelse. Desværre skete det i en periode, hvor det var pålagt mig at betale en ødelæggende og - viste det sig - ulovlig forbrugsbegrænsende afgift på LaserDisc-pladerne. Showet var mere end to timer langt og måtte fordeles på to plader, så prisen endte med at blive ret høj, men de trofaste fans fik til gengæld dokumentarfilmen *Bag kulisserne med Linie 3* med som bonus.

Da Laserdisken åbnede butik i Århus nogle år senere, var det Preben, der klipede snoren over i en lille ceremoni.

Preben Kristensen signerer den eneste danske LaserDisc-udgivelse.

I slutningen af 80'erne kørte debatten om maltrakteringen af film i tv blandt LaserDisc-fans, og den bredte sig til en stor del af Danmark, da SADF fik den verdensberømte, Oscar-vindende instruktør Sydney Pollacks fuldmagt til at anlægge retssag på hans vegne mod DR for at have vist *3 Days of the Condor*, der er optaget i det brede Panavision-format, i tv i en beskåret pan&scan-version.

Vi kæmpede den samme kamp om respekt for filmkunsten, dog på hver vores front. SADF ville have pan&scan forbudt, mens jeg markedsførte letterbox-udgaverne på LaserDisc, så filmfans i det mindste fik chancen for at vælge dette alternativ.

Copenhagen Film Festival blev i 1993 åbnet med en gallaforestilling af Sydney Pollacks *The Firm* (1993), og Niels Ole og jeg var inviteret med som SADF's gæster. Vi mødte også op til receptionen dagen efter, hvor krænkelserne og retssagen var et tema. SADF viste filmen *What's wrong with this picture?*, som deres amerikanske kolleger havde produceret til illustration af forskellige overgreb. Det var også en lejlighed til at møde Sydney Pollack, stod der i invitationen, men han var blevet forkølet og meldte afbud til stor skuffelse for os og de forsamlede instruktører.

Sekretariatsleder Ebbe Preisler fortalte os, at Sydney Pollack boede på Royal Hotel, så vi smuttede af sted i håbet om at møde ham. Jeg sad i lobbyen og skrev på en besked til ham, da han pludselig dukkede op sammen Jeroen Krabbé, der var på festival for at promovere *King of the Hill* (1993). Det var et stort øjeblik.

Sydney Pollack og Jeroen Krabbé

Retssag imod det halve TV-billede

Af Per Dabelsteen

Det skal være slut med at maltraktere spillefilm i TV med reklameafbrydelser, logoer og forvanskede kopier. Det mener i hvert fald Sammenslutningen af Danske Filminstruktører, der vil udtage stævning mod Danmarks Radio for overtrædelse af ophavsretsloven. Det bliver amerikanske instruktør Sydney Pollacks film *Tre Døgn for Condor* med Robert Redford, der bliver 'prøveklud'.

- Vi har i årevis protesteret imod TV-stationernes ødelæggelse af spillefilm. TV2 har lovet at ændre praksis, men fra DR-TV har vi fået en negativ modtagelse. Derfor vil vi føre denne sag for at få en principiel dom for, hvad man kan og ikke kan, og Sydney Pollack har bemyndiget os til at føre sagen på hans vegne. Hans film er lavet i cinemaScope-format, men i DR-TV blev den vist i en version, hvor

halvdelen af billedet, konstant var skåret væk. Det er totalt ødelæggende for en film, siger Nils Vest, formand for sammenslutningen.

Filmfotografernes Forbund og Dramatikerforbundet bakker op økonomisk, og filminstruktørerne er desuden blevet opmuntret af, at den amerikanske instruktør John Hustons arvinger fornylig har vundet en lignende sag ved den franske højesteret. En TV-station fik dom for, at det var ulovligt at sende en farvelagt version af Hustons sort/hvide klassiker *Asfaltjunglen*.

Filminstruktørerne mener godt, at TV kan vise cinemaScope-film, men så skal det ske i en version, hvor man i stedet for at beskære billedet klemmer det sammen, så der kommer et sort felt foroven og fornedet. Det vil aldrig give den samme oplevelse som i en biograf, men er mere acceptabelt, mener instruktørerne.

Politiken, 14. juni 1991

Hvis ikke SADF havde nævnt mig, ville han måske ikke tale med os, men han vidste, hvem jeg var, og vi fik en sludder, mens Niels Ole talte med Jeroen Krabbé. Da han fik at vide, at FDV havde forbudt udlejning af LaserDisc-udgaven af *3 Days of the Condor*, udbød han uvilkårligt: "Oh no, why would anyone do something like that!"

Nils Vests billeder fra filminstruktørernes picnic på Kalø, 13. maj 1995

Filminstruktørernes St. Bededagstræf i 1995

Vi havde et særligt forhold til Sammenslutningen af Danske Filminstruktører. Vi fulgte med i hinandens retssager, og vi mødtes ved særlige lejligheder. Det var en stor oplevelse for os, da Niels Ole og jeg blev inviteret med til filminstruktørernes St. Bededagstræf den 12.-14. maj 1995 på Den Europæiske Filmhøjskole i Ebeltoft. Det var spændende at se de mange forskellige personligheder samlet ét sted og fantastisk at arrangementet kunne lade sig gøre. Alle var dybt optaget af deres egne projekter. Det var næsten som om, de kun kunne blive enige om, hvor svært det var at få penge ud af producenterne til de projekter, de hver især brændte for at føre ud i livet.

Nils Malmros havde lige fået en efter danske forhold uhørt stor portion penge til sin næste film, *Barbara*, og det var der flere, som var lidt misundelige over. Han var selv beskeden om det og holdt sig lidt i baggrunden. Weekenden var fuld af seminarer med oplæg og debatter i højskolens biograf, og der sad Nils Malmros for sig selv oppe på bageste række. Da Niels Ole og jeg ikke var filminstruktører og dermed ikke var i konkurrence med nogen, kunne vi tale med dem alle.

Annette Mari Olsen var f.eks. optaget af at skaffe penge til en dokumentarfilm om Hanstholm-præsten Inge-Lise Wagner, og jeg jublede på hendes vegne, da jeg nogle år senere så, at *Man brænder da ikke præster* fik premiere.

Hele weekenden igennem ankom en række spændende kulturpersonligheder, der var inviteret til at holde oplæg om dette og hint. En af dem var Søren Ryge, der lavede improviseret tv langt fra traditionelle planlagte spillefilm. Pudsigt at tænke på, at han dengang sagde, at det var utænkeligt, at han lavede tv om 15 år. Et andet højdepunkt var lørdagens picnic på Kalø Slotsruin. Vi slæbte kassevis af salat og stegte kyllingelår ud på ruinen. Der bredte vi en dug ud og holdt picnic, og sådan hyggede Niels Ole og jeg os med filminstruktørerne.

Lørdag aften var der fest med levende orkester efterfulgt af midnatssurprise. Ingen vidste præcis, hvad det gik ud på, men vi samledes i biografen, og det viste sig at være et særligt "sneak peek" af en dugfrisk ny dansk film, *Sidste Time* af Martin Schmidt. Det var lige præcis den film, han nogle år tidligere havde rodet med og drømt om at få lov til at lave. Cool! Så var det lykkedes for ham!

Filminstruktørernes hjertesag

Retssagen mod DR var ikke blot et trick til at gøre opmærksom på et kunstnerisk problem. Der var reel grund til at tro, at sagen kunne vindes. Danmark bekender sig til “droit d’auteur”-modellen og bryster sig af at respektere de kunstneriske rettigheder, og det er lige præcis, hvad der betyder noget i forbindelse med pan&scan af filmværker.

Ifølge Peter Schønnings værk fra 1995, *Ophavsretsloven med kommentarer* (side 170), er beskyttelsen uoverdragelig, så selvom der foreligger en udtrykkelig aftale, vil en sådan aftale være ugyldig. Selvom ophavsmanden har skrevet under på ikke at gøre det, kan han alligevel kræve sin “droit moral” respekteret.

Den virkelige udfordring for SADF var at få en instruktør til at lægge navn til en retssag. Man kunne som instruktør frygte, at man ved at tage en retssag havde instrueret sin sidste film. Fodboldspilleren Jean-Marc Bosman udfordrede f.eks. de professionelle fodboldklubbers praksis om at forhindre spillerne i at spille i en anden klub, selvom deres kontrakt var udløbet. Han førte sagen til EU-Domstolen og tvang klubberne til at ændre adfærd, men det kostede ham karrieren.

SADF havde i Sydney Pollack, der var verdenskendt for flere store succeser som *Tootsie* (1982) og *Out of Africa* (Mit Afrika, 1985), fundet en instruktør med international status samt mod og lyst til at kæmpe for filmkunsten.

Christian Braad Thomsen, der sad i SADF’s arbejdsgruppe om retssagen, forklarede i Information princippet om, at man i Danmark skal følge dansk lov, også selvom der gælder andre love i andre lande. Den argumentation er svær at skelne fra Johan Schlüters, da han ville have Erik Viuff Christiansens udlejning forbudt, selvom udlejning var tilladt i England, hvorfra filmene var importeret (side 103). Det var ret beset et argument, der allerede havde vundet gehør ved domstolene.

Filminstruktører stævner DR

Det er den amerikanske instruktør Sydney Pollack, der har givet den danske instruktør-sammenslutning autorisation til at stævne DR, der har vist hans Tre døgn for Condor i en scannet version. Med Pollack har man fundet et navn med tilstrækkelig prestige og status til, at det vil vække international genklang, hvis en afgørelse går DR imod. Og sammenslutningen er ikke i tvivl om, at vindes sagen, vil den kunne danne præcedens.

Det springende punkt er, at Pollack og andre amerikanske instruktører ikke kan føre en tilsvarende sag i USA, hvor ophavsretten følger pengene, altså producenterne, og ikke kunstneren. Men, siger Christian Braad Thomsen fra instruktørsammenslutningen, i Danmark gælder dansk lov, og ‘ligesom hash ikke må indføres i Danmark, heller ikke fra et evt. land, hvor hash er legaliseret, så må man kunne hævde, at man heller ikke herhjemme må vise film på en måde, der krænker den kunstneriske anseelse og egenart, selvom filmen kan vises i den scannede version i andre lande med en anden lovgivning’.

Videobranchen også indblandet

DR havde vist filmen i pan&scan og var derfor den primære synder. Pathé-Nordisk Film var også sagsøgt for at have leveret pan&scan-versionen, så det var en form for skæbnens ironi, at Johan Schlüter i egenskab af advokat for Nordisk Film blev mødt med sine egne argumenter.

Filminstruktørerne håbede, de kunne revolutionere den måde, hvorpå film blev vist i fjernsynet. "Retssagen skal bruges til at sikre instruktørerne mod kunstnerisk vandalisme," sagde Ebbe Preisler til Jyllands-Posten. Det gjaldt også videomarkedet.

Her var der hverken forståelse for problemet eller hjælp at hente. FDV's formand, Henrik Fabricius-Bjerre, havde ikke meget til overs for filminstruktørernes forsøg på at hæve kvalitetsniveauet. For ham var det uden betydning, hvordan filmene blev kopieret. Han var tilfreds med at sende det ud, som blev leveret fra udlandet. "Der vil altid være kunstspecialister, som går op i de små detaljer," udtalte han til pressen. Se nedenfor: Udover, at overblikket og hele personer fuldstændig forsvinder, forsvinder også enhver fornemmelse af billedkomposition.

Letterbox-versionen på LaserDisc

Udlandet følger retssag mod DR

Af JESPER STEINMETZ

■ Når de danske filminstruktører til efteråret indleder retssag mod Danmarks Radio, vil instruktører over hele verden spændt følge udfaldet. Vinder de sagen, står videobranchen for skud.

Filminstruktørerne kræver DR dømt for at overtage ophavsretsloven, fordi tv-stationen flere gange har vist bredlærredsfilm i kraftigt beskærede versioner. De danske instruktører rejser sagen på vegne af Woody Allen, Sydney Pollack og danske Ole Roos.

»Retssagen er historisk, og amerikanerne vil bruge afgørelsen til at sikre deres egne instruktører mod kunstnerisk vandalisme,« siger sekretariatsleder Ebbe Preisler, Sammenslutningen af Danske Filminstruktører.

Hverken USA eller England har en ophavsretslov. Når instruktøren har klippet filmen færdig, er filmens videre skæbne i hænderne på filmselskabet. Derfor kan distributører og tv-stationer indbyrdes aftale at farvelægge Gøg og Gokke eller at klippe John Cleese ud af "Halloj på Badhotellet", som det skete i USA.

Amerikanernes aktuelle rettighedsproblem er opstået efter, at den japanske elektronikkoncern, Sony, for nogle år siden købte filmselskabet Columbia.

»Japanerne bestemmer over hele Columbias filmager. Og man kunne for eksempel tænke sig, at de gerne så det japanske flag fjernet fra slutningen af "Broen over floden Kwai",« forklarer Ebbe Preisler.

Videofilmenes tur

De danske instruktører vil efter sagen mod DR vende skytset mod videofilmene. Omkring hver fjerde video er kopieret fra cinemaScope - bredlærred - film, så kun en tredjedel af det originale billede er tilbage.

Den danske videobranch imødeser dog et sagsanlæg med sindsro.

»Vi sender det ud, vi modtager fra vore udenlandske leverandører,« siger formanden for De danske Videogramdistributører, Henrik Fabricius-Bjerre.

»Jeg tror, at det er et fåtal af forbrugerne, der lægger mærke til, hvordan filmene er kopieret. Men der vil altid være kunstspecialister, som går op i de små detaljer.«

Jyllands-Posten, 10. marts 1993

Pan&scan-versionen på VHS

Information, 21. januar 1997

Domsforhandlingen

Der gik adskillige år, før sagen var klar til domsforhandling. Ifølge Ebbe Preisler skyldtes det bl.a., at der var problemer med at skaffe Sydney Pollacks oprindelige instruktørkontrakt, og det var i sagens natur relevant at få undersøgt, hvad Sydney Pollack havde givet tilladelse til, så det måtte tage den tid, det nu måtte tage.

Sagen var blevet henvist til landsretten på grund af dens principielle karakter, og domsforhandlingen startede omsider i Østre Landsret mandag den 20. januar 1997, hvor Bo Lynnerup, chef for DR's indkøbsafdeling, da filmen blev sendt, afgav forklaring, og hvor Sydney Pollack selv mødte op i retten, som var fyldt til bristepunktet med tilhørere for at høre ham fortælle om filminstruktørens værktøjer.

3 Days of the Condor blev vist i sin helhed i det korrekte letterbox-format, hvorefter udvalgte scener blev vist i pan&scan, og Sydney Pollack forklarede, hvad han ville opnå med de enkelte scener.

I en scene står Robert Redford i døråbningen og taler med sin chef. Chefen er filmet, mens han vander sine planter på kontoret. Efter samtalen vender Robert Redford sig imod den plante, der har fyldt halvdelen af billedet, og siger denne afskedsreplik:

“Better get the tolmieas moved closer to the light, doctor. You’re getting a blight on the leaf.”

Pointen med dette var at beskrive hans brede interessefelt og store almene viden som et karaktertræk, men i pan&scan-versionen ses planten slet ikke, og replikken er derfor i bedste fald meningsløs.

»Det var slet ikke min film, der blev vist,« hævdede filmens instruktør Sydney Pollack i går, da han blev forhørt i det spektakulære første retsmøde i sagen Pollack vs. Danmarks Radio.

»Det er svært på kort tid at forklare noget så indviklet,« sagde Pollack, »en instruktørs funktion er at fortælle filmen, og et af de primære værktøjer er at udvælge helt præcis, hvad publikum skal se.«

»Man kan via billedkomposition skabe indtryk af nervøsitet eller afslappethed; man kan skabe rytme, tempo og fremdrift.«

Redfords paranoia

Efter gennemgang af diverse kameravinkler sagde Pollack henvendt til dommerpanelet: »Hvis jeg skulle skyde (shoot) jer tre og valgte at køre kameraerne lidt ned, så lyset skinnede ind i linsen, ville I fremstå mere betydningsfulde eller farlige, end hvis jeg tog billeder, hvor I bare kiggede på mig. Det, der ses inden for rammen i en film, er akkumulationen af selve fortællingen. Kunstværkerne på Robert Redfords kontor fortæller om hans mangefacetterede interesser. Han er en almindelig mand, der i løbet af fortællingen skal gøre noget overmenneskeligt. Fra starten er det min hensigt at lade publikum forstå ubevidst, at hans interessefelt er universel. I den panscannede version er detaljerne fra kontoret skåret væk, og det går igen hos alle karaktererne filmen igennem.«

»Tre døgn for Condor er en skildring af paranoia,« forklarede Pollack, »man ser Redfords ansigt i kontrast til andre ansigter, og hele tiden er man i tvivl om, hvem der er ven og hvem fjende. Den pointe forsvinder, når alt andet end Redford skæres væk.«

»Billedkomposition er instruktørens primære og helt essentielle værktøj, desuden bliver den et udtryk for den enkelte instruktørs personlige stil,« sagde Pollack, »hvis man ændrer kompositionen i én af mine film og udsender den i mit navn, så er det en løgn.«

Med Sydney Pollack til pressemøde

Efter Sydney Pollacks vidneforklaring havde SADF arrangeret pressemøde, og det stod Ebbe Preisler for. Jeg kørte med ham i hans bil til pressemødet, og på vejen stillede han mig pludselig et spørgsmål:

- Der er en ting, der har undret mig, men det kan du måske fortælle mig. Hvorfor har de så meget imod parallelimport i Kulturministeriet?

Jeg var forbløffet over spørgsmålet, for selvom jeg godt kunne mærke, at Kulturministeriet stod på Johan Schlüters side, var det ikke noget, der blev talt højt om. Jeg spurgte tilbage:

- Har de noget mod parallelimport?

- De *hader* parallelimport, sagde han med eftertryk. - Det har altid undret mig, at der er så megen modstand mod parallelimport. Vi synes, du gør det helt rigtige.

Det var en slags lettelse at få bekræftet, at det ikke kun var i min fantasi, at Kulturministeriet var lige så meget min modstander, som Johan Schlüter var det. Spørgsmålet indikerede, at det også var Ebbe Preislers indtryk.

Ebbe Preisler og SADF var ganske vist placeret i periferien af magtens cirkel, men han kendte alle de centrale spillere. Han havde mødt Peter Schønning, fordi de begge var med i Samråd for Ophavsret, og han kendte J. Nørup-Nielsen, som siden var blevet forfremmet til kontorchef i Kulturministeriet.

Jeg kunne ikke lade være med at spørge til forholdet mellem J. Nørup-Nielsen og Johan Schlüter, og hans svar var forbløffende direkte.

- J. Nørup-Nielsens dør står altid åben for Johan Schlüter. Han er jo afhængig af hans rådgivning, sagde Ebbe Preisler, som var det den største selvfølge.

Vi ankom i god tid til pressemødet. I lang tid var Ebbe Preisler og jeg alene med Sydney Pollack. Det var en fantastisk chance for at tale med ham, men jeg holdt mig beskedent (læs: genert) tilbage og forstyrrede ham ikke, mens han forberedte sig på at tale til pressen. Jeg fik dog talt lidt med ham igen.

Efterhånden dukkede pressekorpsset op, der kom kamera på, og jeg satte mig diskret ude i siden og iagttog forestillingen. Det var mere end tre år siden, at jeg havde talt med ham på Royal Hotel om forbuddet mod udlejning af LaserDiscs, men han havde åbenbart en god hukommelse, for pludselig pegede han på mig og begyndte at fortælle om det groteske forbud mod udlejningen af den originale version af *3 Days of the Condor* på LaserDisc. TV2 drejede kameraet imod mig, og et kort sekund følte jeg mig som lidt af en stjerne. Jyllands-Posten tog den lille episode med i avisens efterfølgende artikel.

Han er under sit besøg i København blevet bekendt med endnu en absurd detalje i sin kamp for at få sine film vist på TV i det oprindelige format: En dansk importør af laser videofilm har fået forbud mod at udleje den originale letterbox udgave af "3 døgn for Condor", fordi der allerede findes en panscannet videoudgave på markedet, som den amerikanske producent har godkendt.

»Det er jo grotesk, at importøren ikke kan få lov til at udleje den korrekte udgave af min film,« kommer det harmdirrende fra Pollack, der i sin iver efter at fremlægge sine synspunkter erkender, at han næsten lyder som en politiker.

Jyllands-Posten,
22. januar 1997

Landsrettens dom, sag nr. B-0192-92

Dommen faldt den 4. april 1997, og rettens tre dommere, Morving, Vagn Joensen og Jette Hoelgaard-Nielsen, havde forstået Sydney Pollacks pointe. De var klare i beskrivelsen af de kunstneriske overgreb.

Ordvalget i dommen med vendinger som "lemlæstet", "detaljer af betydning for personkarakteristikken er udgået" og "der er opstået uoverensstemmelser mellem billeder og dialog" efterlader ikke plads til tvivl.

Til gengæld sprang kæden fuldstændig af under anvendelsen af § 3, stk. 3.

Sydney Pollacks påstand

Sagsøgte, Danmarks Radio, tilpligtes at anerkende, at sagsøgte i henhold til ophavsretslovens § 3, stk. 2 og 3, har været uberettiget til at vise sagsøgerens film "3 Days of the Condor" i beskåret version.

- - -

DR's indkøbschef Bo Lynnerups forklaring

Stationen får udelukkende negative henvendelser fra seerne, når film sendes i letterbox-format. Vidnet husker ikke at have modtaget klager over, at en film var pan/scannet. Tabes nærværende sag, får det stor betydning for sagsøgte, idet man udelukkes fra at sende film, der er pan/scannet, og som kan sendes hos konkurrenter, eksempelvis TV3. Udover Sydney Pollack og Woody Allen har ingen instruktører klaget over pan/scannede versioner.

- - -

Landsrettens bemærkninger

Tilpasningen ved pan/scanning af sagsøgerens widescreen film til TV formatet har medført bortskæring af en betydelig del af billederne med den følge, at billedkompositionen i en række sekvenser må betegnes som lemlæstet, at detaljer af betydning for personkarakteristikken er udgået, og at der er opstået uoverensstemmelse mellem billeder og dialog.

Da den omfattende beskæring ikke har været teknisk nødvendig for at muliggøre filmens visning på TV, idet filmen har kunnet vises i det originale format omend i et mindre billede end TV skærmen, findes sagsøgtens udsendelse af filmen i den beskårne form herefter at indebære en krænkelse af sagsøgerens kunstneriske anseelse og egenart efter ophavsretslovens § 3, stk. 2, medmindre det må lægges til grund, at sagsøgeren har frafaldet sin ret, jf. § 3, stk. 3.

Efter instruktørkontrakten har producenten været berettiget til ved klipping og redigering at udarbejde en særlig TV-version af filmen. Som forklaret af sagsøgeren var pan/scanning også i 1975 den i praksis anvendte metode til tilpasning af biografilm til TV mediet, og det måtte anses som en nærliggende mulighed, at TV rettighederne til sagsøgerens film ville blive udnyttet. Sagsøgerens accept af de nævnte bestemmelser i instruktørkontrakten, der angår en efter art og omfang afgrænset brug af filmen, findes herefter også at have omfattet eventuel pan/scanning af filmen.

Sydney Pollacks accept

Kontrakten med Sydney Pollack er en standardkontrakt. Alle instruktører underskriver en sådan kontrakt for at få den opgave at instruere en film. Sydney Pollack fortalte i retten, hvor simpelt det er: "Enten skriver man under på betingelserne, eller også finder filmselskabet en anden til at instruere filmen."

Producenten er arbejdsgiveren med den økonomiske magt, og Sydney Pollack havde som alle andre instruktører skrevet under på, at filmen kunne udnyttes på en række måder - formentlig på alle de måder, man kunne komme i tanker om - men pan&scan af filmen var end ikke nævnt i kontrakten. Der stod kun, at der ved klipping og redigering måtte udarbejdes en tv-version af filmen. Det kunne gøres uden pan/scanning - og billigere, idet pan&scan kræver en teknikers medvirken. Det fremgår endvidere af dommen, at det ikke var teknisk nødvendigt at beskære filmen for at vise den på tv.

Er det virkelig berettiget at påstå, at Sydney Pollack havde givet tilladelse til pan&scan, alene fordi han accepterede, at filmen blev vist på tv? På baggrund af dommernes egne beskrivelser af overgrebene kan jeg ikke være mere uenig.

Det blev hånligt sagt om Sydney Pollack, at han måtte have levet på månen, hvis han ikke havde anset det som en nærliggende mulighed, at filmen ville blive udsat for pan/scanning. Det er uden tvivl rigtigt, men det betyder ikke nødvendigvis, at det skete med hans accept.

Det samme kunne siges om Warner Brothers i udlejningssagen mod Erik Viuff Christiansen: De måtte have levet på månen, hvis de ikke havde anset det som en nærliggende mulighed, at deres udgivne videokassetter ville blive udlejet, for det blev de i millionaler både i Danmark og i England. Udlejning af videokassetter var lige så almindeligt, som pan/scanning af film var det til brug for tv og video. Det blev på den baggrund fra Erik Viuff Christiansens side anført, at Warner Brothers derfor måtte have accepteret, at videokassetterne blev udlejet.

Nej, sagde dommerne om producentens samtykke; en tilladelse til udlejning skal være eksplicit.

Men da det kom til lovens krav om ophavsmandens samtykke, var situationen modsat. Dommerne lagde nu uden videre til grund, at ophavsmandens samtykke var givet implicit. Også selvom ophavsmanden selv bestred, at det var tilfældet.

Betydningen af formuleringen af § 3, stk. 3

"Sin ret efter denne paragraf" står der i stk. 3. Jeg vil stille spørgsmålet: Hvordan kan man frafalde en særlig ret, medmindre man har kendskab til, at man har den særlige ret? I sagens natur bør det være en forudsætning, at man i det mindste har kendskab til, at man har en sådan ret. Formuleringen af § 3, stk. 3, bør indebære, at der kræves et frafald af retten med henvisning til paragraffen, der sikrer denne ret. Eller at frafaldet som minimum sker med henvisning til den pågældende ret. Ellers er det jo umuligt positivt at frafalde "sin ret efter denne paragraf".

Betydningen af en særlig ret

Da EU-Domstolen underkendte generaladvokaten i Warner-sagen mod Erik Viuff Christiansen, var det med henvisning til respekten for folkestyret.

Hvis et flertal i Folketinget har givet en særlig ret til nogen, vil denne ret miste sit indhold, hvis ikke den respekteres, sagde EU-Domstolen, selvom “en særlig udlejningsret for filmværker” dengang var opspind. Ophavsretslovens § 3, stk. 3, var derimod en ægte bestemmelse, som Folketingets flertal havde ønsket, og dens virkning blev uden videre ophævet af de tre dommere i Østre Landsret.

Kan producenten ikke bare skrive i kontrakten, at “instruktøren overdrager alle rettigheder” og slippe for bøvl? Nej, for en så generel regel vil reelt undergrave folkestyret. Det vil forhindre den lovgivende forsamling i at give ophavsmænd rettigheder, for de vil pr. automatik havne hos producenterne. Derfor skal det fremgå af den enkelte kontrakt, hvad der overdrages.

Det var også tilfældet, da Walt Disney hyrede den veletablerede sangerinde Peggy Lee til at skrive sange og lægge stemmer til *Lady and the Tramp* (Lady og Vagabonden, 1955).

Hun skrev teksterne til seks sange, og hun lagde stemme til fire af filmens figurer. For den ikke ubetydelige kunstneriske indsats fik hun \$3.500. Hun havde overdraget rettighederne til at vise filmen i biografene og i tv, men man havde ikke forudset videomarkedets opståen, og derfor havde hun selvfølgelig ikke overdraget videorettighederne. Walt Disney Studios tjente mere end \$35.000.000 på videoudgivelsen, men selskabet mente ikke, at Peggy Lee var berettiget til en andel. Hun var jo blevet betalt. En domstol i Los Angeles var ikke enig, og selskabet blev dømt til at betale \$3,83 millioner til hende.

Det er bemærkelsesværdigt, at det skete i USA, der bekender sig til copyright-lovgivningen, og tilsvarende bemærkelsesværdigt, at danske dommere ignorerer ophavsmændenes rettigheder, selvom vi i Danmark officielt støtter kunstnerne.

denkskjultekorrupsion.dk/video7

En efter art og omfang afgrænset brug af værket

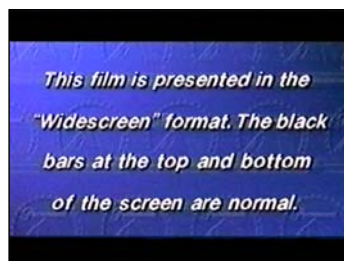
Hvordan kom retten frem til, at der var tale om en “efter art og omfang afgrænset brug af filmen”? Det fremgår ikke. Det er blot nævnt i en bisætning som noget, der hverken kan diskuteres eller bestrides, men det hænger faktisk ikke sammen. Blot afsnittet før havde retten kaldt det “en omfattende beskæring”, og den havde præciseret, at det ikke var nødvendigt for at vise filmen på tv! Konklusionen står også i modsætning til bemærkningen i det første afsnit, hvor billedkompositionen betegnes som “lemlæstet”. Denne lemlæstelse fandt sted hele filmen igennem, og da filmen ikke vises i biografene mere, kan man kun se den på tv. Det er en gåde, hvordan retten kunne konkludere, at der var tale om en *afgrænset* brug af filmen!

Min plan for en eventuel ankesag

Jeg foreslog SADF at appellere dommen, og at der for Højesteret blev gjort mere ud af sagens samfundsmæssige betydning. Der var en snert af “mig, mig, mig” over instruktørerne. DR havde fremstillet det sådan, at Sydney Pollack og Woody Allen var et par forkælede primadonnaer, og at det kun var de to, der gik op i spørgsmålet. Det blev der protesteret imod fra de tilhørende instruktører, og så fik Anders Refn lov til at sætte sig i vidneskranken og forklare, at hans protest havde bevirket, at *Strømer* (1976) i en pan&scan-version blev fjernet fra videomarkedet.

Ifølge Bo Lynnerup var det nærmest “public service” at sende pan/scannede versioner, for det ville folk have. Det var letterbox-versionerne, folk klagede over. DR frygtede at blive stillet ringere i konkurrencen med TV3, der frit og uhemmet kan sende pan/scannede film til danskerne, fordi selskabet er baseret i udlandet.

Er det måske ikke “public service” at vise ikke-lemlæstede værker og i den forbindelse forklare seerne baggrunden for de sorte bjælker? Det er min erfaring fra Laserdisken, at ganske få seere bevidst foretrækker en halv, lemlæstet film, men de vidste ikke bedre. Kunne man ikke begrænse antallet af klager med oplysning?

Danmark vil jo gerne være foregangsland, og

Folketinget har af kulturelle hensyn forbudt, at spillefilm afbrydes af reklameblokke. Selvfølgelig stiller det TV2 ringere i konkurrencen med TV3, der lystigt lader spillefilm afbryde af reklamer, men dér har Folketinget altså valgt side til fordel for filmkunsten. TV2 har dog overlevet. Mon ikke også DR ville overleve et krav om at respektere ophavsmændenes kunstneriske rettigheder?

Jeg ville gøre mere ud af formålet med § 3, stk. 3, nemlig at det ikke kun er af hensyn til kunstnerne, at lovgiver har frataget dem retten til at frafalde deres ret efter § 3, stk. 3. Der er et samfundsmæssigt hensyn, som går videre end hensynet til kunstnerne. Det har samfundsmæssig betydning, at § 3, stk. 3, respekteres.

Det andet formål - at beskytte ophavsmanden mod at give afkald på de ideelle rettigheder i den situation, hvor han er den svage part i et aftaleforhold - er heller ikke respekteret af dommerne. Hvordan man end ser på situationen, satte de tre dommere sig over Folketinget for at hjælpe DR.

SADF valgte ikke at appellere. Ebbe Preisler fortalte, at retssagen havde været ret dyr, og SADF var tilfreds med at få statueret, at der var tale om en krænkelse. For dem var det en halv sejr, at dommerne havde brugt så stærke ord. Særligt var de begejstrede for ordet “lemlæstet”. Sagen havde fået megen opmærksomhed, og TV2 meddelte som konsekvens, at stationen ikke ville vise pan/scannede film, og DR lovede at gøre alt for at undgå det. Det mærkede jeg selv i de efterfølgende år, hvor det kunne ske, at DR bad mig om at levere en letterbox LaserDisc, der så blev sendt i tv i stedet for den pan&scan-version, som producenten havde leveret!

Laserdiskens tilladelse til at udleje *3 Days of the Condor*

Sydney Pollack udviste i Østre Landsret og på det efterfølgende pressemøde et så stærkt engagement, at der ikke var tvivl om, at det var ægte. Jeg fik den idé at bruge hans gejst og interesse i vores fælles kamp om respekt for filmkunsten til at fremme de rigtige versioner af filmene, så jeg spurgte, om han ville give mig et skriftligt samtykke til at udleje LaserDisc-versionen af *3 Days of the Condor*.

FDV og Warner havde i retssagen mod mig blankt afvist, at det var nødvendigt at dokumentere, at ophavsmændene havde overdraget deres udlejningsret til dem, men hvor cool ville det ikke være, hvis jeg som den eneste videoudlejer i verden kunne fremvise den verdensberømte filminstruktør Sydney Pollacks skriftlige og personlige tilladelse til at udleje *3 Days of the Condor* på LaserDisc? Ikke desto mindre var det mig, der ifølge FDV udlejede "uden ophavsmandens samtykke". Jeg skrev et udkast til den tilladelse, jeg havde brug for, hvorefter Sydney Pollack tilføjede, at han *ikke* ønskede, at pan&scan-versionen blev udlejet eller vist.

Lad mig bare afsløre, at dommerne var ligeglade. Alle retssager i de følgende 20 år viste, at ophavsmændenes rettigheder ikke er det papir værd, loven er trykt på. Det vil blive uddybet i de kommende kapitler. Mødet med Sydney Pollack var for mig ikke desto mindre et moralsk skulderklap og en god oplevelse.

DATE: February 5, 1997
 FROM: Sydney Pollack
 TO: Laserdisken
 Att: Hans Kristian Pedersen
 Prinsensgade 38
 DK-9000 Aalborg

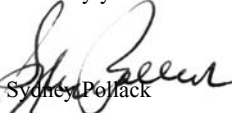
**MIRAGE
 ENTERPRISES**
 Paramount Pictures
 5555 Melrose Avenue
 Los Angeles, CA 90038
 213-956-5600
 Fax 213-862-1166

Regarding the film "**3 Days of the Condor**" and courtcase The Association of Danish Videogram Distributors vs. Laserdisken:

As the director of the film "3 Days of the Condor" I hereby consent to the rental of the letterbox LaserDisc version of this film in Denmark inasmuch as my personal consent is needed according to the Danish or European copyright laws.

By the same copyright laws, to the extent that they apply, it is my wish that the film **not** be seen in the pan/scan version currently being rented, or in any pan/scan version in any other medium.

Sincerely yours

 Sydney Pollack

Sydney Pollack til Laserdisken, 5. februar 1997

23. Injuriesagen, del 1

Da jeg sendte rapporten om FDV's udlejningsmonopol til pressen og regeringen, var det i den overbevisning, at kompetente myndigheder ville gribe ind. Mogens Koktvedgaards og Peter Schønnings reaktion viste, at det absolut ikke var tilfældet. Jeg skrev så en bog om det, og det fik Johan Schlüter ud af busken. Han anlagde en injuriesag.

Min turné hos FDV's medlemmer

Hjemvendt fra rejsen til London efter at have sendt rapporten om baggrunden for FDV's udlejningsmonopol til pressen og statsministeren kom jeg til at tænke på, om medlemmerne kendte til Johan Schlüters manipulationer ved domstolene. Var de klar over, at det var deres adfærd på videomarkedet, der var ulovlig, og ikke videoimportørernes? Jeg besluttede at undersøge det. Jeg opsøgte selskaberne ét efter ét, dvs. jeg mødte personligt op på deres adresser og bad om at tale med den ansvarlige om "et emne af stor betydning for videobranchens fremtid".

De fleste møder blev temmelig korte. Direktørerne var hurtige til at henvise mig til Johan Schlüter, for det var ham, der tog sig af den slags. Kun to selskaber gik med til at tale med mig: Nordisk Film og Esselte Video.

Nordisk Film var det første selskab, der inviterede mig ind. Salgschef Jørgen Kristiansen bød på kaffe og en åbenhjertig drøftelse af videobranchen, men han var ikke indstillet på at ændre noget.

- Du mener altså, at videobranchen skal være fri, så hvem som helst kan åbne en videoforretning nede på hjørnet og udleje film, som de har købt i London?

- Ja, man må ikke opdele EF, som I gør, sagde jeg og ville slå op i rapporten.

- Jeg er ligeglad med, hvad der står i din rapport, afbrød han. - Vi bøjer os kun for den højeste domstol. Vi betaler så meget for rettighederne, at vi er nødt til at beskytte vores marked. Et frit marked vil koste os 75 millioner kr. om året.

Hos Esselte Video blev jeg inviteret på kaffe af salgschef Søren Rygaard. Han var anderledes positiv, og vi fik en lang samtale. På et tidspunkt sluttede direktør Bent Rasmussen sig til os, og de to fortalte mig, hvordan det hang sammen.

Internationalt blev film fra Paramount og Universal distribueret gennem deres fælles selskab CIC Video, og sådan skulle det også være i Danmark, hvor deres film hidtil havde været distribueret af Esselte Video. Processen med at overdrage aktiviteterne var gået i gang på det tidspunkt. Det var stadig Esselte Video, der var rettighedshaver og medlem af FDV og derfor part i retssagen mod mig.

De fortalte, at de ikke var enige med Johan Schlüter og FDV i den hårde kurs mod videoforhandlerne. De var kun med i retssagen i kraft af medlemskabet af FDV. De havde heller ikke fremsat erstatningskrav, pointerede Bent Rasmussen. De to selskaber tjente pengene i sidste ende, uanset om de solgte eksemplarer var danske eller britiske, og de ville ikke stå i vejen for min udlejning af LaserDiscs.

Video Trade Weekly, 21. december 1991

slutningen af årtiet var udlejningsmarkedet så småt på retur. Selvom der allerede i 1988 blev vedtaget en udlejningsret for film i England, var der ved indgangen til 1991 endnu ingen, der havde forbudt udlejning af videokassetter. Tværtimod!

Walt Disneys distributionsselskab Buena Vista vendte traditionel tankegang på hovedet, da det i 1990 sprang over udlejningsperioden på den måde, at prisen på den første udgivelse af biografhittet *Pretty Woman* (1990) var rettet mod private: £19,99. Hvis en udlejningsforretning ville udleje filmen, kunne den købe filmen til samme lave pris og udleje filmen. *Pretty Woman* blev et gigantisk videohit.

I 1991 gik Buena Vista et skridt videre, da *Fantasia* blev udgivet. Igen blev udlejningsmarkedet sprunget over på den måde, at filmen blev udgivet direkte til "salgspris" uden en forudgående udlejningsperiode til høj pris. Det nyskabende lå i en markedsføringskampagne, der var rettet mod - tænk engang - udlejningsforretningerne!

Buena Vistas sælgere tog rundt til udlejningsforretningerne og tilbød dem 12 stk. pakker med en opfordring til at leje filmen ud - og derefter tilbyde kunden at købe filmen. Det var ud fra den betragtning, at når folk havde fundet ud af, hvor god filmen er, ville de være interesseret i at købe den til ejendom. Det var samme koncept, der lå bag min udlejning af LaserDiscs. Jeg var fire år foran dem!

På 7 uger solgte *Fantasia* flere eksemplarer på VHS, end det hidtidige mest solgte album på tværs af alle platforme havde solgt på 7 år (*Dire Straits: Brothers in Arms*). Alene i UK blev der i 1991 solgt 3,2 mio. eksemplarer af *Fantasia*.

To-pris systemet i England

Allerede på min første tur til London i 1986 var jeg imponeret over det veludviklede salgsmarked, vi ikke havde i Danmark, hvor Laserdisken var den eneste butik, som solgte videofilm.

Filmene blev udnyttet økonomisk i tre trin, hvor første trin var forevisning i biograferne. Derefter blev de udgivet på videokassetter, som blev solgt til udlejningsbutikkerne til en forholdsvis høj pris, ca. £70, og efter en periode på 6-9 måneder blev de sat ned til £10-20. Så købte folk dem til ejendom, for til den beskedne pris var der mange, som gerne ville have deres favoritfilm stående på reolen.

Op gennem 80'erne blev det mere almindeligt at købe film. Salgsmarkedets betydning voksede, og mod

To-pris systemet i Danmark

I Danmark var FDV bange for, at der ville opstå et gråt marked, som de ikke kunne kontrollere, hvis privatpersoner kom til at eje kassetterne. Og efter at de havde givet efter, kæmpede de mod salget af brugte film (side 173).

FDV ville ikke forære noget væk til udlejningsbutikkerne. Nøgleordet var kontrol. Der blev skelnet mellem udlejningskassetter og salgskassetter sådan, at filmene havde to forskellige priser samtidig, men med strengt forbud mod at udleje designerede salgskassetter.

Det fik fatale konsekvenser for de butikker, der ikke magtede at holde en skarp adskillelse jf. Ove Jensens straf, da en af hans ekspedienter udlejede en salgskassette. CIC Video var ikke med på dette, men gav filmene fri efter britisk model, og som konsekvens kunne CIC Video ikke være medlem af FDV.

VIDEOGRAM-FORENINGEN SKÆRPER KURSEN

I den kommende tid bliver det ikke sjovt at være pirat. Foreningen af Danske Videogramdistributører (FDV) har besluttet at skærpe kursen over for videoforhandlere, der foretager ulovlig udlejning, først og fremmest af sell-thru kassetter.

Bliver ulovlig udlejning opdaget af videogramforeningens kontrolanter, så vil det medføre øjeblikkeligt leveringsstop fra alle foreningens medlemmer til pågældende forretning. I værste fald vil piraten kunne imodese ophævelse af forhandlerkontrakten, altså forretningens lukning.

Bliver man enige om,

at det hele har været en "fejl", der kan rettes, så forhandlerkontrakten kan opretholdes, så vil forretningen i alle tilfælde blive ramt af et tre-måneders leveringsstop gældende fra det tidspunkt, hvor sagerne er bragt i orden.

Indtil videre har fristelsen åbenbart været for stor i forhold til de bøder, der er blevet givet. Med en tre-måneders karantæneperiode - tre måneder helt uden nye film - håber man at have skabt en sanktion, der er så alvorlig, at ingen tør lege pirater. I en konkurrencesituation vil manglen på nye film være noget nær en lukning!

SB

Videotrailer, marts/april 1992

DERFOR GÅR VI SOLO

CIC er gået solo. Skellet mellem udlejningsfilm og købefilm er principielt ophævet (omend ikke hvad priser angår), og CIC vil fremover stå uden for Foreningen af Danske Videogramdistributører, fordi foreningen ikke rummer plads til den dispositionsfrihed, som CIC ønsker. Direktør Bent Rasmussen forklarer hvorfor.

- Vores skridt er en logisk konsekvens af udviklingen på markedet i Danmark, forklarer Bent Rasmussen, CIC Danmark. - Vi tror ikke på to kassetter til to forskellige priser. Vi tror på en liberalisering, der gør den omfattende kontrol, vi tidligere har kendt, umoderne.

Først og fremmest tænker man på, at forhandlerne nu uden

problemer kan sælge alle CIC-titler til de kunder, der måtte ønske det. De kan altid få en ny film, hvis der stadig er udlejning i den. Der bliver således fri konkurrence mellem de egentlige købefilm-butikker og de traditionelle videoforhandlere. Kunden får valget mellem to måder at se video på: Han kan frit vælge mellem at købe og leje.

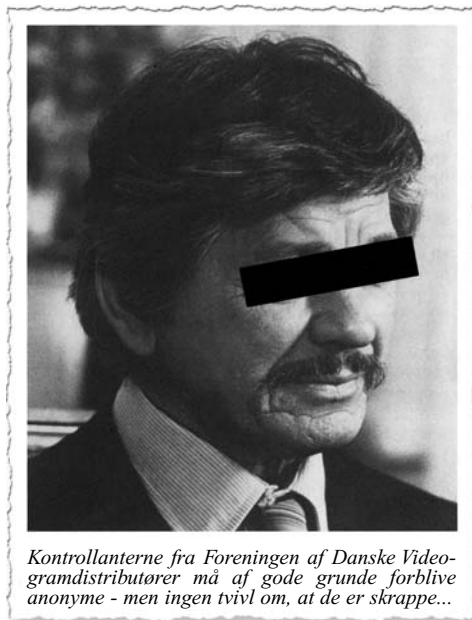
90'ernes videomarked ligner ikke 80'ernes, mener Bent Rasmussen, CIC. Derfor tør man give spillet frit for forhandlerne, når det gælder valget mellem at udleje og sælge.

Videotrailer, oktober 1992

FDV's tredje angreb på Erik

Mens det britiske marked blomstrede under de frie forhold, faldt omsætningen af udlejning i Danmark (side 179). FDV reagerede med mere kontrol, og i slutningen af 1991 hyrede de to "kontrollanter", som rejste landet rundt for at holde øje med, om butikkerne overholdt FDV's regler: Ingen udlejning af salgskassetter, ingen udlejning af importerede kassetter, og helst ikke salg af brugte kassetter. Det sidste kunne de imidlertid ikke altid forhindre.

En af kontrollanterne dukkede op hos Erik Viuff Christiansen. Han nægtede stædigt at udleje FDV's kassetter, og i februar 1992 var der kun lidt tilbage af hans tidligere forretning. Han udlejede lidt pornofilm, og det interesserede ikke FDV, og så handlede han lidt med salgskassetter, han importerede fra England. Kontrollanten havde to små drenge med, og de tre fandt en film, de havde lyst til at se. De tog filmen med til Erik ved disken, og kontrollanten bad om at leje den. Erik forklarede, at det var en salgskassette. Det kostede 148 kr. at købe den, men den kunne ikke lejes. Kontrollanten insisterede, så Erik gav ham hele historien om udlejningsforbuddet. Han ville ikke slås med videobranchen mere, så det kunne der ikke være tale om. En kø var ved at danne sig ved disken, og den yngste dreng

Kontrollanterne fra Foreningen af Danske Videogramdistributører må af gode grunde forblive anonyme - men ingen tvivl om, at de er skrappe...

Videotrailereren, marts/april 1992

begyndte at græde. Hvis de nu købte filmen, og Erik så købte den tilbage, når de havde set den? Ville Erik gå med til det? Erik var under pres, og han var rådvild. Han plejede ikke at gøre sådan, men ok, hvis det løste problemet. Kontrollanten ville vide, hvad han fik for filmen ved tilbagekøb, og det skulle stå på kvitteringen.

En måned senere dukkede han op i butikken igen. I hælene på ham fulgte fogeden og FDV's advokat Torben Steffensen. Forelagt kvitteringen med aftalen om tilbagekøb blev Erik informeret om, at "der er konstateret skjult udlejning i strid med det nedlagte forbud," og de gik i gang med at fjerne hans film fra hylderne. De pakkede dem ned i fire kasser og tog det hele med sig.

EXGR	7/2-92	KR	ØRE
Erik Viuff Christiansen			
148 kr			
Tilbagekøb af 1 stk. 148 kr			
03692-30			

Kvitteringen, 7. februar 1992

Vedr.: Ubertrettiget distribution af videogrammer

Under fogedretsmødet den 12. marts 1992 konstaterede fogeden, at De havde overtrådt tidligere nedlagt fagedforbud. Som følge heraf blev der beslaglagt og medtaget 123 videogrammer, hvortil rettighederne til de herpå værende filmværker indehaves af Foreningen af Danske Videogramdistributører. De har modtaget kopi af oversigt herover fra fogedretten i København.

Såfremt De er indforstået med, at undertegnede får frigivet ovennævnte 123 videogrammer til destruktion, beder jeg Dem venligst i underskrevet stand returnere vedlagte kopi af nærværende skrivelse. Til Deres brug vedlægger jeg frankeret svarkuvert.

Såfremt jeg ikke har modtaget en tilbagemelding fra Dem inden 14 dage at regne fra d.d., vil jeg udtage stævning med påstand om, at De tilpligtes at anerkende, at de 123 videogrammer overdrages til Foreningen af Danske Videogramdistributører med henblik på destruktion, ligesom jeg vil nedlægge påstand om betaling af erstatning, svarende til kr. 500,- pr. ulovligt udbudt videogram til udlejning, hvilket erstatningskrav kan opgøres til kr. 61.500,-, hvortil lægges et skønsmæssigt beløb for forstyrrelse af markedsforholdene, svarende til kr. 8.500,-, hvorved det samlede erstatningskrav kan opgøres til kr. 70.000,-.

Johan Schlüter til Erik Viuff Christiansen, 21. april 1992

En måned senere fik Erik et brev fra Johan Schlüter. Han ville have tilladelse til at destruere de 123 videogrammer, der var fjernet under aktionen. Hvis ikke Erik i løbet af 14 dage gav tilladelse til det, ville der blive udtaget stævning mod ham med et erstatningskrav på 70.000 kr. Så gav Erik omsider op og lukkede sin butik.

FDV's tiltag mod ulydige videoforhandlere

Johan Schlüter sendte erstatningskravet til Erik den 21. april 1992. I vrede smed Erik brevet ud, så den 12. maj sendte Johan Schlüter brevet igen. I mellemtiden - den 6. maj - havde Johan Schlüter tabt retssagen mod Læsehesten. Han kunne næppe undgå at have det frisk i erindringen, at retten ikke fandt, at der i loven er belæg for at forhindre, at videogrammer videresælges - herunder tilbagesælges til den tidligere ejer (side 173), men det afholdt ham ikke fra at forfølge Erik.

Jeg fortalte Erik om Læsehestens sejr, som kunne bruges til at imødegå FDV's erstatningskrav, men han havde mistet modet. Han havde fået sukkersyge, og han var sikker på, at det skyldtes stress som følge af FDV's forfølgelse, og det havde også kostet ham ægteskabet. "Det er personligt," sagde han, "når de ikke engang vil lade mit småsalg være i fred." Han havde fået nok. Han orkede ikke mere.

I et helsides indlæg i *Videotrailerens* marts/april-udgave 1992 truede advokat Torben Steffensen videoforhandlerne med leveringsnægtelse, hvis de blev taget i at udleje salgskassetter. Der var ikke tvivl om, at forhandlerne skulle mærke, at de blev overvåget: "Kontrollanterne er i marken, er aktive og kommer overalt," skrev han blandt andet i artiklen om FDV's nye kontrollanter.

Sådan tjener man 1 milliard kr.

Jeg var harm over aktionerne mod Erik, men der var ikke meget, jeg kunne gøre. Jeg havde fortalt om FDV's monopol og manipulationer til pressen og regeringen flere gange, og jeg havde officielt klaget til Kommissionen, men kun Kim Behnke havde vist interesse. Modsat forsøgte Mogens Koktvedgaard og Peter Schønning at passivisere mig med sære bortforklaringer, og alt imens øgede FDV presset på videoforhandlerne med nye regler, flere kontrollanter og jernhårde straffe.

Jeg besluttede at skrive en bog. Tidspunktet var ret ubelejligt, for efter et halvt års forberedelser havde jeg åbnet butik i Skt. Peders Stræde i København. Fogedforretningen mod min udlejning af LaserDiscs kom også slemt på tværs. Jeg holdt åbningsreception som planlagt i februar, men derefter måtte jeg lukke i en måned, mens jeg fik overblik over skaderne. Den vigtige markedsføring ved udlejning af LaserDiscs var blevet forbudt, og jeg havde indtil da haft Danmarks største udvalg af danske salgskassetter, for jeg lagerførte konsekvent samtlige titler. Det var også slut med det, efter at FDV havde vedtaget leveringsnægtelse over for mig.

Det var nødvendigt at bremse FDV's hårde adfærd. Jeg ville fortælle verden om monopolet og dets baggrund ud fra en betragtning om, at lyssky metoder ofte får en ende, når de kommer frem i lyset. Jeg lagde Jørgen Kristiansens vurdering af den økonomiske værdi til grund for bogens titel. Set over FDV's levetid havde monopolet kostet videoforhandlerne omkring 1 milliard kr. i overpriser.

Det var min erfaring, at det ikke hjalp ret meget at udsende pressemeddelelser. Ingen havde reageret på pressemeddelelser, rapporter eller kronikker, siden jeg i 1988 første gang prøvede at gøre opmærksom på overgrebene mod importørerne. Det var vigtigt at få bogen omtalt, så jeg granskede hukommelsen fra min tid som piccolo på Aalborg Stiftstidende for at finde en journalist, som kunne tænkes at ville høre på mig. Ole Andersen havde været den mest oplagte mulighed, men han var i mellemtiden gået bort.

Jeg endte med at ringe til Lars Borberg. Jeg huskede ham som en frisk, ung kulturjournalist og lidt speciel på den måde, at han tog tegneserier alvorligt. Det kunne jeg godt lide. Han havde skrevet seriøst om Aalborg Tegneserieklub, og i 1984 havde han hyret mig til at skrive i avisen om Anders And, der fyldte 50 år. Der var en god chance for, at han huskede mig og ikke automatisk ville betragte mig som idiot, selvom jeg kastede mig ud i en kamp mod landets topjurister.

Jeg skrev rapporten om til bogform efter Harry Motors skabelon. Det blev en tør, saglig fremstilling på 68 sider. Jeg bevarede rapportens henvisninger til bilag og opfordrede i forordet læseren til at rekvirere dokumentationssamlingen til brug for videre studier eller bare for at kontrollere sandheden. Jeg tilføjede et længere afsnit, en del 2, hvori jeg beskrev, hvordan jeg selv havde oplevet forløbet.

Lars Borberg ville gerne høre på mig, og vi mødtes en formiddag på Aalborg Stiftstidende. Jeg var næsten færdig med manuskriptet og gav ham et eksemplar, og så brugte vi adskillige timer på at gennemgå det hele sammen.

Det gik stærkt med at få bogen færdig. Jeg ville lægge retssagen bag mig hurtigst muligt og komme videre, og jeg så frem til at gennemgå forløbet for Vestre Landsret. Forbuddet mod udlejning af LaserDiscs var berammet til behandling den 17. juni 1992, og bogen udkom på den symbolske dato, den 5. juni 1992, Grundlovsdag.

Den 12. juni 1992 sendte TV2 Nord et nyhedsindslag, hvor jeg fortalte om forskellen på pan&scan og letterbox, og den 17. juni 1992 fulgte TV Aalborg trop med et lidt mere uddybende indslag.

denkjultekorruption.dk/video6

Respekt for filmkunsten?

For mig var kampen for LaserDiscs en kulturkamp, og den blev udkæmpet, netop som SADF kæmpede deres kulturkamp mod pan&scan. Jeg lavede en video med de to nyhedsindslag og eksemplerne i kapitel 21 for at illustrere betydningen af, at LaserDiscs fik mulighed for at blive udbredt i Danmark. Jeg kaldte den *Respekt for filmkunsten?* og sendte både bogen og videokassetten til samtlige medlemmer af Folketingets Kulturudvalg og til kulturminister Grethe Rostbøll.

Hårdt lys på hårde folk

Bøger

Hans Kristian Pedersen:
»Sådan tjener man 1 milliard
kr.«
208 sider, 98 kr.
LASERDISKENS FORLAG
Udkommer i dag.

■ Vi har allesammen en grænse et sted. Meget kan vi finde os i, men en dag kan det komme for tæt på. Så sætter vi foden ned. Hertil og ikke længere.

Sådan er det gået Hans Kristian Pedersen, indehaver af den lille specialforretning, Laserdisken i Prinsensgade i Aalborg. Han forhandler avancerede laserdisk-afspillere, der viser film fra plader, ligesom videoer viser film fra bånd.

Han er kommet i klemme i den danske videobranches iherdige arbejde for at sikre sig eneretten til at udleje film til private. Han har haft besøg af sælsomme detektiver, han har fået truende breve, han er blevet nægtet levering, og

Hans Kristian Pedersen foran sin forretning, Laserdisken, i Prinsensgade i Aalborg - det er den og retten til at drive den, han slås for.

han er blevet slæbt for fogedretten.

Men han har ikke tænkt sig at slippe grebet. Han vil have retfærdighed.

Et af midlerne er denne bog - en mærkelig, velskrevet, gennemdokumenteret og for-

bløffende spændende beretning. Ikke bare om, hvordan det er at være en lille mand oppe mod en milliard-gigant. Men også om det forløb, forfatteren gennem sine snart mange års kamp har kunnet kortlægge. Et forløb af magt-

spil, intriger, snedige juridiske puslespil, økonomisk armvridning og lobbyisme på højt plan.

Så højt plan, at han er meget tæt på at skrive grimme ting om ministre og regering og i hvert fald om et par navngivne embedsmænd i Kulturministeriet. Så højt, at han mener sig i stand til at bevise, at EF-Domstolen er blevet ført bag lyset. Og hans dokumentation tyder på det.

Det er hårdt lys, han sætter på de hårde drenge, han er oppe imod. Et lys, der viser en pengestærk branche med store, solide firmaer i ryggen, som er i stand til at tyrannisere sig til et fuldkomment monopol - og endda kan få ændret lovgivninger, »overbevise« advokater og domstole og manipulere med begreber og bestemmelser i det uendelige. Mens pengene strømmer ind - i en størrelsesorden, der ifølge bogen ligger på 75 millioner kr. om året.

Med sådan en gevinst i baghånden, kan man gå vidt.

Lars Borberg

Aalborg Stiftstidende, 5. juni 1992

Hvad angår Deres sag om udlån og udlejning af filmværker har jeg intet at føje til ministeriets skrivelse af 6. marts til Dem.

Jeg skal undlade at kommentere Deres påstande om løgn og korrupsion hos navngivne embedsmænd i ministeriet.

Kulturminister Grethe Rostbøll til Laserdisken, 29. juni 1992

Det er interessant at iagttage, hvor forskelligt Lars Borberg og Grethe Rostbøll så på bogen. Jeg havde sendt den til Grethe Rostbølls private adresse for at undgå, at den blev stoppet af Peter Schønning, men det kunne jeg have sparet mig. Hun var ikke interesseret i at undersøge noget som helst.

Hvor Lars Borberg i omtalen af bogen skrev: "Et forløb af magtspil, intriger, snedige juridiske puslespil, økonomisk armvridning og lobbyisme på højt plan. Så højt plan, at han er meget tæt på at skrive grimme ting om ministre og regering og i hvert fald om et par navngivne embedsmænd i Kulturministeriet. Så højt, at han mener sig i stand til at bevise, at EF-Domstolen er blevet ført bag lyset. Og hans dokumentation tyder på det," var Grethe Rostbølls kommentar: "Jeg skal undlade at kommentere Deres påstande om løgn og korrupsion hos navngivne embedsmænd i ministeriet."

Lars Borberg havde læst bogen og set dokumentationen, så han kunne skrive "hans dokumentation tyder på det," mens Grethe Rostbøll intet læste. Hun levede i en døs af uigennemtrængelige fordomme og var tilfreds med, at de kritiserede embedsmænd selv fejede problemerne ind under gulvtæppet. I kapitel 16 så vi, at hun også overlod det til Peter Schønning at besvare Kim Behnkes opfølgende spørgsmål, og sådan lagde hun og Kulturministeriet kritikken i graven.

Johan Schlüters injuriersag

Politikerne i Kulturudvalget reagerede heller ikke, men det gjorde Johan Schlüter. Til min overraskelse - og en smule til min tilfredshed - anlagde han injuriersag. Bogen forårsagede ikke det mindste skvulp i debatten og var på vej mod en stille død, og derfor var en injuriersag en mulighed for at afsløre ham. Endelig ville hans manipulationer blive bedømt af en dommer. Indtil da havde jeg intet at udsætte på domstolene, så jeg troede stadig, at jeg ville blive dømt i henhold til loven og de beviser, jeg fremlagde. Sådan som Eriks advokater havde opført sig, kunne sagerne mod ham ikke afgøres på nogen anden måde. Dommerne kunne ikke gøre for, at Eriks advokater ikke selv læste ophavsretsloven, eller at han valgte at indgå forlig, eller at videoforhandlerne gav efter for truslerne om leveringsnægtelse.

Ingen havde påpeget det faktum, at "ophavsmandens samtykke" blev udøvet negativt over for importerede film, mens FDV's udgivelser blev udlejet, og at det stred mod EU-retten og EU-Domstolens præmisser. Ingen anfægtede, at FDV's medlemmer førte sig frem sig som ophavsmænd, selvom de blot var købmænd,

altså licenstagere, der på almindelige handelsmæssige vilkår havde købt retten til at udgive diverse film på videokassette med danske undertekster. Injuriesagen var en uhørt mulighed for at afsløre det hele for domstolene.

Stævningen havde fire påstande. Johan Schlüter ville først og fremmest have mig straffet efter straffelovens § 267 for at have fremsat "sigtelser for et forhold, der er egnet til at nedsætte den fornærmede i medborgeres agtelse," som der står. Han havde taget fem citater, der i den sammenhæng kaldes "sigtelser", som han ville have kendt ubeføjede, han ville have et beløb til offentliggørelse af dommen, og oven i dette krævede han 250.000 kr. i erstatning.

Det tog jeg roligt, for efter straffelovens § 269 er en sigtelse straffri, når dens sandhed bevises, eller den er fremsat i god tro. Sigtelser fremsat til varetagelse af åbenbar almeninteresse er også straffri. Citaterne var taget ud af en sammenhæng, og nogle af dem fik derfor en lidt anden klang. Det kunne jeg godt redegøre for. De fem citater er fra side 25, 73, 170, 181 og 185 i bogen og lyder således:

a) "Den danske regering, der ledes af Poul Schlüter, fætter til Johan Schlüter, intervenserer til støtte for Metronome Video ApS. Johan Schlüter ændrer sin forklaring og samstemmer den med regeringens."

b) "For hver dag der går, ringer kasseapparatet på Johan Schlüters kontor.

Videobranchen i Danmark ledes af mænd, for hvem penge er altafgørende. Som frontfigur er en mand med politisk indflydelse, en mand som politikere og embedsmænd kritikløst lytter til, en mand som er ligeglad med de personlige tragedier, hans mafia-lignende metoder efterlader. Erik Viuff Christiansen mistede alt og fik sukkersyge som følge af presset, som ikke er ophørt endnu.

Johan Schlüters advokatkontor lever af at terrorisere videoforhandlerne. Retssag efter retssag indledes uden hold i lovgivningen. Johan Schlüter og Torben Steffensen har et indgående kendskab til ophavsretslovgivningen, der sammen med forhandlingsprincippet kynisk benyttes til at bluffe sig igennem med påstande, som der intet hold er i. Går den ikke én gang, så går den næste gang. Argumenter, paragraffer og forklaringer vendes og drejes, så de passer bedst til hver eneste sag. Målet er hver gang enkeltpersoner, som hverken har juridisk indsigt eller økonomi til at svare ordentligt igen."

c) "Alligevel kan jeg ikke være helt sikker. I mine øjne er Johan Schlüter den største forbryder i Danmarkshistorien. Under 10 år med monopol har omsætningen været mindst 3 milliarder kroner. Under fri konkurrence ville prisen være mindst en tredjedel lavere. Hans nummer mod Erik har haft en værdi på mere end én milliard kroner. Hvad koster det at arrangere et lille uheld?"

d) "Regeringen har givet falsk forklaring til EF-Domstolen i sag 158/86, hvorefter de danske videogramdistributører har haft et monopol i Danmark. Jeg henleder specielt opmærksomheden på Johan Schlüters udtalelser i Østre Landsret."

e) "Anna Johansen fra Bibliotekstilsynet, som tidligere er presset af Johan Schlüter."

Forløbet før domsforhandlingen

Jeg blev indkaldt til forberedende retsmøde i Retten i Aalborg den 3. november 1992. Jeg kom i god tid og satte mig til at vente. Og jeg ventede. Da der var gået en time, spurgte jeg damen i informationen, hvornår der skulle ske noget. Hun så forbløffet på mig og meddelte, at mødet var udsat. En uge senere modtog jeg en ny indkaldelse, hvor jeg blev bedt om at møde i retten den 18. november 1992. Den tidligere indkaldelse annulleres hermed, stod der i den nye indkaldelse! Det kunne de ærligt talt godt have fortalt mig noget før.

Johan Schlüter var repræsenteret ved advokat Asger Thylstrup. Dommeren var Mogens Christensen, og han indledte med at foreslå, at jeg antog en advokat, for det var normalt i den slags sager. Det syntes jeg ikke, der var grund til. Jeg var bedt om at møde i retten for at svare for mig og fremlægge de dokumenter, jeg ville påberåbe mig, og det havde jeg tænkt mig at gøre. Jeg havde selv skrevet bogen, så jeg var også den bedste til at forklare, hvorfor jeg havde skrevet, som jeg havde skrevet. Jeg ville gerne bevise, at bogen og sigtelserne var sande.

Asger Thylstrup var imødekommende. Han sagde, at Johan Schlüter ikke var ude på at genere mig. Der ville ikke ske mere, hvis blot jeg trak bogen tilbage. Han var ked af situationen, men han kunne ikke have, at jeg stemplede ham som "den største forbryder i Danmarkshistorien".

Jeg syntes ikke, det var rigtigt. Formuleringen var taget ud af sammenhængen fra et afsnit med titlen *Forfølgelsesvanvid*, hvori jeg beskrev min paranoide sindstilstand. Advokat Anders Hjulmand havde læst manuskriptet igennem og

Del 2. Kapitel 10 - Turen til London

Forfølgelsesvanvid

Mogens Koktvedgaard har nær skræmt livet af mig. Hvad der skulle have været en rekreationsweekend bliver næsten til et mareridt.

Jeg skrev til ham, at jeg ikke ville foretage mig noget med rapporten, før jeg havde hørt hans respons. Han har ikke læst rapporten, så han ved ikke, at det, jeg skriver, er rigtigt, og anklagerne mod Johan Schlüter er temmelig stærke. Måske kender de hinanden? De har begge specialiseret sig i ophavsret, så det er ikke usandsynligt. Måske spiller de kort sammen hver fredag, og måske giver Mogens Koktvedgaard rapporten til ham uden at læse den? "Se her, Johan, en gal mand i Aalborg er ude efter dig," kan jeg lige forestille mig ham sige.

Johan Schlüter vil forstå, hvad rapporten indeholder. Måske får han opfattelsen af, at han har det eneste eksemplar? Han taler måske med Poul, der sender det hemmelige politi efter mig? Har vi et hemmeligt politi? Hvis det er hemmeligt, vil jeg vel ikke vide noget om det? Han vil måske efterlyse mig som en trussel mod statens sikkerhed?

Er det for usandsynligt? Afgjort. Jeg har aldrig før været udsat for så hårdt et pres, og jeg er sandsynligvis paranoid. Jeg har set for mange film. Jeg trænger til at sove.

Alligevel kan jeg ikke være helt sikker. I mine øjne er Johan Schlüter den største forbryder i Danmarkshistorien. Under 10 år med monopol har omsætningen været mindst 3 milliarder kroner. Under fri konkurrence ville prisen være mindst en tredjedel lavere. Hans nummer mod Erik har haft en værdi på mere end én milliard kroner. Hvad koster det at arrangere et lille uheld?

Side 170 i Sådan tjener man 1 milliard kr.

opfordret mig til at tilføje “i mine øjne” for at præcisere, at jeg ikke mente det som en objektiv sandhed. Afsnittet handler især om min angst efter den skræmmende samtale med Mogens Koktvedgaard oven på flere dages mangel på søvn.

Der stod i stævningen, at citaterne er urigtige, og det misforstod jeg i første omgang. Jeg troede, der var henvist til citaterne fra dokumentationssamlingen, hvorfra jeg havde citeret flittigt, og jeg havde bestemt ikke fiflet. Jeg sagde, at sagen kunne afkortes en hel del, hvis han udpegede de urigtige citater.

Asger Thylstrup læste op: “Den danske regering, der ledes af Poul Schlüter, fætter til Johan Schlüter, intervenserer til støtte for Metronome Video ApS. Johan Schlüter ændrer sin forklaring og samstemmer den med regeringens.”

Så forstod jeg, at han mente de fem citater, der var fremhævet i stævningen. Jeg så alligevel frem til at gennemgå, hvordan Johan Schlüter havde manipuleret, og jeg ville gerne forklare citatet. Jeg havde taget formuleringen om regeringens intervention fra Johan Schlüters indlæg i *Videotrailer*en, så det kunne han næppe indvende noget imod. Det kunne heller ikke bestrides, at både Johan Schlüter og Kulturministeriet havde givet EU-Domstolen nogle meget specielle forklaringer, og de var påfaldende ens. Jeg spurgte drillende Asger Thylstrup:

- Vil du have, jeg skal dokumentere, at regeringen ledes af Poul Schlüter?

Asger Thylstrups svar kom helt bag på mig og også på dommeren.

- Johan Schlüter er ikke i familie med Poul Schlüter, sagde han.

- Det kan da ikke siges at være ærekrænkende, kom det uvilkårligt fra Mogens Christensen, men det var altså Johan Schlüters indsigelse, og det blev noteret.

Da jeg skrev den første rapport, troede jeg på oplysningen fra Johan Schlüters kontor, dvs. at Johan og Poul var brødre. Jeg havde på et tidspunkt en forestilling om, at manipulationen af EU-Domstolen var planlagt i det Schlüterske hjem over en middag, men det afviste Jakob Stegelmann. Han havde lovet at finde ud af, om de to var i familie, og efter at have drøftet det med en kollega fortalte han, at Poul og Johan er fætre langt ude. Han havde tilføjet, at det næppe betød noget, men jeg var ikke sikker. Johan Schlüters indflydelse var påfaldende. Jeg fjernede alligevel den familiemæssige sammenhæng bortset fra de fire indskudte ord, og nu blev de brugt til at fjerne fokus fra de sære forklaringer. Vi blev hurtigt enige om, at sagen kunne berammes til domsforhandling, og onsdag den 13. januar 1993 blev valgt.

Advokat Asger Thylstrup

Asger Thylstrup var hverken aggressiv eller ubehagelig. Da han spurgte, om han måtte se butikken, tilbød jeg velvilligt at give ham en rundvisning, og vi fulgtes ad fra Tinghuset til Laserdisken. Han var også nysgerrig efter at høre, hvad der fik mig til at kaste mig ud i en så håbløs kamp. “Jeg mener ikke, den er håbløs,” svarede jeg, og han fortalte videre, at han havde læst i bogen. Han fandt sagen om udlejning spændende, men bebrejdede mig, at jeg brugte så skræppe ord.

- Johan Schlüter er knalddygtig, og du skal ikke gå efter manden, sagde han og anbefalede mig at bruge kræfterne på retssagen om udlejning.

Han beskæftigede sig også med EU-ret, og udlejningsproblematikken optog ham tydeligvis, og pludselig sagde han:

- Jeg har også undret mig over, at videobranchen kunne få lov til at arbejde på den måde.

Jeg tænkte, at det var en lidt besynderlig bemærkning fra Johan Schlüters egen advokat. Det var mit synspunkt, at FDV ikke havde fået lov, men bare gjorde det alligevel. Det var interessant at drøfte udlejningsproblematikken med ham, og vi aftalte, at han skulle foreslå Johan Schlüter et forlig. Jeg ville gå med til at præcisere bemærkningen "den største forbryder i Danmarkshistorien" og beklage, at jeg havde gjort ham til Poul Schlüters fætter, når det betød så meget for ham, men jeg ville ikke trække bogen tilbage.

Ugen efter ringede jeg til Asger Thylstrups kontor for at høre om muligheden for et forlig, men jeg fik den besked, at han var sygemeldt. Jeg ringede til Johan Schlüter for at få en afklaring fra ham, men han sad i møde, og jeg bad ham ringe tilbage. Det gjorde han ikke. Jeg hørte ikke fra nogen af dem i flere uger, og så gik jeg i stedet i gang med at forberede mig til domsforhandlingen.

Jeg blev mere og mere overbevist om, at jeg kunne føre sandhedsbevis - også for påstanden om, at han var den største forbryder i Danmarkshistorien. Det var klart, at jeg ikke sammenlignede ham med mordere eller bankrøvere, men at det handlede om økonomisk kriminalitet. Manipulationen var omhyggeligt planlagt og udført, og FDV's medlemmer havde fået massive overpriser ud af det.

Et par uger før domsforhandlingen ringede Asger Thylstrup for at høre, om jeg ville trække bogen tilbage. Han undrede sig over, at jeg ikke havde ringet for at forlige sagen. Han havde ikke fået at vide, at jeg havde ringet til ham. Jeg havde derimod regnet med at høre fra ham, og nu var jeg klar til domsforhandlingen.

- Du kan ikke vinde sagen, advarede han.
- Det mener jeg, at jeg kan. Jeg er i hvert fald klar til at prøve, svarede jeg.
- Pas på. Man ved aldrig, hvad der kan ske i sådanne sager.

Han fortalte også, at han var trådt ud af sagen. Han repræsenterede ikke længere Johan Schlüter, men han ville alligevel give mig et godt råd: Træk bogen tilbage!

Advokat Ulrik Bayer

Jeg havde udleveret dokumentationssamlingen, der hørte til *Sådan tjener man 1 milliard kr.*, til dommeren og til Asger Thylstrup, men bilagene skulle fremlægges formelt som dokumentation i sagen, så jeg samlede dem i en mappe og sorterede dem i overensstemmelse med den procedure, jeg havde skrevet, og så sendte jeg bilagene til retten og til Johan Schlüters nye advokat, Ulrik Bayer.

Han reagerede ligesom Torben Steffensen, der i fogedretten havde protesteret imod alt, så min advokat Jørn Rasmussen havde været nødt til at kæmpe for hvert eneste bilag. Ulrik Bayer protesterede også. I en telefax anmodede han byretten om at nægte alle mine bilag fremlagt, idet han mente, de ikke var relevante.

Vedr.: BS 9203202-02 - Johan Schlüter ctr. Hans Kristian Pedersen

Jeg har d.d. fra Hans Kristian Pedersen modtaget et meget omfangsrigt bilagsmateriale (96 bilag af et anslået sidetal på i alt 200) og skal efter en løselig gennemgang heraf meddele, at samtlige bilag synes uden relevans for den anlagte sag, hvorfor jeg skal anmode retten om at nægte disse bilag fremlagt, jf. retsplejelovens § 341.

Ulrik Bayer til Retten i Aalborg, 6. januar 1993

Under henvisning til Deres skrivelse af 6. januar 1993 skal jeg herved meddele, at jeg på det foreliggende grundlag finder anledning til at nægte fremlæggelse af sagsøgte bilag, og at jeg forventer, at domsforhandlingen kan afsluttes den 13. januar som aftalt.

Dommer Mogens Christensen til Ulrik Bayer, 11. januar 1993

Han skrev videre til retten, at han ikke så sig i stand til at dokumentere bilagene, hvis han ikke fik medhold i anmodningen. Han påpegede, at retssproget er dansk, og at "en stor del" af bilagene var på engelsk.

Jeg skrev til retten, at min retserfaring var begrænset til FDV's sagsanlæg for min udlejning af LaserDiscs, for hvilket Johan Schlüter havde krævet 100.000 kr. i erstatning. I den sag havde han fremlagt 622 siders bilag, hvoraf 391 sider var på engelsk. Til sammenligning havde jeg fremlagt 96 bilag på i alt 266 sider, og kun 27 sider var på engelsk. Erstatningskravet i injuriesagen var på 250.000 kr., så på den baggrund forekom mit dokumentationsmateriale at være beskedent.

Det lignede chikane fra Johan Schlüters side, men jeg ville have afklaret, om min dokumentation kunne fremlægges eller ej. Jeg var godt tilfreds med, at Ulrik Bayer ikke ville gennemgå mine bilag, for det ville jeg være meget bedre til selv. Jeg tog ind på Tinghuset for at få en afklaring, selvom jeg fandt det ret absurd, at Johan Schlüter i stævningen havde bedt mig "at svare for sig samt fremlægge de dokumenter, han vil påberåbe sig" for så bagefter at protestere imod selvsamme dokumenter.

Mogens Christensen bladrede i bilagsmappen, og så spurgte han igen, om det ikke var bedst, at jeg fik en advokat til at repræsentere mig.

- Nej tak, jeg skal nok selv redegøre for bogen, men jeg er nødt til at vide, om mine bilag kan fremlægges.

- Jeg kan altså ikke se, hvad du vil med dem, sagde han tøvende.

- Jeg skal nok forklare, hvad de skal bruges til. De kan se, at jeg har markeret de relevante afsnit med gul markeringstusch, så det er let for Dem at følge med i, hvad jeg helt præcist vil dokumentere.

- Det er så i orden. Det vil jeg ikke forhindre dig i, sagde Mogens Christensen, men han skrev altså alligevel til Ulrik Bayer, at bilagene *ikke* måtte fremlægges!

Domsforhandlingen

På det tidspunkt havde jeg et udmærket indtryk af Mogens Christensen. På det forberedende retsmøde havde han været uformelt klædt i en strikket islænder, og han gav umiddelbart udtryk for, at han ikke kunne se, at det var ærekrænkende at blive sat i familie med statsministeren. Jeg tænkte, at han er en mand med sund fornuft, en stovt nordjyde med begge ben på jorden.

Det var ikke overraskende, at han undrede sig over retssagen. Johan Schlüter var meget respekteret, og mine afsløringer ville naturligvis komme bag på ham. Der var ikke andre, der havde undersøgt, hvad der skete ved EU-Domstolen, men hvis han fik fred og ro til at se nærmere på det, ville han utvivlsomt forstå det.

Der er mundtlig forhandling i danske retssale, og det betyder principielt, at der kun tages hensyn til det, der bliver sagt under domsforhandlingen. Det er lempet en del siden 1993, men dengang skulle al dokumentation, man ville påberåbe sig, læses op, og vidnerne skulle møde frem og afgive forklaring. Ellers talte det ikke. Så afsluttes med en procedure, hvor man mundtligt knytter beviserne sammen, og her lå min største udfordring. Det var nemlig alt sammen nyt stof for byretten, der slet ikke beskæftigede sig med EU-ret dengang. Hvis en sag vedrørte EU-retten, skulle den henvises til landsretten. Byretten var ikke fortrolig med EU-ret.

Det var tvivlsomt, om Mogens Christensen via et enkelt foredrag ville lade sit verdensbillede forstyrre og forstå, at en branches praksis igennem flere år i bund og grund var ulovlig. Jeg havde spurgt Anders Hjulmand, om jeg kunne få lov til at procedere skriftligt - eller i hvert fald aflevere en kopi af proceduren til dommeren. "Det kommer an på, om dommeren vil tillade det," svarede han.

Det var også en udfordring. Jeg satsede på, at det kunne lade sig gøre, så jeg medbragte ekstra kopier af min procedure, der var omhyggeligt disponeret i 28 afsnit med tydelig fremhævet gengivelse af de afsnit, jeg ville dokumentere. Hvis dommeren tog imod den, kunne han bagefter studere sagen i fred og ro.

Den 13. januar 1993 lukkede jeg butikken, og alle medarbejdere tog med i retten. Også mine venner, søskende og forældre var med, og Aalborg Stiftstidende havde sendt journalist Søren Østergaard til at overvære domsforhandlingen. Jeg havde på forhånd orienteret ham om sagens hovedtemaer og også givet ham en kopi af proceduren.

Jeg var overrasket over, at der ikke var nogen til at bistå Mogens Christensen. Han var alene om alle opgaver, om det så var at sørge for udluftning til de mange mennesker. Der var heller ingen til at notere, hvad der blev sagt, og det kom bag på mig. På film var der gerne en retsstenograf, som skrev ned, hvad der blev sagt. Johan Schlüter mødte selv op, og vi hilste pænt på hinanden.

Det er normalt sagsøgeren, der står for gennemgang af dokumentationen, men da Ulrik Bayer havde afvist at gøre det, var jeg selv parat. Dommeren noterede, at sagens parter var mødt, og hvem de var. Ulrik Bayer fortalte kort, hvad sagen gik ud på, og så var det tid til at gennemgå den fremlagte dokumentation.

Jeg gjorde mig klar, og netop som jeg skulle til at præsentere det første bilag, blev jeg standset af Ulrik Bayer, som henvendte sig til dommeren.

- Jeg troede, vi havde en aftale? sagde han spørgende.

- De sagde til mig, at jeg kunne fremlægge bilagene, sagde jeg uforstående.

- Jeg vil gerne gøre opmærksom på det brev, jeg har modtaget fra retten, sagde Ulrik Bayer og gav dommeren et stykke papir. Mogens Christensen kiggede på det og sagde så afvisende:

- Åh, det må du undskylde. Det er naturligvis en trykfejl. Der skulle have stået et "ikke" der. Lad ham nu bare.

Jeg havde ikke fået at vide, at Mogens Christensen havde svaret Ulrik Bayer, at mine bilag ikke måtte fremlægges. Jeg fortsatte, men Ulrik Bayer protesterede, og det skete ved hvert eneste bilag. Hver gang forklarede jeg sammenhængen, og det gik meget langsomt. Efter nogle få bilag spurgte dommeren:

- Er det virkelig nødvendigt med alle de bilag? Det vil jo tage hele dagen.

- Hvis jeg ikke bliver afbrudt hele tiden, vil det gå meget hurtigere, sagde jeg lettere irriteret.

- Kan du ikke nøjes med nogle af dem? spurgte han.

- Jeg henviser til dem alle sammen i min procedure, fastholdt jeg.

- Kan vi ikke bare sige, at de er dokumenteret, foreslog Ulrik Bayer.

- Vil du til gengæld acceptere dem alle sammen uden mere vrøvl? spurgte jeg.

Ingen var interesseret i dokumentationen, men det havde jeg taget højde for ved at fremhæve alle de relevante afsnit i bilagsmappen med en gul markeringstusch, og i den skriftlige procedure havde jeg omhyggeligt fremhævet alle citaterne med henvisning til bilagsnummer og sidetal, så de var lette at kontrollere.

Mogens Christensen havde ikke lagt skjul på, at han ikke vidste, hvad jeg ville med mine bilag, og det var tydeligvis Ulrik Bayers opgave at forhindre mig i at gennemføre bevisførelsen. For mig var det derfor afgørende, at bilagene formelt blev anerkendt, og at jeg fik lov til at aflevere den skriftlige procedure.

Vi endte med at aftale, at jeg fik lov til at gennemgå de første 15 bilag, men da det var overstået, fortrød jeg. Jeg ville gerne læse bilag 16 op også. Det var Johan Schlüters indlæg i Berlingske Tidende, hvor han beskrev den danske lov, som om salg af film var forbudt, og at det var formålet med den nye § 23, stk. 3, at tillade salg af film. Det var i direkte modstrid med hans forklaring til EU-Domstolen, og det fandt jeg vigtigt at få med. Dér satte dommeren grænsen. Jeg havde fået lov til at læse op fra de første 15 bilag. Det var aftalen, og så måtte det være nok.

Johan Schlüters forklaring

Johan Schlüter fortalte om advokatens særlige stilling i samfundet. Som advokat var det hans opgave at fremme retfærdighed og modvirke uret og altid at forfølge sandheden. Det lå ham meget på sinde, og det var han respekteret for.

Det var hans opfattelse af ophavsretsloven, at enhver form for salg og udlejning af filmværker uden den danske rettighedshavers samtykke havde været forbudt frem til 1989, hvor salg blev tilladt. Det havde altid været hans holdning, og han anså det som sin pligt som advokat at gribe ind over for ethvert ulovligt salg eller udlejning. Det var vigtigt for ham, at hans troværdighed ikke blev betvivlet.

Jeg forsøgte at skjule min overraskelse. Det fremgik af den dokumentation, jeg trods alt havde fået lov at gennemgå, at EU-Domstolen havde fået noget andet at vide. Jeg havde talt med filminstruktørernes advokat, Erik Nyborg, om sagen, og han havde taget Johan Schlüter i forsvar med bemærkningen "man har lov til at skifte mening," men det var ikke forklaringen. Johan Schlüter bedyrede under strafansvar, at han *aldrig* havde haft en anden holdning! Jeg var forbløffet over, at han turde sige noget, der var klart afvist af den fremlagte dokumentation.

Var det måske, fordi han var mødt frem i retten i den overbevisning, at min dokumentation ikke ville blive fremlagt? Det så ikke ud til, at han vidste, hvad jeg havde fremlagt i det hele taget. Alligevel virkede han selvsikker.

Han var stolt af sine bedrifter. Han fortalte, at han førte over halvdelen af alle sager om ophavsret i landet. Han var så respekteret hos regeringen, at han var den eneste, der blev spurgt til råds i spørgsmål om ophavsret og videogrammer. Det var en oplysning, jeg havde søgt efter længe. Det var altså forklaringen på hans indflydelse. Han - og *kun* han - blev spurgt til råds af regeringen!

Jeg kunne næsten ikke tro mine egne ører, så jeg bad ham præcisere:

- Er De virkelig den eneste, som regeringen spørger til råds?

- Ja, så vidt det handler om film- og videobranchen. Der er selvfølgelig andre politiske emner, hvor regeringen rådfører sig med andre, men når det handler om ophavsret og videobranchen, er tilliden til mig så stor, at regeringen ikke mener, at det er nødvendigt at spørge andre. Domstolene har så stor tillid til mig, at jeg bliver betroet at opbevare de videogrammer, som beslaglægges i retssagerne.

Det sidste var også uventet. Det tilkommer domstolene at opbevare beslaglagte effekter. Ifølge *Karnov* må beslaglagte effekter ikke udleveres til rekvirenten.

Han fortsatte med at fortælle, at der ikke var andre, som havde gjort indsigelse mod hans adfærd. Tværtimod havde han modtaget anerkendelse for sin indsats. Han var meget omhyggelig, og derfor havde han vundet alle sine retssager.

Det fandt jeg besynderligt, for jeg havde som bilag 76 og bilag 77 fremlagt de to afgørelser fra sagen mod Læsehesten om salg af brugte film. Jeg begyndte at forstå, at han slet ikke havde undersøgt, hvad jeg havde fremlagt. Da jeg spurgte ind til den tabte sag mod Læsehesten, blev han usikker. Det kunne han ikke huske. Han førte så mange sager, og det kunne være svært at huske dem alle sammen. Jeg tænkte ved mig selv, at hvis jeg havde vundet alle mine sager på nær én eller to, ville jeg næppe glemme lige netop de få sager, jeg havde tabt.

Han havde intet personligt kendskab til Poul Schlüter og var ikke i familie med ham, så vidt han vidste. "Så må det være langt ude," forklarede han.

Jakob Stegelmanns forklaring

Jakob Stegelmann var fløjet til Aalborg for at afgive forklaring. Han var indkaldt af flere årsager. Først forklarede han, at misforståelsen om “fætterskabet” skyldes information, han havde fået af en kollega og videregivet til mig. Selvom jeg ikke forstod, at Johan Schlüter følte det ærekrænkende, at jeg havde sat ham i familie med statsministeren, ville jeg understrege, at det ikke var noget, jeg havde grebet ud af luften. Jeg havde forsøgt at undersøge det, og hvis det var forkert, havde jeg i hvert fald skrevet det i god tro, og den fejl tog Jakob Stegelmann på sin kappe.

Det var dog sekundært. Jakob Stegelmann var primært indkaldt for at fortælle om Panoptikon og om konflikten med André Poulsen, der var den danske rettighedshaver, som i 70'erne forgæves havde forsøgt at bremse Jakobs parallelimport.

Der var to formål med den del af hans forklaring. For det første etablerede han en virkelighed, hvor han som parallelimportør havde importeret film uden den danske rettighedshavers tilladelse. Hvis Johan Schlüter havde ret, burde det have været let for André Poulsen at standse parallelimporten, men det udviklede sig til en pinlig sag for André Poulsen. I den virkelige verden kunne den danske rettighedshaver heller ikke før 1989 stille noget op over for parallelimportørerne. Jakob Stegelmann var et levende bevis på, at den retstilstand, som Johan Schlüter havde beskrevet nogle minutter tidligere, ikke stemte overens med virkeligheden.

For det andet knyttede han en forbindelse mellem Johan Schlüter og André Poulsen. André Poulsen og Bent Fabricius-Bjerre havde startet Metronome Video, som var et af de selskaber, der i 1981 etablerede FDV med Johan Schlüter som sekretær og juridisk rådgiver. Formålet var at fastslå, at Johan Schlüter burde være klar over, at retstilstanden ikke var, som han havde beskrevet, idet bestræbelserne på at standse Jakob Stegelmanns parallelimport havde været forgæves.

Men Johan Schlüter misforstod fuldstændig Jakob Stegelmanns forklaring.

Johan Schlüters anden forklaring

Johan Schlüter bad om at få ordet til en supplerende forklaring, og han satte sig igen i vidneskranken. Han fortalte, at han kendte Jakob Stegelmann ganske godt, og han havde den største respekt for ham. Han havde bl.a. henvendt sig til ham for at bede ham redigere videobranchens årskataloger. Han ville understrege, at han absolut intet havde at gøre med André Poulsens chikanerier.

Det lød grangiveligt, som om han tog afstand fra André Poulsens handlinger, så jeg spurgte ham direkte, om han tog afstand fra André Poulsens forsøg på at bremse Panoptikons parallelimport. Det bekræftede han uden at tænke på, at han mindre end en time tidligere med overbevisning havde forklaret, at før 1989 var både salg og udlejning uden den danske rettighedshavers tilladelse forbudt, og at det var hans pligt som advokat at skride ind over for alle ulovligheder. Hvis han virkelig mente det, havde han selvfølgelig støttet André Poulsen!

Derefter afhørte jeg de videoforhandlere, jeg havde indkaldt som vidner.

Videoforhandler Kaj Nordson

Kaj Nordson var offer for FDV's særlige regler. Han var initiativrig iværksætter og så et marked for udlejning i små kiosker, der ikke var store nok til selv at drive udlejningsforretning. Han stillede fuldt lovlige film op i kioskerne, og så delte de fortjenesten. Han vidste ikke, at det stred mod FDV's regler, fordi han ikke var godkendt som grossist. Da han blev kontaktet af FDV's Torben Steffensen, lagde han alt frem i forsøget på at blive grossist efter FDV's regler, men han fik afslag. I stedet blev både han og kioskerne stævnet for ulovlig distribution.

Videoforhandler Ove Jensen

Ove Jensen fortalte historien om, hvordan han mistede sin forretning, da han blev anklaget for at have udlejet piratkopier og salgskassetter, hvorefter autorisationen blev ophævet, hvilket førte til, at FDV også krævede erstatning for den udlejning, han forinden - mod betaling - havde indgået aftale med FDV's medlemmer om. Sagen illustrerede glimrende FDV's hånds- og halsret over videoforhandlerne.

Videoforhandler Erik Viuff Christiansen

Erik Viuff Christiansen fortalte om episoden med kontrollanten og de to drenge, der førte til anklagen om "skjult" udlejning og det efterfølgende erstatningskrav.

Citat b) er taget fra det sidste opsummerende kapitel af første del af bogen. Jeg var stadig vred over angrebet på Erik, da jeg skrev det, og det skinner igennem. Jeg havde måske brugt mildere udtryk, hvis jeg havde haft tid til at køle af og ikke haft så travlt med at få bogen færdig til udgivelse, men jeg mener alligevel ikke, at beskrivelsen er for vidtgående i forhold til FDV's forfølgelse af forhandlerne.

Johan Schlüters tredje forklaring

Johan Schlüter bad om ordet igen. Han afviste pure, at det var foregået, som Erik havde sagt. FDV udviste skønsomhed og forfulgte kun konstaterede ulovligheder. Kontrollanterne pressede aldrig forhandlerne til at udleje salgskassetter.

Jeg spurgte Johan Schlüter, hvorfor han havde gentaget erstatningskravet mod Erik, efter at Retten i Aalborg havde afvist, at der i loven var belæg for at hindre videresalg - herunder tilbagesalg til den tidligere ejer.

Men han kunne altså slet ikke huske sagen mod Læsehesten!

Efter vidneafhøringerne var der pause, og jeg var tilfreds med forløbet. Jeg havde fået værdifulde oplysninger ud af Johan Schlüter. Han havde fuldstændig afsløret sig selv med sine forklaringer, men Erik kunne ikke klare det. Han brød sammen, da Johan Schlüter afviste hans forklaring.

- Jamen, der var vidner. Der var kunder i forretningen, og så sidder den lille snog bare der og påstår, at jeg lyver, sagde han med tårer i øjnene. Dommeren var inden for hørevidde, og jeg var sikker på, at han forstod situationen. Jeg forsøgte at trøste Erik med, at Johan Schlüters tid snart var forbi.

Ulrik Bayers procedure

Ulrik Bayer gjorde meget ud af, at jeg ikke kunne være i god tro, når alle mine klager var afvist af myndigheder og eksperter. De fleste videoforhandlere havde indgået forlig, og dermed havde de selv indrømmet, at de havde begået fejl. Det var udelukkende mig, der ikke ville acceptere vilkårene for at udleje videofilm.

Mine udtalelser i bogen var skadelige. Johan Schlüters klienter havde ganske vist kun hovedrysten til overs for mig og havde overvejende udtrykt sympati, men bogen ville måske blive købt af videoforhandlere, som ikke kunne gennemskue, at min opfattelse af de ophavsretlige spørgsmål var helt i skoven. Det kunne give uro i videbranchen og forstyrre markedsforholdene.

Min procedure

Jeg indledte med at forklare, at netop fordi myndighederne vendte det blinde øje til, var jeg både berettiget til og forpligtet til at fortælle hele sandheden. Det var den eneste måde, hvorpå jeg kunne yde hjælp til videoforhandlerne.

Jeg understregede, at det var meget vigtigt, at min procedure blev hørt, når jeg ikke havde fået lov til at gennemgå dokumentationen. Jeg illustrerede situationen med en analogi: Det eneste, der afholdt hulemanden fra at se tv, var uvidenhed om, hvordan de nødvendige materialer skulle sættes sammen. På lignende måde var det med bilagene. Hvis man ikke vidste, hvordan det hele hang sammen, var det omsonst. Det var derfor vigtigt at forstå min procedure.

Jeg tog kopien af den skriftlige procedure frem, og næppe havde jeg spurgt dommeren, om han ville have en kopi til orientering, før Ulrik Bayer rejste sig for at hente et eksemplar. Jeg nåede ikke engang selv at rejse mig. I stilhed tog jeg en dyb indånding. Det var målet med domsforhandlingen at få dommeren til at tage imod min skriftlige procedure, og det var gået helt af sig selv.

Jeg spurgte, om jeg måtte læse proceduren. Ulrik Bayer kunne ikke lade være med at påpege, at det principielt skulle være et frit foredrag, men han havde ikke noget mod det. Og så læste jeg procedurens 38 sider højt i retten.

I næsten to timer læste jeg op. Jeg ville ikke lade mig distrahere af noget, så jeg kiggede ikke op på noget tidspunkt. Jeg vidste godt, at det var usandsynligt, at Mogens Christensen øjeblikkeligt ville forstå, hvordan tingene hang sammen, men det var nødvendigt, at det blev udtalt i retten. Da han havde taget imod min skriftlige procedure, var der ikke noget i vejen for, at han bagefter i ro og mag genopfriskede sin hukommelse og om nødvendigt kontrollerede bilagene. Det var nu Mogens Christensens opgave at undersøge, om de fremlagte bilag berettigede mig til at tro, at udtalelserne i bogen var sande. Selvom det ville komme som en overraskelse for ham, kunne han ikke nå til noget andet resultat, tænkte jeg.

Da jeg var færdig, henvendte dommeren sig til Ulrik Bayer og spurgte, om han havde noget at tilføje, men han og Johan Schlüter var allerede ved at pakke deres ting sammen. De rystede på hovedet og forlod retssalen i hast uden at sige et ord.

Efter domsforhandlingen

Dagen var gået over al forventning. Trods Ulrik Bayers modstand mod mine bilag havde dommeren lovet at tage hensyn til dem, og det var lykkedes mig at få ham til at tage imod en trykt kopi af min procedure. Det var noget utraditionelt, men det gav ham mulighed for at undersøge sagen i fred og ro.

Johan Schlüter var dagens overraskelse. Ikke alene havde han brugt en dag på at deltage personligt, men han havde hjulpet mig ved at løse det mysterium, jeg havde grublet over hele året. Da han var regeringens eneste rådgiver på området, var det ikke så sært, at hans og regeringens indlæg til EU-Domstolen var helt ens, selvom netop forklaringerne til EU-Domstolen var forskellige fra de forklaringer, han og regeringen havde givet i Danmark både før og senere. Endvidere havde han udstillet sin utroværdighed ved at tage afstand fra André Poulsen i stedet for at støtte ham i forsøget på at standse Jakob Stegelmanns parallelimport.

Erik Viuff Christiansen var rystet over at møde sin plageånd gennem så mange år, men han var glad for at møde mig. I næsten fem år havde vi haft telefonisk kontakt, men det var første gang, at vi mødte hinanden personligt. Jeg trøstede ham. Han skulle ikke tage sig af, at Johan Schlüter havde afvist hans forklaring. Han skulle bare holde ud til den 16. februar, hvor der blev afsagt dom. Dommeren havde selvfølgelig forstået, hvad der var sket, og det var Johan Schlüter, der havde været mest utroværdig med de selvmodsigende forklaringer. Det var begyndelsen til enden for Johan Schlüters tyranni i videobranchen, sagde jeg til ham. Når mine retssager var ovre, ville jeg hjælpe ham i gang igen.

Vi fejrede det med en tur i biografen. En aktuel film var et retssalsdrama med Tom Cruise og Jack Nicholson. Det var en passende film at afslutte med, og så viste det sig endda, at filmen handlede om mig og mit liv. På uventet måde gav den mig en større forståelse for den verden, jeg lever i. Sådan som gode film gør!

24. Et spørgsmål om ære

Opfattelsen af kunst er individuel og personlig. I dette kapitel vil jeg gennemgå filmen *A Few Good Men* (Et spørgsmål om ære, 1992) og forklare, hvorfor den har en særlig plads i mit hjerte. For mig er den mere end et medrivende retssalsdrama; den er et spejlbillede af min verden. Filmen inspirerede mig, og den åbnede mine øjne.

Filmens baggrund

Idéen var Aaron Sorkins. Han tog en uddannelse i Fine Arts in Theater på Syracuse University. Han ville først være skuespiller, men fandt ud af, at han havde mere talent for at skrive. Han brugte halvandet år på sit første skuespil, *A Few Good Men*, og det blev opført på Broadway i 1989, hvor det indbragte ham en pris som "Outstanding American Playwright", og hér så producer David Brown potentialet som film. Han og Aaron Sorkin slog sig sammen med filminstruktør Rob Reiner. Alle Rob Reiners film til da var små guldklumper: *This is Spinal Tap* (1984), en ustyrlig parodi på rockfilm, *The Sure Thing* (Drømmepigen, 1985), en intelligent coming-of-age ungdomsfilm, *Stand By Me* (Sammenhold, 1986), en fremragende filmatisering af Stephen Kings novelle, og *The Princess Bride* (Prinsessen og de skøre riddere, 1987), trods den håbløse danske titel et smukt, morsomt og frem for alt et kærligt eventyr, samt publikumsfavoritterne *When Harry Met Sally* (Da Harry mødte Sally, 1989) og gyseren *Misery* (1990).

Aaron Sorkin adapterede selv skuespillet. På det tidspunkt vidste han intet om film, så han fik tilknyttet den erfarne, brillante screenwriter William Goldman som rådgiver. William Goldman står bag klassikere som *Butch Cassidy and the Sundance Kid* (1969) og *All the President's Men* (Alle præsidentens mænd, 1976) samt *The Princess Bride*, der indledte hans samarbejde med Rob Reiner.

Aaron Sorkin er fremragende til dialoger. Han skrev tv-succeserne *West Wing* (Præsidentens mænd, 1999-2006) og *The Newsroom* (2012-2014). Tre af hans manuskripter er blevet til Oscar-nominerede film, herunder *A Few Good Men*, og han vandt Oscar for sit adapterede screenplay til *The Social Network* (2010). Efter *A Few Good Men* fortsatte han og Rob Reiner samarbejdet med den charmerende komedie *The American President* (Præsident på frierfodder, 1995).

Robert Richardson er filmens cheffotograf. Han er tre-dobbelt Oscar-vinder og arbejder sammen med de største instruktører: Martin Scorsese, Oliver Stone og Quentin Tarantino blot for at nævne nogle af dem.

Med så stærke kræfter bag projektet stod Hollywoods stjerner i kø for at være med. Tom Cruise er mest kendt for sin drengede charme, men i de rigtige hænder kan han også vise godt skuespil, og det gør han i Rob Reiners instruktion. Demi Moore er mest kendt for at se godt ud, men hun kæmpede for sin rolle i filmen, og hun gør det godt. Jack Nicholson var allerede dengang erfare og karismatisk, og han er uforglemmelig i rollen som den militære superskurk.

Handlingen og hovedpersonerne

Midnat på den amerikanske flådestation i Guantanamo Bay, Cuba: Den sovende Private First Class William T. Santiago (Michael DeLorenzo) vækkes brutalt af de to marineinfanterister, Lance Corporal Dawson (Wolfgang Bodison) og Private First Class Downey (James Marshall). De to binder Santiagos hænder og fødder og stopper en klud i munden på ham. Såden starter filmen, der søger at besvare spørgsmålet: Hvorfor?

Vi får senere oplyst, at marineinfanteristerne selv opdager, at der drypper blod fra Santiagos mund. De fjerner kluden og tilkalder en ambulance. Santiago dør på hospitalet, hvor overlægen, Dr. Stone (Christopher Guest), fastslår, at Santiago er blevet forgiftet. Dawson og Downey arresteres og sigtes for mord.

Lieutenant Commander JoAnne Galloway (Demi Moore) får kendskab til sagen via sit arbejde som efterforsker i Internal Affairs. Hun synes, det ligner en "Code Red", navnet på en udbredt, men ulovlig disciplinæraktion. Hvis det er tilfældet, kan nogen have en interesse i, at sagen forsvinder, og hun sætter sig for at sikre, at de to sigtede får et behørigt forsvar. Hun beder om at få overdraget forsvaret selv, men til hendes skuffelse må hun nøjes med at observere.

Lieutenant Daniel Kaffee (Tom Cruise) beskikkes som forsvarer. Han er ung og smart, men tilsyneladende noget overfladisk. Han er søn af en berømt advokat, og han kender retssystemets kinkelkroge. Det udnytter han til at forhandle sig til fordelagtige forlig. I sin blot ni måneder lange karriere har han haft 44 sager og opnået forlig i dem alle. På grund af disse bedrifter anses han af sine egne for at være den bedste. Han har imidlertid endnu ikke gennemført en retssag.

Lieutenant Sam Weinberg (Kevin Pollack) er Dannys ven og assistent. Han er mest optaget af, at hans omkring ét år gamle datter er tæt på at sige sit første ord. Hans funktion er at være sidekick til Tom Cruise for at tilføre filmen lidt humor.

Et flashback fortæller, hvad der skete før overfaldet på Santiago. Santiago var en dårlig marineinfanterist og derfor en belastning for sin enhed. Han trivedes ikke med livet på Guantanamo og ville forfærdelig gerne væk. Han skrev til alle og enhver i forsøget på at blive forflyttet. I et sidste desperat træk skrev han til Naval Investigative Service (NIS) med et tilbud om at angive en kammerat, der viste sig at være Dawson, for en ulovlig handling mod at blive forflyttet!

En efterforsker fra NIS kontaktede flådestationens ledelse, Colonel Nathan Jessep (Jack Nicholson), Lieutenant Colonel Matthew Markinson (J.T. Walsh) og Lieutenant Jonathan Kendrick (Kiefer Sutherland). De holdt et møde om sagen.

Markinson anbefalede at forflytte Santiago øjeblikkeligt for at beskytte ham mod de andre marineinfanteristers vrede, når det kom frem, at han var stikker. Jessep foretrak at give Santiago en lærestreg, og det gav han Kendrick ansvaret for.

Jessep fremstilles som arrogant og selvsikker med en fænomenal karriere bag sig. Nu står han overfor at blive udnævnt til leder af National Security Council, en magtfuld post tæt på præsidenten. Markinson er svag og eftergivende. Han og Jessep startede sammen, men Jessep er steget i graderne hurtigere. Kendrick er fremstillet som en hård, ambitiøs, yngre udgave af Jessep.

Danny og Sam sendes til Cuba for at undersøge sagen. JoAnne inviterer sig selv med for at holde Danny til ilden. De tre holder møde med Jessep, Markinson og Kendrick og får at vide, at det blev besluttet at sende Santiago med det næste fly ud af Cuba. Det var angiveligt kl. 0600 næste morgen og desværre for sent.

Vi ved altså fra starten, at der er tale om et cover-up. Det er tydeligt, at Jessep er en skurk, og at marineinfanteristerne er syndebugke, men vi ved ikke præcist, hvad der er sket. Så forsvinder Markinson. Efter Dannys og Sams besøg på Cuba er der ingen, der ved, hvor han er.

Filmens styrke er den engagerende måde, historien udvikler sig på, og jeg var især tryllebundet af skildringen af de forskellige personligheder og livsfilosofier. JoAnne og Danny er klare modsætninger. Hun er den grundige idealist, mens han er den pragmatiske realist. Hun er den katalysator, der ansporer ham, filmens designerede helt, så han kan udvikle sig fra antihelt til rigtig helt.

Aaron Sorkins dialoger er fremragende. Det er en "snakkefilm". Handlingen føres videre af samtalerne, hvorfra jeg vil citere fyldigt - både for at fortælle, hvad der sker i historien, og for at give konkrete eksempler på gode dialoger.

Dawson og Downey fortæller, at der ikke var gift på kluden. Kendrick havde givet dem ordre til at kronrage Santiago, og det skulle de i gang med, da de så blodet. Det ses, at Dawson er den intelligente. Downey er dårligt nok klar over, at han er arresteret. Han er forældreløs, og man aner, han har fundet tryghed i militæret og har det fint med dets kæft, trit og retning. Han glæder sig til at vende tilbage til delingen igen. JoAnne er snu nok til at holde et godt tag i sagen ved at lade sig antage som Downeys personlige advokat - ikke for at få Danny ud af spillet, for hun begynder at få øje på hans talent - men for at sikre, at han yder sit bedste.

Danny drøfter situationen med Sam, og han har intet til overs for de sigtede. Han tror ganske vist på deres historie, men han mener alligevel, at de bør straffes, for intet anstændigt menneske ville i hans verden adlyde en sådan ordre.

Dialogerne

Før Kendrick gav ordren, var han snedig nok til at samle delingen, som han gav specifik ordre om at lade Santiago være i fred, men derefter gik han til Dawsons og Downeys værelse og gav en anden specifik ordre, og nu står de med Sorteper. Danny og JoAnne overbringer den oplysning til anklageren, Captain Jack Ross (Kevin Bacon), og det fører til følgende ordveksling:

Jack: - Kendrick specifically told those men not to touch Santiago!

Danny: - That's right. And then he went into Dawson's and Downey's room and specifically told them to give him a "Code Red".

Jack: - That's not what Kendrick says.

Danny: - Kendrick's lying.

Jack: - You have proof?

Danny: - I have the defendants.

Jack: - And I have 23 marines who aren't accused of murder and a Lieutenant with four letters of commendation.

Danny: - Why did Markinson go U.A.?

Jack: - You'll never know.

Danny: - You don't think I can subpoena Markinson?

Jack: - You can try, but you won't find him. You know what Markinson did for the first 17 of his 26 years in the Corps? Counterintelligence. Markinson's gone. There is no Markinson. Look, Danny, Jessep's star is on the rise. Division will give me a lot of room on this one to spare Jessep and the Corps any embarrassment.

Danny: - How much room?

Jack: - I'll knock it all down to involuntary manslaughter. Two years. They'll be home in six months.

JoAnne: - No deal. We're going to court.

Jack: - No, you're not.

JoAnne: - Why not?

Jack: - Because you'll lose. And Danny knows it. And he knows that if we do go to court I'm gonna have to go all the way. They are gonna be charged with the whole truckload. Murder. Conspiracy. Conduct unbecoming. Even though he's got me by the balls out here, Danny knows that in a courtroom he loses this case. See, Danny is an awfully talented lawyer. He's not about to see his clients go to jail for life when he knows they could be home in six months. That's the end of this negotiation. I'll see you tomorrow morning at the arraignment.

For Danny er det et fantastisk resultat. Lidt raslen med sablen fik med ét straffen sat ned til seks måneders fængsel. Da han overbringer den gode nyhed til Dawson og Downey, afviser Dawson imidlertid at tage imod tilbuddet.

Dawson: - I'm afraid we can't do that, sir.

Danny: - Do what?

Dawson: - Make a deal, sir.

Danny: - What are you talking about?

Dawson: - We did nothing wrong, sir. We did our job. If that has consequences, then I'll accept them. But I won't say that I'm guilty, sir. We have a Code, sir.

Danny: - Oh, well, zip-a-dee-doo-dah. You and your Code plead not guilty and you'll be in jail for the rest of your life. Do what I'm telling you and you'll be home in six months.

Dawson: - What do we do then, sir?

Danny: - When?

Dawson: - After six months we'll be dishonourably discharged, right, sir?

Danny: - Probably.

Dawson: - What do we do then, sir? We joined the Marines because we wanted to live our lives by a certain Code. And we found it in the Corps. Now, you're asking us to sign a piece of paper that says we have no honour. You're asking us to say we're not Marines. If a court decides that what we did was wrong, then I'll accept whatever punishment they give. But I believe I was right, sir. I believe I did my job and I will not dishonour myself, my unit or the Corps so I can go home in six months. Sir!

Danny forsøger at få Dawson til at skifte mening for Downeys skyld, da Downey vil følge hans eksempel. Danny prøver at give ham dårlig samvittighed. Vil du virkelig gøre dette mod Downey bare på grund af et princip?

Dawson: - Do you think we were right?

Danny: - It doesn't matter...

Dawson: - Do you think we were right?

Danny: - I think you'd lose.

Dawson: - You're such a coward. I can't believe they let you wear a uniform.

Indtil da har Dawson omhyggeligt saluteret og tiltalt Danny med "Sir", men han stikker nu demonstrativt hænderne i lommen og sender ham et blik fuld af foragt. Danny forstår det ikke. Det er som om, de vil gå i fængsel bare for at trodse ham.

Danny vil af den synkende skude. Hvis de vil ødelægge deres liv, bliver det uden ham. Han vil ikke tage ansvaret for deres nederlag. Han ser frustreret på JoAnne.

Danny: - What do you want from me?

JoAnne: - I want you to let them be judged. I want you to stand up and make an argument.

Sam: - An argument that didn't work for the Nazis at Nuremberg?

Danny: - For crissakes, Sam. Do you really think that's the same as two teenage marines executing a routine order they never believed would result in harm? These guys aren't the Nazis.

JoAnne: - Don't look now, Danny, but you're making an argument.

Danny: - Yeah, yeah. Tomorrow morning I'll get them a new attorney.

JoAnne: - Why are you so afraid to be a lawyer? Were Daddy's expectations really that high?

Danny: - Please, spare me the psychobabble father bullshit. Dawson and Downey will have their day in court but they will have it with another lawyer.

JoAnne: - Another lawyer won't be good enough. They need you. You know how to win. You know they have a case and you know how to win. If you walk away from this now you'll seal their fate.

Danny: - Their fate was sealed the moment Santiago died.

JoAnne: - Do you believe they have a case?

Danny: - You and Dawson, you both live in the same dream world. It doesn't matter what I believe, it only matters what I can prove. So please, don't tell me what I know or don't know. I know the law!

JoAnne: - You know nothing about the law. You're a used car salesman, Daniel. An ambulance chaser with a rank. You're nothing. Live with that.

Alle holdningerne er legitime. Det ligger fjernt for Dawson at lyve. Han kunne ikke drømme om at vanære sig selv og det, han står for, bare for at redde sit skind. Han står ved, hvad han har gjort, og hvis det får konsekvenser, ja, så må det være sådan. Danny er anderledes, og han forstår ikke engang holdningen. Han er vant til at springe over, hvor gærdet er lavest. Han har opnået karrierens måske bedste forhandlingsresultat, og i hans øjne er det vanvittigt ikke at slå til. Også i forhold til JoAnne har han en pointe. Det afgørende er ikke, hvad han selv tror, men hvad han kan bevise i retten. Også JoAnne har en pointe. Danny repræsenterer Dawson og Downey, og de ønsker at blive forsvaret. Så er det nødvendigt at stikke halen mellem benene, bare fordi han ikke forstår dem eller ikke er enig med dem?

Danny er frustreret over, at det ikke går, som han ønsker. I hans hoved er sagen på plads. Han har opnået et fantastisk forhandlingsresultat, og alligevel bliver han hånet af Dawson og JoAnne. Han går en tur for at tænke tingene igennem.

Når alt kommer til alt, løber han ikke den store personlige risiko. Sagen er en interessant udfordring, og han begynder at undre sig over, at han har fået dén sag. Han har aldrig haft en lignende sag før. Han er derimod kendt for at indgå forlig. Er der nogen, som helst ser, at sagen slet ikke kommer for retten?

Afhøringen af Dr. Stone

Til alles overraskelse og JoAnnes synlige anerkendelse ender Danny med at møde op i retten, hvor han nedlægger påstanden "Not Guilty". Så går de i gang med at finde ud af, hvad der er sket, og dramaet i retssalen begynder. Igennem afhøringer skildres de enkelte hændelser og de involverede personers karakter og motivation.

Dr. Stone: - Private Santiago was admitted to the ER at 0012, and he was pronounced dead at 0037.

Jack: - Dr. Stone, what is lactic acidosis?

Dr. Stone: - If the muscles and other cells of the body burn sugar instead of oxygen, lactic acid is produced. That lactic acid is what caused Santiago's lungs to bleed.

Jack: - Normally, how long does it take for the muscles and other cells to begin burning sugar instead of oxygen?

Dr. Stone: - 20 to 30 minutes.

Jack: - And what caused this process to be sped up in Santiago's muscles?

Dr. Stone: - An ingested poison of some kind.

Jack: - Did Willy Santiago die of poisoning?

Dr. Stone: - Absolutely.

Jack: - You're aware that the lab report and the coroner's report show no traces of poison?

Dr. Stone: - Yes, I am. There are literally dozens of toxins which are virtually undetectable, both in the human body and on the fabric. The nature of the acidosis is the compelling factor in this issue.

Danny får derefter mulighed for at krydsforhøre Dr. Stone.

Danny: - Commander, is it possible for a person to have an affliction, some sort of condition, which might also speed up the process of acidosis?

Dr. Stone: - It's possible.

Danny: - What might some of those conditions be?

Dr. Stone: - If a person had a coronary disorder or a cerebral disorder the process would be more rapid.

Danny: - Commander, if I had a coronary condition and a perfectly clean rag was placed in my mouth and the rag was accidentally pushed too far down, is it possible that my cells would continue burning sugar after the rag was taken out?

Dr. Stone: - It would have to be a very serious condition.

Danny: - Is it possible to have a serious coronary condition where the initial symptoms were so mild as to escape a physician during a routine medical exam?

Dr. Stone: - Possibly. There would still be symptoms, though.

Danny: - What kind of symptoms?

Dr. Stone: - There are hundreds of...

Danny: - Chest pains?

Dr. Stone: - Yes.

Danny: - Shortness of breath?

Dr. Stone: - Yes.

Danny: - Fatigue?

Dr. Stone: - Of course.

Danny rækker Dr. Stone et dokument: - Doctor, is this your signature?

Dr. Stone: - Yes, it is.

Danny: - This is an order for Private Santiago to be put on restricted duty. Would you read your handwritten remarks at the bottom of the page, please, sir?

Dr. Stone: - Initial testing, negative. Patient complains of chest pains, shortness of breath and fatigue. Restricted from running distances over 5 miles for a week.

Danny: - Commander, isn't it possible that Santiago had a serious coronary condition and it was that condition and not some mysterious poison that caused the accelerated chemical reaction?

Dr. Stone: - No!

Danny: - It's not possible?

Dr. Stone: - No, I personally give each man a thorough physical examination. Private Santiago was given a clean bill of health.

Dr. Stone står i et dilemma. Der er ikke fundet spor af gift, men hvis Santiago ikke blev forgiftet, betyder det nødvendigvis, at lægen har overset en alvorlig hjertefejl. Det er ikke godt for karrieren at indrømme, at man har begået en alvorlig fejl, og derfor er det bedst for lægen at fastholde, at Santiago blev forgiftet.

To forskellige opfattelser

JoAnne kæmper passioneret for Dawson og Downey, men for Sam er de en “sag”, han ikke engang har sympati for. Deres følelser udtrykkes i denne ordveksling:

JoAnne til Sam: - Why do you hate them so much?

Sam: - They beat up on a weakling. That’s all they did. The rest of this is just smoke-filled-coffee-house crap. They tortured and tormented a weaker kid. They didn’t like him so they killed him. And why? Because he couldn’t run very fast.

Efter en lille pause spørger han selv: - Why do you like them so much?

JoAnne: - Because they stand on a wall and they say: “Nothing is gonna hurt you tonight. Not on my watch.”

Markinsons afsløring

Pludselig dukker Markinson op. Han fortæller Danny, at han ved det hele. Det var en “Code Red”, og Kendrick gav ordren på Jesseps befaling. Santiago skulle ikke med det næste fly ud af basen. Næste fly var ikke kl. 0600 om morgenen. Der var et tidligere fly kl. 2300 om aftenen, og det landede på Andrews Air Force Base kl. 0200. Ordren om at overflytte ham blev først underskrevet efter hans død.

Danny undersøger lufthavnstårnets journal, men finder ikke nogen afgang fra Guantanamo kl. 23. Han bringer journalen til Markinson, som insisterer på, at der var et fly ud af Guantanamo kl. 23.

Danny: - Really? Then why isn’t it listed in the tower chief’s log?

Markinson sukker: - Jessep!

Danny: - What are you telling me? He fixed the logbook?

Markinson fnyser.

Danny: - Maybe he can make it so a plane didn’t take off but I can sure as hell prove that one landed. I’ll get the logbook from Andrews.

Markinson: - You’re not going to find anything in the Andrews logbook, either.

Danny: - He can make an entire flight disappear?

Markinson: - Nathan Jessep is about to be appointed director of operations for the National Security Council. You don’t get to that position without knowing how to sidestep a few landmines.

I retten afslører en forvirret Downey, at han slet ikke var på værelset, da Kendrick angiveligt gav ordren. Downey fik derimod ordren af Dawson, der havde et motiv til at lukke munden på Santiago, idet denne havde tilbudt NIS at sladre om ham.

Afhøringen af Lieutenant Kendrick

Militærets opfattelse er, at Dawson dræbte Santiago, fordi han ville sladre, men Dawson siger, at Kendrick gav ordre til at udføre en "Code Red" på Santiago, og derfor havde han intet valg. Lieutenant Kendrick afhøres om en ordres betydning.

Danny, indledningsvist til juryen: - Lance Corporal Dawson's ranking after the School of Infantry was perfect. Half his class has since been promoted to full Corporal while Dawson has remained a Lance Corporal.

Og til Kendrick, idet han rækker ham nogle papirer: - Lieutenant Kendrick, was Dawson's promotion held up because of this last report?

Kendrick: - I'm sure it was.

Danny: - Do you recall an incident involving Private Curtis Bell who'd been found stealing liquor from the officer's club?

Kendrick: - Yes, I do.

Danny: - Did you order Dawson and two other men to make sure Private Bell would receive no food or drink except water for a period of seven days?

Kendrick: - Yes, I did.

Danny: - Lieutenant Kendrick, was Dawson given a rating of below average on this last report because you learned he'd been sneaking food to Private Bell?

Kendrick: - Lance Corporal Dawson was given a below average rating because he had committed a crime.

Danny: - A crime? What crime did he commit? Lieutenant Kendrick? Dawson brought a hungry guy some food. What crime did he commit?

Kendrick: - He disobeyed an order.

Danny: - And because he did, because he exercised his own set of values, because he made a decision about the welfare of a marine that was in conflict with an order of yours, he was punished. Is that right?

Kendrick, meget bestemt: - Lance Corporal Dawson disobeyed an order!

Danny: - It wasn't a real order, was it? After all, it's peacetime. He wasn't being asked to secure a hill or advance on a beachhead. I mean, surely a marine of Dawson's intelligence can be trusted to determine on his own which are the really important orders and which orders might - say - be morally questionable. Can he? Can Dawson determine on his own which orders he's going to follow?

Kendrick: - No, he cannot.

Danny: - A lesson he learned after the Curtis Bell incident, am I right?

Kendrick: - I would think so.

Afhøringen af Colonel Jessep

Så begår Markinson selvmord, og i frustration drikker Danny sig fuld. Forsvaret stod og faldt med Markinsons vidneudsagn. Ukuelige JoAnne lader sig ikke ryste. Hun er overbevist om, at det hele er orkestreret af Jessep, så Danny skal “bare” indkalde ham som vidne og få det ud af ham under krydsforhøret. Hun er immum over for rationelle indvendinger og går fra Danny i vrede. Danny og Sam drøfter den håbløse situation, og Danny vælger endnu en gang at følge JoAnnes råd. Men denne gang er det ikke uden personlig risiko, for hvis han offentligt og uden bevis anklager en mand i Jesseps position, kan det ikke undgå at skade hans karriere.

Så går jagten i gang efter spor, der kan hjælpe dem med at ryste den selvsikre Jessep under det kommende krydsforhør, og Danny finder ud af, at Jesseps og Kendricks cover-up ikke er så troværdigt endda.

F.eks. var det Santiagos højeste ønske at komme væk fra Guantanamo. Over en periode på ni måneder havde han sendt 14 breve, hvor han havde tigget og bedt om at komme væk. Hvis han havde fået at vide, at ønsket var blevet opfyldt, og han skulle med et fly næste morgen kl. 0600, havde han så ikke ringet til venner eller familie med den fantastiske nyhed? Måske aftalt at blive hentet i lufthavnen? Danny undersøger telefonopkaldene. Santiago har ikke ringet til nogen.

Hvorfor havde han ikke pakket? Danny kommer pludselig i tanke om, at tøjet stadig hang på bøjlerne i klædeskabet, da han undersøgte værelset på Cuba. Hvis Santiago skulle forlade basen tidligt næste morgen, havde han vel pakket?

Han angriber også påstanden om, at flyafgangen kl. 0600 var den første. Han sender Sam til Andrews, og Sam vender tilbage med to unge mænd, og så starter det krydsforhør, der er gået over i den moderne filmhistorie.

Danny: - Colonel, when you learned of Santiago's letter to the NIS you had a meeting with your two senior officers, is that right?

Jessep: - Yes.

Danny: - Platoon Commander Lieutenant Jonathan Kendrick and the executive officer Lieutenant Colonel Matthew Markinson?

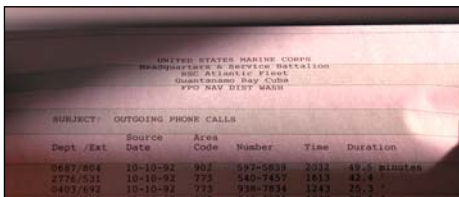
Jessep: - Yes.

Danny: - At this meeting you gave Lieutenant Kendrick an order, is that right?

Jessep: - I told Kendrick to tell his men that Santiago wasn't to be touched.

Danny: - And did you give an order to Colonel Markinson as well?

Jessep: - I ordered Markinson to have Santiago transferred off the base immediately.

Dept./Ext.	Source	Date	Area Code	Number	Time	Duration
0687/804	10-10-92	902	592-0838	2032	49.5	minutes
2726/531	10-10-92	772	548-7457	1633	42.4	
5907/531	10-10-92	757	978-7634	1247	25.3	

Danny: - Why?

Jessep: - I felt his life might be in danger once the word of the letter got out.

Danny: - Grave danger?

Jessep, hånligt: - Is there another kind?

Danny: - Colonel, we have the transfer order that you and Colonel Markinson co-signed ordering Santiago to be on a flight leaving Guantanamo at six in the morning. Was that the first flight off the base?

Jessep: - The 6 a.m. was the first flight off the base.

Danny fortsætter afhøringen. Han ser ikke ud til at komme nogen vegne, og han tøver med at angribe. Det var selvfølgelig ikke blevet en succesfuld film, hvis han var standset der, så han starter angrebet på Jessep, som er blevet synligt irriteret.

Jessep: - What do you want to discuss now? My favourite colour?

Danny: - Colonel, the 6 a.m. flight was the first one off the base?

Jessep: - Yes.

Danny: - There wasn't a flight that left 7 hours earlier and landed at Andrews Air Force Base at 2 a.m.?

Dommeren bryder ind: - Lieutenant, I think we've covered this, haven't we?

Danny: - Your Honour, these are the tower chief's logs for both Guantanamo Bay and Andrews Air Force Base. In the Guantanamo log there was no flight that left at 11 p.m. In the Andrews log there was no flight that landed at 2 a.m. I'd like to admit them as Defense Exhibits Alpha and Bravo.

Dommeren: - I don't understand. You're admitting evidence of a flight that never existed?

Danny: - We believe it did, sir? Defense will be calling airman O'Malley and airman Rodriguez. They were working the ground crew at Andrews at 2 a.m.

Jack: - Your Honour, these men weren't on the list.

JoAnne: - Rebuttal witnesses, Your Honour, called specifically to refute testimony offered under direct examination.

Dommeren: - I'll allow the witnesses.

Jessep: - This is ridiculous!

Danny: - Colonel, a moment ago...

Jessep, for første gang usikker: - Check the tower logs, for chrissake.

Danny: - We'll get to the airmen in just a minute, sir. A moment ago you said that you ordered Lieutenant Kendrick to tell his men that Santiago wasn't to be touched.

Jessep: - That's right.

Danny: - And Lieutenant Kendrick was clear on what you wanted?

Jessep: - Crystal.

Danny: - Any chance Lieutenant Kendrick ignored the order?

Jessep, fornærmet: - Ignored the order?

Danny: - Any chance he forgot about it?

Jessep: - No.

Danny: - Any chance Lieutenant Kendrick left the office and said: "The old man is wrong"?

Jessep: - No.

Danny: - When Lieutenant Kendrick spoke to the platoon and ordered them not to touch Santiago, any chance they ignored him?

Jessep: - You ever served in an infantry unit, son?

Danny: - No, sir.

Jessep: - Ever served in a forward area?

Danny: - No, sir.

Jessep: - Ever put your life in another man's hands? Asked him to put his life in yours?

Danny: - No, sir.

Jessep: - We follow orders, son. We follow orders or people die. It's that simple. Are we clear?

Danny: - Yes, sir.

Jessep, irriteret og bestemt: - Are we clear?

Danny: - Crystal. Colonel, I have just one more question before I call airman O'Malley and airman Rodriguez. If you gave an order that Santiago wasn't to be touched and your orders are always followed, then why would Santiago be in danger? Why would it be necessary to transfer him off the base?

Jessep efter en lang pause: - Santiago was a substandard Marine. He was being transferred...

Danny afbryder: - It was not what you said. You said he was being transferred because he was in grave danger.

Jessep: - That's correct...

Danny afbryder: - You said, he was in danger. I said: Grave danger. You said...

Jessep, temmelig irriteret: - I recall what I said...

Danny afbryder igen: - I can have the court reporter read back to you...

Jessep: - I know what I said. I don't have to have it read back to me like I'm...

Danny afbryder: - Then why the two orders? Colonel?

Jessep, frustreret: - Sometimes men take matters into their own hands...

Danny afbryder: - No, sir. You made it clear just a moment ago that your men never take matters into their own hands. Your men follow orders or people die. So Santiago shouldn't have been in any danger at all, should he, Colonel?

Jessep: - You snotty little bastard.

Jack: - Your Honour. I'd like to ask for a recess.

Danny: - I'd like an answer to the question, Judge.

Dommeren: - The Court will wait for an answer.

Danny: - If Lieutenant Kendrick gave an order that Santiago wasn't to be touched, then why did he have to be transferred? Lieutenant Kendrick ordered a "Code Red", didn't he, because that's what you told Lieutenant Kendrick to do!

Jack: - Object...

Danny tordner videre: - And when it went bad you cut these guys loose, you had Markinson sign the phoney transfer order, you doctored the logbooks and you coerced the doctor. Colonel Jessep, did you order the "Code Red"?

Dommeren: - You don't have to answer that question.

Rasende Jessep: - I'll answer the question. You want answers?

Ophidset Danny: - I think I'm entitled.

Jessep igen: - You want answers?

Danny: - I want the truth!

Jessep: - You can't handle the truth! Son, we live in a world that has walls, and those walls have to be guarded by men with guns. Who's gonna do it? You? You, Lieutenant Weinberg? I have a greater responsibility than you can possibly fathom. You weep for Santiago and you curse the Marines. You have that luxury. You have the luxury of not knowing what I know. That Santiago's death, while tragic, probably saved lives. And my existence, while grotesque and incomprehensible to you, saves lives. You don't want the truth because deep down in places you don't talk about at parties, you want me on that wall. You need me on that wall. We use words like "Honour", "Code", "Loyalty". We use these words as the backbone of a life spent defending something. You use them as a punchline! I have neither the time nor the inclination to explain myself to a man who rises and sleeps under the blanket of the very freedom that I provide and then questions the manner in which I provide it. I would rather you just said "Thank You" and went on your way. Otherwise, I suggest you pick up a weapon and stand a post. Either way, I don't give a damn what you think you are entitled to.

Danny: Did you order the “Code Red”?

Jessep: I did the job...

Danny: Did you order the “Code Red”?

Jessep: You’re goddamn right I did!

Forhøret, der har nærmet sig orkanstyrke, afløses pludselig af larmende tavshed, og den brydes først, da Danny anmoder om, at juryen sendes ud. Jessep ser sig forvirret omkring. Han er ikke klar over, hvad der foregår, og irriteret meddeler han, at han forlader dette cirkus og tager tilbage til “sin” base. Dommeren beder det tilstedeværende militærpoliti om at slå vagt om ham, og Jack Ross starter på den velkendte tale rettet mod Jessep: - You have the right to remain silent...

Jessep forstår stadig ikke, hvad der foregår, men det går til sidst op for ham, at han er anklaget for en forbrydelse, og han afleverer denne afskedssalut:

- You fucking people. You have no idea how to defend a nation. All you did was weaken a country today, Kaffee. That’s all you did. You put peoples’ lives in danger. Sweet dreams, son.

Juryens medlemmer vender tilbage med afgørelsen, og dommeren læser den op. Som ventet frifindes Dawson og Downey for mordtiltalerne, men ganske uventet lyder afgørelsen på det sidste anklagepunkt således:

- On the charge of “Conduct unbecoming a United States Marine” the members find the accused “Guilty as charged”. They are hereby sentenced to time already served and are ordered to be dishonourably discharged from the Marine Corps.

Alle er mere eller mindre lamslået. Downey forstår slet ikke, hvad der foregår.

Downey: - What does that mean? Hal? What did that mean? I don’t understand. Colonel Jessep said he ordered the “Code Red”! Colonel Jessep said he ordered the “Code Red”! What did we do wrong?

JoAnne: - It’s not that simple.

Downey, desperat: - What did we do wrong? We did nothing wrong!

Dawson, eftertænksomt: - Yeah, we did. We were supposed to fight for people who couldn’t fight for themselves. We were supposed to fight for Willy.

Filmen igennem er Danny vokset med opgaven og har i løbet af retssagen vundet de andres respekt. Da Dawson føres ud, siger Danny til ham: - Harold! You don’t need to wear a patch on your arm to have honour.

Dawson saluterer ham til gengæld: - Ten-hut! There’s an officer on deck.

Filmen slutter med, at Jack begiver sig ud for at arrestere Kendrick.

Analyse

Det er ikke så mærkeligt, at filmen ramte mig i solar plexus. Samme dag havde jeg været igennem nøjagtig det samme som Danny. Også jeg havde gennemført min første retssag. Også jeg havde stået over for Colonel Jessep i form af Johan Schlüter, en egenrådig leder på sit område og rådgiver for regeringen, og ligesom Jessep var han skråsikker i sin egen magtfuldkommenhed. Også han havde evne og indflydelse nok "to sidestep a few landmines". Jessep havde fået en flyvetur til at forsvinde; Johan Schlüter havde fået en lovparagraf til at forsvinde. I hvert fald fra juristernes bevidsthed! Han havde fået Kulturministeriet til at forsvare en ikke-eksisterende særlov over for EU-Domstolen, og han havde fået Folketinget til at vedtage den manglende særbestemmelse, da det blev for tydeligt, at den slet ikke fandtes. Alt sammen uden at én eneste politiker opdagede, hvad der foregik. De er to alen ud af ét stykke. Jessep er filmudgaven af Johan Schlüter.

De har også til fælles, at de selv er overbevist om, at de har gjort det rigtige. Jessep handlede ud fra et ædelt motiv, at redde liv. Det er de andre, der ikke fatter, hvordan man forsvarer en nation. Johan Schlüter tænkte på samme måde. Han og FDV standsede videopiraterne og organiserede videomarkedet. Han så parallelimportørerne som snyltere, der blev bekæmpet med god grund. Hvorfor involvere politikerne, der alligevel ikke forstår sig på ophavsret? Næh, i deres eget verdensbillede burde de to hyldes som helte. Det er alle de andre, der er ignorante tåber.

Begge historier er en variant af Davids kamp mod Goliat. Var det mit held, at Mogens Christensen havde sjusket og glemt et meningsforstyrrende "ikke", så Johan Schlüter var mødt op i retten i den overbevisning, at min bevisførelse ikke ville blive tilladt? Havde han fortalt lige så selvsikkert om sin indflydelse, hvis der var udsigt til, at min dokumentation ville blive tilladt og gennemgået?

Jessep kunne let have holdt mund, men i sin arrogante stolthed kunne han ikke modstå fristelsen til at sætte sig op på en piedestal, hvorfra han kunne sætte den irriterende Danny på plads. Johan Schlüter behøvede slet ikke at afgive forklaring, men han var tydeligt stolt af sin indsats og opfattede det kun som en fjer i hatten, at han var den eneste, som Kulturministeriet rådførte sig med.

Jessep så ikke misforholdet mellem nødvendigheden af at sende Santiago med det næste fly og ordren om, at han ikke måtte røres. Johan Schlüter så heller ikke, at hans forklaring var selvmodsigende; at han skulle have støttet André Poulsen i dennes kamp mod Jakob Stegelmanns parallelimport, hvis der skulle være overensstemmelse med hans pligt til at bekæmpe ulovlig distribution.

Jeg så også mig selv i den ukuelige JoAnne. Jeg søgte også en sammenhæng i tingene, og jeg havde studeret bunker af papirer og dokumenter for at finde den. Ligesom JoAnne lader jeg mig heller ikke slå ud af modgang. Jeg har nu i 30 år forgæves forsøgt at gøre omverdenen opmærksom på Johan Schlüters samfundsskadelige overgreb mod parallelimportørerne. Jeg er ikke holdt op, selvom ingen hidtil har villet lytte, og selvom jeg igen og igen har fået tæsk af domstolene.

A Few Good Men

Den danske titel er *Et spørgsmål om ære*. Det skyldes sikkert, at æresbegrebet er årsag til Dawsons uvilje mod at slå en handel af. Jeg kan bedre lide titlen *A Few Good Men*, fordi den indeholder en endnu vigtigere pointe: At mennesker, der tør gøre det rigtige - også når det er svært - er sjældne som diamanter.

“A Few Good Men” er Danny og Dawson. Danny, selvfølgelig, fordi han trods sin sædvanlige kølige sandsynlighedskalkyle og med risiko for sin egen karriere påtager sig den opgave, som enhver advokat burde påtage sig i forhold til deres klienter, nemlig at repræsentere dem og ikke bare komme så let som muligt til sit honorar. Danny er filmens helt. Dawson er til gengæld min rollemodel.

Dawson er kompromisløs i forhold til sin livsfilosofi. Det besluttede jeg også at være. Jeg tror på, at jeg gør det rigtige. Hvis landets dommere vil straffe mig med bøder og erstatninger, ja, så må jeg betale, men det skal være deres afgørelse. Indrømmet, det kan være svært at finde ud af, hvad der er det rigtige, og Dawson tog faktisk fejl, men det gør ham ikke til et ringere menneske. Selvom Kendrick havde bragt ham i en umulig situation, erkendte han med tydelig selvbejdelse sin fejltagelse og accepterede straffen.

Når jeg hører JoAnne: “Because they stand on a wall and they say: - Nothing is gonna hurt you tonight. Not on my watch,” føler jeg det samme over for mine medarbejdere. Vi er et godt team i Laserdisken. Medarbejderne er lidt som min familie. Det er vigtigt for mig, at ingen mister sit job på grund af mine konflikter med FDV og domstolene. JoAnnes ord får mig til at ranke ryggen og kæmpe.

Dr. Stone og Colonel Jessep

Så er der Dr. Stone. Han dukker op igen og igen i jurister og dommere, som ikke kan gribe ind uden at indrømme, at de burde have grebet ind for længe siden. Med ét forstod jeg Niels Gangsted-Rasmussen. I 1988 forstod jeg ikke, hvorfor han summarisk afviste min redegørelse om § 25 med et “den tilføjer ikke noget nyt”. Nu forstod jeg, at hvis han havde sagt til Erik, at det bestemt var et forsøg værd, kunne næste spørgsmål fra Erik meget vel have været: Hvorfor prøvede du ikke § 25 dengang? Og hvad skulle han så have svaret?

Dr. Stone er billedet på rigtig mange mennesker inkl. politikere: “Det er nødt til at være sådan, for ellers har jeg taget fejl, og det tør jeg ikke indrømme.”

Mogens Koktvedgaard havde i ophavsretsudvalget i 1984 også “glemt” § 25. Var det med vilje? Ikke nødvendigvis, men da han i 1992 læste min rapport, havde Folketinget allerede vedtaget § 23, stk. 3, i den tro, at det slet ikke handlede om udlejning. Kunne han tre år efter fortælle Folketinget, at han havde begået en fejl? Han reagerede som Jessep. Sammen med Johan Schlüter regerede han enevældigt inden for ophavsret og konkurrenceret. Hans sympati lå hos FDV, og han foretrak et kontrolleret marked. Han ville hellere ofre parallelimportørerne end indrømme sin fejl og slippe det kaos løs, som et frit marked i hans hoved vil medføre.

Markinson

Markinson fik mig til at tænke på Asger Thylstrup, den eneste advokat, der havde interesseret sig for udlejningsproblematikken og endda sagt, at han ikke forstod, at Johan Schlüter og videobranchen "kunne få lov til det". Han havde måske læst rapporten, jeg havde udleveret til ham? Han forstod måske sammenhængen?

Samtidig var han opmærksom på Johan Schlüters magt. Jeg forstod først hans advarsel senere. Han kunne ikke gøre noget for at forhindre det uundgåelige, men på sin egen måde prøvede han alligevel at advare mig.

Markinson er et billede på mange af de jurister, jeg har mødt. De begår ikke just selvmord, men de tør heller ikke kæmpe mod det korrupte system.

Film contra virkelighed

Alle dommere burde være som filmens dommer, men i virkeligheden er de en del af netværket omkring "Jessep" og bruger deres magt til at dække over denne figur, hvad enten han er Johan Schlüter, Mogens Koktvedgaard eller Peter Schønning. Eriks advokater undersøgte ikke sagen selv. Som Danny i filmens start valgte de den letteste udvej, en forhandlingsløsning, som de mente, Erik kunne leve med, selvom den var dybt uretfærdig. Set med deres egne øjne var de pragmatiske, men i virkeligheden svigtede de ham.

Hovedparten af de danske dommere igennem de sidste 30 år har ikke været et hår bedre. De har opført sig nøjagtigt som Jessep - ofret uskyldige mennesker for at dække over egne fejl. De burde opføre sig, som juryen forventede af Downey og Dawson. De burde forsvare dem, der ikke kan forsvare sig selv. De burde have forsvaret Erik og de andre parallelimportører - ikke Johan Schlüter.

Jeg ville ønske, jeg kunne stå foran hver enkelt dommer og sige som Dawson: "Du er sådan en kujon. Jeg fatter ikke, at de lader dig bære en dommerkåbe." Jeg har igennem årene mødt snesevis af dommere. Det er et spektakulært folkefærd på den måde, at de næsten alle er utroligt feje. De tør ikke konfrontere sandheden, men lyver og manipulerer for at nå det resultat, der er mest bekvemt for dem selv, og de tager intet hensyn til de ofre, det går ud over.

Er det en dristig påstand? Det er i hvert fald en sjældent hørt påstand i det land, der år efter år kåres som det mindst korrupte land i verden, men læser du resten af bogen - som i sagens natur er nødt til at være meget grundig - vil du finde ud af, hvordan det i virkeligheden hænger sammen.

Findes der "A Few Good Men" blandt Folketingets 179 medlemmer? Det er et af de spørgsmål, jeg søger en afklaring på. Jeg har skrevet til Folketinget med jævne mellemrum siden 1989 og kan derfor med stor sikkerhed sige, at også de danske folketingsmedlemmer hellere end gerne spænder skyklapper for øjnene.

Som sagt har filmen en særlig plads i mit hjerte. Dens rollemodeller har været en inspiration i min dagligdag, og den har givet svar på mange af de spørgsmål, jeg har tumlet med i de mange retssager.

25. Injuriesagen, del 2

Domstolens behandling af injuriesagen mod mig afslørede en side af retssamfundet, jeg ikke havde forudset. Jeg troede fuldt og fast på, at dommerne tog stilling til det, der blev fremlagt i sagerne, og at det var Eriks advokaters skyld, at det gik galt for ham. Det viste sig, at dommernes adfærd er et selvstændigt og lige så stort problem.

Byrettens dom

Jeg talte med Erik én gang til efter domsforhandlingen. Han havde det ikke godt. Efter at have mistet sin videoforretning tjente han til livets ophold ved at gøre rent og udføre forefaldende arbejde. Han var ulykkelig, og han var begyndt at drikke. I vores sidste samtale klagede han over, at stesoliderne var holdt op med at virke. Det gik hastigt ned ad bakke for ham. "Hold ud lidt endnu," sagde jeg til ham, men den 9. februar 1993 var det blevet for meget. Da tog han sit eget liv.

Dommer Mogens Christensen havde meddelt, at der ville blive afsagt dom i sagen den 16. februar 1993 kl. 9.00. Selvsamme dag var FDV's justifikations sag om udlejning af LaserDiscs berammet til at begynde kl. 9.15, så jeg mødte op i retssalen kl. 9.00 for at høre domsafsigelsen. Jeg regnede med, at der ville være en formel oplæsning af dommen, sådan som jeg havde set på tv.

Mogens Christensen var imidlertid synligt overrasket over, at jeg var mødt op.

- Vent et øjeblik, sagde han kort, da han så mig i retssalen. Lidt senere kom han tilbage med en uordentlig bunke papirer, som han rodede lidt med.

- Ja, dommen er altså ikke skrevet ren endnu, sagde han og begyndte at læse op af det første af de fem anfægtede citater, men han holdt hurtigt op igen.

- Du er vel interesseret i konklusionen, så skal jeg ikke bare gå direkte til den, spurgte han, og det var jeg med på. Jeg var spændt på, hvor han satte grænsen. Det undrede mig, at Johan Schlüter havde angrebet udtalelserne a), d) og e), der reelt var konstateringer af fakta bortset fra det med statsministerens fætter, og Mogens Christensen havde selv undret sig over, at det blev opfattet som ærekrænkende. Jeg var spændt på, om jeg var gået for vidt i b), som var taget fra konklusionen, der var skrevet, mens jeg stadig var vred over det unødvendige og ondskabsfulde angreb på Erik, og i c), der mest handlede om min angst, efter at det var gået op for mig, at Johan Schlüter og Kulturministeriet havde løjet for EU-Domstolen.

Han læste op fra dommen, og det gav slet ingen mening for mig. Så begyndte han at opremse forskellige beløb, jeg skulle betale til Johan Schlüter. Jeg forstod det ikke, så jeg bad ham præcisere, hvilke sigtelser han havde kendt ubeføjet.

- Alle sammen, svarede han.

- Alle fem? spurgte jeg vantro.

- Ja!

Lettere groggy spurgte jeg, om jeg kunne få dommen på skrift. Det kunne jeg godt, når han havde skrevet den ren. Den ville sikkert være klar senere på dagen.

Der er mellem sagsøgte og sagsøgeren og Foreningen af Danske Videogramdistributører uenighed om omfanget af ophavsretten til videogrammer. Det er således sagsøgtets opfattelse, at et videogram, der er erhvervet ved køb, for eksempel købt som salgskassette i udlandet, frit kan videreoverdrages og videredistribueres, idet sådanne videogrammer er og altid har været omfattet af konsumptionsprincippet, jf. ophavsretslovens § 23 og § 25. Den ved lov nr. 378 af 1989 indførte bestemmelse i ophavsretslovens § 23, stk. 3, hvorefter ophavsmandens samtykke er nødvendigt til viderespredning gennem udlån og udlejning af sådanne videogrammer, er efter sagsøgtets opfattelse i strid med EF-reglerne om varenes fri bevægelighed.

Dommerens sagsfremstilling, dom af 16. februar 1993

Byrettens gruk

Domsforhandlingen i retssagen om udlejning af LaserDiscs tog hele dagen, og der lå ganske rigtigt en udskrift af dommen til mig bagefter. Tilbage på kontoret gik jeg i gang med at finde ud af, hvorfor jeg skulle betale til Johan Schlüter.

Sagsfremstillingen indledes således: "Der er mellem sagsøgte og sagsøgeren og FDV uenighed om omfanget af ophavsretten til videogrammer." Det tør svagt antydes, tænkte jeg, og da jeg læste videre, kunne jeg ikke lade være med at grine højt, for dommen fortsætter således: "... den indførte bestemmelse ... hvorefter ophavsmandens samtykke er nødvendigt til viderespredning gennem udlån og udlejning ... er efter Hans Kristian Pedersens opfattelse i strid med EF-reglerne om varenes frie bevægelighed," og i forlængelse deraf citeres konklusionen fra EU-Domstolens dom i FDV's retssag mod Erik (side 119).

Det var det rene galimatias. Det meste af dagen havde jeg kæmpet med retspræsidenten i et forgæves forsøg på at få ham til at anerkende ophavsmændenes rettigheder, og så tillagde Mogens Christensen mig minsandten det synspunkt, at det var mig, der ikke anerkendte ophavsmændenes rettigheder! Hvordan var han kommet på noget så vanvittigt? Jeg læste resten af dommen med en blanding af grin og suk og kom til at tænke på Piet Heins berømte gruk:

En yndet form for polemik
består i det probate trick
at dutte folk en mening på
hvis vanvid, alle kan forstå.

I stedet for at referere fra vidneforklaringerne, de fremlagte bilag eller fra min 38 sider lange skriftlige procedure, påduttede han mig det vanvittige synspunkt, som selvfølgelig var let for ham at afvise.

Jeg spekulerede på, om der var tale om en trykfejl i brevet til Ulrik Bayer, for Mogens Christensen havde tydeligvis set bort fra samtlige bilag. Faktisk var der intet, der tydede på, at han havde hørt på mig overhovedet.

Retten skal udtale:

Med hensyn til spørgsmålet om sandhedsbevis bemærkes, at den af sagsøgte hævdede forståelse af ophavsretsloven, hvorefter videogrammer er omfattet af det såkaldte konsumptionsprincip, ikke ses at have dækning hverken i loven eller hidtidig dansk retspraksis, der blev opretholdt ved den af EF-Domstolen i 1988 afsagte dom. Sagsøgerens udtalelse om de ophavsretlige spørgsmål findes herefter at have været sande, og der ses ikke at være ført noget bevis for, at sagsøgeren har ændret sin forklaring eller har haft indflydelse på regeringens holdning i spørgsmålet.

Dommeren om sandhedsbeviset, dom af 16. februar 1993

Byrettens besynderlige konklusioner

Det er en gåde, hvordan Mogens Christensen kunne konkludere, at der hverken i loven eller retspraksis var dækning for mit synspunkt om konsumptionsprincippet. Min opfattelse var støttet på ophavsretslovens § 25 selv, bemærkningerne til den i *Karnovs Lovsamling*, på *Dansk Privatret*, som vi blev undervist efter på AUC, og på Mogens Koktvedgaards lærebog og endelig på domstolens retspraksis. De var fremlagt som bilag i sagen, men ingen af dem er nævnt i dommen.

Jakob Stegelmann havde afgivet forklaring om de mange forgæves forsøg på at bremse hans parallelimport. Jeg havde selv solgt LaserDiscs siden 1984, uden at nogen havde grebet ind. Mig bekendt havde ingen dommer på dette tidspunkt nogen sinde forbudt salg af film, så hvilken retspraksis hentydede han til?

Mogens Christensen havde altså ikke læst mine bilag, men han var også blevet klogere, hvis blot han havde lyttet til vidnernes forklaringer. Johan Schlüter gav i sine egne forklaringer et udmærket eksempel på sine skiftende holdninger. Først fortalte han, at salg af film uden tilladelse var forbudt frem til 1989, og det havde han altid ment, forklarede han, men kort efter tog han afstand fra André Poulsens forsøg på at bremse Panoptikons parallelimport! De to holdninger er uforenelige. De fremlagte bilag var ikke nødvendige for at bevise, at Johan Schlüter skiftede holdning efter behag, for det beviste han med sine egne forklaringer i retten.

Jeg har hverken i bogen eller i de fem citater påstået, at Johan Schlüter havde indflydelse på regeringens holdning. Jeg havde påpeget det påfaldende i, at han og regeringen begge udtrykte en anden opfattelse af loven, da retssagen mod Erik blev behandlet ved EU-Domstolen, men jeg spekulerede ikke på årsagerne til det. Jeg havde nævnt, at Poul var Johans fætter, men det var Johan Schlüter selv, der med stolthed havde fortalt, at han var regeringens eneste rådgiver på området.

12 sider af den skriftlige procedure var en gennemgang af FDV's retssag mod Erik. Den var dokumenteret med bilag, så dommeren kunne let have set efter, at EU-Domstolen ikke tog stilling til en lov eller en retspraksis, hvor videogrammer ikke er omfattet af konsumtion. Nej, den tog stilling til nogle særlige regler for udlejning af film, og sådanne regler fandtes overhovedet ikke på det tidspunkt.

Injuriesag mod dommer Mogens Christensen

Jo mere, jeg tænkte over det, jo mere vred blev jeg. Hvor er vi henne, når landets dommere ikke alene lukker øjnene for den bevisførelse, der finder sted i retten, men direkte pådutter den ene part vanvittige synspunkter og så bedømmer disse vanvittige synspunkter i stedet for det, der er fremlagt i sagen?

Jeg var ikke længere sikker på, det var en trykfejl. Det var mere sandsynligt, at Mogens Christensen i al sin fordomsfuldhed kun så en idiot, som i frustration langede utilbørligt ud efter den velansete advokat, der sørgede for ordnede forhold i branchen. I hans øjne var jeg bare en tåbe, som stædigt afviste hans råd om at tage en advokat. Andet så han ikke. Det interesserede ham heller ikke.

Sagsfremstillingen afspejlede Mogens Christensens fordomme. Den svarede til det, Johan Schlüter havde bildt offentligheden ind efter den første retssag mod Erik, og Mogens Christensen havde så tilpasset sagen efter sine fordomme. Selv gengivelsen af retssagen mod Ove Jensen var ændret. Ove Jensen blev mødt med et erstatningskrav på 500 kr./pr. udlejet film. Han forklarede i retten, som det også fremgår af de fremlagte bilag, at han havde mistet sin autorisation, og *derfor* blev hans udlejning anset for at være en krænkelse af FDV's rettigheder, selvom det var ægte leasede kassetter, som han både havde indgået en aftale om og betalt for. Det var i dommen blevet til, at han var stævnet for at have udlejet piratkopier!

Tilbage i retten

Hans Kristian Pedersen - anlægger nu en helt usædvanlig sag.

Foto: Henrik Bo.

Injuriesag mod dommer

Af Søren Østergaard

Hans Kristian Pedersen, ejer af videbutikken Laserdisken i Prinsensgade i Aalborg, er stædig og energisk. Han er blevet domt for injurier mod en københavnsk

advokat, men nu anlægger Hans Kristian Pedersen selv injuriesag mod dommeren, der afgjorde sagen.

Hans Kristian Pedersen er dybt utilfreds med dommen.

- Jeg føler ikke, at dommeren har taget stilling til min fremlagte dokumentation. Derfor anker jeg dommen.

Injuriesagen rejser jeg, fordi dommeren i sin dom citerer mig for holdninger, som jeg 100 procent er uenige i. Specielt en formulering i dommen om, at han mener, at udlejning af en videofilm godt kan ske uden ophavsmandens samtykke, fordi et forbud vil være imod EF-reglerne, finder Hans Kristian Pedersen forkert.

I medfør af erstatningsansvarslovens § 26 findes sagsøgte at burde betale en erstatning for tort til sagsøgeren. Erstatningsbeløbet fastsættes skønmæssigt til 10.000 kr. med renter som påstået. Når henses til, at der må antages alene at være sket en begrænset udbredelse af sigtelserne, og at disse fremtræder som åbenbart ugrundede, findes der uanset sigtelseernes grove karakter ikke at være tilstrækkeligt grundlag for at antage, at sigtelserne vil medføre omsætningsnedgang i sagsøgerens advokatvirksomhed.

Dommeren om erstatningen, dom af 16. februar 1993

Der er et komisk element i Mogens Christensens håndtering af erstatningskravet. Johan Schlüter havde krævet 250.000 kr., men Mogens Christensen satte beløbet ned til 10.000 kr. med den begrundelse, at sigtelserne fremtræder som åbenbart ugrundede, dvs. de er så langt ude, at ingen alligevel vil tro på dem.

På en bagvendt måde var det betænksomt af ham at lade mig slippe så billigt, når han selv havde fundet på, hvad jeg mente, men jeg havde hellere set, at han havde vurderet det, jeg havde fremlagt og sagt.

Jeg drøftede dommen med Aalborg Stiftstidendes journalist Søren Østergaard, som havde overværet domsforhandlingen og også fået en kopi af proceduren. Jeg var så utilfreds med Mogens Christensens håndtering af sagen, at jeg var parat til at stævne ham for injurier. Jeg fandt det uhyrligt, at han dømte mig til at betale 8.000 kr. til Johan Schlüter til offentliggørelse af dommen. Jeg skulle betale for, at offentligheden skulle tro, at disse vanvittige synspunkter var mine!

Søren Østergaard var parat til at vidne i en retssag mod Mogens Christensen, men han var mere forsigtig i sin bedømmelse af dommen.

- Ja, vidneforklaringerne er ganske vist ændret, men det kunne være, at han havde glemte, hvad der blev sagt? Der var jo ingen til at notere ned.

- Ja, dokumentationen er ikke nævnt, men det kan jo være, at dommeren ikke mente, at den var relevant?

- Ja, din procedure er heller ikke nævnt. Måske mente dommeren heller ikke, at den havde betydning?

- Ja, den holdning, som du er dømt for, er ikke din holdning, og det er ikke en holdning, du gav udtryk for under domsforhandlingen. Det vil jeg gerne bevidne.

Ifølge retsplejeloven skal parternes synspunkter fremgå af dommen, men i den blot 16 sider korte dom leder man forgæves efter mine synspunkter og de bilag, jeg støttede dem på. Jeg var glad for, at Søren Østergaard ville vidne i sagen, så jeg kunne blive rensat for at mene noget så vanvittigt.

Anders Hjulmand talte mig alligevel fra at anlægge en injuriesag.

- Det kommer der ikke noget ud af, sagde han pragmatisk. - Du kan derimod anke sagen og håbe på bedre held i landsretten.

Jeg fulgte rådet, men hele oplevelsen var en brat opvågning til virkeligheden.

De centrale EU-retlige problemer

Da jeg ankede dommen i injuriesagen til Vestre Landsret, var sagen om udlejning begyndt, og retspræsident Knud Arildsen, som var dommer i sagen, var begyndt at forstå, at der kunne være et EU-retligt problem, der ikke var undersøgt i sagen mod Erik. Jeg gik målrettet efter en ny forelæggelse for EU-Domstolen for at få dens vurdering af de faktiske forhold i modsætning til Johan Schlüters løgne.

FDV kontrollerede videobranchen, så det var umuligt at udleje importerede videofilm i Danmark. Jeg mente, det var i strid med konkurrencereglernes forbud mod at opdele det indre marked. Arildsen indså, at konkurrencereglerne ikke blev prøvet i FDV's retssag mod Erik. Selvom han ikke ville forholde sig til, om Johan Schlüter og Kulturministeriet havde ført EU-Domstolen bag lyset, så accepterede han i det mindste, at EU-Domstolens dom ikke kan tages som udtryk for, at FDV måtte isolere det danske udlejningsmarked. Endvidere var der FDV's krav om, at man skulle have foreningens autorisation for at drive udlejningsvirksomhed med videofilm i Danmark. Det var også i strid med EU's regler, og jeg kæmpede hårdt for også at få det element undersøgt.

Hvis de centrale spørgsmål blev forelagt for EU-Domstolen og afklaret først, ville injuriesagen blive meget mere simpel, så jeg foreslog derfor, at injuriesagen blev udsat, indtil EU-Domstolen havde taget stilling til de EU-retlige spørgsmål. Landsretten kunne forelægge præjudicielle spørgsmål for EU-Domstolen i injuriesagen, men når der allerede var en verserende sag i gang, hvor de samme spørgsmål blev behandlet, kunne man lige så godt vente og se, hvad det endte med.

Ulrik Bayer protesterede. Han henviste til *Juristen*, årgang 1959, side 337, hvor han fandt støtte i, at det kan kræves af injurianten, at han selv er i stand til at fremskaffe det fornødne bevismateriale. Jeg så frem til at føre sandhedsbevis, men da min påstand netop er, at EU-Domstolen ville være nået frem til en anden konklusion i retssagen mod Erik, hvis den for det første havde været klar over, at der ikke fandtes en særbestemmelse om udlejning af film i den danske lovgivning, og hvis den for det andet havde været klar over, at retssagen mod Erik havde det reelle formål at sørge for, at FDV's videoudgivelser ville være de eneste, der måtte udlejes i Danmark.

Den eneste måde, hvorpå man autoritativt kan efterprøve denne påstand, er ved at forelægge spørgsmål herom til EU-Domstolen i en ny præjudiciel forelæggelse. Den 22. september 1993 afviste Vestre Landsret min anmodning.

Landsretten besluttede på det foreliggende grundlag ikke at imødekomme appellanternes begæring om udsættelse af sagen på en eventuel forelæggelse af visse spørgsmål for EF-Domstolen i en sag, der verserer ved retten i Aalborg 3. afdeling under BS nr. 9200949.

Vestre Landsrets første afvisning, 22. september 1993

Forberedelsen ved Vestre Landsret

Ulrik Bayer protesterede igen imod mine bilag. Landsretten svarede ikke direkte, men den bad samtidig Ulrik Bayer om at udarbejde en ekstrakt, dvs. en samling af de relevante bilag i sagen, så jeg troede, at bilagene var accepteret. Ekstrakten laves normalt af appellantten, men landsretten bad vel Ulrik Bayer om at lave den, fordi jeg var selvmøder, eller måske fordi det var min første retssag? I hvert fald var vi nødt til at arbejde sammen. Det var kun mig, der havde fremlagt bilag.

Ulrik Bayer fortalte mig, at jeg ikke behøvede at fremlægge lovbestemmelser og bemærkninger til *Karnovs Lovsamling* som bilag. Sådanne dokumenter havde retten adgang til, og jeg kunne henvise til dem, selvom de ikke var fremlagt som dokumentation. I forsøget på at gøre sagen mere simpel opgav jeg at forsvare mig med, at jeg havde handlet til varetagelse af åbenbar almeninteresse, selvom det også kunne føre til frifindelse. Jeg koncentrerede mig om at bevise sandheden. Alt i alt blev bilagsmængden halveret, hvorefter den samlede ekstrakt til landsretten kom ned på 48 bilag.

Sagen blev berammet til domsforhandling tirsdag den 28. juni 1994. Ulrik Bayer meddelte provokerende landsretten, at en halv retsdag - dvs. 3 timer inkl. pauser - ville være tilstrækkeligt til domsforhandlingen. Jeg håbede derimod på at blive taget alvorligt denne gang, så jeg sendte en disposition for bevisførelsen til landsretten i god tid før domsforhandlingen. Jeg ville føre mit bevis i syv klare, kronologiske trin, der omfattede virkelighedens handel med smalfilm, videobånd og LaserDiscs før § 23, stk. 3, der først blev vedtaget i 1989, og en gennemgang af konsumptionsreglerne jf. både § 25 og EU-retten, og på den baggrund ville jeg redegøre for de enkelte udtalelser i bogen.

Da domsforhandlingen nærmede sig, bad jeg igen landsretten overveje at lade EU-Domstolen forholde sig til FDV's praksis, før injuriesagen blev behandlet, og jeg bad om, at landsretten anvendte en retsstenograf, så landsretten ikke "kom til" at ændre min retsopfattelse eller vidnernes forklaringer.

Landsretten afviste igen at udsætte injuriesagen på en præjudiciel forelæggelse for EU-Domstolen. Den svarede ikke på min anmodning om en retsstenograf, men på baggrund af ekstrakten og min disposition til bevisførelse besluttede den, at det var umuligt at gennemføre domsforhandlingen på én dag. Sagen blev omberammet til to sammenhængende dage: Onsdag og torsdag den 15.-16. marts 1995.

Jeg fremsendte en ny disposition, og igen bad jeg om en retsstenograf.

Der findes ikke grundlag for at ændre rettens beslutning af 22. september 1993, hvor ved appellantens begæring om udsættelse af sagen på en eventuel forelæggelse af visse spørgsmål for EF-Domstolen i en sag, der verserer ved Retten i Aalborg, ikke blev imødekommet.

Onsdag den 15. marts 1995: Strid modvind

Jeg var i modvind fra starten. Retsformanden var Lilholt. Uden fornavn! Han var også retsformand, da Vestre Landsret i 1992 havde stadfæstet fogedforbuddet mod min udlejning af LaserDiscs, så vi kendte allerede hinanden (næste kapitel). De to andre dommere havde jeg ikke mødt før, Kristian Petersen og Annette Kristiansen. Lilholt havde medbragt fogedrettens kendelse og landsrettens stadfæstelse af det nedlagte forbud mod min udlejning, og han indledte domsforhandlingen med at bebrejde mig, at jeg spildte rettens tid.

- Du kan da ikke være i god tro? Retten har jo allerede afgjort det spørgsmål!

Han havde ingen forståelse for, at jeg fremturede med mine synspunkter, når det måtte være klart for mig, at alle andre mente noget andet. Det irriterede mig, og jeg svarede igen med, at det ikke burde betyde så meget, hvad alle andre mente. Jeg ville have *mine* synspunkter bedømt. Jeg var udmærket klar over, hvad "alle andre" mente, men de havde heller ikke undersøgt det, jeg havde undersøgt, og så vidt angår den dom, jeg havde anket, var det absolut ikke *min* holdning, byretten havde bedømt. Hvorfor var det så stort et problem at få *min* holdning bedømt og få *mine* EU-retlige undersøgelser vurderet?

Lilholt fandt hurtigt noget andet at bebrejde mig.

- Hvad mener du med den påstand?

Jeg havde som påstand skrevet: "Straffrihed i henhold til straffelovens § 269", for i henhold til § 269 er en sigtelse straffri, når dens sandhed bevises.

- Den korrekte påstand er "Frifindelse", påpegede han og spurgte spydigt, om han måtte få lov til at rette det.

Landsretten havde ikke svaret på Ulrik Bayers anmodning om at nægte bilagene fremlagt, men det betød ikke, at de var accepteret. Lilholt sagde, at de ville tage stilling til bilagene ét af gangen, og de ville have dem gennemgået i relation til hver ytring for sig.

Jeg henviste til dispositionen og forklarede, at jeg havde planlagt en anden fremgangsmåde. De fem sigtelser skulle ses i sammenhæng, og det var heller ikke kun de fem ytringer, Johan Schlüter havde anfægtet, men hele bogen som helhed.

10. ✓ 54	Kulturministeriet til Laserdisken, 17/7-89	B
11. ✓ 57	Kulturministeriet til Laserdisken, 6/3-92	A + D
12. ✓ 59	Kulturministeriets notat til Kim Behnke, 25/10-92	A + D
13. ✓ 66	Domstolens Dom i Sag 58/80, 22/1-81	B
14. ✓ 89	Processkrifter, Metronome Video mod Erik Viuff Christiansen	A + B
15. ✓ 106	Domstolens Dom i Sag 158/86, 17/5-88	A, B + D
16. ✓ 133	Berlingske Tidende, 10/5-89 & 17/5-89	A + B
17. ✓ 134	Østre Landsrets Dom, 14/9-88	B

Fra mine håndskrevne noter til reorganisering af mine bilag

- Byretten har ikke bedømt bogen som helhed, så det vil vi heller ikke gøre. Sagen drejer sig kun om de fem ytringer. Vi har modtaget din disposition, men vi vil altså have det på en anden måde, sagde Lilholt. - Nu går vi ind ved siden af, og så finder du ud af, hvilke ytringer de enkelte bilag skal bevise. Bank på døren, når du er færdig.

På stående fod måtte jeg reorganisere gennemgangen af dokumentationen.

Lilholt lagde ud med at afvise alle de bilag, der var på engelsk, herunder artiklen i *European Video Review* (side 181) og Norman Abbotts brev til mig (side 189). Under FDV's angreb på Erik havde Johan Schlüter gjort meget ud af at fastslå, at den britiske lovgivning ikke gav mulighed for at forbyde udlejning af videofilm i Storbritannien, men sådan var det ikke mere. Storbritannien indførte udlejningsret for film før Danmark, og det faktum fremgår af de to bilag, men dem fik jeg ikke lov til at fremlægge.

- Hvis du vil dokumentere retstilstanden i Storbritannien, skal du skrive til det britiske justitsministerium og bede om en erklæring. Når du får den, skal du have den behørigt oversat, og derefter kan du fremlægge den i retten, sagde Lilholt.

Der er altså forskel på folk i Vestre Landsret. Lilholt havde intet problem haft med FDV's bilag, der næsten alle sammen var kontrakter på engelsk. Han havde kendt til mine bilag i 10 måneder, men han havde ikke givet mig besked om dette på noget tidspunkt i løbet af al den tid.

Derefter afviste han al dokumentation i form af avisartikler og fagblade.

- Sådan noget kan ikke bruges som bevis, sagde han affærdigende.

Lilholt lagde ikke skjul på, hvad han mente om mig. Min medarbejder Jesper, der havde ringet til Johan Schlüters kontor og fået oplyst, at Poul og Johan Schlüter var brødre (side 143), ville helst slippe for at møde og afgive forklaring i retten, så jeg havde stillet mig tilfreds med, at han havde skrevet en erklæring, og den læste jeg op i retten. Det fik Lilholt til hånligt at udbryde:

- Nå, nu er de pludselig brødre! Hvad bliver mon det næste?

- Det kan jeg godt forklare, sagde jeg.

- Nej, det skal du ikke gøre nu. Det kan du gøre under din procedure.

Lilholt irettesatte mig for formuleringen i ytring d): "regeringen har givet falsk forklaring til EF-Domstolen" og belærte mig om, at "falsk forklaring" betyder, at man er indkaldt som vidne og afgiver forklaring under strafansvar. Hvis man lyver i den forbindelse, er det falsk forklaring. I et skriftligt indlæg til EU-Domstolen må man derimod skrive præcis, hvad man har lyst til.

Okay, men det ændrer altså ikke, at regeringens beskrivelse af loven er usand, og at løgneren bidrog til at få EU-Domstolen til at tro, at der fandtes en særlov om udlejning af film i den danske lovgivning. Lilholt missede fuldstændig pointen. I øvrigt vedrørte sætningen ikke Johan Schlüter, så hvorfor vade i det?

Jeg lærte i det mindste, hvad "falsk forklaring" betyder i strafferetlig forstand.

Jeg måtte kæmpe for hvert eneste bilag. Hver gang forklarede jeg, hvorfor bilaget var relevant, og alle bilag, som Lilholt ikke på forhånd havde afvist, fordi de var på engelsk, eller det var artikler fra aviser eller fagblade, blev accepteret efter en bramfri diskussion. Lilholt var tydeligvis ikke forberedt på, at jeg var opsat på at bevise, at udtalelserne var sande. Han forstod ikke, hvad jeg ville med bilagene, og det sagde han utvetydigt til mig. Jeg redegjorde for dem én efter én, hvorefter de blev godkendt. Jeg fik nu heller ikke lov til at forklare for meget.

- Det hører til under proceduren, sagde Lilholt og lovede til gengæld, at han ikke ville blande sig i min procedure.

Dagen forløb som én lang diskussion mellem Lilholt og mig. Han spurgte på et tidspunkt, om jeg havde tænkt over, hvorfor Eriks advokater ikke havde peget på ophavsretslovens § 25.

- Det havde jeg planlagt at fortælle om i proceduren. Vil du gerne have, jeg gør det nu?

- Nej, jeg spekulerede bare på, om du har tænkt over det, sagde han.

Jamen, hallo! Ophavsretslovens § 25 er central for forståelsen af Johan Schlüters manipulationer under angrebet på Erik. Hvordan kunne jeg skrive en bog om det uden at have tænkt over det?

Det var Lilholt, der førte ordet. Annette Kristiansen sagde ikke noget, så vidt jeg husker, men under gennemgangen af FDV's sag mod Erik ved EU-Domstolen afbrød Kristian Petersen pludselig med et spørgsmål:

- Der står "et værk" her. Kan det ikke være, de taler om et maleri?

Jeg ved ikke, hvor længe der gik, før jeg kunne samle tankerne og sige noget igen. Det var fra starten klart, at dommerne var uforberedte, men jeg havde ved hvert bilag taget dem ved hånden og forklaret, hvad det hele gik ud på. Alligevel havde jeg overvurderet dem. De havde intet forstået.

Kristian Petersen havde ikke engang opdaget, at retssagen mod Erik handlede om en videofilm. Da jeg var kommet til hægterne igen, fortalte jeg pænt, at sagen mod Erik ikke handlede om malerier, men om en videokassette med en bestemt film, *Never Say Never Again*. Lilholt så eftertænksom ud, og jeg lod ham tænke i fred, indtil han selv bad mig om at fortsætte.

Jeg var rystet over deres uvidenhed og manglende interesse. De havde oven i købet gjort det ekstra vanskeligt for mig, for bevisførelsen var blevet noget rod med den uhensigtsmæssige, ikke-kronologiske gennemgang af bilag. Det stillede nærmest uoverkommelige krav til min procedure den efterfølgende dag.

Der var ikke megen forskel på dem og Mogens Christensen. De var så fyldt af fordomme, at der var overhængende fare for, at jeg ville blive bedømt på en eller anden holdning, der ikke var min. Netop for at undgå at blive påduttet noget, der var belejligt for dommerne, havde jeg bedt om en retsstenograf - to gange endda. Men der var ingen retsstenograf til stede til at skrive ned. Lydoptagelser er endnu bedre, men domstolene tillader ikke den elementære form for hjælp i retssagerne.

Det var en enorm udfordring og et paradoks. Dommerne vidste tydeligvis intet om, hvad der foregik, men samtidig var de bedreviddende og arrogante. Jeg skulle på én gang tage dem ved hånden og lære dem elementære ting om ophavsret og EU-ret. Samtidig måtte de ikke opdage, at det præcis var dét, jeg gjorde.

Jeg havde skrevet proceduren ned på forhånd. Den var på 37 sider. Jeg ville ikke prøve at gentage tricket fra byretten og læse op, for det ville jeg nok ikke få lov til. Jeg havde allerede erfaret, at landsretten holder på formerne i højere grad end byretten, så jeg var forberedt på at holde et frit foredrag, men mine ord ville falde på klippegrund, medmindre jeg fangede dommernes interesse.

Tankerne rasede på vejen hjem fra Viborg til Aalborg. Hvis jeg skulle have den mindste chance for at få dem til at lytte, måtte jeg først overbevise dem om, at jeg ikke bare var en landsbytosse, der havde set sig sur på Johan Schlüter. Jeg var nødt til at gøre dem nysgerrige. Det skulle være realistisk, at § 25 var overset indtil nu. En plan formede sig i mit hoved, og jeg gik i gang med at skrive en prolog til den allerede nedskrevne procedure med det formål at få dem til at lytte.

Det tog hele aftenen og det meste af natten. Da jeg var færdig, nåede jeg lige at få halvanden times søvn og et forfriskende bad. Så måtte adrenalinet holde mig kørende resten af dagen.

Jeg bad min bror, stud. polyt. Jens Dall Bentzen, om at tage med i retten for at tage notater. Jeg vidste ikke, hvad der ventede mig, men det ville være rart at få hans notater som supplement til mine egne. Mine forældre tog også med.

Torsdag den 16. marts 1995: Forbud mod bevisførelse

Efter onsdagens hårde diskussioner var jeg forberedt på endnu en konfrontation med Lilholt, men torsdag var stemningen markant anderledes. Vi kom igennem de sidste bilag uden dramatiske diskussioner, hvorefter jeg afgav forklaring.

Jeg fortalte om mine oplevelser og om samtalerne med Jakob Stegelmann og Erik Viuff Christiansen. Lilholt lyttede interesseret, og jeg blev helt paf, da han pludselig begyndte at tale pænt - nærmest rosende - til mig.

- Det er interessant at høre. Du er ikke en tosset mand fra gaden, men du slår dig selv for munden, når du bruger sådanne ord. Du bør vælge dine ord med omhu i den fortsatte samfundsdebat, sagde han.

Jakob Stegelmann afgav forklaring igen. Det var tredje gang, jeg havde bedt ham fortælle om Panoptikons parallelimport og André Poulsens forgæves forsøg på at standse ham, for ingen af byretsdommerne havde skrevet hans forklaringer ned. Det var vigtigt, at dommerne i landsretten forstod, at i den virkelige verden kunne rettighedshaverne ikke forhindre parallelimportørerne i at sælge film, der var importeret uden rettighedshavernes tilladelse, og det kunne de heller ikke før 1989. Jakob Stegelmann afgav beredvilligt forklaring endnu en gang.

Vi holdt en pause, og derefter indledte jeg med den prolog, jeg havde skrevet om natten for at fange dommernes opmærksomhed. Den er gengivet i sin helhed, fordi det er væsentligt at forstå baggrunden for dommernes efterfølgende adfærd.

Prolog til procedure

Jeg blev i går stillet et særdeles relevant spørgsmål, som måske beskriver mit problem i sagen med den største præcision:

Har De tænkt over, hvorfor § 25 ikke blev påberåbt?

Har De tænkt over, hvorfor Jens Fejø ikke pegede på § 25?

Jeg har stillet mig selv spørgsmålet, lige siden jeg læste artiklen i Jyllands-Posten den 19. maj 1988. Jeg havde selvstændigt undersøgt ophavsretsloven og EU-retten, og jeg var nået frem til den konklusion, at FDV ikke kunne forhindre udlejning af de importerede film. Jeg kunne stille retten spørgsmålet:

Hvorfor hævder jeg hårdnakket og vedholdende, at FDV's praksis er ulovlig, når den har været ubestridt ved domstolene igennem 14 år?

Der er to mulige svar:

1. Jeg er bindegal og burde spærres inde.
2. Jeg ved noget, de andre ikke ved.

Hvis jeg er bindegal, eller retten anser mig for at være gal, kan sagen afsluttes straks. Den vil ikke have noget formål. Så mit udgangspunkt er, at jeg ved noget, de andre ikke ved. Jeg er ikke i tvivl om, hvordan retten ser på mine synspunkter. Der var adskillige hovedrystende miner at spore i går. Det er svært for mig overhovedet at få retten til at forstå mine synspunkter. Byretten nåede frem til den stik modsatte holdning end den, jeg følte, jeg havde givet udtryk for. Mit vanskeligste problem synes at være følgende:

Hvordan får jeg retten til at forstå mine synspunkter?

Jeg har ikke en personlig modvilje mod Johan Schlüter. Bogen er ikke skrevet for at tilsmudse ham med smædeord. I dag ville jeg måske vælge andre ord, men indholdet ville være det samme. Jeg er uenig med Johan Schlüter. Den uenighed skyldes ikke et stærkt ønske om, at han må have uret. Jeg havde ikke brugt adskillige år på at føre sager mod ham, hvis jeg var det mindste i tvivl om, at jeg havde ret. Denne kamp har medført fagedforbud og leveringsnægtelse og kostet mig millioner i tabte indtægter. Jeg har sat det hele over styr ved at gå imod ham. Enten er jeg bindegal - eller også ved jeg noget, som de andre ikke ved. Hvis jeg troede, at Johan Schlüter havde ret, ville jeg som en fornuftig person indrette mig på forholdene. Jeg kan tjene masser af penge under de gældende forhold. I 1991 havde jeg Danmarks største videoforretning med salgsvideoer, og jeg havde et glimrende samarbejde med FDV's medlemmer. Jeg kunne spørge retten:

Hvorfor skulle jeg sætte det på spil?

Mit udgangspunkt i alle mine undersøgelser af retssager og domme har været at finde ud af, hvor jeg tog fejl. Hvorfor stod der i Jyllands-Posten, at FDV har eneret på udlejning? Hvor har jeg taget fejl? Jeg har ledt og ledt efter svar på spørgsmålet:

Hvor har jeg taget fejl?

Jeg vil også understrege, at der ikke er en eneste dom, jeg ikke finder velbegrunder. Heller ikke fogedforbuddet i udlejningssagen. Heller ikke den dom, jeg har anket her. Ud fra det, som byretten lagde til grund, kunne konklusionen ikke være anderledes, men det er svært for mig at få retten til at forstå mine synspunkter.

Jeg føler ind imellem, at retten ser på mig som matematiklæreren, der bliver mødt med en elevs påstand om, at $2 + 2 = 5$. Læreren lytter ikke til eleven. Han har på forhånd en anden opfattelse. Hans hoved er fuld af den tanke, at eleven har uret.

Der er bare det, at eleven ikke har uret i denne sag, og eleven har krav på, at læreren tager hans argumenter alvorligt. Læreren må tømme sit hoved for tanker og se på sagen med friske øjne.

Landsrettens spørgsmål

Retten stillede mig spørgsmålet:

Har De tænkt over, hvorfor § 25 ikke blev påberåbt?

Ja, det har jeg, og jeg vil gerne begrunde, hvorfor § 25 ikke blev påberåbt. Først vil jeg stille landsretten et modspørgsmål:

Har I tænkt over, hvorfor § 25 ikke blev påberåbt af Dansk Supermarked?

Ingen har bestridt, at et fajancestel er et kunstværk i ophavsretslovens forstand. Heller ikke Kulturministeriet, som på uddybende spørgsmål om § 25 har anerkendt, at § 25 omfatter brugskunst. Ville det ikke være relevant at prøve § 25, når der er tale om et fajancestel? Sandsynligvis. Hvorfor blev det så ikke gjort?

Dansk Supermarked A/S er ikke en lille enkeltmandsvirksomhed ligesom Eriks videobutik. Dansk Supermarked A/S er en ret stor virksomhed, som har råd til at hyre de bedste advokater, men alligevel nåede sagen mod A/S Imerco helt til Højesteret og EF-Domstolen, uden at nogen overhovedet havde nævnt § 25.

Også advokater er mennesker, og det er menneskeligt at fejle. Jeg har ofte spurgt mig selv, hvorfor § 25 ikke blev påberåbt. Jeg har et svar, men det giver kun mening, hvis man forstår situationen i videobranchen. Jeg har i mange år været enig med Johan Schlüter og haft stor respekt for hans indsats. Som entusiastisk filmsamler var jeg med fra starten. Der var ulovlige videokopier overalt, og kvaliteten var rædsom. Den ulovlige kopiering betød, at det var umuligt at drive en reel virksomhed med udgivelse af videokassetter. Så snart et eksemplar var på markedet, blev det rask væk kopieret, og det gav ingen penge til rettighedshaverne.

Videogramforeningen blev oprettet for at ændre på dette. Sekretariatet blev placeret på Johan Schlüters advokatkontor, og han begyndte at rydde op. Han ansatte kontrolanter til at finde piraterne, og han bragte dem for retten. Han fik dem dømt, og han fik ryddet så godt op i ulovlighederne, at det i dag er mindre end 2 % af alle udgivelser, der er ulovligt fremstillet.

Johan Schlüter høstede fortjent anerkendelse for sin indsats, og der var stor respekt for ham. Han blev almindeligt anerkendt som "manden", der havde styr på videobranchen og lovgivningen. Selskaberne fik reelle muligheder for at sælge deres film til høje priser. De skulle ikke længere konkurrere med piratkopier.

Man skal bare også huske på, at FDV kun tjente penge på deres egne udgivelser. Hvis der var tale om en piratkopi, tjente FDV ingen penge. Hvis forhandleren købte en film i udlandet, tjente FDV heller ingen penge. FDV var lige vidt, men priserne var høje, og visse forhandlere ville ikke betale tre gange så meget for kassetterne, som de kostede i England. De valgte at importere selv - og det tjente FDV altså heller ikke penge på.

Der var stor respekt for Johan Schlüter, da han stævnedes Erik. Mange mente, at han pr. definition måtte have ret. For Erik mødte advokatfuldmægtig Preben Stokkendal. En advokatfuldmægtig uden særlig viden om ophavsret stod i fogedretten over for selveste Johan Schlüter, som henviste til konsumptionsprincippet i § 23. Er det sært, at Preben Stokkendal i en beskeden sag i fogedretten om én enkelt videokassette ikke pegede på § 25?

Dansk Supermarked A/S havde under turen til Højesteret ikke engang drøftet, hvad konsumtion gik ud på! Johan Schlüter havde bragt konsumtion og § 23 på bane, og Preben Stokkendal argumenterede i det mindste for, at filmværker måtte være omfattet af konsumtion. Kunne man forlange, at han læste loven igennem fra ende til anden? Måske gjorde han det, men måske betragtede han ikke selv film som kunstværker?

Husk på, at videobranchen ofte blev nævnt sammen med videopirater og fuskere, og videofilm blev typisk sat i forbindelse med vold og porno. Han argumenterede dog for konsumtion. Det er mere, end Dansk Supermarkeds advokater formåede.

Jørgen B. Elmer anbefalede Erik at tage en anden advokat, og han begrundede det med, at han ikke var tilstrækkelig kvalificeret. Han anbefalede Niels Gangsted-Rasmussen, som havde forstand på EU-ret. Jørgen B. Elmer havde fornødt nok til at se, at EU-retten var relevant. Og så gik sagen til EF-Domstolen.

Niels Gangsted-Rasmussen kendte til Imerco-sagen, og måske mente han, at Dansk Supermarked havde undersøgt alle danske bestemmelser, hvis der var nogen. Hvorfor skulle han undersøge det igen? Han havde nok i EU-retten! Efter de sager, der var behandlet ved EF-Domstolen, var det legitimt at betragte spørgsmålet som uddebatteret. Hvorfor spille mere tid på danske konsumptionsbestemmelser? Da Jens Fejø kom til, var § 23, stk. 3, vedtaget i Folketinget og var den relevante paragraf. Jeg fik kendskab til § 25, fordi jeg undersøgte den danske lovgivning, før jeg fik kendskab til EU-retten, og flere år før § 23, stk. 3, blev vedtaget, og det var blot for at sætte mig ind i reglerne!

Et spørgsmål til landsretten

Jeg har også stillet mig selv et spørgsmål, og jeg stiller det hermed til landsretten:

Hvorfor blev § 23 diskuteret som en relevant konsumptionsparagraf?

§ 23 omfattede musikalske og litterære værker. Det må være indlysende, at den ikke omfattede filmværker. Det var også den konklusion, fogedretten nåede frem til.

Jo, jeg har spurgt både mig selv og andre, hvorfor § 25 ikke blev påberåbt. Det typiske svar fra andre har været: "Fordi § 25 ikke var relevant," men tænk lige over det!

Hvorfor bruge tid på at drøfte § 23, som ikke var relevant, og det ved vi med sikkerhed, fordi det blev undersøgt. Hvorfor var det i orden at drøfte § 23 - og ikke § 25?

I ophavsretslovens § 1 skelnes mellem litterære og kunstneriske værker. Filmværker er nævnt ved siden af musikværker under “kunstneriske værker”. Der skelnes mellem værkstyperne, og § 23 omfatter kun musikalske og litterære værker. Jeg havde aldrig peget på § 23 i Eriks situation. Jeg havde peget på § 25 og fået den undersøgt.

For hvad er forskellen på filmværker og § 25? Der er højst et lille bitte skel mellem “kunstværker” og “kunstneriske værker”. Johan Schlüter pointerede selv i replikken, at et filmværk er et kunstnerisk værk. Er der forskel? Jeg mener, det havde været mere relevant at undersøge § 25. Jeg stiller mig tvivlende over for påstanden om, at der er forskel på “kunstværker” og “kunstneriske værker”. Jeg vil hellere argumentere for, at “kunstværker” og “kunstneriske værker” er det samme, end argumentere for at “filmværker” og “musikværker” er det samme!

Hvorfor undersøgte man så § 23 - og ikke § 25?

Ja, det blev foreslået af Johan Schlüter. Så kan man overveje, om han kunne have et formål med det. Der ligger ingen bebrejdelse i det. Han er sagsøger. Sagsøgte må selv finde de bestemmelser, der kan hjælpe ham. Sagsøgte henviste til EU-retten, og det er først under og efter sagens behandling ved EF-Domstolen, at jeg finder Johan Schlüters adfærd kritisabel. Det vil jeg vende tilbage til.

Kæremålet i udlejningssagen

Jeg er glad for, at retten har stillet de spørgsmål. Stadig som indledning og i relation til gårdsdagens drøftelser vil jeg kommentere kæremålet om forbuddet mod udlejning.

Jeg mødte med advokat Jørn Rasmussen, som kort forinden var sat ind i sagen, fordi advokat Anders Hjulmand var forhindret af helbredsmæssige årsager. I 1987 havde jeg drøftet ophavsretten og videobranchen med Anders Hjulmand, og tro mig, jeg havde også svært ved at forklare mine synspunkter til Jørn Rasmussen, men jeg havde ikke erfaring nok til, at jeg turde møde i landsretten alene.

Jeg ville ikke have fremstillet sagen på samme måde. Jeg følte, at Jørn Rasmussen havde misforstået sammenhængen mellem § 23, stk. 3, og § 25. Jeg prøvede at redegøre for det i min partsforklaring, men det tillod retten ikke. Jeg blev også bedt om at holde mund, når jeg forsøgte at rette Jørn Rasmussen. Han prøvede sikkert at gengive mine synspunkter, men også han havde svært ved at forstå dem. Han fik heller ikke lov til at dokumentere fra retsmøderapporten. I dommen tog retten kun stilling til spørgsmålet om undertekster. Jeg har læst de to afgørelser. Mine hovedargumenter er ikke nævnt, og derfor mener jeg ikke, man kan sige, at retten har taget stilling til dem.

Måske har FDV ret til at udgive utekstede film og måske også LaserDiscs. Jeg er ligeglad. Det vil jeg ikke bestride. Jeg bestrider derimod, at et samtykke til udlejning kan gives territorielt inden for EU, fordi det forhindres af EF-traktaten. Det budskab har jeg bare utroligt svært ved at trænge igennem med.

Jeg mener, at forbuddet mod udlejning af LaserDiscs strider mod EF-traktaten, men jeg anfægter ikke byrettens dom i nærværende sag på baggrund af det, den lagde til grund. Det er bare ikke min holdning, den lagde til grund. Jeg må altså forklare mig tydeligere. Først når retten har forstået *min* holdning og taget stilling til *min* holdning, kan jeg acceptere, at retten har afvist min holdning.

Der er forskel på at være uenig og skråsikkert sige, at en anden har uret. Der er f.eks. ikke mindre end fire fortolkninger af § 23, stk. 3, og de er alle indbyrdes forskellige.

1. Mogens Koktvedgaard skrev i sin lærebog, at § 23, stk. 3, skyldes hensynet til faren for ulovlig kopiering.
2. Johan Schlüter skrev i Berlingske Tidende, at § 23, stk. 3, tillader salg, og at FDV altid har haft eneret til udlejning.
3. Retspræsident Arildsen i Aalborg mener, at § 23, stk. 3, har til formål at give de danske rettighedshavere eneret til at udnytte filmværkerne ved udlejning, men han kan samtidig se, at det ikke er befordrende for samhandelen, så der kan være et problem i forhold til EU-retten.
4. Jeg mener, at § 23, stk. 3, er en særlig ret til filminstruktørerne til at forbyde udlejning af deres filmværker.

Det er fire forskellige fortolkninger af den lovgivning, som gælder i dag. Hvis vi ser bort fra EF-traktaten, vil hver enkelt af de fire fortolkninger være lige berettiget.

Hvis Danmark ikke var medlem af EU, ville jeg blot konstatere, at Johan Schlüter er dygtig. Jeg ville respektere ham for sin dygtighed, og jeg ville ikke opponere.

Retspraksis kan definere en retstilstand. Det er jeg med på, men ikke, når den går imod EU. Jeg mener, at EU-retten forhindrer, at et samtykke kan gives territorialt.

Mit største problem

Jeg er meget bevidst om, at mine udtalelser og synspunkter synes at stride mod den generelle opfattelse. Sandheden afgøres ikke af en flertalsafstemning, og der er ingen, der har argumenteret kvalificeret efter at have hørt og forstået mine synspunkter. Det har vist sig at være utroligt vanskeligt at få retten til at forstå, hvad jeg mener. Det er for let - og også forkert - at afvise mig, bare fordi alle andre mener noget andet.

Engang var det en udbredt opfattelse, at Jorden er flad. Den opfattelse var udbredt i årtusinder, uden at nogen havde indvendinger. Indtil en mand sagde:

Kære venner. I tager fejl. Der er en anden mulighed, og den er ikke undersøgt.

Mandens opfattelse var ikke velanset, og han blev nedgjort og forfulgt. Men i dag er det en udbredt opfattelse, at Jorden er rund, og manden huskes ikke længere som en idiot med synspunkter, der er "helt i skoven".

Jeg ved ikke, om det vil lykkes mig at få retten til at forstå mine synspunkter. En dag vil det lykkes, selvom det sandsynligvis kræver en ny forelæggelse for EF-Domstolen. Kendsgerninger ophører ikke med at være kendsgerninger, blot fordi de ignoreres, sagde Aldous Huxley. Jeg har lyst til at tilføje, at kendsgerninger heller ikke ophører med at være kendsgerninger, blot fordi de ikke forstås.

Jeg ville måske have brugt et andet sprogbrug i dag, og jeg ville ikke have nævnt Poul Schlüter, men jeg anerkender stadig ikke, at FDV har ret til at forbyde udlejning af et udgivet videogram, hvis det kan udlejes af andre - andre steder inden for EU.

Nu vil jeg begynde på min egentlige argumentation for, at det er sådan.

Jeg vil følge den disposition, jeg har udleveret til retten.

Disposition

Jeg vil først og fremmest bevise, at FDV's praksis ikke er lovlig. Jeg vil bevise, at praksis er oprettet af Johan Schlüter vel vidende, at den strider mod EF-traktaten. Jeg vil lægge mindre vægt på sagerne mod de enkelte forhandlere, idet FDV's praksis er anerkendt. Det afgørende er, om denne praksis er lovlig eller ej, idet jeg mener, at mine udtalelser er retfærdiggjort, hvis praksis er ulovlig, men fastholdes alligevel.

1. Retsstillingen frem til den 10. juni 1989

Spredningsretten og de danske bestemmelser (6 punkter)
Spredningsretten og EU's bestemmelser

2. Retsstillingen efter den 10. juni 1989

Instruktøren som ophavsmand - droit d'auteur
Konsumtion af udlejningsretten

3. FDV's og regeringens manipulationer

Kronologisk gennemgang

4. Skadevirkningerne ved FDV's adfærd

- a) Motiv - økonomisk gevinst
- b) De relevante overtrædelser
 - EF-traktatens artikel 30 & 36
 - EF-traktatens artikel 85 & 86
 - Straffelovsbestemmelserne, § 158, stk. 2, og § 129 a
 - Aftalelovens § 30 ("organiseret svig")
- c) De berørte parter
 - Ulemperne for de berørte parter

5. Sandheden af de enkelte udtalelser

6. Afsluttende bemærkninger

Byrettens behandling af sagen

Lilholt lyttede opmærksomt, og bagefter opsummerede han for at sikre, at han havde forstået det rigtigt.

- Hvis vi lader som om, at vi befinder os i Norge, så ville du anerkende den retstilstand, der er i Danmark i øjeblikket?

- Ja, da Norge ikke er medlem af EU, kan loven godt fortolkes sådan i Norge.

- Men hvis vi flytter til Danmark, så mener du, at praksis - altså den måde, som loven bliver brugt på - ikke kan finde sted på grund af en stærkere ret?

- Ja, EU-retten forhindrer, at loven kan få den virkning, den har i Danmark.

Jeg havde Lilholts opmærksomhed, så jeg ventede, indtil han bad mig fortsætte. Da han var klar igen, meddelte jeg, at min bevisførelse ville følge den disposition, jeg havde uddelt til de tre dommere, men da standsede han mig igen.

- Er det nødvendigt? Har vi ikke været det igennem under dokumentationen?

- Nej, i går sagde I, det hørte til under proceduren. Vi har slet ikke været inde på forståelsen af lovgivningen.

- Vil det ikke tage lang tid?

- Jeg forstår ikke. Er det afgørende, hvor lang tid det tager? Det er vigtigt at forstå, at Johan Schlüter bluffede og indførte en retstilstand, som er ulovlig.

- Vi har forstået, at det er dit synspunkt. Det behøver du ikke føre bevis for.

- Jeg er glad for, at I har forstået mit synspunkt. Det er en god start. Er I også enige med mig?

- Nej, det er vi bestemt ikke.

- Jamen, så vil jeg gerne føre bevis.

- Det er der ingen grund til. Vi har forstået dig.

- Er det da lige meget, om jeg har ret eller ej? spurgte jeg irriteret. Det var ment som et retorisk spørgsmål, for det måtte give sig selv, at hele sagen handlede om, hvorvidt jeg var en sur videoforhandler, der brugte utilbørlige skældsord mod den respekterede advokat og regeringsrådgiver, Johan Schlüter, eller om jeg havde ret i min påstand om, at han bevidst havde indført en ulovlig retstilstand.

Til min enorme overraskelse svarede Lilholt, at det var de nødt til at overveje. De tre dommere gik ind i rummet ved siden af, og ca. 10 minutter senere vendte de tilbage med den besked, at jeg ikke kunne få lov til at fortsætte.

Lilholt forklarede omhyggeligt.

- Jeg vil gerne give en begrundelse, og den vil komme med i dommen. Hvis du fortsætter din bevisførelse, kan det måske føre til, at vi må give dig ret, eller give dig medhold i, at du har en berettiget tro på, at du har ret. Den situation kan vi ikke bringe os selv i.

Jeg var dybt rystet. I tre lange mareridtsår havde jeg kæmpet for at blive hørt, og efter en hård dag i duel med Lilholt var han omsider begyndt at forstå, hvad det handlede om, og så ville han forhindre mig i at gennemføre den bevisførelse, jeg omhyggeligt havde forberedt og set frem til! Mit hoved snurrede med tanker om de mulige konsekvenser, og jeg mistede fokus et øjeblik.

Jeg hørte Lilholts stemme i det fjerne, men mine tanker var fokuseret på, hvordan jeg kunne redde situationen. Det var ikke et udfald, jeg havde forudset. Lilholt så, at han ikke havde min fulde opmærksomhed, og han kaldte på mig:

- Lige før bad du os om at høre efter og forstå dine synspunkter. Nu er du nødt til at forstå vores. Vi kan ikke underkende praksis. Vi er ikke Højesteret. Vi kan ikke sige til vores kolleger og de advokater, som er en del af systemet, og som har tilladt denne praksis igennem 14 år, at de er dumme!

- De er ikke nødvendigvis dumme, indskød jeg uvilkårligt, for Johan Schlüter havde været dygtig til at manipulere. Jeg var glad for, at Lilholt forstod, men jeg syntes også, han overdrev. Han var til gengæld irriteret over at blive afbrudt, så han tog sig til hovedet og udbrød:

- Jamen, lad os så sige, at de har taget fejl. Vi kan ikke tillade dig at fortsætte. Vi er vidende om, at sagen med de EU-retlige spørgsmål ligger til behandling her i landsretten. Det er ikke denne afdeling, der skal behandle den, så der kommer andre øjne på den, men vi ved, at den er her. Vi vil ikke blande os i den sag. Vi vil ikke foregribe EF-Domstolens afgørelse.

Det irriterede mig grænseløst. To gange havde jeg bedt om udsættelse, netop så EU-Domstolen kunne høres, og begge gange havde landsretten afvist forslaget. Nu blev den kommende forelæggelse for EU-Domstolen gudhjælpemig brugt som begrundelse for at *forhindre* mig i at føre sandhedsbevis. Det skreg jo til himlen.

11²² Indledning slut.
 D summer op før 89 § 23 gælder, efter 89 § 23 men EU retten er over.
 Diskussion om retsvesen / fortolkning af Loven. Dommeren forstod et jeg sikker på.
 11³³ HK fortsætter:
 "Hård" Diskussion om HK skal gennemgå retstilstanden før 89. og om Slutter det for bluffen eller brugte loven.
 11³⁵ Dommeren ^{går ud og} diskuterer med kollegerne om HK om fortætte.
 11⁴⁶ D: Retstilstanden bliver af skåret fra argumentation.
 1. Kunne overbevise retten om at HK har ret
 2. HK har ikke ret.
 (Vurderingen af denne sag bliver HK stillet som om HK har ret)

Min bror kaldte diskussionen med Lilholt "hård", og det var sikkert rigtigt. Jeg var meget utilfreds. Endelig var jeg stødt ind i en dommer, som i det mindste forstod, hvad problemstillingen gik ud på, og så forbød han mig at føre bevis!

Johan Schlüter havde narret alt og alle. Det var jeg selvfølgelig klar over. Det var jo derfor, jeg havde skrevet bogen! Når han med en injuriersag så påstår, at jeg er fuld af løgn, skal jeg så ikke have lov til at føre bevis?

De ville ikke foregribe EU-Domstolens afgørelse! De kunne bare selv spørge EU-Domstolen! De burde forelægge præjudicielle spørgsmål. Var EU-Domstolen mon nået til samme konklusion, hvis den havde fået sandheden at vide om fogedforbuddet, den danske ophavsretslov og FDV's praksis med at forbyde udlejning af importerede videokassetter, mens de udlejede deres egne udgivelser til massive overpriser? Det var landsrettens pligt at få EU-Domstolens vurdering.

Lilholt afsluttede diskussionen ved at love, at dommerne ved bedømmelsen af injuriersagen ville stille mig, som om jeg havde ret. Det ærgrede mig alligevel, for jeg havde helst afsluttet striden om udlejning her og nu. Jeg så det som et forsøg på at være salomonisk. Nu kunne ingen af os bruge dommen til noget, og vi måtte fortsætte slagsmålet om udlejning i den anden retssag.

For mig var injuriersagen dermed reelt afsluttet, men jeg blev pålagt at gå til punkt 5 i dispositionen og redegøre for de enkelte udtalelser. Det var en formålsløs strid om ord, men Lilholt hjalp til i en bizar forestilling. Jeg begyndte således:

- Ja, jeg forstår slet ikke, at Johan Schlüter finder det ærekrænkende at blive sat i forbindelse med vores statsminister. Jeg kunne forstå den omvendte situation, at Poul Schlüter blev fornærmet over at blive sat i familie med en forbryder.

- Du fremstiller Johan Schlüter som villig slave af Poul Schlüter, hjalp Lilholt.

- Gør jeg det? Det forstår jeg ikke! Hvordan gør jeg det?

- Måske havde Poul Schlüter et politisk problem med udlejningen, og så fik han Johan Schlüter til at ordne problemet ved EU-Domstolen. Du antyder jo, at Johan Schlüter var villig til at lyve for at hjælpe regeringen.

- Hvorfor skulle Poul Schlüter have et problem med Eriks udlejning? Jeg var slet ikke klar over, at sætningen kunne opfattes sådan, sagde jeg forbløffet. Jeg så heller ikke noget problem i ytring e), men igen var Lilholt hjælpsom.

- Vi presser hinanden hele tiden, uden er der ligger noget kriminelt i det, sagde jeg. - Hvordan skal jeg forklare det: Johan Schlüter fik Anna Johansen til at gøre noget, hun ikke ville have gjort, hvis han ikke havde skrevet til hende.

- Ja, det må man sige, sagde Lilholt bekræftende og præciserede nærmest på mine vegne, at "presse" er et mildt ord, og Johan Schlüter burde have mere hård hud bag ørerne. Lilholt viste på det tidspunkt en god forståelse for mine ord.

Jeg sluttede af med at tilføje, at ytringsfriheden burde give et vist spillerum.

Jeg forlod domsforhandlingen i den tro, at sagen var neutraliseret. Som havde vi fået at vide, at vi ikke skulle smide med mudder under løsningen af den vigtige tvist om udlejning, men da jeg læste dommen, så jeg, at Lilholt havde narret mig.

Landsretten udtaler:

Det er ved afgørelsen af, om de fremsatte udtalelser er strafbare ærekrænkelser, uden betydning, om appellanten har ret eller uret i den opfattelse, at ophavsretslovens § 25 før den lovændring, der trådte i kraft den 10. juni 1989, indebar, at videogrammer, der af eneretsindehaveren i et andet land inden for De Europæiske Fællesskaber var frigivet til spredning uden forbud mod udlejning, også her i landet frit kunne udlejes alene i kraft af denne eneretsindehavers frigivelse. Det er ligeledes uden betydning, om appellanten har ret eller uret i den opfattelse, at ophavsretslovgivningen efter den nævnte lovændring, herunder den dengang indsatte § 23, stk. 3, som følge af fællesskabsrettens forrang ikke kan fortolkes således, at samtykke til udlejning af videogrammer er territorialt begrænset.

Uanset om appellanten har ret i sin nævnte opfattelse, bemærkes det herefter med hensyn til spørgsmålet om sandhedsbevis, at appellantens udtalelser i samtlige citater, der må opfattes i sammenhæng, må anses for at være udtryk for den opfattelse, at indstævnte som advokat for videogramforeningen mod bedre vidende om den gældende lovgivning i en årrække på et bevidst urigtigt retsgrundlag gennem sagsanlæg og på anden måde har søgt at gribe ind over for videoforhandlere og over for udlån af videogrammer gennem bibliotekerne. Hverken på dette punkt eller med hensyn til den nærmere beskrivelse og karakteristik af indstævntes handlemåde, som appellanten har givet i citaterne, er der under bevisførelsen ført sandhedsbevis for de sigtelser, som citaterne indeholder.

Særligt om appellantens udtalelser i citaterne a) og d) bemærkes, at indstævntes generelle bemærkninger vedrørende ophavsretligt beskyttede værker i indlægget til De Europæiske Fællesskabers Domstol i sagen Warner Brothers Inc. og Metronome Video ApS mod Erik Viuff Christiansen ikke kan anses for at være i uoverensstemmelse med indstævntes udtalelse om retstilstanden vedrørende videresalg og udlejning af videogrammer i replikken af 11. januar 1985. Bemærkningerne er heller ikke i uoverensstemmelse med indstævntes udtalelser i Berlingske Tidende den 17. maj 1989 vedrørende videofilm.

Det tiltrædes herefter og af de grunde, der i øvrigt er anført af byretten, at appellanten ikke i medfør af straffelovens § 269, stk. 1, er straffri, og det tiltrædes endvidere, at der ikke er grundlag for strafbortfald efter § 269, stk. 2.

Bødestraffen findes passende bestemt.

Det tiltrædes, at appellantens udtalelser er kendt ubeføjede som sket, og at det er pålagt appellanten at betale et beløb til dækning af omkostningerne ved kundgørelse af domsslutningen. Beløbet findes passende bestemt.

Landsretten kan endelig tiltræde byrettens bemærkninger vedrørende erstatning og godtgørelse. Landsretten stadfæster efter det anførte dommen.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Den indankede dom stadfæstes.

Landsrettens dom

Da jeg læste dommen, følte jeg igen en voldsom vrede, som man føler, når man bliver uretfærdigt behandlet. Det er ikke til at vide, hvad der var sket, hvis jeg på det tidspunkt be fandt mig foran landsretten med en bombe inden for rækkevidde. Jeg tror ikke på vold som middel til konfliktløsning, så der var nok ikke sket noget, men jeg havde *lysten* til at sprænge Vestre Landsret i stumper og stykker.

Indtil vreden fortog sig, følte jeg et øjeblik en form for forståelse for dem, der i frustration og afmagt tager deres eget og andres liv for at gøre en blind, passiv og uforstående omverden opmærksom på et problem. Måske var det heldigt, at Erik var svag. Havde jeg været i hans sko og så forfulgt af "rettsamfundet", at jeg hellere ville dø end leve, ville jeg næppe nøjes med at skyde mig selv.

Jeg er glad for mit liv, selvom jeg lever i et autoritært domstolsdiktatur, hvor dommerne har reduceret sig selv til håndlangere for de mest kyniske forbrydere, men jeg går en anden vej end terroristerne, for ord kan også være et stærkt våben.

Lilholt forhindrede mig i at gennemføre den procedure, hvor jeg både beviste, at min opfattelse af EU er rigtig, og at Johan Schlüter manipulerede. Han standsede mig med løftet om, at jeg i den konkrete sag ville blive stillet, som om jeg havde ret. "Det vil fremgå af dommen," sagde han, men det står der intet om.

Tværtimod er de centrale spørgsmål pillet ud af sagen. Johan Schlüter havde afledt opmærksomheden fra § 25 og dens betydning for konsumptionsprincippet, han havde narret EU-Domstolen til at tro på en særlov om udlejning, og han havde vildledt befolkningen om EU-Domstolens dom. Det er essensen af bogen.

I dommen er Lilholts løfte reduceret til, at det er lige meget, om FDV's adfærd er i overensstemmelse med EU-retten, men så er der jo intet tilbage! Forbrydelsen består jo netop i opdelingen af det indre marked. Jeg påstår ikke, at Johan Schlüter tillige har plyndret banker eller slået gamle damer ned!

Forbrydelsen er præcis som beskrevet i andet afsnit, hvor det i øvrigt er anført, at citaterne må ses i sammenhæng. Vorherre bevares, det forsøgte jeg at forklare, men jeg blev tvunget til at lave om på dokumentationen. Når jeg ikke førte sandhedsbevis, er det udelukkende, fordi Lilholt forbød mig at gøre det.

Kunne Lilholt have misforstået sagen? Kunne han tro, at min opfattelse af EU-retten i teorien kunne være rigtig, men at Johan Schlüter umuligt kunne vide det? Nej, han sad med min disposition foran sig, og den efterlader ikke plads til tvivl: "Jeg vil bevise, at praksis er oprettet af Johan Schlüter vel vidende, at den strider mod EF-traktaten." Overskriften på dispositionens punkt 3 er også klar: "FDV's og regeringens manipulationer." Mine præcise ord i diskussionen med Lilholt var: "Det er vigtigt at forstå, at Johan Schlüter bluffedede og indførte en retstilstand, som er ulovlig." Jeg var ikke i tvivl om, at Lilholt forstod.

Min bror sad på tilhørerpladserne og skrev ned, hvad han hørte, og han skrev: "Hård" diskussion om HK skal gennemgå retstilstanden før 89, og om Schlüter derfor bluffedede eller brugte loven."

Hverken bogen eller de fem ytringer handler om, at Johan Schlüter uforvarende var kommet til at overtræde EF-traktatens forbud mod at opdele det indre marked. Selvfølgelig er etablering af den korrekte retstilstand en forudsætning for, at man kan bevise, at Johan Schlüter på "et bevidst urigtigt retsgrundlag" forfulgte videoudlejerne. Den krævede bevisførelse måtte nødvendigvis gennemføres i to trin, da det først måtte etableres, at FDV's praksis var ulovlig, hvorefter det måtte vises, at den ulovlige praksis var blevet til ved hjælp af løgn og manipulation.

Det siger sig selv, at man ikke kan bevise det andet uden at bevise det første. Forbuddet mod bevisførelsen var konkret og begrundet. Hensynet til kollegerne igennem 14 år udelukkede, at landsretten ville underkende retspraksis!

Det kan undre, at dommerne vurderede de centrale udtalelser og erklærede, at de "ikke kan anses for at være i uoverensstemmelse." Alle og enhver kan se, at det ikke passer, blot de holder udtalelserne op imod hinanden.

I Østre Landsret gjorde Johan Schlüter gældende, at rettighedshaveren kunne kontrollere *både* salg og udlejning, fordi film *ikke* var omfattet af § 23 (side 103). Men i det skriftlige indlæg til EU-Domstolen skrev han, at den danske lovgivning "sondrer mellem eneretten til at sælge eksemplarer af et værk (som konsumeres, når rettighedshaveren har udgivet værket), og eneretten til at udleje værket, med den begrundelse, at salg og udlejning er to fundamentalt forskellige former for udnyttelse af et værk" (side 110). Det var et supplement til parternes beskrivelse af ophavsretslovens § 23 som en særlig lov om udlejning (side 105).

Da han under den fortsatte forfølgelse af Erik Viuff Christiansen og Risskov Bibliotek savnede en særlov om udlejning af film, idet den ikke fandtes, bakkede han op om kulturministerens lovforslag i Berlingske Tidende med en historie om, at forslaget formål var at tillade videresalg af film (side 136). Det forudsætter, at videresalg var forbudt, og det havde han selv afvist over for EU-Domstolen!

Dommernes bemærkninger til kravet om erstatning og godtgørelse er nærmest komiske. Byretten havde nedsat beløbet til 10.000 kr., fordi "mit" synspunkt, som Mogens Christensen havde fundet på, var så langt ude, at ingen alligevel ville tro på det. Lilholt forstod, at mit synspunkt var et andet, men han ville ikke lade mig bevise det. Til gengæld lovede han at lægge til grund, at jeg havde ret. Det er så langt fra byrettens begrundelse, det er muligt at komme, og alligevel tiltrådte de tre landsdommere byrettens bemærkninger om erstatning og godtgørelse!

"Partners in crime"

Dommerne kunne ikke give mig medhold, fordi det ville indebære, at de havde accepteret en ulovlig praksis igennem en årrække. De kunne ikke rette fejlen, fordi det i sagens natur indebar, at de havde begået en fejl i første omgang!

De ofrede videoforhandlerne. For dem var det vigtigere i det større perspektiv, at tilliden til domstolene ikke led skade, så det var bedre at feje det hele ind under gulvtæppet. Sådan forærede de Johan Schlüter en trumf. De blev hans "partners in crime", og siden har de haft en fælles interesse i, at han aldrig bliver afsløret.

Justitsministeriet og Højesteret

“Vi er ikke Højesteret,” sagde Lilholt bl.a. som begrundelse for at forbyde mig at bevise, at FDV’s praksis var ulovlig. Hvis jeg ville høres, måtte jeg til Højesteret, og det krævede tilladelse fra Justitsministeriet, som måske ville betvivle forløbet, da kun min bror og jeg selv havde taget notater. Der står dog i dommen, at det er “uden betydning”, om fællesskabsretten forbyder virksomhederne at opdele det indre marked, så til anmodningen vedlagde jeg Kommissionens pressemeddelelse om bøden til Tretorn på € 600.000 for at opdele det indre marked (side 58). Det var klart, at Kommissionen i hvert fald dengang mente noget andet. Den kaldte markedsopdelingen for “en alvorlig overtrædelse af EU-lovgivningen.”

Jeg bad om tilladelse til at anke til Højesteret, som ikke burde have et problem med at ændre en forkert praksis. Jeg ville så for Højesteret gennemføre den bevisførelse, som landsretten ikke ville tillade.

Justitsministeriets afslag forelå den 31. juli 1995. Der var ikke nogen egentlig begrundelse, kun en generel betragtning om injuriersager, idet ministeriet svarede, at overtrædelser af straffelovens § 267 beror på en konkret vurdering af sagens faktiske omstændigheder, og det er der ikke noget principielt i. Har ministeriet i det hele taget læst min redegørelse og begrundelse? spurgte jeg mig selv.

Justitsministeriet finder ikke, at sagen, for så vidt angår domfældelsen af Dem, har principiel karakter, da afgørelsen af, om de udtalelser, der har føreligget til bedømmelse for retten i den foreliggende sammenhæng, udgør en overtrædelse af straffelovens § 267, navnlig beror på en konkret vurdering af sagens faktiske omstændigheder.

Justitsministeriets første afslag, 31. juli 1995

Jeg tilslutter mig ministeriets principielle betragtninger, men baggrunden for min anmodning var altså, at hverken byretten eller landsretten havde bedømt faktiske omstændigheder. Jeg havde kæmpet hårdt for at få en vurdering af fakta, men Lilholt havde indirekte sagt, at jeg skulle til Højesteret for at få det.

Så jeg skrev til ministeriet en gang til og fik et nyt og mere uddybende afslag.

Det bemærkes, at ved afgørelsen af, om en sag kan anses for at være så principiel, at den kan tillades indbragt for Højesteret, vurderer Justitsministeriet bl.a., om Højesterets stillingtagen til sagen kan bidrage til at fastlægge rækkevidden af en lovbestemmelse eller afklare væsentlige tvivlsspørgsmål i teori eller praksis.

Efter Justitsministeriets opfattelse foreligger der endvidere ikke sådanne særlige omstændigheder, hvorunder en formodning for, at landsrettens enstemmige afgørelse i givet fald ville blive ændret, at der er grundlag for at tillade anke.

Justitsministeriets andet afslag, 30. november 1995

I det andet svar forklarede ministeriet, hvad der skal til, før en sag kan anses for at være principiel, f.eks. at Højesterets stillingtagen kan bidrage til at fastlægge rækkevidden af en lovbestemmelse eller afklare væsentlige tvivlsspørgsmål i teori eller praksis. Jamen, det er stort set den samme begrundelse, som Lilholt gav for *ikke* at tillade mig at føre bevis for landsretten!

Der var netop tvivl om rækkevidden af en lovbestemmelse, nemlig § 23, stk. 3. Det kunne landsretten ikke tage stilling til, men Højesteret kunne. Det drejede sig om lovligheden af FDV's monopol på videoudlejningsmarkedet i Danmark. Hvordan kunne det undgå at været et principielt spørgsmål?

Ministeriet tilføjede en bizar bemærkning om, at der ikke var omstændigheder, der kunne føre til, at landsrettens enstemmige afgørelse i givet fald ville blive ændret. Den greb jeg, for Johan Schlüters udtalelser var som det eneste konkret bedømt. Jeg mente, der var grund til at tro, at Højesteret ville bedømme dem anderledes, fordi det er usandt, at de tre udtalelser stemmer overens. Så jeg skrev tilbage, at jeg mente, jeg ville være i stand til at forklare Højesteret, at en lov, som *tillader* salg af film, er forskellig fra en lov, som *forbyder* salg af film.

Et forhold er konkret bedømt af Vestre Landsret. Vestre Landsret har bedømt følgende tre udtalelser til at være ens:

1. Ifølge ophavsretsloven kræver videresalg samtykke.
2. Ifølge ophavsretsloven kræver videresalg *ikke* samtykke
3. Ifølge ophavsretsloven kræver videresalg samtykke.

Jeg mener, at jeg vil være i stand til at forklare Højesteret, at udtalelse 2 adskiller sig fra udtalelse 1 og 3.

Mit brev til Justitsministeriet, 1. december 1995

Men afslaget stod fast, og der blev ikke givet yderligere begrundelse. Tilbage var kun at opgøre den samlede pris for offentligt at afsløre FDV's forbrydelse:

1. 10 dagbøder af 300 kr.	3.000 kr.
2. Erstatning til Johan Schlüter	10.000 kr.
3. Sagsomkostninger til forbryderen ved byretten	10.000 kr.
4. Sagsomkostninger til forbryderen ved landsretten	20.000 kr.
5. Beløb til omkostninger til at kundgøre dommen	8.000 kr.

Den Europæiske Menneskeretskonvention

En sidste mulighed var Den Europæiske Menneskeretskonvention. Jeg mente, at tre artikler var relevante, nemlig artikel 6, der skal sikre en fair rettergang, hvis man er anklaget for en forbrydelse, artikel 10, der skal sikre ytringsfriheden, og artikel 13, der skal sikre adgang til effektive retsmidler, hvis rettigheder i henhold til konventionen er krænket. Jeg klagede i forsøget på at få adgang til Højesteret.

Der var dengang en screeningsproces, der bestod af Menneskeretskommissionen, som havde beføjelse til at erklære en klage for åbenbart grundløs. Kommissionen registrerede klagen, der fik nr. 29188/95: Hans Kristian Pedersen mod Danmark. På den obligatoriske klageformular havde jeg som formål skrevet: "At få lov til at føre sandhedsbevis for Højesteret." Jeg beskrev udførligt, hvordan og hvorfor landsretten havde bremset min procedure, og jeg havde indhentet erklæringer fra min far, min bror og en bibliotekarstuderende, der også var til stede i landsretten. Alle bekræftede, at jeg ikke havde fået lov til at gennemføre min procedure.

Den 16. april 1998 forelå Menneskeretskommissionens svar. Svaret afslører det retssikkerhedsmæssige problem, at begivenhederne under en domsforhandling ikke registreres.

Trods min redegørelse og de medsendte erklæringer så Kommissionen bort fra de faktiske begivenheder og lod dombogens ordlyd stå til troende i en sådan grad, at det i praksis var umuligt at klage. Mogens Christensen sagde til Ulrik Bayer, at der var tale om en trykfejl, og Lilholt ville hverken risikere at kalde kollegerne for dumme eller foregribe EU-Domstolens afgørelse. Det ignorerede Kommissionen og lagde i stedet til grund, at min bevisførelse ikke var relevant.

Domstolenes ufejlbarlighed bliver på den måde til en selvopfyldende profeti. Fordommene om Danmark som en korrupsionsfri stat fastholdes ved at fæste så meget tillid til dem, der klages over, at deres skriftlige begrundelse er det eneste, der lægges vægt på. Derfor kom Kommissionen frem til det besynderlige resultat, at EU-retten ikke er relevant i relation til mine udtalelser om Johan Schlüter!

Gad vide, hvor mange forbrydelser politiet vil opklare, hvis de agerer sådan? Det svarer til, at alarmen går under et bankrøveri. Politiet ankommer, netop som en maskeret mand med en sæk penge over skulderen løber ud af banken. "Det var ikke mig," siger manden hastigt og løber sin vej. Sikkerhedsvagten og kassereren kommer farende og råber, at det var den mand, som røvede banken: "Og vi har det på video!" Men politiet gør intet. De har på forhånd valgt at tro på røveren, og så er der jo ingen grund til at lytte til andre eller i øvrigt undersøge noget!

Having assessed the facts, the Commission is of the opinion that the decisions as to the admission of evidence must be viewed as the national courts' efforts to concentrate and structure the proceedings in order to reach a judgment in accordance with the rule of law and that they did not place the applicant at a substantial disadvantage vis-à-vis his opponent. In particular the Commission has not found it established that the national courts in their refusals to admit evidence went beyond their discretion to do so when the evidence is considered to be of no importance to the outcome of a case. Furthermore, it falls within the national courts' discretion whether to adjourn a criminal case pending the outcome of another case. In the circumstances of the present case this did not make the proceedings unfair within the meaning of Article 6 of the Convention.

26. Udlejningssagen mod Laserdisken, del 1

FDV ventede indtil 1992 med at angribe udlejningen af LaserDiscs, og jeg forsvarede mig med to hovedsynspunkter: EF-traktatens konkurrenceregler forbyder virksomheder at opdele det fælles marked, og filminstruktøren er ophavsmanden til et filmværk. Efter seks års kamp lykkedes det at få sagen forelagt for EU-Domstolen.

Salgskassetterne

Jeg syntes ikke, at VHS-kassetten var et velegnet medium til film, men jeg havde også en husleje at betale, og den voksende interesse for at købe videokassetter var en god anledning til at få filmsamlere i tale. Studieturen til London viste, at der var et stort udvalg af film til "salgspris". Da en dansk videoforhandler ville renovere, tilbød han mig et stativ til videokassetter, og jeg tog imod tilbuddet og fyldte det med "salgskassetter", som vi kaldte dem.

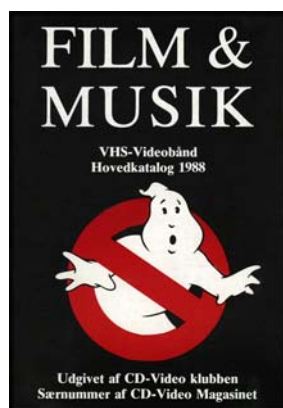
Salget gik over al forventning, og jeg tog flere og flere videokassetter hjem. I 1987 opgav jeg at handle med CD-plader, for det var svært at følge med i begge industrier i det omfang, jeg gerne ville. Jeg holdt mest af film, og det var en stor lettelse, at jeg kunne nøjes med at koncentrere mig om filmindustrien. Jeg kunne snildt bruge min viden om film, selvom de blev udgivet på videokassetter.

Selv en simpel trykt lagerliste gav uventet stor respons, så jeg gik i gang med systematisk at registrere alle de britiske videokassetter. Det var samme arbejde, jeg havde udført med CD-pladerne og videopladerne, og det passede ind i rutinen. Da jeg startede projektet, var der udgivet omkring 1.000 film, som kunne have interesse i Danmark, men da jeg et halvt års tid senere, i december 1987, endelig udgav et katalog, var det blevet på 72 sider og indeholdt over 2.000 film.

Det var en stor begivenhed i Laserdiskens historie. Kataloget skulle ud til mere end 5.000 mennesker, og da prisen for porto en alligevel var ret høj for det tunge katalog, lagde jeg tillige en pose Pinocchio-kugler ned i kuverten. Det gav en del goodwill, jeg blev husket for længe. Hele familien blev inddraget for at hjælpe med at slikke på frimærker og pakke i kuverter.

Snart vidste de danske filmsamlere, at film *købes* i Laserdisken. Der gik flere år, før FDV's medlemmer udgav salgskassetter, så da Metronome Video som det første selskab i 1989 lancerede danske udgivelser, blev jeg inviteret til et radioshow med selskabets salgsschef, Thomas Schultz. Sjovt nok blev jeg spurgt om, hvordan jeg så på, at de trængte ind på "mit" marked.

Jeg bød dem naturligvis velkommen, og kort efter handlede jeg også med Metronomes film. I slutningen af 1991 handlede jeg med alle FDV's selskaber, og jeg havde landets største udvalg af danske salgskassetter.

I mere end 4 år havde jeg udlejet LaserDiscs, uden at FDV eller dens medlemmer havde reageret, og i mellemtiden var Laserdisken vokset støt og roligt. Den lille butik, jeg var startet i, havde spredt sig, og den opslugte nu de omkringliggende butikslokaler. Det var på tide at åbne en butik i København, hvis ikke jeg ville lade konkurrenterne dér overtage markedet. Jeg havde fået folk til at købe film, og jeg havde lanceret konceptet "hjemmebiografen", men jeg kunne ikke regne med, at københavnere ville handle i Aalborg, hvis de kunne handle lokalt.

Danmarks HiFi Klub havde taget LaserDisc ind som signalkilde til surroundlyd, som den gjorde en del ud af, og den var så småt begyndt at sælge film også, så i sensommeren 1991 tog jeg en snak med min bankrådgiver, for jeg skulle låne pengene. Til at begynde med var han forsigtig. Han så potentielle problemer, som jeg havde svært ved at sætte mig ind i.

- Hvad nu, hvis du løber ind i en retssag? advarede han. - Det kan ødelægge selv de bedste planer.

Hvorfor skulle jeg blive involveret i en retssag? Jeg opførte mig eksemplarisk, så det kunne jeg slet ikke forestille mig. Jeg havde fuldstændig glemt, at der lå en potentiel konflikt gemt i min udlejning af LaserDiscs.

Til sidst fik jeg et budget godkendt, og jeg fik lov til at låne pengene. Derefter annoncerede jeg planerne om at åbne en butik i København. Trofaste kunder fandt en ledig butik i to etager tæt på centrum. Her kunne jeg have videokassetter i den ene etage og LaserDiscs i den anden, og der kunne også indrettes showroom til en hjemmebiograf med videoprojektor og surroundlyd. Den butik overtog jeg.

Første tip om de kommende problemer fik jeg af Thomas Schultz, der fortalte, at der var klaget over mig. Den 29. oktober 1991 fik jeg brev fra FDV v/advokat Torben Steffensen. Han skrev, at min distribution af filmværker på compact disc var en krænkelse af FDV's rettigheder, og jeg blev bedt om at betale 150.000 kr. i erstatning. Jeg henviste til ophavsretslovens konsumptionsregler, men tilbød at støtte FDV med et beløb pr. udlejning, hvis det kunne afværge en konflikt.

FDV's anmodning om fagedforbud

FDV svarede ikke på mit tilbud, og jeg regnede faktisk ikke med at høre mere om det, indtil en kunde bestyrtet kom ind i butikken. Han havde hørt, at vi ville holde op med at udleje LaserDiscs! Det afviste jeg roligt, men så, den 24. januar 1992, dukkede en stævningsmand fra Retten i Aalborg op med en tilsigelse om at møde i fagedretten i Nørresundby torsdag den 6. februar 1992 kl. 9.00.

Jeg fik udleveret fagedforbudsrekvisitionen, som jeg ikke blev meget klogere af. En sagsfremstilling skal ifølge retsplejeloven være en objektiv beskrivelse af en sags fakta, men denne oplyste blot, at FDV's medlemmer har enerettighederne til at distribuere hovedparten af de filmværker, der findes på video i Danmark, og det konkluderes uden videre, at min udlejning er ulovlig, og derfor anmodes om et fagedforbud. Det var kryptisk tilføjet, at hvis det drejede sig om film, der var udgivet i EU, måtte de videresælges. Ophavsretsloven var ikke engang nævnt.

Sagsfremstilling

Rekvirenterne har enten som producenter af filmværker eller i kraft af erhvervede enerettigheder ret til at fremstille og distribuere hovedparten af de filmværker, der i dag forefindes på videogram i Danmark.

Distribution af disse videogrammer til detailhandelen forestås i Danmark af medlemmerne af Foreningen af Danske Videogramdistributører, hovedsagelig i form af lejekassetter og licenskassetter, hvor ejendomsretten i begge tilfælde forbliver hos distributøren, og som i begge tilfælde ikke må videresælges, og hvortil man erhverver ret til at udleje i en aftalt periode, hvorefter kassetten skal tilbageleveres eller destrueres.

Herudover foretages distribution i form af salgskassetter, hvorved ejendomsretten til kassetten overgår til erhververen, som alene må videresælge kassetten til private. En sådan kassette må ikke distribueres ved udlejning, bytte, udlån eller anden form for distribution end salg.

FDV's sagsfremstilling i fogedforbudsrekvisitionen, 6. januar 1992

Retsplejelovens betingelser for nedlæggelse af forbud

Et forbud er et foreløbigt retsmiddel (side 56 og 92). Ønsker man forbud nedlagt, skal man ikke engang bevise noget. Dengang foregik det i fogedretten, hvor man som rekvirent på et summarisk møde blot skulle sandsynliggøre, at betingelserne i retsplejelovens § 642 var opfyldt. I dag foregår det i civilretten efter § 413, men princippet er det samme. Bagved ligger ganske vist den politiske idé, at man i den efterfølgende justificationssag skal bevise, at man har ret, og kan man ikke det, skal man betale erstatning for den skade, man har påført rekviritus.

Der er sund fornuft bag tankegangen i de tilfælde, hvor krænkelserne er klare, og hvor der er behov for hurtig indgriben for at undgå større skade. F.eks. gav det dengang mening, hvis en videoforretning fremstillede piratkopier og nægtede at holde op. Så kunne et forbud få den ulovlige virksomhed standset her og nu.

Alle betingelserne i retsplejeloven skal være opfyldt. Man skal have en ret, der krænkes, rekviritus skal nægte at opføre sig med sin adfærd frivilligt, og så skal det også være en hastesag.

Betingelserne var ofte opfyldt, da Johan Schlüter jagtede videobutikker, der udlejede piratkopier. Det er sund fornuft at gribe ind øjeblikkeligt, når ulovlig adfærd opdages. Hvis piratkopieringen fik lov at fortsætte, mens retssagerne stod på, kunne det påføre rettighedshaverne store tab, men det var der slet ikke tale om i min sag.

§ 642. Forbud kan nedlægges, såfremt det kan godtgøres eller sandsynliggøres:

- 1) at de handlinger, der søges forbudt, strider mod rekvirentens ret,
- 2) at rekviritus vil foretage de handlinger, som søges forbudt, og
- 3) at formålet vil forspildes, såfremt rekvirenten henvises til at gøre sin ret gældende ved almindelig rettergang.

Retsplejelovens § 642

Retsplejelovens konkrete betingelser

Der fulgte intet med rekvisitionen, som kunne sandsynliggøre, at min udlejning stred mod rekvirentens rettigheder. FDV førte sagen på vegne af medlemmerne Egmont Film A/S, Scanbox Danmark A/S, Esselte Video A/S, Metronome Video A/S, Pathé-Nordisk Film A/S og Irish Video A/S. Rekvisitionen var underskrevet af Torben Steffensen på vegne af Johan Schlüter, og han anførte, at FDV havde erhvervet enerettigheder til at fremstille og distribuere de fleste af de videofilm, der var på markedet i Danmark. Det var sådan set rigtigt nok, men det havde ikke det mindste at gøre med mine LaserDiscs og min udlejning.

Et indgreb i udlejningen af LaserDiscs, der for størstedelens vedkommende var udgivet af Lightning og Pioneer, var også et indgreb i disse selskabers rettigheder. De havde betalt licensafgifter for at kunne udgive disse LaserDiscs, og de blev afskåret fra at tjene investeringen hjem via salg til videoudlejere i Danmark.

Jeg var ikke i tvivl om, at forbudsrekvisitionen var forårsaget af ønsket om at fjerne mig fra udlejningsmarkedet, fordi jeg var konkurrent. Min udlejning var en torn i øjet på FDV, fordi jeg brød foreningens selvbestaltede monopol.

Hvordan så det ud med retsplejelovens tre konkrete betingelser for forbud?

Det kunne i høj grad betvivles, at betingelse nr. 1 var opfyldt. Påstanden var alene støttet på forestillingen om en områdeopdeling, hvorved FDV's medlemmer også råder over *andres* udgivelser, så snart de krydser grænsen til Danmark.

Betingelse nr. 2 var derimod opfyldt. Jeg var ikke indstillet på at holde op med at udleje, bare fordi FDV forlangte det.

Betingelse nr. 3 var også problematisk, for FDV havde haft mere end fire år til at afklare tvisten om min udlejning i en almindelig retssag, og den reelle årsag til, at FDV havde ventet så længe, talte næppe dagens lys.

FDV kunne ikke angribe, da jeg i 1987 begyndte at udleje, for dengang kunne jeg forsvare mig med § 25. Da § 23, stk. 3, blev indført i 1989, var det ikke nok. Jeg kendte ganske vist ikke de indlæg, der fik EU-Domstolen til at tro, at der i Danmark fandtes en særlov om udlejning af film, men dommens præmisser var ikke opfyldt. FDV måtte først etablere en retspraksis, som domstolene derefter ville være utilbøjelige til at ændre, og derfor angreb de mig som den sidste.

Anbringender

Som følge af det ovenfor anførte gøres det herved gældende,

- at de handlinger, som søges forbudt, strider mod rekvirenternes ret,
- at rekviritus vil foretage de handlinger, som søges forbudt, og
- at formålet vil forspildes, såfremt rekvirenterne henvises til at gøre sin ret gældende ved almindelig rettergang.

FDV's anbringender i fogsedforbudsrekvisitionen, 6. januar 1992

Anbringender

Rekvirentens medlemmer har erhvervet enerettigheder til at fremstille og distribuere en del af de filmværker, der i dag forefindes på videogram i Danmark. Imidlertid er det ikke dokumenteret, at disse rettigheder tillige omfatter de LaserDiscs, der omsættes hos rekvisitus.

Disse LaserDiscs er fremstillet af andre producenter, der ligeledes har erhvervet en ret til at fremstille og distribuere videogrammer, blot på LaserDiscs. Ingen af de i sagen omhandlede LaserDiscs er fremstillet af rekvirenten eller dennes medlemmer, ligesom det bestrides, at de i sagen omhandlede LaserDiscs er omfattet af rekvirentens eller dennes medlemmers rettigheder.

Uanset indholdet af rekvirenternes enerettigheder gøres det gældende, at rekvirentens aftale alene er gyldig, såfremt den også er gyldig i henhold til den danske lov om opavsret og EF-traktaten, som Danmark er bundet af.

Laserdiskens anbringender i svarskriftet, 6. februar 1992

FDV's modus operandi

Det har altid været FDV's *modus operandi* at angribe uden varsel - eller i hvert fald med så lidt varsel som muligt - for at tage modparten på sengen og afskære denne fra at tilrettelægge et kvalificeret forsvar, inden forbuddet nedlægges. Det er en åbenlys fordel for rekvirenten at undgå, at rekvisitus drøfter en sag med sin advokat, inden dommeren forholder sig til anmodningen.

Et forbud skulle egentlig være et foreløbigt retsmiddel, men det er svært at få dommerne til at ophæve et forbud igen. Måske opfatter de det som et nederlag for systemet, hvis det viser sig, at kollegaen tog fejl, og der ikke var grundlag for at nedlægge forbud? Efterfølgende dommere holder som regel med rekvirenten.

I dag er det bemærkelsesværdigt at se, hvordan FDV har haft succes med den samme fremgangsmåde i et kvart århundrede. FDV's advokater begrundede aldrig noget. Tilliden til Johan Schlüter var nok til, at dommerne nedlagde forbud. Man skal lede længe efter argumenter og forklaringer i FDV's anbringender til støtte for, at betingelserne i § 642 var opfyldt.

Intet i fogedrekvisitionen sandsynliggjorde, at udlejningen af mine LaserDiscs stred mod FDV's medlemmers rettigheder, og intet var anført, som begrundede, hvorfor FDV ikke havde anlagt en almindelig retssag flere år tidligere. Faktisk er anbringenderne ikke andet end en opremsning af retsplejelovens betingelser. Når jeg næsten 30 år senere læser mine egne anbringender, er de stadig relevante, men det har været umuligt at få domstolene til at forholde sig til dem.

Det betyder ikke, at historien hører til i glemmebogen. Det er vigtigt at forstå, hvordan FDV etablerede en markedskontrol, der førte til et meget højt prisniveau i Danmark, og hvordan domstolene undgik at forholde sig til, at FDV systematisk overtrådte EF-traktaten og krænkede alle de andre rettighedshaveres rettigheder.

Afsløringen af FDV's begrænsede rettigheder

Jeg måtte have fat i Anders Hjulmand igen. Jeg havde ikke set ham i flere år, og til min overraskelse sad han nu i kørestol. Han arbejdede stadig som advokat, men kunne ikke tage med mig i fogedretten. Han introducerede mig for advokat Jørn Rasmussen, som skulle repræsentere mig i fogedretten på hans vegne.

Der var ingen dokumentation vedlagt FDV's rekvisition, men jeg havde en ret god idé om, hvad det handlede om. Jeg satte Jørn Rasmussen ind i problemerne om parallelimport i videbranchen, og jeg gav ham FDV's fogedrekvisition med mine skriftlige bemærkninger. På det grundlag skulle Jørn Rasmussen udarbejde et svarskrift med indsigelser til fogedretten.

FDV havde på dette tidspunkt ikke fremlagt ét eneste bilag. Først den 5. februar - 24 timer før mødet i fogedretten - lå der i min postboks pludselig 154 sider bilag. Jeg lagde alt til side for at se, om der var overraskelser imellem, men det meste var ligegyldigt. Der var en hel del domme over folk, som havde fremstillet piratkopier, og jeg kunne ikke se, at de var relevante i forbindelse med min udlejning. Også retssagen mod Erik Viuff Christiansen var fremlagt. Også EU-Domstolens dom var der. Så faldt mine øjne på et eksempel på medlemmernes licensaftaler, og det kastede jeg mig over. Nu blev det endelig afsløret, hvad FDV's rettigheder i virkeligheden gik ud på.

Det var som ventet en helt almindelig licensaftale, der var klart afgrænset både i tid og indhold, som licenser skal være for at undgå kollision mellem forskellige licenstagere (side 174). Nordisk Film havde erhvervet retten til at udgive (sælge) videokassetter i Danmark, Finland, Norge og Sverige i en aftalt periode. Aftalen definerede utvetydigt "Videocassettes" som kopier af programmet i formatet 1/2" kassetter i PAL tv-systemet med undertekster på dansk, finsk, norsk og svensk.

LICENSE AGREEMENT dated as of this 1st day of November, 1990 by and between RCA/Columbia Pictures International Video having its principal office at 711 Fifth Avenue, New York, NY 10022 ("Licensor") and Pathe-Nordisk AS as having its principal office at Skalkbækgade 1, 1717 Copenhagen V, Denmark ("Licensee").

WHEREAS, pursuant to the terms and conditions hereof Licensor wishes to grant to Licensee, and Licensee wishes to obtain from Licensor, the right to sell a certain "Program" on "Videocassettes" (as such terms are hereinafter defined);

- - -

1.9 "Territory" shall mean Denmark, Finland, Norway and Sweden.

1.10 "Videocassettes" shall mean copies of the Program in all formats of one-half inch (1/2") videocassettes in the PAL television system in the Danish, Finnish, Norwegian and Swedish subtitled language version only.

Mødet i fogedretten

Det blev en kaotisk dag. Jeg havde ikke haft mulighed for at drøfte bilagene med Jørn, så jeg mødte på hans kontor kl. 8 i håbet om at drøfte sagen før retsmødet, men han var endnu ikke færdig med svarskriftet. Han ringede til fogedretten for at få mødet udsat nogle timer, men fogedretten svarede ikke på hans opkald.

I fogedretten mødte vi FDV's advokat Torben Steffensen og FDV's kontrollant Frank V. Halle. Torben Steffensen udleverede 18 sider nye bilag, og Jørn bad om at få sagen udsat til kl. 14, så han og jeg kunne nå at drøfte bilagene, men det ville Torben Steffensen ikke gå med til.

Torben Steffensen gennemgik sagen, dvs. han gennemgik diverse lister med film, jeg angiveligt udlejede i strid med FDV's rettigheder, men han kom slet ikke ind på det, jeg syntes var interessant, nemlig hvorfor FDV mente at have ret til at bestemme over mine LaserDiscs. Da han var færdig, spurgte dommerfuldmægtig Michael Lynge Jensen, om der var mulighed for et forlig.

- Ja, det mener jeg, at der er, sagde Torben Steffensen. - Vi vil gerne stille med en sikkerhedsstillelse på 1.000.000 kr., hvis udlejningen ophører.

Det afviste jeg blankt. Det kunne der overhovedet ikke være tale om.

Så skældte dommeren ud på Jørn. Hvordan kunne han nedlægge en påstand og så afvise et tilbud om et forlig, der gav medhold i påstanden?

Jeg var ét stort spørgsmålstejn. Jeg vidste ikke, hvad der foregik. Jeg havde ikke haft lejlighed til at læse svarskriftet, som var blevet færdigt samme morgen, så jeg vidste ikke, at Jørn havde nedlagt en subsidiær påstand om, at fogedforbud kan nedlægges mod en sikkerhedsstillelse på 1.000.000 kr. Det var jeg aldrig gået med til, hvis han havde vendt det med mig først.

- Har dommeren allerede afgjort sagen? spurgte jeg forvirret.

- Nej, men en dommer vil altid foreslå et forlig. Så slipper han for selv at tage stilling til sagen. Vi kan prøve at få beløbet hævet, foreslog Jørn.

Jeg var dybt rystet. For mig var det ubegribeligt, at han kunne finde på at nedlægge en sådan påstand, og så ville han argumentere for noget så ligegyldigt som beløbets størrelse. Det handlede udelukkende om, at FDV ikke skulle blande sig i min udlejning, og jeg var ikke til salg. Jørn forklarede, at en subsidiær påstand af den type er ganske almindelig, og derfor havde han rutinemæssigt tilføjet den.

Principal påstand

Den begærede fogedforbudsforretning nægtes fremmet.

Subsidiær påstand

Den begærede fogedforbudsforretning fremmes alene mod sikkerhedsstillelse på ikke under kr. 1.000.000,00.

Min redegørelse for lovgivningen

Dommeren var utilfreds, og han fortsatte med at skælde ud på Jørn: - Jørn, du ved godt, at man ikke kan komme her bagefter...

Jeg var fortsat rystet, men jeg var ikke indstillet på at tabe på en procedurefejl uden kamp, og jeg så dommeren i øjnene og sagde bestemt:

- Det er mig, der er anklaget. Det er mig, sagen drejer sig om. Vil du afgøre sagen uden at høre på mig først?

Jeg fik lov til at afgive forklaring. Jeg fortalte, at jeg havde udlejet LaserDiscs i adskillige år, og det havde jeg annonceret med ganske åbenlyst. Selskabernes repræsentanter kendte alle til udlejningen. Der var intet nyt i det, jeg foretog mig, og jeg kunne ikke se nogen grund til, at FDV først reagerede nu.

Torben Steffensen spurgte, hvorfor jeg mente, jeg havde ret til at udleje. Havde jeg fået særlig tilladelse til at udleje? Jeg syntes, han vendte tingene på hovedet, men det var en god lejlighed til at redegøre for ophavsretsloven. Jeg fortalte om § 1 og § 2, og jeg læste op om konsumptionsprincippet i *Dansk Privatret*, som jeg havde taget med. Dommeren gav mig ret lang snor, da jeg var kommet i gang. Jeg havde taget nogle ting med for at illustrere konsumptionsprincippet, en dukke af et medlem af Bjørnebanden og en dekoreret børneske fra Børnenes Trafikklub. Det lykkedes mig at inddrage Torben Steffensen i min lille illustration.

Torben Steffensen anerkendte, at skeen og dukken er ophavsretsbeskyttet. Han anerkendte også, at skeen og dukken hverken er litterære eller musikalske værker, så jeg fortsatte:

- Mon BR Legetøj har en skriftlig tilladelse fra Walt Disney Productions til at sælge denne dukke? Mon de har gjort noget ulovligt ved at sælge dukken til mig? For ifølge § 2 må den ikke sælges uden ophavsmandens tilladelse. Må min niece låne min ske? For ifølge § 2 kræver udlån ophavsmandens tilladelse. Jeg spurgte Frank V. Halle, om han havde tilladelse til at gå med den mærkevarertrøje, han havde på. Torben Steffensen vidste ikke, hvor jeg ville hen, før jeg smed trumfen:

- Redningen kommer i form af § 25. Den tillader fri spredning af eksemplarer af udgivne værker, og det fremgår af § 1, at filmværker er omfattet. Mine film kan derfor spredes videre i henhold til ophavsretsloven ligesom de andre nævnte ting.

Så reagerede Torben Steffensen endelig:

- Det drejer sig hverken om Bjørnebanden-dukker eller skeer. Det er sagen ivedkommende. Det drejer sig om udlejning af videogrammer og ikke andet.

Torben Steffensen havde ikke selv nævnt ophavsretsloven i rekvisitionen, men han kom pludselig i tanker om § 23, stk. 3, og han påpegede, at paragraffen klart specificerer, at udlejning af film kræver ophavsmandens samtykke.

- I rekvisitionen skrev du, at jeg kun må videresælge de film, der er købt i EU? Det fremgår af § 23, stk. 3, at alle udgivne film må spredes videre, sagde jeg.

Han smilede og svarede: - Ja, jeg kunne lige så godt prøve.

- Nå, er det sådan, I gør i København, replicerede Jørn Rasmussen vredt.

Jeg gennemgik lovgivningens rangorden. Det er ofte sådan, at en lov starter med en generel bestemmelse, som suppleres med en række undtagelser. Paragrafferne i ophavsretsloven er næsten alle sammen undtagelser og særbestemmelser.

Som udgangspunkt har ophavsmanden fuldstændig eneret til alting (§ 2). Det giver ingen mening, så dengang tillod § 25 spredning af udgivne eksemplarer, men netop i forbindelse med udlejning af filmværker var der en særregel, der fordrede ophavsmandens samtykke (§ 23, stk. 3). Rangordenen havde stigende styrke:

Ophavsretslovens § 2 sikrede som udgangspunkt fuldstændig eneret til alting.

Ophavsretslovens § 25 tillod viderespredning af udgivne eksemplarer.

Ophavsretslovens § 23, stk. 3, fordrede samtykke til udlejning af netop film.

Torben Steffensen bad mig dokumentere et samtykke, og jeg fremviste tilladelsen i Lightnings kataloger. Jeg havde også taget nogle af Warner Brothers' LaserDiscs med. Af omslaget fremgik, at pladen ikke måtte sælges eller udlejes uden for EU uden en licens fra Warner Home Video, men da Danmark er *inden* for EU, kunne han ikke påstå, at Warner havde noget imod udlejning i Danmark.

Hvis man i overensstemmelse med traditionel dansk ophavsretstradition anser filminstruktørerne for at være ophavsmænd, må man gå ud fra, at de havde tilladt udlejning af deres værker, for ellers var FDV's udlejning også ulovlig!

FDV blev oprettet for at standse videopiraterne, og det var berettiget at påstå, at videopiraterne krænkede eneretten til eksemplar fremstilling, når de kopierede de videokassetter, som FDV havde udgivet. Det ville jeg ikke bestride.

Men hvordan kunne FDV på baggrund af deres begrænsede rettigheder påstå, at de kunne kræve *andre* licenstagere udgivelser fjernet fra udlejningsmarkedet i Danmark? Det havde Torben Steffensen en helt utrolig forklaring på.

Torben Steffensens fortolkning af medlemmernes kontrakter

““Videocassettes” skal fortolkes bredt. Det bør oversættes til “videogrammer” og omfatter også LaserDiscs. Når der står “one-half inch (1/2”) videocassettes” (som var tidens dominerende videokassetter), er det udtryk for præcision af, at licensen *også* omfatter videokassetter. Licensen omfatter *endvidere* LaserDiscs og *også* på NTSC tv-systemet, selvom der står, at licensen *kun* omfatter PAL tv-systemet. Det præciserer blot, at PAL tv-systemet *også* er omfattet. Angående undertekster betyder det, at hvis FDV vil udgive film med tekster, så skal det være på et af de nævnte sprog, men rettighederne omfatter *også* utekstede eksemplarer.”

Jeg kan stadig ikke læse aftalerne på anden måde, end at FDV's medlemmer havde købt rettigheder til at udgive danske videokassetter af de pågældende film, og at rettighederne var begrænsede for ikke at krænke de øvrige licenstagere.

Ifølge Torben Steffensen skulle distribution forstås som “salg og udlejning”. Da udlejning er en slags distribution, havde medlemmerne eneret på al udlejning i Danmark. Det afgørende var territoriet. Lightnings samtykke betød ikke noget, fordi det ikke var dokumenteret, at Lightnings rettigheder gjaldt i Danmark!

Leveringsnægtelsen, forbuddet og tillægsaftalen

Der blev ikke truffet afgørelse på retsmødet. Michael Lynge Jensen ville have tid til at overveje sagen. Lørdag fik jeg mulighed for at gennemgå de mange bilag, og da så jeg første gang EU-Domstolens retsmøderapport (side 141).

Allerede mandag måtte jeg tage mig af et nyt problem. Vi havde endnu ikke fået de film, vi havde bestilt hos Nordisk Film flere uger tidligere. *Robin Hood: Prince of Thieves* (Robin Hood - Den fredløse, 1991) med Kevin Costner var en stor nyhed. Kunderne fortalte, at den var dukket op i de andre butikker. Niels Ole ringede til Nordisk Film og fik at vide, at der var en stopkode for leveringer til Laserdisken. Skyldte jeg penge? Næppe. Jeg betalte med betalingsservice!

Jeg ringede til Nordisk Film, og Bo Valentin forklarede, at FDV's medlemmer havde holdt møde den 31. januar. På mødet var det på opfordring fra foreningens advokat besluttet at nægte at levere til Laserdisken "indtil videre". Det var medlemmerne bundet af, så han beklagede, at han ikke kunne levere min ordre.

Var det ikke overilet? Der var ikke nedlagt forbud endnu, og selvfølgelig ville jeg overholde et nedlagt fagedforbud. Om eftermiddagen holdt jeg møde med Jørn Rasmussen og Anders Hjulmand om EU-Domstolens retsmøderapport, og jeg tog også leveringsnægtelsen op, og Jørn sendte en formel protest. Torben Steffensen bekræftede, at da det var konstateret, at jeg uberettiget udlejede LaserDiscs, som medlemmerne havde rettighederne til, var forhandleraftalen ophævet. Og derfor var jeg ikke berettiget til at "distribuere videogrammer", som han udtrykte det.

- Har du underskrevet en forhandlerkontrakt? spurgte Jørn Rasmussen.
- Næh, det har jeg ikke. Jeg begyndte bare at handle med FDV's medlemmer.

Leveringsnægtelsen ramte hårdt. Jeg havde kort forinden brugt 250.000 kr. på det hidtil største katalog med videobånd. De danske udgivelser udgjorde efterhånden en betydelig del af Laserdiskens omsætning, og jeg havde budgetteret med dette salg i den nye butik i København. FDV's økonomiske pression kunne mærkes.

Det meddeles herved, at Deres klients forhandlerkontrakt med foreningen med øjeblikkelig virkning er ophævet, eftersom det er konstateret, at Deres klient uberettiget foretager udlejning af laserdiscs, hvortil rettighederne indehaves af medlemmerne af Foreningen af Danske Videogramdistributører. Deres klient ønsker ikke frivilligt at stoppe denne udlejning.

Som følge heraf er hvert medlem af foreningen berettiget til at stoppe enhver levering til Deres klient, ligesom allerede leverede videogrammer kan tilbagekaldes af den pågældende distributør, hvorfra videogrammerne er erhvervet. Deres klient er ikke berettiget til at distribuere videogrammer, hvortil rettighederne til de herpå værende filmværker indehaves af medlemmerne af foreningen, eftersom forhandlerkontrakten nu er ophævet.

Torben Steffensen til Jørn Rasmussen, 17. februar 1992

Michael Lyng Jensen tænkte sig om længe, før han greb livlinen i form af “min” subsidiære påstand, som jeg fik medhold i den 28. februar. Den 3. marts stillede FDV garantien, og så blev der nedlagt forbud mod min udlejning af LaserDiscs.

Det meddeles herved, at Foreningen af Danske Videogramdistributører den 2. marts 1992 over for fogedretten har stillet den i fogedretskendelse af 28. februar 1992 krævede sikkerhed stor 1 mio. kr. Fogedforbuddet i henhold til kendelsen er herefter trådt i kraft.

Det foreslås, som drøftet i forbindelse med proceduren den 6. februar 1992, at Laserdisken i fremtiden forespørger rekvirentens advokat, om rekvirenten mener at have rettigheder til filmværker, inden disse købes hos Laserdiskens leverandører med henblik på udlejning.

Fogedretten til Johan Schlüter, 3. marts 1992

Jeg bebrejder ikke Michael Lyng Jensen løsningen. Jeg kunne have fundet på at gøre det samme i hans situation. Jeg fik formelt medhold, og i kendelsen gengav han det spinkle aftalemæssige grundlag, nemlig licensaftalen mellem Columbia og Nordisk Film. Den praktiske håndtering af forbuddet var også fair, idet det var en del af aftalen, at jeg hos FDV kunne få oplyst, hvad der var forbudt. Der var ikke tale om et totalt forbud mod udlejning af LaserDiscs, men “kun” dem, FDV påstod at have rettighederne til.

Trods Torben Steffensens fortolkning af aftalerne valgte Metronome at indgå en ny aftale med Warner, hvor de rettede den ret åbenlyse fejl, det var at forbyde udlejning af LaserDiscs baseret på en licens, der var begrænset til videokassetter. De lavede en tillægsaftale om præcis de titler, der stod på listen til fogedretten. Jeg læser aftalen som en indrømmelse af, at de slet ikke havde LaserDisc-rettigheder overhovedet, da forbuddet blev nedlagt, for så var den nye aftale ikke nødvendig! Den nye aftale bekræfter endvidere, at rettighederne er begrænsede. Det er f.eks. præciseret, at 1/2” (half-inch) videokassetter heller ikke omfatter 8mm formatet.

The following terms are hereby agreed and shall take effect from March 10, 1992:

Subparagraph 1(f) of the Agreement is hereby deleted in its entirety and replaced by the following:

“(f) “Video Cassette Devices”: “Video Cassette Devices” shall mean (i) 1/2” (half-inch) video cassette tapes in either VHS, BETA or V2000 format, and (ii) video discs limited to those pictures listed on the enclosed Schedule A only. It is understood and agreed that Video Cassette Devices do not include 8mm video cassettes, video discs (other than those put forth in Schedule A), or any other form of audio-visual device whatsoever whether now known or hereafter invented.”

Tillægsaftale mellem Warner Home Video og Metronome Video, 10. marts 1992

Kæremålets behandling i landsretten

Jørn Rasmussen kærede forbuddet til Vestre Landsret, og det var første mulighed for at fortælle om Johan Schlüters numre ved EU-Domstolen. De tre dommere var Eskild Jensen, Lilholt og Søren Pedersen, og de besluttede at tillægge kæremålet opsættende virkning, og de besluttede tillige at behandle sagen mundtligt.

Landsretten besluttede at tillægge kæremålet opsættende virkning, jf. retsplejelovens § 587 sammenholdt med § 395.

Landsretten besluttede i medfør af retsplejelovens § 586, stk. 6, at kæremålet skal behandles mundtligt.

Landsrettens kendelse om kæremålets opsættende virkning, 10. april 1992

Jeg var ikke helt tryk ved, at Jørn Rasmussen skulle føre sagen for mig. Det var Anders Hjulmand, jeg oprindeligt havde valgt som advokat, og det var med ham, jeg havde drøftet ophavsretsloven og angrebene på Erik Viuff Christiansen. Jørn var uden erfaring i ophavsret og endda så ny i faget, at han ikke havde møderet for landsretten endnu. Han ville lige nå at få det inden den mundtlige forhandling. Jeg overvejede at møde for mig selv og søgte rådgivning hos en bekendt, der også var advokat. Han frarådede kraftigt, at jeg mødte for mig selv.

- Landsrettens dommere *hader* selvmødere, sagde han med eftertryk. - De kan være stride og arrogante nok i forvejen, men intet irriterer dem mere end folk, der møder for sig selv. Uanset, hvor meget du er inde i en sag, må du aldrig, aldrig, aldrig møde for dig selv i landsretten.

Så jeg terpede ophavsret, EU-ret og Johan Schlüters svindelnumre med Jørn. Det var planen at afsløre for landsretten, hvordan Johan Schlüter havde løjet sig til FDV's monopol på udlejning i retssagen mod Erik. Da jeg var bedst funderet i ophavsretsloven, var det planen, at jeg i min partsforklaring skulle redegøre for mine undersøgelser af konsumptionsprincippet og ophavsretslovens § 25, mens Jørn skulle redegøre for manipulationerne vedrørende EU-Domstolens dom.

Liholt var retsformand, så han førte ordet på vegne af landsrettens dommere. Da jeg var appellat, skulle min advokat forelægge sagen og gennemgå bilagene. Johan Schlüter skulle ifølge planen afsløres via EU-Domstolens retsmøderapport, men den plan skød Lilholt ned, inden sagen overhovedet kom i gang.

- Vi vil ikke høre parternes indlæg. Det er kun relevant, hvad EF-Domstolen mener, sagde Lilholt og forbød Jørn at læse op fra retsmøderapporten, og Jørn var så nervøs og fuld af respekt for landsretten, at han adlød uden kamp.

Jørn gennemgik også FDV's bilag. Der var en håndfuld licensaftaler, men ikke dem, vi havde set i byretten. Det så ud til, at FDV havde udvalgt de aftaler, hvor der var tilknyttet en "Video Disc Rights Addendum" eller bagefter var tilføjet én, sådan som Metronome havde gjort. Aftalerne så ikke ud til at have noget at gøre

med mit udlejningsprogram. Flere af dem vedrørte film, som ikke engang fandtes på LaserDisc. Jeg ville fokusere mere på lovgivningen end på aftalerne, der alle var begrænset til udgivelser med danske undertekster, og igen forklarede Torben Steffensen, at det ikke skulle ses som en begrænsning, men en mulighed.

Planen var, at jeg redegjorde for ophavsretsloven og konsumptionsprincippet, men den plan blev også skudt i sænk. Jeg fortalte om mine undersøgelser forud for udlejningen, og jeg skulle til at redegøre for, hvorfor jeg mente, at filmværker var omfattet af konsumptionsprincippet i § 25, da jeg blev standset af Lilholt:

- Tak, vi kender loven. Den behøver du ikke belære os om.

Det så jeg intet, der tydede på, men det var herefter op til Jørn at redegøre for loven i sin procedure, og det mislykkedes. Han kæmpede bravt og understregede ihærdigt, at den lov, EU-Domstolen havde taget stilling til, var aldeles hypotetisk. Men det var ikke relevant! En lignende udlejningsret var siden indført, og det var *fortolkningen*, der var relevant! Det var min plan, at Jørn skulle have redegjort for *præmisserne* i EU-Domstolens dom, fordi de ikke var overholdt.

Jeg kunne ikke hjælpe ham. Hvis jeg sagde det mindste pip, blev jeg bedt om at holde mund. På et stykke papir skrev jeg: "Præmisserne" og skubbede det hen til ham. Han forstod det ikke. Jeg skrev en gang til: "Husk præmisserne" og satte to streger under, men jeg opnåede kun at forvirre ham yderligere.

Jeg fik ikke et ord indført. På et tidspunkt spurgte Lilholt, om der havde været udlejningsbiblioteker i Danmark. Det vidste Jørn ikke, så jeg svarede uvilkårligt, hvilket straks fik Lilholt til at irrettesætte mig: - Det er ikke dig, der blev spurgt!

Stemningen var trykket på vej hjem. Det var frustrerende at få mundkurv på, og det lykkedes ikke for Jørn at få budskabet frem. Jeg overvejede, om det alligevel ikke var bedre, at jeg repræsenterede mig selv, men jeg ville gerne bevare juridisk rådgivning af en art. Det var som om, at Jørn læste mine tanker, for han foreslog selv, at jeg fremover førte ordet, og så kunne han evt. være med som bisidder.

Kendelsen afspejler fiaskoen. Kæremålet skulle handle om EU-retten, og så skulle Johan Schlüter afsløres med de nye oplysninger, men EU-retten er slet ikke nævnt i landsrettens kendelse. Der står helt ufatteligt, at vi gentog proceduren fra byretten! De få - og utvivlsomt omhyggeligt udvalgte - kontrakter med LaserDiscs med danske undertekster er nævnt, og dét fik dommerne sagen til at handle om.

Kærende har ikke bestridt, at de af indkærede fremlagte kontrakter også omfatter laserdiscs, men har bestridt, at indkæredes rettigheder omfatter laserdiscs på originalsproget uden undertekster.

Parterne har i det væsentlige gentaget deres procedure for fogedretten. Af de grunde, der er anført i fogedrettens kendelse, tiltrædes det, at det er sandsynliggjort, at kærendes udlejning af laserdiscs strider mod indkæredes ret.

LASERDISKEN

Prinsensgade 38

9000 Aalborg

Denmark

RE: BAD INFLUENCE and DOUBLE IMPACT

Gentlemen:

It has been brought to my attention that Laserdisken is distributing copies of the above-referenced pictures on laser disk in Denmark. Vision International, as agent on behalf of Epic Productions, Inc. and Stone Group Pictures, has the exclusive right to license BAD INFLUENCE and DOUBLE IMPACT in all formats on a world-wide basis and no such licence has been granted to Laserdisken. Your distribution of these pictures in Denmark is an infringement on the rights of Vision International, Epic Productions, Inc., Stone Group Pictures and our authorized licensee in Denmark, Scanbox Danmark A/S.

We hereby demand that you immediately (1) cease and desist from any licensing, distributing or exploitation of these pictures, (2) destroy any and all masters, inventory or other material relating to the pictures in your possession or under your control and (3) send us a full written statement detailing your claim to the laser disk rights of these pictures in Denmark together with an accounting statement for all sums derived by you, your company or its subsidiary, affiliates, agents or assignees as a result of such exploitation of the laser disk rights within ten days of receipt of this letter.

Vision International via fax til Laserdisken, 21. oktober 1992

Presset fra udlandet

Efterfølgende fik jeg besynderlige breve fra flere amerikanske filmselskaber. De havde øjensynligt fået at vide, at jeg drev et piratforetagende med ulovlig fremstilling og distribution af deres film. De påpegede, at jeg ikke havde fået licens til at udnytte deres film. Jeg skulle straks holde op samt destruere masters, inventar og andet udstyr, jeg havde brugt til denne ulovlige virksomhed.

Jeg drøftede forsøget på at sætte mig i miskredit med min omgangskreds og fik forklaringen af Bent Rasmussen fra Esselte Video/CIC Video. Han fortalte, at Johan Schlüter jævnligt blev misforstået i international sammenhæng, fordi han gav ordene et andet indhold. Det var en del af hans retorik at kalde det "ulovlig distribution", når videoforhandlerne udlejede videofilm uden FDV's autorisation, og han havde tilsyneladende søgt støtte til retssagen mod mig ved at omtale min udlejning som "ulovlig distribution". I udlandet blev begrebet automatisk opfattet som fremstilling af piratkopier.

Bent Rasmussen havde tidligere sagt, at Esselte Video ikke gjorde erstatningskrav gældende, og de gjorde heller ikke indsigelse mod udlejning jf. fogedrettens praktiske løsning. Faktisk ønskede Esselte Video slet ikke at være med i retssagen. Den 2. november 1992 fik Esselte Video formelt lov til at træde ud af sagen igen.

FDV's fremlagte kontrakter i byretten

I fogedretten var der kun lidt eller ingen tid til forberedelse, men i justifikations-sagen var det modsat. Der gik uendelig lang tid, før sagen endelig kom for retten. Justifikationssagen efter forbuddet blev berammet til den 16. februar 1993. Det gav mig god tid til at gennemgå de sølle 20 kontrakter, som FDV havde fremlagt som dokumentation for et erstatningskrav på 100.000 kr.

Torben Steffensen forberedte sagen for FDV, og det var virkelig sjusket gjort. Fem af de 20 film i kontrakterne var slet ikke med i udlejningsprogrammet. Han havde bare taget tilfældige film fra kataloget uden hensyn til, om de blev udlejet eller ej. Flere film fra listen over "Coming Attractions" udkom i øvrigt aldrig.

Det fremgik af to af kontrakterne, at licenserne var udløbet. Alle kontrakter var tidsbestemte, og to af dem var altså slet ikke gældende mere.

I en af kontrakterne var det specificeret, at rettighederne skulle reguleres af "Laws of England", som næppe gav grundlag for at forbyde netop min udlejning.

I otte af kontrakterne var det tydeligt specificeret, at licensen vedrører danske eller nordiske versioner med undertekster eller med eftersynkronisering.

I to af kontrakterne var PAL tv-systemet specificeret, mens de konkrete plader, som jeg havde udbudt til udlejning, var på NTSC tv-systemet.

Kun to af kontrakterne gav FDV en licens til at udgive film på LaserDisc, uden at underteksterne var specificeret, men det udelukkede selvfølgelig ikke i sig selv, at Lightning eller andre også havde en gyldig licens til at udgive LaserDiscs.

Alle 20 kontrakter indeholdt en territorial begrænsning. Også tillægsaftalen fra den 10. marts 1992 mellem Warner Brothers og Metronome var fremlagt.

Medlemmernes erstatningsopgørelser

I stævningen var erstatningskravet begrundet i, at jeg havde foretaget uberettiget udlejning af 433 film. Det tal var summen af de tal, selskaberne hver for sig havde opført på deres respektive lister, og de lister gennemgik jeg omhyggeligt.

Metronome Video var værst til at manipulere. Ud af 181 titler var mere end 50 titler talt med mere end én gang. Nogle titler var talt med 4-5 gange, og hele 45 af titlerne vedrørte film, der ikke havde været med i mit udlejningsprogram.

Nordisk Film havde 218 titler på deres liste. Her var der 25 film, der ikke var med i mit udlejningsprogram. Otte af filmene var talt med flere gange.

Irish Video havde fremlagt en liste med titler, hvor der ikke var én eneste film, der havde været med i mit udlejningsprogram!

En halv snes titler gik igen på mere end ét medlems opgørelse. De kunne altså ikke engang indbyrdes blive enige om, hvad de havde såkaldte enerettigheder til.

Jeg glædede mig til at gennemgå alt dette i retten. Selvsikkert sagde jeg til mine medarbejdere, at det ikke ville handle om, at jeg vandt sagen, men om hvor meget FDV blev til grin. Jeg håbede, at FDV ville tabe så klart, at det var pinligt at anke. Jeg så frem til at få denne chikanesag overstået, men sådan kom det ikke til at gå.

Tirsdag den 16. februar 1993: Domsforhandlingen

Retspræsident Arildsen havde taget sagen selv, og Anders Hjulmand fortalte mig, at han var kendt for at være flink ved selvmødere. Ved en tragisk bilulykke havde Jørn mistet livet, og Anders Hjulmand og jeg havde talt om, at den bedste løsning var, at jeg repræsenterede mig selv og benyttede Anders Hjulmand til rådgivning. Han instruerede mig i fremgangsmåden under en domsforhandling, og da jeg på det tidspunkt havde været til flere retsmøder med Jørn og selv havde gennemført injurieresagen i byretten, var det en løsning, jeg var ganske tryk ved.

Igen fyldte jeg retssalen med medarbejdere, familie og venner. Jeg forstod ikke Mogens Christensens dom samme morgen, men det måtte jeg tage mig af senere. Jeg satte mig til rette på min plads og gjorde mig klar til at gennemhulle FDV's fremlagte kontrakter. Det skulle vise sig, at jeg aldrig ville få lejlighed til det.

Torben Steffensens elegante vildledning

I dag kan jeg se, at jeg undervurderede FDV's evne til at manipulere, ligesom jeg undervurderede styrken af dommernes fordomme.

Tiden op til domsforhandlingen gik med en besynderlig korrespondance, hvor Torben Steffensen konsekvent foregav, at jeg påstod at have erhvervet rettigheder til fremstilling og distribution af LaserDiscs, og han blev ved med at opfordre mig til at dokumentere dette. Derudover opfordrede han mig til at præcisere mine indsigelser i forhold til FDV's rettigheder. Det var det rene nonsens.

For mig var det ligegyldigt, hvad FDV havde ret til at udgive. Det handlede om EU-ret og andre licenstageres ret til at få adgang til det danske marked, og det skrev jeg igen og igen i et forsøg på at holde sagen på sporet. Jeg skrev de mange breve til Torben Steffensen, og det var en amatøragtig fejl af mig. Brevvekslingen burde have været stilet til retten med kopi til modparten. Så havde retten kunnet følge forløbet og om nødvendigt tage stilling, men jeg havde skrevet til Torben Steffensen, så da han fem dage før domsforhandlingen skrev til byretten, at det ikke var lykkedes at få mig til at præcisere mine indsigelser, fik han både afledt opmærksomheden fra lovgivningen og tegnet et billede af mig som en kværlulant, der stædigt anfægtede FDV's velkendte rettigheder.

Først under domsforhandlingen gik det op for mig, hvad han var ude på, og at det var lykkedes. Jeg havde ikke forestillet mig, at nogen seriøst ville opfatte en ret til "fremstilling og distribution" som andet end en ret til at udgive værket.

Da det ikke er lykkedes at få sagsøgte til at præcisere sine indsigelser i relation til de danske videogramdistributører og udenlandske rettighedshaveres enerettigheder til fremstilling og distribution af filmværker på laserdisc i Danmark, har jeg udarbejdet vedlagte titeloversigt og oversigt over bestemmelser vedrørende undertekster.

FDV's advokat Torben Steffensen til Retten i Aalborg, 11. februar 1993

Diskussionerne med retspræsidenten

Det startede normalt. Retspræsidenten kom ind. Vi rejste os. Han bad os sætte os igen. En sekretær kiggede ind, og Arildsen vinkede hende ud igen. Parterne blev identificeret, og Arildsen spurgte, om vidnet var til stede i retten. Jeg forklarede, at jeg havde sagt til Jakob Stegelmann, at han ikke behøvede at møde før til middag. Torben Steffensen protesterede. Han mente ikke, at Jakob Stegelmann kunne sige noget relevant i forbindelse med sagen.

- Jakob Stegelmann drev forretning med film, før § 23, stk. 3, blev indført. Han skal fortælle retten, hvordan forholdene var på det tidspunkt, forklarede jeg.

- De har vidst besked om dette vidne i noget tid. Er det ikke lidt sent at gøre indsigelse nu? spurgte Arildsen retorisk og tillod Jakob at afgive forklaring.

Jeg var tilfreds med Arildsen så langt, og jeg regnede med, at Torben Steffensen ville fremstille sagen, men i stedet begyndte Arildsen at fortælle mig, hvor vigtig sagen var for mig: - Er det ikke bedre, du er repræsenteret af en advokat?

- Jeg er enig med Dem i, at sagen er vigtig. Jeg har drøftet sagen løbende med Anders Hjulmand, og vi er enige om, at jeg er den bedste til at svare for mig.

Det var Arildsen tydeligvis ikke tilfreds med.

- Det er en kompliceret sag. Det kunne være godt at få den skåret lidt til. Kan du ikke præcisere, hvad det er, du bestrider, sagde Arildsen til mig.

- Jeg forstår ikke helt. Jeg er sagsøgt. Jeg bestrider ikke noget. Sagsøgerne bestrider min ret til at udleje LaserDiscs. Er det ikke sagsøgerne, der skal bevise, at de har ret til at blande sig i min udlejning?

- Sagsøgerne har jo eneretten til distribution i Danmark, forklarede Arildsen.

Jeg var helt stum et øjeblik. Retssagen var dårligt nok begyndt, og Arildsen havde allerede afgjort den. Jeg spurgte ham direkte:

- Har De allerede afgjort sagen? Jeg troede, det var det, vi skulle finde ud af.

Nu var det Arildsens tur til at blive stum, så jeg fortsatte med at forklare:

- Jeg har orienteret Sammenslutningen af Danske Filminstruktører, og jeg har drøftet sagen med deres advokat, som repræsenterer Sydney Pollack i retssagen mod Danmarks Radio, og de har ikke det mindste imod min udlejning.

- Kan vi ikke være enige om, at vi kan holde filminstruktørerne ude af denne sag, sagde Arildsen uforstående.

- Nej, det kan vi absolut ikke blive enige om. Det er påstået i denne sag, at jeg krænker deres rettigheder ved at overtræde ophavsretslovens § 23, stk. 3.

- Du har jo ikke fået tilladelse af enerettighedshaverne til udlejning, svarede Arildsen en anelse irriteret, men jeg var også irriteret. Jeg var irriteret over, at han havde afgjort sagen til fordel for FDV, inden den overhovedet var gået i gang, så jeg fortsatte.

- Hvad det har med sagen at gøre? Ifølge § 23, stk. 3, kan en filminstruktør forbyde udlejning af sit filmværk. Andre begrænsninger er der ikke i loven.

Arildsen så uforstående ud, så jeg forklarede tålmodigt:

- § 23, stk. 3, giver ophavsmanden ret til at forbyde udlejning. Kan vi ikke være enige om, at ophavsmanden til et værk er den person, som har skabt værket?

Da Arildsen ikke sagde noget, fortsatte jeg:

- Og kan vi ikke være enige om, at en filminstruktør regnes for at være den person, som har skabt en film og dermed er ophavsmand til den?

Arildsen tænkte lidt over det og sagde så:

- Der er flere om at lave en film. Der er f.eks. også ham, der laver musikken, og så er der skuespillerne.

- Ja, det er rigtigt. Dem anerkender jeg også som ophavsmænd.

Skuespillerne er ikke ophavsmænd, men udøvende kunstnere, men det var ikke tidspunktet at starte en debat om det, så jeg fortsatte: - Men vi kan vel være enige om, at sagsøgerne hverken repræsenterer komponisterne eller skuespillerne?

- De har jo overdraget deres ophavsret, sagde Arildsen bestemt.

Vorherre bevares! Hvordan kunne Arildsen konkludere det, før sagen var startet? Jeg troede, at retssagen skulle afklare, hvilke rettigheder FDV havde, men det havde Arildsen allerede en urokkelig holdning til. Jeg brød mig ikke om, at han brugte udtrykket "overdraget deres ophavsret". Det havde jeg drøftet med Jakob Stegelmann, og det var beskrevet i ophavsretsloven (side 425).

- Jeg mener ikke, at man kan sige, at man overdrager sin ophavsret. I henhold til ophavsretsloven kan man overdrage en *udnyttelsesret*, f.eks. retten til at fremstille eksemplarer af værket. Den ret bliver ofte overdraget til filmens producent, men det ændrer ikke på, hvem der har skabt værket.

Arildsen så skeptisk ud, så jeg fortsatte:

- Hvordan kan Sydney Pollack så stævne Danmarks Radio i forbindelse med krænkelser af ophavsmandens rettigheder? Danmarks Radio har jo købt retten til at vise filmen af filmens producent?

Det kunne Arildsen ikke svare på, og han så hjælpeløst på Torben Steffensen, og så gættede han forsigtigt:

- Han har vel overdraget sit samtykke til producenten?

Udtrykket "overdraget sit samtykke" irriterede mig også, så jeg fortsatte:

- Jeg kan ikke se, hvordan man kan overdrage et samtykke. Man kan *give* et samtykke, eller man kan lade være. Det bekræftes af EF-direktivet, at retten til at forbyde udlejning separat tilkommer ophavsmanden, den udøvende kunstner og endelig producenten. Det er præciseret, at filmens ledende instruktør anses som ophavsmand eller en af ophavsmændene.

Det troede Arildsen ikke på, men låne/leje-direktivet var lige vedtaget, og jeg havde fremlagt det som bilag, så det var let at slå op og kontrollere. Da han havde fundet bilaget, læste jeg op fra artikel 2 (side 186):

- "Eneretten til at tillade eller forbyde udlejning og udlån tilkommer" og så nævnes som den første rettighedshaver "ophavsmanden". I stk. 2 står der: "I dette

direktiv anses den ledende instruktør af et filmværk eller audiovisuelt værk som “ophavsmand” eller som en af “ophavsmændene”.

Arildsen opdagede, at også producenten er nævnt i artikel 2, og han sagde:

- Du læser ikke det hele. Du har kun læst den første type rettighedshaver, som er ophavsmanden. Der er flere rettighedshavere. Se nr. 4: “Producenten af den første optagelse af en film for så vidt angår den originale film eller kopier heraf.”

- Præcis, producenten er en anden type rettighedshaver end ophavsmanden. Sagsøgerne er licenshavere, som har fået overdraget en udnyttelsesret fra producenten. Det har jeg anerkendt igen og igen, men det er ikke det samme, som at ophavsmanden har forbudt udlejning. I så fald er sagsøgernes udlejning af videokassetter også forbudt!

Det ville Arildsen ikke diskutere. Han prøvede at afslutte diskussionen med en bemærkning om, at direktivet slet ikke var gennemført endnu og først ville blive det i 1994, men jeg syntes, det var en god pointe, så jeg fortsatte:

- Netop. Bestemmelsen om at tillægge en ret til producenten om at forbyde udlejning er endnu ikke implementeret i den danske lovgivning. Her er en sådan ret indtil videre kun tildelt ophavsmanden.

Torben Steffensen sad bare og smilede. Jeg forstod det ikke. Der måtte være sket noget. Da Johan Schlüter forlod byretten efter injuriesagen en måned tidligere, lignede han en tordensky, men her til morgen var jeg dømt på alle fem citater fra *Sådan tjener man 1 milliard kr.* Hvorfor skal jeg diskutere ophavsret og EU-ret med en dommer, som slet ikke har sat sig ind i noget? Hvorfor skal retssagen ikke i gang? tænkte jeg.

Arildsen ville drøfte kontrakterne. Han spurgte mig, om jeg ville anerkende, at alle de fremlagte kontrakter indeholdt en bestemmelse, der giver sagsøgerne eneret til fremstilling og distribution af LaserDiscs, og nej, det ville jeg ikke!

- Jeg forstår ikke, hvorfor jeg skal tage stilling til det nu. Jeg har seks gange på opfordring fra Torben Steffensen svaret, at jeg ikke anfægter hans klienters ret til at fremstille filmværker - på videobånd eller LaserDisc. Det har intet at gøre med mine LaserDiscs, som andre licenshavere allerede har fremstillet.

Jeg henviste til EU-reglerne og Kommissionens formulering i Imerco-sagen (side 57). Jeg havde fremlagt sagen fra EU-Domstolens domssamling og læste op af Kommissionens indlæg: “Da Fællesskabet udgør et økonomisk enhedsområde, er en territorial begrænsning af ophavsmandens samtykke ikke mulig inden for Fællesskabet, ligesom den heller ikke er mulig inden for en medlemsstat.”

Arildsens næste bemærkning gjorde mig også helt stum:

- Den afgørelse blev jo tilsidesat senere.

Han demonstrerede dermed kendskab til sagen mod Erik Viuff Christiansen, men han havde fået den opfattelse, at EU-Domstolen havde underkendt EF-traktatens forbud mod at opdele det indre marked. Hvor havde han det fra? Det var en af de klassiske Johan Schlüter-løgne, så havde Johan Schlüter allerede haft fat i ham?

Jeg forklarede, at de to sager, Imerco-sagen og Warner-sagen, ikke var i modstrid. Det kunne man se af præmisserne, men Arildsen ville ikke diskutere EU-ret. Han ville have mig til at tage stilling til indholdet af kontrakterne. Det var jeg utilfreds med. Det måtte være Torben Steffensens opgave at dokumentere, hvad han ville dokumentere med sine bilag. Jeg svarede:

- Jeg har netop sagt, at jeg ikke har taget stilling til det spørgsmål. Vi har ikke engang dokumenteret bilag endnu. Flere af kontrakterne vedrører film, jeg aldrig har udlejet, og alene af den grund har jeg ikke nærlæst alle kontrakterne.

Så sagde Torben Steffensen endelig noget:

- Bilagene er fremlagt. Det forudsættes, at du er bekendt med dem.

Det forstod jeg ikke. Det var ikke, hvad Anders Hjulmand havde lært mig, og det var ikke sådan, det var foregået i landsretten. Der skulle man læse op, hvad man ville have lagt til grund. Det var en højst besynderlig domsforhandling!

- Jeg er ikke Superman. Jeg har ikke røntgenblik. Jeg kan ikke gennemskue bilagene på ét sekund og tage stilling til det spørgsmål, svarede jeg afmægtigt.

Arildsen insisterede på et svar, og jeg rodede i mine papirer for at se, om jeg havde lavet en sådan oversigt. Torben Steffensen indskød:

- Jeg kan forsikre, at alle de bilag, der er fremlagt, indeholder en bestemmelse om LaserDiscs.

- Så må du have undladt at medtage de bilag, der var fremlagt i fogedretten. Kontrakterne i fogedretten omfattede i hvert fald ikke LaserDiscs, sagde jeg og henviste til aftalen mellem Columbia og Nordisk Film.

- Vi påberåber os ikke enerettighederne i henhold til den kontrakt.

- Den var medtaget i fogedretten og var en del af grundlaget for fogedrettens afgørelse. Aftalen omfatter 218 af de 433 titler, som du har krævet erstatning for. Det er en væsentlig del. Vil det sige, at jeg kan udleje de film nu?

- Nej, det kan du ikke, men vi påberåber os ikke længere den kontrakt.

- Drejer sagen sig ikke om de 433 titler, som I kræver erstatning for?

- Nej, sagen drejer sig om 151 titler, der er vedlagt dokumentation for, sagde han og henviste bl.a. til bilag nr. 45, der var tillægsaftalen mellem Warner Home Video og Metronome, der blev indgået *efter* fogedforbuddets nedlæggelse. Den omfattede "Schedule A", der var en liste med 108 filmtitler.

- Jeg troede, at justifikationssagen skulle fastslå, om forbuddet var lovligt nedlagt, sagde jeg forundret. - Jeg vil hellere se den oprindelige kontrakt.

- Hvor er den oprindelige kontrakt? spurgte Arildsen.

- Den er ikke fremlagt, men vi har enerettighederne, sagde Torben Steffensen.

- I har forbudt mig at udleje *Batman Returns*. Den er ikke på "Schedule A". Må jeg så udleje den? spurgte jeg og forklarede Arildsen, at fogedretten havde foreslået, at jeg sendte lister til FDV med de film, jeg gerne ville udleje. Jeg havde fået forbud i næsten alle tilfælde og også mod udlejning af Warner-filmen *Batman Returns*. Den var ikke med på "Schedule A", selvom det fremgik af tillægsaftalen, at de erhvervede LaserDisc-rettigheder kun vedrørte titlerne på "Schedule A".

Det ville Arildsen ikke tage stilling til. Han ville have mig til at gå med til, at de kontrakter, der var tilbage i sagen, omfattede LaserDiscs på en eller anden måde. Jeg resignerede. Det var oplagt, at Torben Steffensen havde sorteret de kontrakter fra, hvor det var specificeret, at licensen var begrænset til videokassetter. Der var kun tillægsaftalen og 20 kontrakter tilbage, og de omfattede vel LaserDiscs.

Jeg var enig med Arildsen i, at det ville være rart at få sagen skåret til, og jeg havde på forhånd foreslået syv punkter, vi måske kunne blive enige om:

1. De i sagen omhandlede LaserDiscs er ikke fremstillet af Laserdisken.
2. De i sagen omhandlede LaserDiscs er lovligt fremstillet og udgivet.
3. De i sagen omhandlede LaserDiscs kan lovligt udlejes i England.
4. Sagsøger anfægter ikke Laserdiskens ret til at sælge LaserDiscs.
5. Filmværkerne udlejes på videobånd af andre videoforretninger i Danmark.
6. Sagsøgers ret til eksemplar fremstilling anfægtes ikke af sagsøgte.
7. Sagsøger har ikke fremstillet nogle af de i sagen omhandlede LaserDiscs.

Jeg ville have en ende på insinuationerne om, at jeg lavede piratkopier. Jeg ville også have sikret mit salg af film, for det var trods alt vigtigst. Jeg var også træt af, at sagen blev fremstillet, som om jeg anfægtede FDV's rettigheder, så den tog jeg også med. Jeg ville også have på plads, at pladerne måtte udlejes i England, og at de samme film blev udlejet i Danmark. Det skulle være klart, at der var tale om, at FDV ville holde konkurrerende udgivelser ude af udlejningsmarkedet.

Torben Steffensen protesterede imod nr. 3. Jeg viste en plade frem og spurgte, om han ville bestride, at den kunne lejes ud i England. - Det er fordi, der er givet samtykke til udlejning i England, sagde han. Han ville gerne have tilføjet "med rettighedshaverens samtykke".

Arildsen skrev ned, og jeg åndede lettet op. Uanset, hvad Arildsen fandt på, havde jeg et grundlag at gå til Kommissionen med. De syv punkter var nok til at dokumentere, at præmisserne for EU-Domstolens dom ikke var overholdt.

Jeg insisterede på at gennemgå mine bilag, selvom det var tydeligt, at Arildsen ikke havde noget begreb om, hvad de betød. Jeg turde ikke lade som om, at de var gennemgået, sådan som vi havde gjort i injuriersagen.

Det meste handlede om EU-ret: konkurrencereglerne, udlejningsdirektivet og EU-Domstolens afgørelser. Der var også bilag om videobranchen. Arildsen kunne ikke lade være med at sukke dybt, men han lod mig gennemgå det hele.

Jeg havde fremlagt erklæringer fra filminstruktører, der erklærede deres støtte til LaserDisc-systemet. Jeg havde bl.a. fremlagt en erklæring fra James Cameron og skulle til at læse den op, da Torben Steffensen spurgte:

- Hvem er James Cameron?

Der udbrød latter på tilskuerpladserne, for James Cameron var allerede i 1993 en af de mest berømte filminstruktører med *The Terminator* (1984), *Aliens* (1986) og *Terminator 2* (1991). At tænke sig, at Torben Steffensen ikke kendte ham, men han tilføjede kvikt: - Det kunne jo være, dommeren ikke ved, hvem han er!

Jeg havde fremlagt Lightnings kataloger for at understrege, at rettighedshaveren, der havde udgivet pladerne, tillod udlejning. Det imponerede ikke Arildsen.

- Deres rettigheder gælder kun i England. Sagsøgerne har jo enerettighederne i Danmark, fastslog han uden videre. Det var håbløst. Arildsen havde på forhånd besluttet, at FDV havde alle rettigheder i Danmark, så alene af den årsag var det udelukket, at Lightnings samtykke var noget værd. Jeg gjorde igen opmærksom på EU-retten, men uden held.

- Vi tager ikke stilling til EF-retten nu, sagde Arildsen.

Jeg havde igen taget LaserDiscs med i retten, bl.a. dem, der var udgivet af Warner Home Video i Storbritannien, og som havde følgende tekst på omslaget: "This videodisc is sold/ hired under the condition that it is not to be sold, hired, exported, resupplied or distributed by way of trade outside the EEC without a proper licence from Warner Home Video."

Warning: The copyright proprietor has licenced the film (including its soundtrack) comprised in this videodisc for home use only. All other rights are reserved. The definition of home use excludes the use of this videodisc at locations such as clubs, coaches, hospitals, hotels, oil rigs, prisons and schools. This videodisc is sold/hired on the condition that it is not to be sold, hired, exported, re-supplied or distributed by way of trade outside the EEC without a proper licence from Warner Home Video Inc.

Jeg gav en af pladerne til Arildsen og spurgte samtidig Torben Steffensen:

- Vi kan vel blive enige om, at Danmark er medlem af EF?

- Det har ingen retlig betydning, hvad der står på pladerne, sagde Arildsen, men jeg fortsatte alligevel:

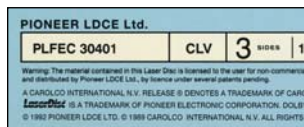
- Jeg er med på, at man ikke kan lave en aftale, der rækker ud over loven, men det fremgår af pladerne selv, at Warner anerkender EF som et enhedsområde, og at Warner ikke har noget imod udlejning, der finder sted inden for EF.

Jeg havde også plader med, der var udgivet af Lightning. Jeg forklarede, at det var et af Englands største distributionsselskaber. Udover at distribuere film, som blev udgivet af filmselskaberne, udgav Lightning også selv LaserDiscs. Jeg viste en plade til Arildsen. På bagsiden står der "Lightning Distribution" med store bogstaver. Jeg havde også plader med, som Pioneer havde udgivet til støtte for deres fremstød for LaserDisc-systemet i Europa.

Arildsen var uinteresseret. Han gentog afvisende:

- Disse rettigheder gælder kun i England. De kan jo ikke gælde i Danmark, når vi har konstateret, at sagsøgerne har eneretten til distribution her!

Det var til at blive sindssyg af. I pausen tog vi på restaurant, men jeg var så ophidset, at jeg ikke kunne finde ro. Jeg travede rastløst frem og tilbage, og først da servitricen spurgte, om vi skulle have noget eller ej, fik jeg taget mig sammen til at sætte mig.

Fra to pladers bagside

Jakob Stegelmann dukkede op, og jeg satte ham ind i situationen. Det var bedst, at han forberedte sig på modstand, for de var to mod én.

- Dommeren vil ikke engang anerkende, at en filminstruktør er ophavsmand til en film. Kan du ikke prøve at forklare ham, at en "distributionsret" i denne branche betyder, at man har ret til at fremstille eksemplarer.

- Det giver da sig selv. Man kan jo ikke distribuere en film uden at fremstille eksemplarer af den, sagde Jakob uforstående.

Men det var sagens kerne. FDV havde erhvervet en eneret til "fremstilling og distribution" af en række filmværker på en bestemt måde, og det opfattede vi i branchen som en udgivelse på denne bestemte måde. Jeg anfægtede ikke FDV's ret til at udgive film, men det var lykkedes for Torben Steffensen at dele begrebet "fremstilling og distribution" op, og da udlejning er en form for distribution, blev det til, at FDV's medlemmer havde eneret på al udlejning i Danmark!

Det troede Arildsen på, og ved at foregive, at jeg anfægtede FDV's rettigheder, var det lykkedes Torben Steffensen at fremstille mig som en enlig tumpe, der ikke ville indordne sig efter branchens regler. Det var lykkedes ham at få Arildsen til at se på sagen, som om jeg anfægtede FDV's rettigheder - og ikke omvendt.

Advokatpålægget

Efter pausen fortalte Jakob Stegelmann igen om André Poulsens forgæves forsøg på at forhindre hans parallelimport, og han forsøgte at fortælle om licensaftaler, men det så ikke ud til, at Arildsen forstod ret meget af det. Da Jakob var færdig, var det tydeligt, at Arildsen gjorde sig klar til at sige noget vigtigt.

- Der er stillet en række spørgsmål, som har relation til EF, begyndte han. Spørgsmål har været forelagt for EF-Domstolen til præjudiciel afgørelse...

- Ikke spørgsmål om konkurrencereglerne i artikel 85 og 86, indvendte jeg uvilkårligt, men det slog ham ikke ud af kurs, og han blev heller ikke irriteret.

- Det er muligt - og jeg siger ikke, at jeg har afgjort det endnu - men det er muligt, at sagen bør forelægges for EF-Domstolen til præjudiciel afgørelse igen. Det kan man forlange i landsretten, men det kan også ske efter anmodning fra byretten. Jeg vil ikke udelukke, at EF-Domstolen skal høres igen.

Den udvikling overraskede mig. Alt tydede på, at sagen var afgjort på forhånd, men måske havde jeg alligevel plantet en lille gnist af tvivl i hovedet på ham?

Henvendt mod mig fortsatte Arildsen i en alfaderlig tone:

- Men du har ingen retserfaring, og dette er en retssag, hvor der er bestemte juridiske spilleregler, der skal følges. Vi stopper for i dag, og så fortsætter vi, når du har fundet en advokat. Det kan være Anders Hjulmand. Det kan også være Pioneers advokat. Jeg må bare insistere på, at du får en advokat til at føre ordet. Hvis sagen skal forelægges for EF-Domstolen, skal den også præsenteres på en bestemt måde, og det kan en advokat gøre. Vi kan ikke sende hvem som helst til EF-Domstolen.

Jeg lovede at overveje at tage en advokat, og dér sluttede domsforhandlingen.

Sagsøgte erkendte, at de af sagsøgeren påberåbte kontrakter efter deres indhold også giver eneret til udlejning af laserdiscs. Sagsøgte erkender endvidere, at i hvert fald en del af kontrakterne ifølge deres indhold giver eneret på udlejning på originalsproget uden angivelse af undertekster.

Retsbogen for Retten i Aalborg, 16. februar 1993

Byrettens retsbog

Min spinkle tillid til Arildsen forsvandt som dug for solen, da jeg læste udskriften af retsbogen vedrørende domsforhandlingen. De syv ting, jeg havde foreslået, vi kunne blive enige om, var medtaget, og det var jeg tilfreds med, men derefter fulgte en konstatering af, at jeg “erkendte”, at FDV ifølge de påberåbte kontrakter har “eneret til udlejning af laserdiscs”, og at “en del af kontrakterne” også giver eneret til udlejning på originalsproget. De formuleringer provokerede mig.

“Erkendte” bruger man, når en indbrudstyv bliver konfronteret med, at hans fingeraftryk er fundet på gerningsstedet. Så nytter det ikke fortsat at benægte, at man var der. Men jeg var ikke gået med til, at FDV havde “eneret til udlejning”! Det var slet ikke det, vi drøftede. Jeg var gået med til, at de få kontrakter, der var fremlagt for byretten, indeholdt en bestemmelse om LaserDiscs, men vi blev ikke enige om, hvad det indebar. Jeg kunne kun gå med til, at FDV i de få tilfælde også måtte udgive filmene på LaserDisc. Kun i to af de 20 kontrakter var undertekster ikke specificeret. FDV kunne i princippet udgive to LaserDiscs uden undertekster. Det har ikke på noget tidspunkt interesseret mig, hvad FDV har ret til at udgive, men nu var de to kontrakter blevet til “en del”. Jeg så i ånden, hvordan de ligesom H. C. Andersens lille fjer, der blev til fem høns, ville blive til “alle kontrakterne”, og sådan endte det også syv år senere.

Jeg tog mine notater og skrev et omhyggeligt referat af forløbet med en stort set ordret gengivelse af samtalerne. Jeg gav et eksemplar til Anders Hjulmand, så han kunne sætte sig ind i, hvordan den besynderlige dag var gået, og jeg gav også et eksemplar til Arildsen, for jeg fandt, at retsbogen var mangelfuld. Det fremgik f.eks. ikke engang, at Jakob Stegelmann havde afgivet forklaring.

Jeg havde lovet Arildsen at overveje at tage en advokat. Jeg havde ikke sagt, at jeg accepterede et advokatpålæg. Da jeg gav ham referatet af dagens begivenheder, sagde jeg samtidig til ham, at jeg havde overvejet at tage en advokat, men sagen var så vigtig, at jeg ikke ville overlade den til nogen anden. Det var klart for mig, at jeg var den eneste, der var opmærksom på FDV’s manipulationer og i øvrigt kendte til både EU-retten og videobranchen. Jeg sagde det ikke til ham, men jeg frygtede, at han var ude på at få en advokat på sagen, så han kunne overbevise denne advokat om, at det var bedst for mig, at jeg indordnede mig efter branchens praksis. Jeg stolede ikke på Arildsen og ville ikke køres ud på et sidespor.

Retten foreslog, at spørgsmålet om forståelse af dansk lovgivning og om de danske lovreglers forhold til EF-reglerne blev gjort til genstand for særskilt procedure og afgørelse, således at erstatningsspørgsmålet udskydes til senere påkendelse. Parterne kunne acceptere dette.

Retsbogen for Retten i Aalborg, 16. februar 1993

Advokat Anders Hjulmand

Anders Hjulmand var ikke lige så negativ over for Arildsen. Han hæftede sig ved, at det fremgik af retsbogen, at EF-reglerne skulle behandles særskilt. Han læste mit referat af forløbet og forklarede, at det måtte være ubehageligt at blive sat på plads hele tiden, sådan som Arildsen var blevet af mig. Han mente, at Arildsen blot foretrak at tale med en person, som talte til ham på en måde, han forstod.

Jeg havde ikke meget til overs for Arildsen på det tidspunkt, selvom også min mor sagde til mig, at han ikke havde virket ubehagelig. Hun kunne godt se, at det var som om, at han på sin egen misforståede måde faktisk prøvede at hjælpe mig.

Ud over Anders Hjulmand var Erik Nyborg den eneste advokat, jeg havde tillid til. Han førte sagen for Sydney Pollack, og han havde lært mig vigtige ting, f.eks. betydningen af "bekræftende genmæle". Han kastede blot et blik på Østre Landsrets dom, før han sagde: "Ingen dommer vil lægge vægt på denne dom, for Erik gav jo selv op," men han ville desværre ikke føre min sag.

Jeg mødtes med Pioneers direktør og Pioneers advokat, men det førte heller ikke til noget. Advokaten var af samme støbning som Johan Schlüter, som hun kaldte "en kær kollega". Det var udelukket, at jeg ville lade hende få indflydelse på sagen. Torben Steffensen pressede på, og Arildsen indkaldte til forberedende retsmøde, hvor jeg blev pålagt at møde med en advokat. Ellers ville han dømme mig som udeblevet. Da trådte Anders Hjulmand til.

- Jeg vil ikke lade dig i stikken, sagde han og fik det arrangeret med Arildsen, så vi kunne holde de forberedende retsmøder på advokatkontoret.

Det var ikke så tosset at have Anders Hjulmand som advokat. Han havde selv fået en sag forelagt for EU-Domstolen, og det gav ham en ekstra kompetence, som Arildsen havde respekt for. Når Anders Hjulmand forklarede EU-ret til Arildsen, lyttede han på en anden måde, end når han talte med mig. Torben Steffensen måtte indrømme, at konkurrencereglerne ikke blev prøvet i sagen mod Erik, så Anders Hjulmand mente ikke, at det ville vare længe, før vi fik en ny forelæggelse. Det tvivlede jeg på. FDV havde ingen interessere i at få sagen for EU-Domstolen.

Anders Hjulmand forsøgte at forklare Arildsen, at sagsøgerne ikke var ophavsmænd. Det forstod Arildsen på en måde, men han havde det svært ved tanken om, at FDV i årevis havde ført sig frem som ophavsmænd med urette. Han var derfor overbevist om, at ophavsmændene måtte have overdraget deres rettigheder.

Aalborg Stiftstidende, 17. juni 1993

Kommissionen igen

Det var afgørende at få sagen ud af byretten. De to domsforhandlinger med Mogens Christensen og Arildsen var en regulær magtdemonstration af Johan Schlüter, der viste, at han havde fuldstændig styr på de danske dommere. Min eneste chance var at få sagen for EU-Domstolen.

Jeg var ærgerlig over, at det var blevet "min" kamp. FDV's monopol med de høje priser og det ringe udvalg til følge burde have samfundsmæssig interesse, men det interesserede ingen.

Jeg havde klaget til Kommissionen i håb om, at det ville sikre mig fred (side 140). Det havde jeg gjort, så snart det var klart, at FDV blot ville beholde det lukrative danske udlejningsmarked for sig selv. På det tidspunkt var jeg endnu ikke klar over, at FDV og regeringen havde opfundet en særlov i § 23 for at vildlede EU-Domstolen, men jeg vidste, at forbuddet var nedlagt efter § 2, og at § 25 ikke var blevet undersøgt. Jeg havde særligt påpeget, at de forhold var overset, og jeg havde sendt dokumentation med. Det var let for Kommissionen at kontrollere, men den svarede aldrig. Det var på tide at klage en gang til.

Hans Kristian Pedersen, Laserdisken, Prinsensgade i Aalborg, går til EF-Kommissionen.

Klager til EF-toppen

Kritik af dansk videomarked

Af Søren Østergaard

Hans Kristian Pedersen, der ejer videoforretningen Laserdisken i Aalborg, er nu gået til EF-Kommissionen. Han vil have hjælp i sin kamp mod den danske videobranchen og Foreningen af Danske Videogramdistributører (FDV). Han anklager foreningen for at bremse Laserdiskens muligheder for at udleje videofilm, der er importeret fra England.

Stiftstidende har tidligere fortalt om den 32-årige Hans Kristian Pedersens solokamp mod videobranchen. I Aalborg Byret fik foreningen af distributører med et fagedforbud bremset Laserdiskens udlejning af LaserDiscs, et særligt videosystem af høj kvalitet.

Distributørerne mener, at de har eneret til distribution af film til udlejning.

FDV ønsker at forbyde udlejning, og det ser jeg som en klar overtrædelse af fællesskabsbestemmelserne og et simpelt forsøg på at undgå konkurrence fra udenlandske videoudgivelses, siger Hans Kristian Pedersen.

Mit klagepunkt mod FDV er deres brug af ophavsretslovens § 2 til at holde de øvrige medlemslandes videoudgiveres produkter fra det danske marked for dermed reelt (om ikke formelt) at opnå et monopol i Danmark. FDV har indtaget den holdning, "at § 25 ikke har noget med filmværker at gøre", og "at alle tænkelige elementer" blev belyst i sagen mellem Warner Bros/Metronome og Erik Viuff Christiansen.

Heri er jeg ganske uenig, og dette er mit klagepunkt. Jeg vil tillade mig at påpege, at sagsfremstillingen i omtalte sag ikke var fuldstændig. Dette vil jeg fremhæve i to væsentlige punkter, som ikke på noget tidspunkt blev belyst.

§ 2 skelner ikke mellem salg, udlån og udleje. Det fremgik af sagsfremstillingen og sagsbehandlingen, at der var tale om en særlig eneret til udlejning.

og

§ 2 skelner ikke mellem videogrammer og andre handelsvarer. Det fremgik af sagsfremstillingen, at der var tale om en særlig lovgivning for videogrammer.

Laserdiskens kommentarer til Kommissionen, 16. februar 1990

Filminstruktørernes støtte til Laserdisken

Det kom helt bag på Arildsen, at ophavsmændene blev inddraget. Tilsyneladende havde han ikke forberedt sig til domsforhandlingen, for han havde ikke ét eneste godt svar på mine spørgsmål. Det kan meget vel tænkes, at jeg er den eneste, der har forsvaret mig mod § 23, stk. 3, med det argument, at FDV ikke var berettiget til at føre sig frem som ophavsmænd, men det er irrelevant. Det bør ikke komme mig til skade, at de andre videoudlejere har været dårligt rådgivet.

Det erindres, at FDV's monopol ikke skyldtes nogen lov. Det blev blot skabt af FDV i 1981. Ikke ét folketingsmedlem var med til at bestemme, at FDV skulle kontrollere al udlejning i Danmark. Meget kan siges om § 23, stk. 3, men det står helt fast, at det var ophavsmandens samtykke, som Folketinget stemte om i 1989. Kulturministeriet og Johan Schlüter afviste, at § 23, stk. 3, vedrørte udlejning, så de kunne umuligt påstå, at udlejningsmonopolet var baseret på § 23, stk. 3.

Hvad direktivet angår, efterlader hverken direktivet selv eller Kommissionens begrundelse for det den mindste tvivl: Kommissionen tænkte på kunstnerne!

Erik Nyborg mente slet ikke, at det kunne diskuteres, og SADF støttede gerne det synspunkt i retssagen. SADF bad om at træde ind i sagen som bi-intervenient.

**Vedr. Anmodning om indtræden som bi-intervenient i sag BS nr. 9200949-3
Foreningen af Danske Videogramdistributører mod Laserdisken.**

Sammenslutningen af Danske Filminstruktører (SADF) anmoder hermed om ret til at indtræde i sag BS nr. 9200949-3 som bi-intervenient til støtte for Laserdisken.

SADF varetager interesserne i Danmark for danske og udenlandske ophavsmænd til filmværker. Det er SADF's opfattelse, at det følger direkte af ophavsretslovens § 23, stk. 3, at instruktørens - ikke producentens - samtykke kræves til spredning af filmværker gennem udlån eller udlejning. Det er SADF's opfattelse, at særbestemmelsen i § 23, stk. 3, i overensstemmelse med EF-direktiv 92/100/EØF har til formål at give de skabende kunstnere bedre vilkår.

Det følger direkte af ophavsretsloven, at et værks ophavsmand er den person, der har skabt værket. Det er almindeligt accepteret og specificeret i direktivets artikel 2, at filminstruktøren er ophavsmanden til et filmværk.

SADF er af den opfattelse, at filminstruktørerne ikke generelt har givet samtykke til udlån og udlejning til filmproducenter eller disses organisationer. I mange kontrakter overdrages retten til at udnytte filmværket til filmproducenten. Denne ret til udnyttelse indebærer hverken ret til at ændre værket eller ret til på filminstruktørens vegne at forbyde udlejning af de udgaver, som filminstruktøren i øvrigt står inde for. Producent eller distributør må i så fald i hvert enkelt tilfælde kunne dokumentere en fuldmagt til på instruktørens vegne at administrere hans samtykke.

I modsat fald vil særbestemmelsen i § 23, stk. 3, miste sit indhold.

Johan Schlüters manipulation

Johan Schlüters reaktion var et brev til SADF's formand Franz Ernst og til Anders Hjulmand, idet sidstnævnte var blevet bemyndiget til også at repræsentere SADF i retssagen. Det var interessant at studere forsøget på at manipulere de to.

I brevet roser han først sig selv og FDV for indsatsen mod piratkopiering, og det er sådan set fair nok, men så vender han sagen på hovedet og lader som om, at SADF vil forhindre FDV i at distribuere film igennem videogramdistribution, hvilket der ikke var tale om. Han spørger ret frækt, om anmodningen skal forstås sådan, at SADF mener, at FDV's kamp for "lovlige forhold" igennem årene er sket uden mandat hertil. Han blander to meget forskellige ting sammen.

Filminstruktørerne har i almindelighed overdraget retten til at udnytte filmene ved biografdistribution og videoudgivelse til producenterne, som via licensaftaler med f.eks. FDV's medlemmer har videreoverdraget udnyttelsesrettighederne, som det er specificeret i aftalerne. Ingen har anfægtet dette, og det er tilført retsbogen. Men når en videopirat kopierede FDV's udgivelser, var det klart, at FDV's licens (eller eneret, som de gerne kaldte det) til at fremstille eksemplarer var krænket. FDV's medlemmer var i deres gode ret til at gribe ind over for piratkopiering.

Noget helt andet er, at lovgiver dels i ophavsretslovens § 23, stk. 3, og dels i EU's låne/leje-direktiv havde tildelt ophavsmanden en særlig ret til at kontrollere udlejning. I hvert fald i låne/leje-direktivet var det tænkt som en ret til at forbyde udlejning, hvis man ønskede et salgsmarked. Normalt har filminstruktørerne intet imod, at deres film udlejes, tværtimod. De har aldrig anvendt retten til at forbyde udlejning, skønt direktivet mødte modstand på grund af industriens frygt for, at de måske kunne finde på at gøre det. Her var situationen den modsatte, idet FDV på vegne af ophavsmændene havde forbudt udlejning af lovlige LaserDiscs, som de fleste filminstruktører foretrak frem for FDV's videokassetter.

De havde grund til at opponere, fordi de foretrak udlejning af LaserDiscs, men bestemt også for at forsvare deres status som ophavsmænd til film. Det er typisk Johan Schlüter-manipulation at foregive, at to vidt forskellige ting er det samme.

Et interessant afsnit i Johan Schlüters brev er hans henvisning til det amerikanske copyright-system, som giver producenten alle rettigheder. I retssagen mod Erik Viuff Christiansen var det Johan Schlüters udtrykkelige holdning, at lovgivningen i England var uden betydning: "Det ligger helt fast, at det ophavsretlige regelsæt, der skal anvendes for et givet værk, er regelsættet i det land, hvor værket gøres tilgængeligt for almenheden," skrev han til Østre Landsret (side 103).

Hans egen argumentation ramte ham som en boomerang. Producenterne havde aldrig spurgt filminstruktørerne, om filmene måtte udlejes, for det var der ingen grund til. Det gav ingen mening at spørge om det, for det fulgte af lovgivningen, at udgivne film måtte udlejes. De havde heller ikke spurgt filminstruktørerne, om de på deres vegne måtte forbyde udlejning, for hvorfor skulle de dog finde på det? Videoudlejningen var dengang filmproducenternes største indtægtskilde.

SADF's ønske om at indtræde som bi-intervenient er således dårligt funderet, dels fordi man har misforstået baggrunden for den nuværende formulering af ophavsretslovens § 23, stk. 3, dels fordi SADF ikke har nogen retlig interesse i den konkrete sag, som vedrører amerikanske filmværker, hvor instruktøren ikke har selvstændige beføjelser til at råde over filmværket, idet alle beføjelser efter det amerikanske copyright-system tilhører producenten.

Videogramdistributørforeningen ser med stor alvor på, at SADF på et misforstået grundlag søger at modvirke videogramdistributørforeningens forsøg på at opretholde lovlige tilstande på videogrammarkedet.

Johan Schlüter til SADF, 16. december 1993

Lad mig opsummere, hvorfor § 23, stk. 3, blev indført: Kulturministeriet og Johan Schlüter kæmpede for at undgå at få forbuddet mod udlejning af importerede film ophævet i sagen mod Erik Viuff Christiansen. Derfor fortalte de EU-Domstolen, at der var en særlig ret om udlejning af film i § 23. Det passede ikke. For at undgå at blive afsløret senere narrede de i 1989 Folketinget til at vedtage en sådan lov. Det er imidlertid "droit d'auteur"-modellen, Danmark officielt bekender sig til, så for ikke at vække opsigt blev den særlige udlejningsret givet til ophavsmanden, og det tog Kommissionen bogstaveligt, da den udarbejdede fælles EU-regler.

SADF forsøgte at vende formuleringen i EU-Domstolens dom til egen fordel: Når der er en særlig ret, skal den respekteres, for ellers mister den sit indhold, fastslog EU-Domstolen i præmis 18 (side 118), og det burde også gælde deres ret.

Retspræsidentens manipulation

Anders Hjulmand bad gentagne gange om, at FDV fremviste bare ét eksempel på, at en filminstruktør har overdraget sin udlejningsret til producenten. Burde FDV som sagsøger ikke i det mindste dokumentere deres påstand med et eksempel?

Nej, sagde Arildsen. Han mente, at man måtte gå ud fra, at producenterne har styr på deres rettigheder. Han så bort fra SADF's anmodning, og så ophøjede han sig til lovgiver og "antog" uden videre, at producenterne og deres aftalepartnere ved lov eller ved aftale kunne påberåbe sig udlejningsretten i § 23, stk. 3!

Filmproducenterne antages ved lov eller i henhold til aftale med andre ophavsfolk til filmværkerne at have alle ophavsretlige beføjelser til de omhandlede filmværker. Der er intet anført i sagen, der afkræfter denne formodning. Filmproducenterne eller aftalepartnere, som de måtte have overdraget rettighederne til, kan herefter påberåbe sig den danske ophavsretslovs § 23, stk. 3, hvorefter filmværker ikke uden ophavsmandens samtykke må spredes til almenheden gennem udlån eller udlejning.

Retten i Aalborgs kendelse, 2. januar 1995

Kampen om en forelæggelse for EU-Domstolen

Arildsen var utilfreds med, at jeg havde klaget til Kommissionen. Det burde jeg have talt med ham om først, sagde han til mig, men jeg stolede ikke på ham, efter at han havde givet mig mundkurv på via advokatpålægget, og jeg var ikke i tvivl om, at der skulle en ekstraordinær indsats til for at få sagen for EU-Domstolen.

Per Rasmussen, der havde sat mig i forbindelse med Kim Behnke, introducerede mig for en anden af sine venner, Kristian Thulesen Dahl, der studerede på AUC. Han kom af og til forbi, og vi debatterede EU, hvor han var skeptikeren, mens jeg var overbevist om, at EU ville redde mig ud af FDV's kløer.

Der var ingen tvivl om, hvad han ville. Han ville i Folketinget. Han ville have magt. Han ville være med, hvor beslutningerne blev truffet. Det slog mig, at han brugte ordet "magt" og ikke det mildere ord "indflydelse", men han foretrak at sige tingene ligeud. "Jeg synes slet ikke, man skal gå ind i politik, hvis man ikke har et ønske om at være med til at bestemme," sagde han.

EU's låne/leje-direktiv skulle ifølge kulturminister Jytte Hilden gennemføres via lovforslag L 197, der blev fremsat den 9. februar 1994. Ifølge Kommissionen skulle det sikre, at videoindustrien kunne operere på hele det indre EF-marked på hjemmemarkedsvilkår (side 182).

I den forbindelse var det et aktuelt og konkret problem, at FDV blokerede for Pioneers markedsføring i Danmark af de LaserDiscs, som Pioneer havde udgivet i England med det formål at styrke markedsføringen af LaserDisc-systemet i hele Europa, og også min britiske hovedleverandør på det tidspunkt, HEX, var ramt af forbuddet mod udlejning. HEX spurgte Kulturministeriet, om gennemførelsen af direktivet ville sikre virksomheden adgang til det danske udlejningsmarked.

HEX distributes videograms manufactured in the United Kingdom to countries within the European Union. HEX is a business associate of Laserdisken, who distributes the videograms in Denmark. Due to the service of injunctions against Laserdisken at the request of FDV, the videograms cannot be distributed by way of rental in Denmark as they are in England.

The EC directive of Rental Rights will soon come into force and to our knowledge the provisions are to be implemented in the proposed Danish legislation, L 197. According to the directive itself and interpretation in the European Video Review this will assure the free access to the Danish rental market. It is HEX's opinion that the EC treaty in accordance with the directive implies that consent to rental given in one member state is applicable in all member states.

Could the Ministry confirm that the passing of the new Danish legislation, L 197, will secure HEX equal and free access to the Danish market of video product of which the copyright holders have consented to rental in England?

I am a Director of Lightning Export. I was Export Manager at Lightning Distribution when the company released Laserdisc. I hereby confirm the authenticity of the statements made in Lightning's catalogues as of November 1988 and September 1985. Specifically, I confirm that Laserdiscs released through Lightning was released without restrictions regarding rental and sale in the U.K.

To the best of my knowledge there has never been any objections to rental of videos in England as long as they are genuine and legally manufactured.

Erklæring fra Lightnings Export Manager, 13. september 1994

Under debatten den 16. februar 1993 accepterede Torben Steffensen, at der ikke var taget stilling til konkurrencereglerne i Warner-sagen. Han trak på skuldrene, da Arildsen spurgte om det og tilføjede selvsikkert: - Det kunne være interessant at se, hvordan EF-Domstolen vil bedømme konkurrencereglerne.

I begyndelsen virkede han positiv over for en ny forelæggelse. Heller ikke på det første retsmøde med Anders Hjulmand udtrykte han modstand. Den skal nok komme, sagde jeg til Anders, og det gjorde den lige så stille. Vi skal "bare" have afklaret nogle ting først, sagde Torben Steffensen og bad om dokumentation for, at der var givet tilladelse til udlejning af præcis de LaserDiscs, jeg havde udlejet. Oprindeligt havde han inddraget LaserDiscs i FDV's rettigheder ved at fortolke begrebet "videocassettes" som videogrammer for at få LaserDiscs med, men snart var det hverken begrebet videogrammer eller den principielle markedsopdeling, en forelæggelse for EU-Domstolen skulle handle om. Nu handlede det alene om mine LaserDiscs, som han begyndte at omtale som "salgsprodukter", og hvis jeg ikke kunne fremlægge dokumentation for, at der var givet tilladelse til udlejning, var det ikke relevant at forelægge sagen for EU-Domstolen.

Det var snedigt, for ingen i England kan dokumentere et specifikt samtykke til udlejning af nogen film. Udlejning var selve formålet med udgivelsen, så det gav ingen mening for rettighedshaveren at give nogen en konkret tilladelse, og der var heller ingen, der spurgte efter den. Det sludder fik han halvandet år til at gå med, og jeg var nødt til at inddrage HEX og Lightning i sagen for at komme videre.

Under henvisning til telefonsamtale bekræftes det herved, at der holdes retsmøde

torsdag, den 13. oktober 1994 kl. 14.30

Mødet holdes uden parter på advokat Hjulmands kontor. Som tidligere nævnt er jeg indstillet på, at sagen forelægges for EU-Domstolen. Formålet med mødet er at få afklaret alle andre spørgsmål, således at jeg, hvis der ikke opnås enighed, afsiger dom eller kendelse om disse spørgsmål.

Retspræsident Arildsen til parternes advokater, 22. august 1994

Kulturministeriet

Det er interessant, at Kulturministeriet bad om FDV's kommentarer til retssagen og til HEX' forespørgsel. FDV var part i sagen, så det havde vel været rimeligt at høre mig også, men som Johan Schlüter havde sagt i byretten: "Tilliden til mig er så stor, at regeringen ikke mener, at det er nødvendigt at spørge andre."

På det tidspunkt omtalte han LaserDiscs som salgsprodukter, og det var brug af mørkelygten. *Alle* britiske videogrammer var salgsprodukter. Leasing blev ikke brugt i UK. Gengivelsen af Arildsens holdning (nedenfor) var dog mere end brug af mørkelygten. Det var ren ønsketænkning, for Arildsen havde meddelt parterne, at han var indstillet på, at sagen skulle forelægges for EU-Domstolen. Alligevel fremturede Johan Schlüter med sin sædvanlige propaganda.

Hvorfor spurgte Kulturministeriet ikke Kommissionen, hvis det var i tvivl om, hvad direktivet gik ud på, og hvorfor skulle FDV's retssag mod mig egentlig have indflydelse på, hvad Kulturministeriet svarede HEX om låne/leje-direktivet?

Ved valget den 21. september 1994 kom Kristian Thulesen Dahl i Folketinget, og han blev i god gammeldags forstand min repræsentant i Folketinget. Via ham fik jeg adgang til informationer om Kulturministeriets forhold til retssagen og om gennemførelsen af EU-direktivet. Via ham fik jeg kendskab til Kulturministeriets holdning til HEX' forespørgsel om gennemførelsen af låne/leje-direktivet.

HEX selv fik ikke noget svar og heller ikke adgang til det danske marked med britiske udlejningsprodukter. Korrespondancen er interessant, fordi den illustrerer Kulturministeriets afhængighed af Johan Schlüters rådgivning, og det førte til det bemærkelsesværdige resultat, at kulturministeren i svaret til Kristian Thulesen Dahl afviste at gennemføre direktivets formål: at nedbryde de indre grænser og sikre, at industrien i EU kan arbejde på hjemmemarkedsvilkår i hele EU.

Sagsøgerne gør gældende, at der ikke er givet tilladelse til udlejning af de pågældende laserdiscs, og at Laserdisken, Aalborg, derfor alene har erhvervet salgsprodukter fra en engelsk grossist, som ikke har haft nogen tilladelse til selv eller gennem aftaler i England at foretage udlejning af de pågældende laserdiscs. Sagsøgte er blevet opfordret til at dokumentere, at man har erhvervet de pågældende produkter fra en virksomhed, som fra den engelske enerettighedshaver har fået ret til at foretage udlejning af de laserdiscs, som er solgt til Danmark.

Retten i Aalborg er ikke indstillet på at stille spørgsmål til EU-Domstolen, såfremt sagsøgte ikke kan dokumentere at have erhvervet produkterne fra en virksomhed, som har haft ret til at distribuere produkterne gennem udlejning. Efter rettens opfattelse følger det i et sådant tilfælde direkte af domstolens afgørelse i sagen Warner/Metronome Video ctr. Erik Viuff Christiansen, at udlejning i Danmark af videogrammer importeret fra et andet territorium, hvor rettighedshaveren ikke har meddelt tilladelse til udlejning, er forbudt, hvis der ikke foreligger særskilt tilladelse til udlejning i importlandet.

Johan Schlüter til Kulturministeriet, 8. september 1994

Jeg kan oplyse, at Kulturministeriet ved skrivelse af 20. juni 1994 har modtaget en forespørgsel fra HEX (Home Entertainment Export) i London. Forespørgslen havde konkret følgende ordlyd:

“Could the Ministry confirm that the passing of the new Danish legislation, L 197, will secure HEX equal and free access to the Danish market of video product of which the copyright holders have consented to rental in England?”

Med henblik på en belysning af eventuelle praktiske og markedsmæssige konsekvenser af det modtagne spørgsmål anmodede Kulturministeriet, inden man foretog sig videre i sagen, den 15. august 1994 Foreningen af Danske Videogramdistributører om at fremkomme med eventuelle bemærkninger.

Kulturministeriet har siden den 12. oktober 1994 modtaget en telefonisk forespørgsel fra dommeren i Aalborg om, hvorvidt Kulturministeriet havde besvaret henvendelsen fra HEX Entertainment i London vedrørende forståelsen af det fremsatte lovforslag. Ministeriet har svaret, at man var indstillet på at besvare forespørgslen på den måde, at selv om en ret til udlejning i England måtte være givet, omfatter en sådan ret efter det fremsatte lovforslag efter ministeriets opfattelse ikke samtidig retten til udlejning i Danmark. Det skal samtidig bemærkes, at ministeriet har stillet besvarelsen af henvendelsen fra Home Entertainment Export i bero, til den igangværende retssag er afsluttet.

Kulturministeren til Kristian Thulesen Dahl, 13. oktober 1994

Arildsens afgørelse

Arildsen havde skrevet på mødeindkaldelsen, at mødet holdes “uden parter”. Han ville ikke have mig med! Anders Hjulmand fortalte, at Arildsen havde sagt, at han ikke kunne forhindre mig i at være til stede, for det var min rét at være med, men hvis jeg insisterede på at være med, ville han til gengæld ikke træffe en afgørelse. Således afpresset måtte jeg stole på Anders Hjulmand.

I dagene op til mødet terpede jeg sagen igennem med Anders Hjulmand, og derefter måtte jeg lægge Laserdiskens skæbne i hans hænder. Jeg var ved at gå til af spænding, da jeg efter mødet blev orienteret af en forpjusket Anders Hjulmand, som tydeligvis havde kæmpet hårdt - også hårdere, end han selv havde forventet, indrømmede han, men han fik Arildsens løfte.

Anders Hjulmand fortalte mig, at artiklerne fra *European Video Review* viste sig at være værdifulde, for de tegnede et ganske andet billede end FDV's. Torben Steffensen fastholdt, at der ikke var givet samtykke til udlejning af disse “salgsprodukter”, og han havde forsøgt at få Arildsen til at se bort fra de internationale tidsskrifter: “Man kan ikke tillægge det betydning, hvad et tilfældigt blad skriver,” men Arildsen lod sig ikke overbevise om, at udlejningen i Storbritannien, der lå på ca. en milliard dollars om året, fandt sted uden en eller anden form for accept. En vred Torben Steffensen meddelte derefter - til Anders Hjulmands overraskelse, men ikke til min - at han ville appellere afgørelsen til landsretten.

Udmattelseskrigen

Principielt kan enhver afgørelse, der træffes af byretten under en sags behandling, appelleres til en højere instans ved kære. Det virkelige formål med FDV's appel var at lægge maksimalt økonomisk pres på mig, mens vi ventede på en afgørelse. FDV vandt deres sager ved at tvinge videoforhandlerne i knæ rent økonomisk, så de enten gav op, mens de stadig havde skindet på næsen, for eksempel Erik Viuff Christiansen, eller de var ruineret og uden reel mulighed for at forsvare sig, når sagen endelig nåede frem til den afsluttende behandling ved domstolene, sådan som det var sket for Ove Jensen (side 163).

Jeg var fra starten ramt økonomisk af forbuddet mod at udleje mine film og af leveringsnægtelsen af de danske videokassetter. Da det ikke var nok til at tage livet af Laserdisken, blev jeg også meldt til Told & Skat for ikke at betale afgift af LaserDiscs, og dermed blev jeg kastet ud i en opslidende sideløbende retssag. Under hele forløbet måtte jeg leve med rygterne om, at jeg var videopirat.

FDV forsøgte at svække min økonomiske formåen og således "motivere" mig til at opgive udlejning "frivilligt", inden forretningen bukkede under. Selvom det ikke skulle lykkes, ville de i det mindste bevare udlejningsmonopolet så meget længere, hvis eventyret skulle slutte ved EU-Domstolen. Det var aldrig realistisk, at Vestre Landsret ville anfægte Arildsens ret til at stille præjudicielle spørgsmål til EU-Domstolen (side 51).

Allerede på retsmødet den 16. februar 1993 havde Arildsen tilkendegivet, at EU-retten skulle undersøges, og på retsmødet den 13. oktober 1994 besluttede han at forelægge sagen for EU-Domstolen, men ved at udnytte alle muligheder for at appellere forhalede FDV forelæggelsen helt frem til den 7. februar 1997.

I dag kan man ikke forhale en forelæggelse for EU-Domstolen på den måde. I en sag fra Ungarn nåede spørgsmålet EU-Domstolen (sag C-210/06), og her fastslog EU-Domstolen utvetydigt, at EF-traktatens artikel 234 (den tidligere artikel 177) medfører, at en forelæggelse af et præjudicielt spørgsmål ikke kan anfægtes.

I Danmark tog Højesteret konsekvensen i en kendelse den 11. februar 2010. Siden har det ikke været muligt at forhale forelæggelser med nyttesløse appeller.

Når der foreligger nationale retsforrifter vedrørende retten til at appellere en afgørelse om præjudiciel forelæggelse, skal artikel 234, stk. 2, EF fortolkes således, at den beføjelse for enhver national ret til at træffe afgørelse om en præjudiciel forelæggelse for Domstolen, som følger af denne traktatbestemmelse, ikke kan anfægtes gennem anvendelsen af sådanne retsforrifter, som tillader appelretten at ændre afgørelsen om præjudiciel forelæggelse for Domstolen, ophæve denne forelæggelse og pålægge den ret, som har afsagt forelæggelsesafgørelsen, at genoptage retsforhandlingerne i den nationale sag, som var blevet udsat.

Kampen mod FDV's autorisationssystem

Byrettens behandling af Ove Jensen var en farce, der understregede, at problemet var domstolens blinde accept af FDV's autorisationssystem. Hvis videbranchen skulle liberaliseres, var det nødvendigt at gøre op med autorisationssystemet. Min egen retssag var ikke så velegnet som Ove Jensens til det formål, for jeg havde ikke indgået en forhandleraftale med FDV.

På det tidspunkt læste jeg erhvervsret på AUC for tredje gang. Jeg læste ikke, fordi jeg havde brug for at bevise noget, men for at blive klogere. Jeg gik ikke til eksamen, og derfor kunne jeg starte forfra igen og igen, og på den måde fik jeg gennemgået et lettere varieret pensum af vejledere med hver sin tilgangsvinkel og med forskellige eksempler fra den virkelige verden.

Min vejleder på det tidspunkt var advokat Per Mogensen fra Aabybro. Han lod mig gennemgå EU-retten og det EU-retlige aspekt i udlejnings sagen for klassen. Det var første gang, Retten i Aalborg havde sendt en sag til EU-Domstolen, og det gav EU-ret ekstra kolorit. Jeg satte ham ind i problemet med FDV's autorisationssystem, og han blev beskikket til at hjælpe Ove Jensen i ankesagen i landsretten.

Fra begyndelsen havde jeg foreslået følgende præjudicielle spørgsmål:

“Er EF-Traktaten til hinder for, at medlemmer af en forening, der står for hovedparten af al udgivelse og distribution af filmværker i en medlemsstat, eksklusivt kan forbyde en enkelt forhandler at udleje udgivne eksemplarer af et filmværk og dermed forhindre ham i at drive udlejningsvirksomhed?”

Kampen for at få stillet de relevante spørgsmål til EU-Domstolen

Vestre Landsret ignorerede fuldstændigt spørgsmålet i Ove Jensens ankesag, som blev afgjort, uden at EU's konkurrenceregler overhovedet er nævnt i dommen, så hans eneste chance var at få spørgsmålet med i forelæggelsen for EU-Domstolen i min retssag. Desværre forstod Arildsen slet ikke den EU-retlige betydning af et autorisationskrav. Han var naturligvis under et hårdt pres fra Torben Steffensen, som protesterede imod alle mine forslag til spørgsmål, og Arildsen endte med at afvise alle forslag på nær et enkelt.

Det var ikke nok at få sagen for EU-Domstolen. Det var lige så vigtigt at undgå, at Johan Schlüter og hans støtter igen førte EU-Domstolen bag lyset, så jeg ville sikre, at alle de relevante spørgsmål blev stillet, og det forsøgte jeg at bruge kæremålet til. Mit argument var, at når man sætter hele det apparat i gang, som en forelæggelse for EU-Domstolen trods alt er, bør man også stille alle de relevante, ubesvarede spørgsmål. Sag C-250/92 (dom af 15. december 1994) var aktuel på det tidspunkt. Hovedsagen verserede ved Østre Landsret, som havde stillet hele 17 præjudicielle spørgsmål til EU-Domstolen for at få alle vinkler i sagen belyst. Inspireret af Østre Landsrets forelæggelse foreslog jeg to overordnede spørgsmål samt fem underordnede spørgsmål, som ville blive aktuelle i tilfælde af, at de to overordnede spørgsmål blev besvaret benægtende. De to spørgsmål var:

1. Konsumeres udlejningsretten, når rettighedshaveren giver sit samtykke?
2. Forhindrer EF-traktaten, at udlejningsretten kan udøves sådan, at udlejning forudsætter autorisation fra rettighedshaveren i den nationale medlemsstat?

Jeg håbede, at de to spørgsmål ville blive besvaret bekræftende, og det ville bryde FDV's monopol én gang for alle.

Det erindres, at udgangspunktet i retssagen mod Erik Viuff Christiansen var en lov, der var beskrevet således: "eneretten til at tillade udlejning ... konsumeres ikke ved rettighedshaverens salg af et eksemplar af værket, men først når han har tilladt, at værket udlejes," dvs. konsumtion indtræder ved samtykke.

Efterfølgende havde Kommissionen foreslået og fået vedtaget et direktiv med en lignende ret med det formål at sikre, at industrien kunne operere på hjemmemarkedsvilkår i hele EU. Retten var givet til fire forskellige rettighedshavere. Det var meningsløst i forhold til præmissen i Warner-sagen og direktivets formål, at udlejningsretten ikke konsumeres, når en af rettighedshaverne giver samtykke til udlejning. Det kan ikke fungere i praksis med flere rettighedshavere, hvis ikke et samtykke til udlejning af værket får en permanent konsekvens.

Det andet spørgsmål vedrørte det autorisationssystem, FDV havde indført. Det havde ført til et opdelt Europa, hvor det var umuligt at operere på tværs af medlemsstaterne med udlejningsprodukter. Direktivet og den internationale debat om det gav ingen mening, medmindre spørgsmålet blev besvaret bekræftende.

De underordnede spørgsmål drejede sig om, hvordan et samtykke fortolkes i henhold til EF-traktaten:

1. Kan et samtykke gives territorielt inden for EU?
2. Kan et samtykke gives eksklusivt til udvalgte forhandlere?
3. Kan et samtykke gives i relation til udvalgte eksemplarer?
4. Kan et samtykke håndhæves via en autorisationsordning?
5. Kan et samtykke trækkes tilbage igen?

Spørgsmål 2, 4 og 5 vedrørte Ove Jensen, der blev holdt ude af markedet. Var det fair, han skulle betale erstatning for at udleje videokassetter, han havde indgået aftale om at udleje? Var et samtykke til udlejning ikke bindende?

Spørgsmål 3 vedrørte forskellen på udlejningskassetter og salgskassetter, for i England adskilte salgskassetterne sig alene fra udlejningskassetterne ved prisen, og kun i Norden, der var kontrolleret af FDV's medlemmer, var der to kassetter til to forskellige priser. Håndhævelse af dette kræver megen kontrol, og selvom det ikke nødvendigvis er et fællesskabsretligt problem, er det svært at se, hvordan det skal fungere, hvis alle indehaverne af udlejningsretten i direktivets artikel 2 skal respekteres. Skal de mødes for at udvælge de kassetter, der må udlejes?

I Danmark havde Johan Schlüter fået dommen mod Erik til at se ud som om, at et samtykke kan gives territorielt og administreres via FDV's autorisation. Det var ikke sandt, og spørgsmålene skulle sikre, at det i det mindste blev overvejet.

Kæremålet

FDV appellerede for at forhale forelæggelsen for EU-Domstolen, mens jeg appellerede for at få stillet flere spørgsmål, fordi det enlige spørgsmål ikke var nok til at belyse alle problemstillingerne.

Der var mundtlig behandling i landsretten den 6.-7. december 1995 med Christian Bache (retsformand), Hanne Kildal og

Torben Geneser. Advokatpålægget vedrørte kun byretten, så jeg førte sagen selv. Jeg havde fremstillet en serie plancher til illustration af de EU-retlige problemer, betydningen af konkurrencereglerne og baggrunden for de enkelte spørgsmål. Til min overraskelse kom jeg i løbet af sagens behandling til at savne Lilholt.

De tre dommere var venligere end den kontante Lilholt, men de sad tavse med blanke ansigter. Lilholt var en åben bog, og han sagde sin mening uden omsvøb, men jeg kunne ikke gennemskue, om de tre dommere forstod noget, eller om jeg talte hen over hovedet på dem. På et tidspunkt tog Christian Bache sine briller af og gned sig i øjnene, som om han havde svært ved at holde sig vågen, men han kommenterede intet og bad mig bare fortsætte. Først da jeg tre måneder senere læste kendelsen, kunne jeg se, at de næppe havde forstået noget som helst! Men de forhindrede i det mindste ikke Arildsen i at sende sagen til EU-Domstolen.

Sagen blev sendt til EU-Domstolen med ét enkelt spørgsmål, der var Arildsens måde at beskrive den situation, at en virksomhed som Pioneer var forhindret i at markedsføre LaserDisc-systemet i Danmark ved udlejning af selvsamme plader, som Pioneer havde udgivet i England, fordi FDV, der var Pioneers konkurrenter i Danmark, havde forbudt udlejningen dér, hvor FDV's udgivelser var de eneste, der måtte udlejes. Spørgsmålet er gengivet i næste kapitel på side 328.

Det tiltrædes herefter, at spørgsmål 1 forelægges for EU-Domstolen som bestemt ved byrettens kendelse, dog således at der i stedet for bemærkningen om samtykke indsættes en beskrivelse af situationen på dette punkt i overensstemmelse med det, der er antaget ovenfor.

De øvrige spørgsmål, som indkærede har foreslået stillet, kan ikke antages reelt at bidrage til yderligere belysning af sagens EU-retlige problemstilling.

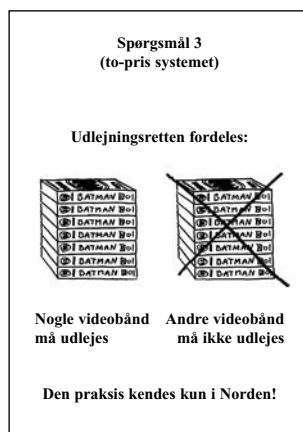
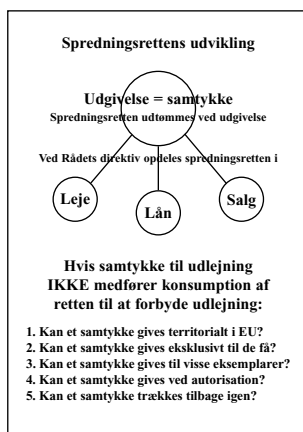

Planche 10 og 13 for Vestre Landsret

We hereby confirm that Warner Home Video ("WHV"), a division of Time Warner Entertainment Company, L.P., holds the exclusive rights to distribute in the rental market in Denmark the photoplays listed in Schedule A, attached hereto, on laserdiscs in the English language.

WHV has authorized Johan Schlüter of Berning Schlüter Hald to represent WHV directly to protect WHV's laserdisc rental rights in Denmark in the matter of Danish Association of Video Distributors v. Laserdisken.

Warner Home Video til Retten i Aalborg, 9. februar 1993

FDV's lobbyarbejde

Allerede før domsforhandlingen den 16. februar 1993 trådte Warner Home Video ind i retssagen på FDV's side, angiveligt for at beskytte rettighederne jf. Schedule A i tillægsaftalen med Metronome Video fra den 10. marts 1992.

FDV fortsatte med at lægge pres på Arildsen, selv efter han havde besluttet at forelægge sagen for EU-Domstolen, f.eks. via et brev fra Time Warners President of Legal Affairs, Dean S. Marks, til Torben Steffensen, hvor det fremgår, at han har talt med mr. Reinbothe, der angiveligt stod bag låne/leje-direktivet.

Ifølge Marks mente Reinbothe ikke, at konsumtion ("exhaustion") spiller en rolle, fordi der er tale om en service. Udlejningsretten kan derfor udøves i hvert land for sig og i forhold til en enkelt videoforretning.

Det kan betvivles, at det virkelig er mr. Reinbothes holdning, der er gengivet af Warners repræsentant. Hvis det er rigtigt, kan det undre, hvorfor der ikke står noget i den retning i forslaget til direktivet. Der står derimod det modsatte, at det retlige grundlag var det problem, der opstod i Warner-sagen efter Johan Schlüters opfindelse af en udlejningsret, som indirekte kom til at påvirke samhandelen og dermed det indre markeds funktion. Det var nødvendigt at harmonisere denne ret, så industrien kunne operere på hjemmemarkedsvilkår i hele EU (side 182).

As mentioned, I recently had a long discussion with Jorg Reinbothe of DG XV of the Commission. Mr. Reinbothe was the Commission official most responsible for the Rental Rights Directive. Mr. Reinbothe confirmed to me the following:

- The rental right is not subject to Community exhaustion. It is exercisable on a country-by-country basis. Indeed, Mr. Reinbothe states that because the rental right concerns a "service", exhaustion does not play a role. Thus, for example, a rightholder may authorize the rental of particular videocassettes only on the part of a particular video shop, and (if so desired by the rightholder) only for a limited period of time. Mr. Reinbothe confirmed that Article 1, paragraph 4 of the Directive means Community exhaustion does not apply.

Time Warner til Torben Steffensen, 16. november 1994

Jeg ville også gerne have talt med Kommissionen, for hvis mr. Reinbothe har ret, er det svært at se meningen med at harmonisere udlejningsretten. Så jeg skrev til DG XV og bad om et møde, men nej, det kunne ikke lade sig gøre.

I mit tilfælde blev den omstændighed, at jeg var havnet i en retssag, brugt som undskyldning for ikke at drøfte direktivet eller FDV's monopol med mig. Warner var part i samme sag, men det afholdt ikke Kommissionen fra at tale med Warner!

With respect to your request for a meeting, I have to inform you that I am at present bound by internal rules to postpone any formal discussing of the case and considerations at opening of infringement proceedings until the reference to the European Court of Justice has resulted in a judgement. The Commission will of course make observations in the course of proceedings before the Court.

Kommissionen til Laserdisken, 2. maj 1996

FDV's forsøg på at mistænkeliggøre mig

Walt Disneys nordiske overbygning, Buena Vista Home Entertainment AB, skrev i en erklæring, at selskabet besad alle rettigheder til "fremstilling og distribution" i Danmark, og at disse rettigheder hverken var tildelt Laserdisken, Lightning eller andre af mine leverandører. Også det var brug af mørkelygten.

Det var på sin vis rigtigt, men også irrelevant. Jeg har aldrig påstået, at jeg har erhvervet ret til "at fremstille og distribuere" LaserDiscs. Formålet var selvsagt at aflede opmærksomheden fra det faktum, at jeg og Erik Viuff Christiansen ved at udleje videofilm gjorde nøjagtig det samme som alle de britiske videoudlejere, der hvert år tjente milliarder af kroner ind til filmselskaberne via udlejning.

FDV fremlagde enslydende erklæringer fra Warner, Buena Vista og Columbia. Det er ikke direkte forkert, hvad der står i erklæringerne, men det havde intet at gøre med striden om FDV's indblanding i udlejning af videogrammer, som andre end FDV havde udgivet, og det tegnede et misvisende billede af min virksomhed som én, der fremstillede piratkopier. Og sådan blev det opfattet (side 296).

Buena Vista Home Entertainment A/S is the sole owner of home video distribution rights in Denmark to the titles in Exhibit 1 attached hereto and incorporated herein by reference, which rights include without limitation the right to manufacture and distribute English language laserdiscs for the purpose of home viewing in Denmark.

Buena Vista Home Entertainment A/S has not granted to date the authority to manufacture and/or distribute for rental purposes English language laserdiscs to the titles listed in Exhibit 1 for the purpose of home viewing in Denmark to any of the following entities: Laserdisken, Lightning Video or any other division of the mentioned.

Affidavit fra Buena Vista Home Video Entertainment AB, 30. november 1994

SADF ind i sagen som bi-intervenient

Krigen mellem FDV og mig ville formentlig blive afgjort af, om det lykkedes for FDV at køre sagen af sporet og få den til at handle om noget andet end § 23 og EU's forbud mod at opdele markedet. Jeg havde vundet kampen om at få sagen for EU-Domstolen, men FDV havde til gengæld undgået de relevante spørgsmål. FDV og dens støtter havde også haft et vist held med at få det til at se ud, som om det var naturligt, at en licens var en forudsætning for at udleje. Jeg søgte støtte til min holdning om, at § 23 vedrørte filminstruktørerne, og til det faktum, at sagen i virkeligheden handlede om at beskytte FDV's lukrative udlejningsmarked.

Sammenslutningen af Danske Filminstruktører havde allerede i 1993 søgt om at indtræde i sagen som bi-intervenient (side 309), men det ignorerede Arildsen, så SADF skrev til retten igen, efter at Arildsen havde besluttet af forelægge sagen for EU-Domstolen. SADF's interesse i, hvordan ophavsmandens rettigheder skal fortolkes EU-retligt, kunne ikke længere ignoreres af Arildsen.

I mellemtiden var låne/leje-direktivet gennemført i en revision af ophavsretsloven, og den revision havde ikke ændret ophavsmandens udlejningsret. Derimod havde producenten fået rettigheder i ophavsretsloven. Arildsen havde bedt om en besvarelse på det præjudicielle spørgsmål under den forudsætning, at direktivet ikke lå til grund, fordi min udlejning skete før direktivets eksistens. Af hensyn til fremtiden blev det stillet igen under forudsætning af, at direktivet lå til grund.

SADF fik lov til at indtræde i sagen som bi-intervenient, og Arildsen fjernede den famøse antagelse om, at ophavsmændene havde overdraget udlejningsretten.

SADF ønsker at gøre byretten opmærksom på, at der er en fundamental forskel på det danske ophavsretsprincip, kaldet "droit d'auteur"-princippet, hvorefter de ophavsretlige rettigheder til et værk ligger hos den skabende kunstner, og "copyright"-princippet, hvorefter de ophavsretlige rettigheder til et værk ligger hos producenten. "droit d'auteur"-princippet er beskrevet i den juridiske litteratur og udtrykt i ophavsretslovens § 1, der fastslår, at den, som frembringer et værk, har ophavsret til værket.

Selvom "copyright"-princippet er dominerende i lovgivningen i USA og England, hvor hovedparten af producenterne i sagen imod Laserdisken har sæde, er det SADF's opfattelse, at den danske ophavsretslov og danske ophavsretlige principper skal ligge til grund for en vurdering af rettighederne ved de danske domstole. SADF anmoder byretten om at vurdere sagen med respekt for de danske ophavsretlige principper.

Det bemærkes, at særbestemmelsen i den tidligere ophavsretslovs § 23, stk. 3, efter gennemførelsen af EF-direktiv 92/100/EØF i den nuværende ophavsretslov er udtrykt ved § 19, stk. 2. Det bemærkes særligt, at direktivets artikel 2, stk. 2, (at instruktøren til et filmværk skal anses for ophavsmand til filmværket) ikke har foranlediget ændringer af ophavsretsloven, idet dette hidtil har været fast antaget. Derimod har producentens nye rettigheder medført særlige bestemmelser i ophavsretslovens kapitel 5.

Pioneer ind i sagen som bi-intervenient

Sagen var principielt af lige så stor betydning for Pioneer som for FDV. Pioneer havde erhvervet eneret til fremstilling og distribution til mange af de LaserDiscs, FDV havde forbudt udlejning af. Forbuddet var absolut ikke i Pioneers interesse, for det stod i vejen for Pioneers muligheder for at tjene licensbetalingen ind igen. Fra Pioneers synspunkt var det klart, at der var tale om en konkurrencebeskyttelse både af FDV's marked (Danmark) og af FDV's videoformat (VHS).

Pioneer fulgte op på min anden klage til Kommissionen med en forespørgsel, og da Kommissionen ikke reagerede, trådte Pioneer ind i sagen til støtte for mig.

Jf. sag no. IV/34.759 - Laserdisken

Pioneer Electronics Denmark er bekendt med det fagedforbud, der er nedlagt over for Laserdiskens udlejning af LaserDiscs, og Pioneer Electronics Denmark er bekendt med Laserdiskens klage til EF-Kommissionen i den forbindelse.

Adskillige af de LaserDiscs, som er underlagt et udlejningsforbud, er bragt på markedet i England af Pioneer. Pioneer Electronics Denmark har ingen indvendinger imod Laserdiskens udlejning af disse LaserDiscs, der frit udlejes i England med rettighedshaverens samtykke.

I relation til Laserdiskens klage over fagedforbuddet ønsker Pioneer Electronics Denmark EF-Kommissionens svar på, om det er i overensstemmelse med fællesskabsbetingelserne, at distributionen af de eksemplarer af LaserDiscs, som Pioneer har bragt på markedet i England, i Danmark forhindres af en dansk distributør af videobånd?

Pioneer Electronics Denmark til Kommissionen, 9. juli 1993

Bi-intervenienterne Ove Jensen og Michael Viuff Christiansen

Heller ikke landsretten var lydør over for Ove Jensen. Han var mere eller mindre slået knockout af afvisningen af at forelægge spørgsmål om FDV's autorisation. Jeg mente alligevel, at FDV's autorisationsordning var vigtig at få drøftet, og Ove Jensen trådte ind i sagen som et eksempel på autorisationssystemets betydning. Det er før set, at EU-Domstolen har taget stilling til en situation, der ikke direkte blev spurgt om af den forelæggende ret.

Alle problemerne udsprang af, at FDV og Kulturministeriet havde narret EU-Domstolen i Warner-sagen. Kronen på mit værk skulle være at få EU-Domstolen til at indse, at den var blevet narret. Det var for sent at hjælpe Erik, men hans søn Michael gav tilladelse til at lade Anders Hjulmand repræsentere ham. Denne gang skulle sandheden frem, og Erik skulle have posthum æresoprejsning.

Anders Hjulmand repræsenterede Pioneer, SADF og Michael Viuff Christiansen. Per Mogensen repræsenterede Ove Jensen. På grund af advokatpålægget var jeg afskåret fra selv at møde ved EU-Domstolen. Det syntes Arildsen heldigvis var urimeligt, og på hans allersidste retsmøde ophævede han advokatpålægget igen.

Politianmeldelse af regeringen

Selvom Arildsen den 13. oktober 1994 besluttede, at han ville sende sagen til EU-Domstolen, skete der ingenting for den 2. januar 1995, alene fordi Torben Steffensen sagde, han ville appellere.

- Du skal ikke have ødelagt julen af at skrive kæreskrift, sagde Arildsen og ventede med at afsige formel kendelse til det nye år. Den slags hensyn har jeg ikke oplevet, at retten har taget til mig. Hver dag var en kamp for overlevelse, så jeg var utilfreds med forsinkelsen.

denskjultekorruption.dk/video8

TV Aalborg, 9. januar 1995

Da kendelsen var en realitet, anmeldte jeg regeringen for falsk forklaring. Det var ikke, fordi jeg havde de store forhåbninger om, at politiet ville gøre noget ved det, men jeg ville skabe opmærksomhed om Kulturministeriets løgn til EU-Domstolen under FDV's sag mod Erik Viuff Christiansen. Måske fik det Kulturministeriet til at tænke sig om to gange, før det støttede FDV med nye løgne?

Kristian Thulesen Dahls spørgsmål til kulturministeren havde samme formål, nemlig at sende det signal til ministeriets embedsmænd, at vi fulgte med, så de

burde være mere sanddruelige, når FDV's monopol skulle for EU-Domstolen næste gang.

Jeg fik den ønskede omtale i Jyllands-Posten, og jeg fik lov at fortælle om retssagen på den lokale tv-station.

Men det gav bagslag i forhold til Christiansborg. Ingen var interesseret i at vide, hvorfor jeg havde anmeldt regeringen. Den automatiske reaktion var her, at når jeg - en borger - anmelder den danske regering til politiet, må det være borgeren, der er noget galt med!

Efter at have drøftet spørgsmålet om falsk forklaring med Lilholt i injuriersagen trak jeg anmeldelsen tilbage. Men er en sådan løgn ikke et problem?

JYLLANDS-POSTEN Fredag den 13. januar 1995

Hans Kristian Pedersen - hans sag er henvist til EU-Domstolen Foto: ALEX HUTZELSIDER

Videoudlejer anmelder regeringen

AF TORBEN NYLAND CHRISTENSEN

En 34-årig nordjysk forretningsmand har anmeldt regeringen til politiet for falsk vidneforklaring ved EU-Domstolen. Det skete, fordi regeringen i 1987 i en sag om videoudlejning henviste til en dansk særlig lov, som først blev vedtaget to år senere. Regeringens skriftlige forklaring fik afgørende betydning for dommen, som medførte, at den danske videobranchefik monopol på udlån af udenlandske videofilm.

»Når jeg har anmeldt regeringen, er det udelukkende for at få afsløret, at det danske videomonopol bygges på en usandhed,« siger den 34-årige Hans Kristian Pedersen, som Foreningen af Danske Videogramdistributører (FDV) gennem tre år har forsøgt at få domt for krenkelse af deres rettigheder.

Regeringens forklaring blev afgivet i en sag mellem en videoudlejer og Metrophone Video, der er medlem af foreningen. I rapporten fra regeringen står bl.a., at uden danske regering finder det af afgørende betydning, at Domstolen anerkender, at et forbud mod udlån af videogrammer af den i den danske lovgivning omhandlende karakter i mangel af harmonisering af de nationale lovgivninger på området falder inden for rammerne af den kompetence, der er overladt til de enkelte medlemsstater.

Domstolen vedtog, at det er forbudt at udlåne til videogram uden rettighedshaverens samtykke, uanset hvordan det er købt.

Hans Kristian Pedersen har udlåningsforeninger i Aalborg og København, og han har importeret laserdiske med engelsksprogede film uden danske undertekster direkte fra England. Det er filmværker, som FDV har købt rettighederne til i Danmark, og foreningen fik for tre år siden nedlagt fogselsforbud mod Hans Kr. Pedersens udlån.

Sagen skulle behandles ved byretten i Aalborg den 2. januar i år, men dommeren har henvist den til EU-Domstolen, fordi Hans Kristian Pedersen fastholder, at FDV's monopol er i strid med den frie samhandel inden for EU.

»Jeg respekterer, at foreningen har enret på at kopiere og distribuere udenlandske film med danske tekster. Men mine laserdiske er købt i England, hvor det er lovligt at videreudleje dem, og den ret kan ikke begrænses,« siger Hans Kristian Pedersen. Han henviser til, at selv om et dansk forlag køber rettighederne til en udenlandsk roman og udsender den på dansk, har andre lov til at købe en engelsk udgave, som sjævn må videreudleje.

Han har derfor krævet, at striden afgøres ved EU-Domstolen, men hans modpart, Foreningen af Danske Videogramdistributører ønsker den afgjort i byretten. Uenigheden betyder, at der formentlig går mange måneder, før der faldes dom i sagen.

Jyllands-Posten, 13. januar 1995

27. EU-Domstolen ført bag lyset igen

Sagen er et skoleeksempel på vildledning. Ved EU-Domstolen blev Warner og FDV atter støttet af den danske regering og denne gang også af tre andre medlemsstater og af Kommissionen. Noget uventet medvirkede også EU-Domstolens refererende dommer til, at Johan Schlüter og FDV kunne køre sagen af sporet.

Arildsens forelæggelse for EU-Domstolen

Under domsforhandlingen i 1993 og i ugerne efter var jeg frustreret over Arildsen og hans uvidenhed om videbranchen og elementær ophavsret. Advokatpålægget gjorde mig tillige utryk, da jeg vidste, at de fleste advokater fulgte Johan Schlüter blindt. Selvom jeg skulle være heldig at finde én, der ikke var oplært i Schlüters skole, ville han ikke have mit kendskab til filmbranchen, men takket være Anders Hjulmand gik det heldigvis alligevel.

Til Arildsens ros skal det tilføjes, at han faktisk interesserede sig for sagen, og der var ikke tvivl om, at han forstod mere og mere. Mit fokus var rettet mod en forelæggelse for EU-Domstolen, og vi kom aldrig til at drøfte § 25. Det blev jeg ærgerlig over, da Arildsen i forelæggelsen kaldte det en faktisk omstændighed, at udlejning i Danmark allerede i 1987 krævede tilladelse. Han accepterede dog, at der ikke var nogen særlov om udlejning i ophavsretsloven før § 23, stk. 3, i 1989, og det tog han med i forelæggelsen. Det var jeg tilfreds med, for det måtte give anledning til løftede bryn hos dem, der efter Warner-sagen havde fået indtryk af, at der blev nedlagt forbud mod Erik på grund af en særbestemmelse i § 23.

Torben Steffensen kæmpede mod forelæggelsen til det sidste. Efter nederlaget i landsretten, hvad angår forsøget på at undgå en forelæggelse for EU-Domstolen, ansøgte han om tilladelse til at appellere til Højesteret. Selvom ansøgningen blev afvist, forsøgte han alligevel at undgå forelæggelsen på det afsluttende retsmøde den 7. februar 1997. Han fremlagde et processkrift og bad indtrængende Arildsen om at læse det, inden han tog den endelige beslutning. I de næste sekunder holdt jeg meget af Arildsen, for han kastede blot et blik på det og lagde det til side med ordene: - Det er vist det sædvanlige, og jeg mener altså noget andet.

FDV var mandatar for - dvs. repræsenterede - FDV's medlemmer plus Warner Home Video, Inc. Fra forelæggelsens 12 sider har jeg på de næste sider gengivet Arildsens beskrivelse af de faktiske omstændigheder, et udvalg af den fremlagte dokumentation, Arildsens bemærkninger og det præjudicielle spørgsmål.

Der er gengivet den dokumentation, der illustrerer det særlige ved forskellen på salgs- og lejekassetter i Norden. Den øvrige dokumentation er bl.a. breve og erklæringer fra parternes støtter, f.eks. HEX' brev og Lightnings erklæring til mig. Warner Brothers' og Buena Vistas erklæringer om, at der ikke er indgået licensaftaler med Laserdisken, er også gengivet i forelæggelsen, som naturligvis findes i sin helhed i dokumentationssamlingen (den skjultekorrupsion.dk/dokument525).

Sagens faktiske omstændigheder

I 1985 åbnede sagsøgte specialforretningen Laserdisken med markedsføring af filmværker på Laserdisc-systemet, hvor filmværkerne gengives med særlig høj kunstnerisk og teknisk kvalitet. Markedsføringen var baseret på Laserdiscs importeret fra England, idet der ikke udgives Laserdiscs i Danmark. Laserdisc pladerne blev købt af det engelske firma Lightning Distribution, der dels selv erhvervede ret til fremstilling og distribution og dels distribuerede Laserdiscs, der var udgivet af andre videoselskaber, f.eks. Warner Home Video. Fra starten omsatte sagsøgte alene filmværkerne ved salg, men fra 1987 blev de også udbudt til udlejning som en salgsfremmende foranstaltning, idet filmværker på Laserdisc er væsentligt dyrere end filmværker på videobånd og hovedsageligt købes af folk, som i forvejen kender filmene.

Hverken England eller Danmark havde på det tidspunkt en særbestemmelse om udlejning af filmværker i den nationale lovgivning. I England kunne filmværker udlejes uden tilladelse, medens udlejning i Danmark krævede tilladelse. En særbestemmelse om udlejningsret til filmværker blev indført i den engelske Copyright, Designs and Patents Act 1988 og i den danske lov om ophavsret i 1989. Den engelske ophavsretslovgivning om udlejning af videogrammer blev ændret med virkning fra den 1. januar 1989, således at de engelske regler herom fra dette tidspunkt svarer til bestemmelserne i den danske lov om ophavsret. Bestemmelsen blev formuleret i § 23, stk. 3, i den danske ophavsretslov således:

“Når et filmværk er udgivet i form af salg til almenheden, kan de eksemplarer, som er omfattet af udgivelsen, spredes videre. Dog må de ikke uden ophavsmandens samtykke spredes til almenheden gennem udlån eller udlejning.”

Den under sagen fremlagte dokumentation

Vedrørende salg og udlejning i Danmark er der for Retten refereret følgende udtalelse fra formanden for Foreningen af Danske Videogramdistributører, Henrik Fabricius-Bjerre, i bladet “Video Trailerer” fra oktober 1992:

“For FDV er det vigtigt at bevare den eksisterende skelnen mellem sell-thru og udlejningskassetter, en skelnen, der er mulig ifølge ophavsretsloven, og som er unik for de nordiske lande.”

I “Video Trailerer” fra oktober 1994 gengives en udtalelse af Søren Rygaard, CIC:

“Det danske videomarked er unikt med sin skarpe skelnen mellem lejefilm og købefilm.”

Hans Kristian Pedersen har for landsretten afgivet partsforklaring. Et notat, der giver indholdet af forklaringen, er fremlagt under sagen. Det anføres blandt andet:

“Jeg har drøftet retssagen med mine engelske samhandelspartneres direktører, med formanden for den engelske videobranche, med Federation Against Copyright Theft, der er ansat af filmselskaberne til at kontrollere brud på Copyright, og alle har bekræftet, at der aldrig i England er blevet gjort forsøg på at forbyde udlejning af lovligt udgivne videogrammer.”

Retten skal bemærke

På grundlag af dokumentationen lægges til grund, at rettighedshaverne ikke har givet et udtrykkeligt samtykke til udlejning af de omtvistede eksemplarer, men at eksemplarerne lovligt har kunnet udlejes i England.

Udgangspunktet for vurderingen af EU-retten's betydning for sagen må således tages i følgende situation: Eksemplarer (videodiscs), der af rettighedshaveren (eller dennes aftaleerhverver med rettighedshaverens samtykke) er overdraget til eje i et medlemsland under stiltiende accept af, at eksemplarerne udlejes i dette medlemsland, indføres og udlejes af køberen i et andet medlemsland. I dette andet medlemsland udlejer rettighedshaveren (eller dennes aftaleerhverver med rettighedshaverens samtykke) imidlertid selv andre eksemplarer af de pågældende værker, omend på et andet fysisk medium (videokassette), og ønsker derfor under påberåbelse af national lovgivning at forbyde udlejning af de importerede eksemplarer.

En lignende sag har tidligere været forelagt for EF-Domstolen (Warner Brothers Inc. og Metronome Video ApS mod Erik Viuff Christiansen, sag 158/86).

Situationen i nærværende sag adskiller sig fra situationen i Warner-sagen derved, at rettighedshaveren i begge lande foretager distribution, der omfatter udlejning. Endvidere er retstilstanden i England ændret siden Warner-sagen, således at engelsk ret fra den 1. januar 1989 muliggør særskilt udgivelse af henholdsvis salgs- og udlejnings-eksemplarer af et værk, og dermed også, at værket - eventuelt i en periode - slet ikke udbydes med henblik på udlejning. Uanset, at der ikke er givet udtrykkeligt samtykke til udlejning, er det ovenfor lagt til grund, at rettighedshaveren ikke har udnyttet muligheden for særskilt udgivelse af henholdsvis salgs- og udlejningseksemplarer. Det må således antages, at rettighedshaveren i stedet har valgt gennem salg - og eventuelt gennem de til enhver tid fastsatte salgspriser - at udnytte værkets markedsmuligheder ved såvel overdragelse til eje som udlejning fra køberens side eller i senere omsætningsled.

Hvis det anerkendes, at rettighedshaveren kan forbyde udlejning af sådanne eksemplarer i en anden medlemsstat, hvor andre eksemplarer udlejes med rettighedshaverens samtykke, vil det være muligt at opdele det indre marked, således at udlejning sker til een pris i eet land og en anden pris i et andet land. En sådan markedsopdeling hindres med hensyn til salg gennem reglen om EU-konsumtion, jf. herved Rådskonvention 92/100, artikel 9, stk. 2. Efter direktivet medfører salg ikke konsumtion af udlejningsretten. Dette princip er nødvendigt for at give rettighedshaveren mulighed for at forbyde udlejning, hvor salg måtte give ham bedre udnyttelse af værket, og at muliggøre sideløbende distribution af henholdsvis salgs- og udlejningseksemplarer til forskellige priser for derved at opnå den fulde udnyttelse af værkets salgs- og udlejningspotentiale. Men princippet indebærer næppe nødvendigvis, at rettighedshaveren også skal beskyttes i forhold til eksemplarer, hvormed han har valgt at udnytte udlejningsmarkedet, herunder når udlejningsmarkedet udnyttes i begge de pågældende medlemslande.

På anførte baggrund må det antages, at EU-retten har betydning for sagsøgers krav om forbud mod sagsøgtes udlejning af de omtvistede eksemplarer, og at der ikke ved Warner-dommen nødvendigvis er taget stilling til den situation, der foreligger her.

Det præjudicielle spørgsmål til EF-Domstolen

Er EF-traktatens artikel 30 sammenholdt med artikel 36 samt artikel 85 og 86 til hinder for, at den, der af indehaveren af enerettighederne til et filmværk har fået overdraget en eneret til fremstilling og distribution af eksemplarer af filmværket i en medlemsstat, kan give samtykke til udlejning af egne udgivelser og samtidig forhindre udlejning af importerede udgivelser, der er bragt på markedet i en anden medlemsstat, hvor indehaveren af enerettighederne til fremstilling og distribution af eksemplarer af filmværker har overdraget eksemplarerne til eje under stiltiende accept af, at eksemplarerne udlejes i dette medlemsland?

Fra byrettens forelæggelse for EU-Domstolen, 7. februar 1997

Det præjudicielle spørgsmål

Præjudicielle spørgsmål kan være knudret formuleret, fordi EU-Domstolen ikke tager stilling til tvisten mellem parterne, men fortolker traktaten. Parterne er ikke nævnt i selve spørgsmålet, selvom der naturligvis ligger en tvist bag behovet for at fortolke traktaten. Den forelæggende ret giver i stedet med sine bemærkninger og beskrivelsen af de faktiske omstændigheder et billede af den situation, der skal tages stilling til. Der spørges her, om EF-traktaten er til hinder for... - altså om den beskrevne adfærd er i strid med EF-traktaten.

Der henvises ofte til konkrete artikler i traktaten i selve spørgsmålet, men det er ikke et krav. Arildsen henviste til artikel 30 og 36, der vedrører lovgivning, og til artikel 85 og 86, der vedrører virksomheders adfærd. Det kan være uklart, om en tvist skyldes en lov eller en adfærd, og Arildsen garderede sig ved at nævne alle fire artikler. En mere konkret udgave af spørgsmålet ville f.eks. være:

Forhindrer konkurrencereglerne, at Nordisk Film, der har erhvervet eneretten til at fremstille og distribuere *The Mosquito Coast* på videobånd i Danmark, hvor videobåndene udlejes med selskabets accept, kan forbyde udlejning af videoplader, der er bragt på markedet i UK af Lightning, som hér har erhvervet eneretten til at fremstille og distribuere samme film bare på videoplade, og som accepterer, at pladerne udlejes i Storbritannien?

Time Warner Europe
Never Say Never Again (1983)

licensaftale

licensaftale

Metronome:
Pris: 2.000 kr

Warner (UK):
Pris: £70

The Saul Zaentz Company
The Mosquito Coast (1986)

licensaftale

licensaftale

Nordisk Film:
Videokassette

Lightning:
LaserDisc

Ifølge spørgsmålet er det ikke nødvendigvis samme rettighedshaver, der opererer i de to medlemsstater. FDV's medlemmer har netop ikke udgivet de LaserDiscs og videokassetter, de vil forbyde. De vil bare have det danske marked for sig selv, og de forbyder derfor alle de konkurrerende udgivelser. Og det gør de så på basis af en kreativ fortolkning af deres helt almindelige licensaftaler.

Det ændrer intet, at Warner som overordnet rettighedshaver trådte ind i sagen. Ethvert selskab vil ofte foretrække en markedsopdeling, hvis det fører til, at det kan tage en højere pris for dets produkter på ét eller flere af markederne.

Arildsen skrev, at udlejningsmarkedet blev udnyttet i begge lande. I UK skete det på den måde, at udlejningsmarkedet blev udnyttet via de fastsatte salgspriser. Det fortalte den britiske regering allerede i Warner-sagen (side 113), og det blev ikke ændret, da udlejningsretten blev indført i UK. Det var stadig BVA's holdning, at vederlaget for udlejning burde lægges på salgsprisen (side 189).

Arildsen skrev i bemærkningerne, at hvis den adfærd anerkendes, vil det være muligt at opdele det indre marked, således at udlejning sker til én pris i ét land og til en anden pris i et andet land. En sådan markedsopdeling er direkte forbudt af direktivet, når det gælder salg. Spørgsmålet er, om konkurrencereglerne forbyder en sådan markedsopdeling, når det gælder udlejning? I Warner-sagen var der tale om en indirekte påvirkning af samhandelen på grund af divergerende lovgivning, men i Laserdisken-sagen, som sagen blev kaldt for at skelne mellem de to sager, var udlejningsretten blevet harmoniseret, og påvirkningen af samhandelen var forårsaget af virksomhedernes adfærd. Det var en ganske anden situation.

Arildsen gengav en del af parternes fremlagte dokumentation i forelæggelsen, som sluttede af med en kort gengivelse af parternes hovedsynspunkter.

De skriftlige indlæg til EU-Domstolen i sag C-61/97

Det er ikke kun sagens parter, der afgiver skriftlige indlæg i præjudicielle sager. Alle medlemsstater har principielt interesse i præjudicielle sagers udfald, fordi de vedrører traktatens fortolkning, så de orienteres om præjudicielle forelæggelser, og de har ret til - men ikke pligt til - at afgive et skriftligt indlæg.

Bi-intervenienter og EU's institutioner må også afgive skriftlige indlæg. Det er kutyme, at Kommissionen afgiver indlæg, og det gjorde den også i Laserdisken-sagen, sag C-61/97, mens Rådet, Parlamentet og Centralbanken afstod.

FDV's indlæg	10 sider
Warners indlæg	28 sider
Laserdiskens og bi-intervenienternes indlæg	48 sider
Danmarks indlæg	13 sider
Storbritanniens indlæg	6 sider
Finlands indlæg	6 sider
Frankrigs indlæg	25 sider
Kommissionens indlæg	17 sider

Udlejningsretten hører efter EF-Domstolens praksis til “ophavsrettens særlige genstand” på samme måde, som tilfældet er for retten til offentlig fremførelse. Bagved dette begrebsapparat ligger den opfattelse, at enerettighedshaveren skal have mulighed for at udnytte og kontrollere udlejningsretten.

Der er således dybest set ikke tale om et fællesskabsretligt spørgsmål, fordi det for håndhævelsen af udlejningsretten er irrelevant, om et konkret produkt har bevæget sig over grænsen mellem medlemsstaterne eller ej. Det afgørende er, om den, der rent faktisk foretager udlejning af videogrammet i detailledet, har erhvervet ret til udlejning.

Sagsøgte har købt produkterne fra engelske grossistvirksomheder - som man køber spegepølser - og har derefter givet sig i kast med udlejningsvirksomhed, som forudsætter særlig tilladelse. Sagsøgte har tiltaget sig en særlig ophavsretlig beføjelse uden noget retsgrundlag.

Fra FDV's skriftlige indlæg til EU-Domstolen, 6. maj 1997

FDV's skriftlige indlæg til EU-Domstolen

FDV's indlæg kom ikke bag på mig set i lyset af den måde, Johan Schlüter havde manipuleret i Warner-sagen, hvor det lykkedes ham at få EU-Domstolen til at tro, at der i Danmark var en lov, som skelnede mellem salg og udlejning af film.

Han fortsatte i samme spor med begrebet “ophavsrettens særlige genstand”, der indebærer, at udlejningsretten kan sammenlignes med offentlig fremførelse. Det ses af EU-Domstolens dom, at dette argument - besynderligt nok støttet af både de deltagende medlemsstater og af Kommissionen - slog igennem.

Johan Schlüter afledte opmærksomheden fra markedsopdelingen ved at tegne et billede af mig som én, der udlejer “salgsprodukter”, og samtidig lagde han til grund som en umiddelbar selvfølge, at udlejning kræver særlig tilladelse.

Det ses af forelæggelsen og af spørgsmålet, at retten anerkendte, at der ikke i Storbritannien skelnedes mellem salgskassetter og udlejningskassetter på samme måde som i Danmark, og det fremgår også af den dokumentation, der er gengivet i forelæggelsen. I England udnyttedes værkernes udlejningspotentialer igennem de til enhver tid fastsatte salgspriser. Det var sådan, man gjorde det, og jeg ønskede blot de samme muligheder som de britiske udlejere, der ikke skulle dokumentere nogen særlig tilladelse for at udleje filmene. Det er rigtigt nok, at jeg havde købt filmene, som man køber spegepølser, og det er rigtigt nok, at jeg kastede mig ud i udlejningsvirksomhed, men det er ikke rigtigt, at det forudsætter særlig tilladelse. Det var da forventet af de britiske videoudlejere, at de ville udleje filmene, og min udlejning skete med både Lightnings og Pioneers fulde opbakning.

Principielt ser jeg intet EU-retligt problem i, at der skelnes mellem salgsvare og udlejningsvarer til to forskellige priser, hvis man gennemfører det i hele EU, men sådan gjorde man altså ikke i Storbritannien. Det var der aldrig tvivl om, og det blev dokumenteret allerede i fogedretten i 1992.

Warners skriftlige indlæg til EU-Domstolen

Warner supplerede FDV's indlæg med en absurd løgn. Warner forsøgte at bilde EU-Domstolen ind, at de slet ikke havde udgivet LaserDiscs i Storbritannien. Alle pladerne skulle være importeret fra USA. I virkeligheden var Warner et af de mest markante filmselskaber på LaserDisc-scenen i slutningen af 80'erne. Filmene blev udgivet af Warner Home Video, UK, og distribueret til forhandlerne af Lightning (side 75), og de blev fremstillet på Philips' fabrik i Blackburn, England.

Copyright-meddelelsen på omslaget af pladerne adskiller sig alene fra meddelelsen på videokassetterne med ordet "videodisc" i stedet for "videocassette". Warner udgav LaserDiscs i England på samme betingelser som videokassetter, og restriktionerne ifølge omslagene med hensyn til salg og udlejning vedrørte alene "outside the EEC", uanset om der var tale om videoplader eller videokassetter.

Det præjudicielle spørgsmål vedrører udgivelser af "filmværker". Der står ikke i spørgsmålet, at det skal være LaserDiscs. Spørgsmålet omfatter også videobånd jf. Warner-sagen, hvilket de ville undgå fokus på, og derfor prøvede de at lyve sig fra det faktum, at selskabet var den største aktør på udlejningsmarkedet i UK.

Mens Warner anerkender, at det ved en forelæggelse af et spørgsmål til præjudiciel afgørelse efter Traktatens artikel 177 er den nationale ret, der afgør sagens faktum, ønsker Warner alligevel for god ordens skyld at gøre Domstolen opmærksom på nedenstående unøjagtigheder vedrørende de faktiske omstændigheder i sagen:

- a. Warner har hverken i Danmark eller i United Kingdom overdraget nogen form for udlejningsret vedrørende de omhandlede laserdiscs til tredjemand. Udlejningsretten til de pågældende laserdiscs tilhører Warner, både i United Kingdom og i Danmark, hvor Metronome har en eksklusiv licens. Ingen af de pågældende laserdiscs er først blevet bragt på markedet i United Kingdom af Warner selv eller med samtykke fra Warner. De er derimod alle importeret til United Kingdom fra USA.
- b. Det følger heraf, at Warner, i modsætning til hvad der antydes i det af Byretten i Aalborg forelagte spørgsmål, hverken stiltiende eller på anden måde har givet samtykke til udlejning af laserdiscs i United Kingdom eller i nogen anden medlemsstat. Der er heller ikke fremlagt noget materiale for Byretten til dokumentation af denne påstand. Derfor er udtalelsen fra Aalborg Byret om, at;

"[...] princippet indebærer næppe nødvendigvis, at rettighedshaveren også skal beskyttes i forhold til de eksemplarer, hvormed han har valgt at udnytte udlejningsmarkedet, herunder når udlejningsmarkedet udnyttes i begge de pågældende medlemslande."

malplaceret, for så vidt som det antydes, at Warner accepterede udlejningen af eksemplarer af de omhandlede laserdiscs i United Kingdom. I denne henseende bør det erindres, at Traktatens artikel 30 og 36 kun finder anvendelse på indførselsrestriktioner, der kan påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne.

Fra Warners skriftlige indlæg til EU-Domstolen, 12. juni 1997

Mit og bi-intervenienternes skriftlige indlæg til EU-Domstolen

Mit eget indlæg var fordelt på 7 kapitler, og hver bi-intervenient havde et kapitel. Jeg gjorde en hel del ud af at beskrive retsudviklingen i Danmark.

Arildsen havde korrekt gjort opmærksom på, at der ikke var en særlig lov om udlejning af filmværker i Danmark, før § 23, stk. 3, blev indført i 1989, og han gengav ordlyden af § 23, stk. 3, som sagen ville blive bedømt efter. Da dommen i Warner-sagen giver et andet indtryk, krævede det en dokumenteret forklaring. Jeg fremlagde derfor en del bilag, der var knyttet til de 7 ud af de 11 kapitler.

Jeg viste, at lovgrundlaget for forbuddet under Warner-sagen var § 2, hvorved sagen reelt var identisk med Imerco-sagen, hvor § 25 heller ikke blev drøftet, og jeg dokumenterede, at den særlige udlejningsret i Warner-sagen var opspind.

Jeg havde fremlagt artikler fra *European Video Review* om videobranchens modstand mod udlejningsdirektivet, fordi de ikke ønskede forbud mod udlejning, og jeg havde fremlagt statistisk materiale om udlejningsmarkedet i Storbritannien. Jeg sendte i alt 25 dokumentationsbilag med mit skriftlige indlæg.

Jeg opfattede princippet om konsumtion ved samtykke som et overordnet spørgsmål. Hvis EU-Domstolen forlod det princip, opstod der nye underordnede spørgsmål, og ét af dem vedrørte to-pris systemet.

To-pris systemet med den skarpe skellen mellem salgskassetter og udlejningskassetter blev kun brugt i Norden. Det ses af mit indlæg til EU-Domstolen, at der ikke nødvendigvis er et EU-retligt problem i det system, selvom jeg og alle andre end FDV fandt to-pris systemet unødvendigt. Jeg illustrerede effektiviteten af det frie britiske marked med statistikker over dette marked, der var kæmpestort. Det var 1/3 af hele EU-markedet og et eksempel til efterfølgelse for resten af Europa.

4.14. Spørgsmål 3 - sideløbende distribution (salg/udlejning)

“Er EF-traktatens artikel 30 sammenholdt med artikel 36 til hinder for, at en national lovgivning fortolkes således, at ophavsmanden bevarer sin eneret til at forbyde udlejning af enkelte eksemplarer af et udgivet værk, efter at han har givet sit samtykke til udlejning af andre eksemplarer af det udgivne værk?”

Det spørgsmål er interessant, fordi sideløbende distribution ikke nødvendigvis fører til forejning af konkurrencen inden for Fællesskabet eller vilkårlig forskelsbehandling til skade for samhandelen mellem medlemsstaterne - hvis en række betingelser er opfyldt!

Teoretisk kan man forestille sig Fællesskabet som et enhedsmarked med et salgsmarked med eksemplarer, der ikke må udlejes. Sideløbende med dette er et udlejningsmarked med eksemplarer, der er beregnet til udlejning. Hvis alle eksemplarer er tydeligt mærket, så der ikke er tvivl om, hvilke eksemplarer der er beregnet til salg, og hvilke eksemplarer der er beregnet til udlejning, og hvis systemet håndhæves ens i hele Fællesskabet, så et salgseksemplar kan sælges overalt i Fællesskabet, og et udlejnings-eksemplar kan udlejes overalt i Fællesskabet, vil samhandelen ikke blive påvirket.

1993 VIDEO DISTRIBUTOR UK RANKINGS: RENTAL	
Distributor	Share
Warner	18.2%
C.I.C.	16.2%
Columbia Tristar	14.9%
Fox Video	11.9%
Guild	10.9%
Buena Vista.	10.8%
Electric Video	6.3%
First Independent	3.5%
High Fliers	1.6%
Polygram.	1.4%
Source: BVA (10/93)	

1993 VIDEO DISTRIBUTOR UK RANKINGS: SELL-THROUGH		
Distributor	By Volume	By Value
BBC	11.4%	11.5%
Buena Vista	11.0%	13.4%
Polygram	10.7%	8.9%
Warner	10.1%	10.7%
Video Collection	8.7%	7.0%
C.I.C.	8.2%	8.6%
Fox Video	5.8%	6.1%
Columbia Tristar	4.0%	3.6%
Pickwick	2.2%	2.1%
V.V.L.	2.1%	2.2%
Source: BVA (10/93)		

Laserdiskens bilag 16: European Video Review nr. 7, Januar 1994

Jeg havde fået et problem, fordi systemet ikke bruges i England. I England kunne alle kassetter udlejes. Prisen bestemte, om kassetten blev kaldt en "rental copy", der blev solgt til udlejningsforretningerne, eller en "sell-through", der også blev solgt til detailforretningerne. Producenterne udnyttede udlejningsmarkedet sådan, at de først udgav filmen som "rental" til en pris, der kun interesserede udlejere. Efter 6-9 måneder blev den udgivet til "sell-through"-pris, men udlejerne kunne stadig udleje den og udnytte udlejningens salgsfremmende virkning (side 220).

Når FDV udgav en ny film til udlejning og salg på samme tid, fik de danske salgskassetter således et forspring på markedet på 6-9 måneder. I den periode kunne en film sælges i Danmark til salgspris, mens jeg skulle gå og vente i 6-9 måneder, indtil den blev udgivet til salgspris i England. Det var et handicap for de britiske salgskassetter på det danske marked, og det var et særligt problem for mig, fordi leveringsnægtelsen forhindrede mig i at sælge de danske kassetter.

Jeg var ligeglad med, om to-pris systemet blev indført - og at konsumptionsprincippet for udlejning blev ophævet - bare det skete ensartet inden for hele EU, så vi kunne konkurrere på salgsmarkedet og på udlejningsmarkedet på lige vilkår.

VIDEO BY NUMBERS: UK RENTAL IS UP

FOLLOW THE LEADERS! *New figures showing increases in both rental and sell-through for the UK offer fresh hope for Europe's younger video markets.*

The UK video market is Europe's largest, generating 38.5% of EC retail spending on video rental and 30% on sell-through in 1992 according to EVE's Mediabase.

Laserdiskens bilag 16: European Video Review nr. 7, Januar 1994

Introduktion til medlemsstaternes skriftlige indlæg til EU-Domstolen

Jens Fejø, der repræsenterede Erik Viuff Christiansen under FDV's andet angreb, havde nævnt for Anders Hjulmand, at "Johan Schlüter havde lavet et godt stykke benarbejde hos regeringen" i forbindelse med Warner-sagen, og det kom der som bekendt en særlov om udlejning af filmværker ud af et par år senere.

Jeg forventede ikke et mindre stykke benarbejde fra hans side denne gang, og han gik da også i aktion straks efter det første retsmøde i 1993. Kulturministeriets svar til Kristian Thulesen Dahl bekræftede hans indflydelse på Kulturministeriet, og Mogens Koktvedgaards indflydelse blev bekræftet af erhvervsminister Mimi Jakobsen, da jeg klagede over hans indblanding i retssagen (nedenfor). Uanset om man rettede henvendelse til Kulturministeriet eller til Konkurrencerådet, så endte man hos Johan Schlüter eller hos Mogens Koktvedgaard.

Johan Schlüters indflydelse var ikke blevet mindre. De skriftlige indlæg fra de fire medlemsstater og Kommissionen kan ses som en regulær magtdemonstration. Taktikken er let at gennemskue. Han fortsatte argumentationen fra Warner-sagen, hvor han sammenlignede udlejning med offentlig fremførelse. I 1988 blev dette ganske vist afvist af generaladvokaten, men EU-Domstolen kom ikke ind på det i dommen, og Johan Schlüter fortsatte ufortrødent i samme spor.

Erklæringerne fra filmselskaberne blev brugt til at fremstille det som naturligt, at man skulle have licens, før man måtte udleje film. Argumentet i Warner-sagen var, at udlejeren kunne udleje et eksemplar flere gange og få betaling hver gang, mens rettighedshaveren "kun" fik betaling én gang: da han solgte eksemplaret til udlejeren. Men han fastsatte altså selv prisen, og den var normalt høj, så Arildsen afviste argumentet og skrev i forelæggelsen, at rettighedshaveren havde valgt at udnytte udlejningsmarkedet gennem de til enhver tid fastsatte salgspriser.

Det så alle fire medlemsstater og Kommissionen fuldstændig bort fra. Fælles for deres skriftlige indlæg er, at ingen af dem forholder sig til det præjudicielle spørgsmål, Arildsens bemærkninger eller videobranchens virkemåde. Indlæggene tegner i stedet det billede, som Johan Schlüter ville have frem af FDV som garant for, at "ophavsmanden" blev betalt i forhold til antallet af udlejninger.

Det er ingen hemmelighed, at det ikke lykkedes at bryde FDV's monopol. Der er ganske vist ikke meget udlejningsmarked tilbage i Danmark i dag, men det er relevant at forstå, hvordan monopolerne kan manipulere via deres indflydelse, og det vil jeg illustrere med gennemgangen af de fem indlæg på de følgende sider.

De anfører i Deres brev, at Konkurrencerådet skulle have interveneret i den verserende sag ved retten i Aalborg. Konkurrencerådet har over for mig oplyst, at rådet har modtaget en telefonisk forespørgsel fra retten, og at man henviste til professor Koktvedgaard, da det konkrete spørgsmål vedrørte en ophavsretlig problemstilling.

Danmarks skriftlige indlæg til EU-Domstolen

Mit forsøg på at presse Kulturministeriet til at tænke sig om, inden det igen hjalp Johan Schlüter med at føre EU-Domstolen bag lyset, var en eklatant fiasko.

Den danske regerings indlæg (denkskjultekorruption.dk/dokument529) er lige så vildledende og usandt som indlægget i Warner-sagen. Det er underskrevet af kontorchef Peter Biering, men da det kun har en overfladisk sammenhæng med forelæggelsen, er det nærliggende at tro, at regeringen også denne gang lod dens eneste rådgiver på området, advokat Johan Schlüter, håndtere den opgave.

I kapitel 1 begrundes Danmarks interesse i spørgsmålet, og allerede her springer kæden af med begrundelsen: "Principperne i den danske lovgivning er resultatet af et nordisk samarbejde gennem de sidste 30 år," for der er slet ikke spurgt til den danske lovgivning. Der er spurgt om rettighedshavernes adfærd, og der eksisterer ikke en fællesnordisk politik om at forbyde udlejning af importerede film.

Kapitel 2 vedrører *Sagens faktiske omstændigheder*, der beskrives sådan, at Warner fik nedlagt forbud mod udlejningen, fordi Warner ikke havde givet samtykke til udlejning af sagens videoplader i Danmark. Faktum er, at Warner ikke havde noget med forbuddet at gøre. Det blev nedlagt, fordi FDV stillede med den million kr., som Jørn Rasmussen desværre havde accepteret til gengæld for et forbud. Warner gik først ind i sagen senere, men på den måde gjorde regeringen behændigt Warner til hovedaktør på bekostning af Pioneer og Lightning.

I slutningen af kapitel 2 meddeler regeringen, at den ikke finder artikel 85 og 86 relevant, og den ignorerer fuldstændig spørgsmålet om markedsopdeling.

I kapitel 3 gennemgås Warner-sagen, hvorfra citeres: "Domstolen påpegede, at den danske lovgivning ikke sondrede imellem, om videogrammet var produceret i Danmark eller importeret fra en anden medlemsstat," hvorved det ser ud til, at ophavsretslovens § 23, stk. 3, der slet ikke eksisterede dengang, var godkendt af EU-Domstolen. Forbuddet var altså nedlagt efter § 2, og det var Østre Landsret, der anførte, at det ved spørgsmålets stillelse skulle lægges til grund, at udøvelsen af eneretten skete på samme måde, hvad enten der var tale om importerede eller danske videogrammer (side 106). Sådan var det ikke her, og alligevel prøvede regeringen at få det til at se ud, som om EU-Domstolen selv både havde vurderet og godkendt FDV's autorisationssystem. Det er rendyrket manipulation.

Kapitel 4 er kaldt for *Retstilstanden i Danmark*. Der står: "Bestemmelsen om udlejning har med redaktionelle ændringer senest i forbindelse med den generelle lovrevision i 1995 været gældende siden ophavsretsloven af 31. maj 1961." Der er henvist til, at konsumptionsbestemmelsen for filmværker blev affattet som beskrevet af byretten i § 23 i 1989 og videreført i § 19 i 1995. Man får derved det indtryk, at udlejningsretten for filmværker går helt tilbage til 1961, og at det er et tilfælde, at den var omfattet af § 23 i netop den ordlyd i 1989.

Mens der i forelæggelsen korrekt står, at der ikke var nogen særbestemmelse om udlejning af filmværker i 1987, vildledte regeringen også om dette.

5. Sondring mellem udlejning og salg

Som det fremgår sondrede den danske lovgivning på tidspunktet for de faktiske omstændigheder mellem eneretten til at sælge eksemplarer af et værk (som udtømmes, når rettighedshaveren har udgivet værket) og eneretten til at udleje værket. Begrundelsen var, at salg og udlejning er to fundamentalt forskellige former for udnyttelse af et værk.

I salgstilfældet finder der kun en enkelt disposition sted, hvorimod et værk ved udlejning kan udnyttes igen og igen. Enhver, som uden tilladelse foretager udlejning af et ophavsretligt beskyttet værk, tiltager sig således en beføjelse til gentagne dispositioner over værket, der efter regeringens opfattelse kun bør tilkomme enerettighedens indehaver.

Eneretten efter ophavsretslovens § 2 indebærer, at ophavsmanden skal give samtykke til brugen af hans værk. Bevisbyrden for, at der er givet det nødvendige samtykke, påhviler den, der ønsker at udnytte det pågældende værk. Det afhænger således af en konkret aftalemæssig vurdering, om og i hvilken udstrækning ophavsmanden har givet samtykke til en bestemt udnyttelse.

I praksis bevirker samtykkekravet, at rettighedshaveren kan opstille visse vilkår som betingelse for tilladelsen. Vilkårene vil ofte være resultatet af en forhandling mellem parterne og vil typisk vedrøre vederlagets størrelse samt den nærmere udmøntning af udnyttelsen. Det kan f.eks. aftales, at tilladelsen kun gælder i ét år, at tilladelsen kun vedrører retten til eksemplarfremstilling, at tilladelsen ikke er eksklusiv og kun vedrører 1.000 eksemplarer. Aftalen vil også kunne indeholde en geografisk afgrænsning.

Det kan ikke generelt antages, at samtykke til f.eks. udlejning i én medlemsstat også indebærer et stiltiende samtykke til udlejning i en anden medlemsstat. Det fremgår hverken af Traktatens bestemmelser, af den sekundære fællesskabsret eller af Domstolens praksis, at det er ophavsretten i det land, hvor et værk er udgivet, som skal være bestemmende for, hvilke rettigheder enerettighedshaveren har i den medlemsstat, hvortil den fysiske bærer af værket er blevet importeret.

Eftersom udøvelsen af enerettighederne hverken udgør et middel til vilkårlig forskelsbehandling eller en udtrykkelig eller skjult begrænsning af samhandelen mellem medlemsstaterne, og på ingen måde påvirker de frie varebevægelser, må det være lovgivningen i importlandet, som er grundlaget for ophavsmandens beføjelser i dette land.

6. Konklusion

På denne baggrund er det den danske regerings opfattelse, at Traktatens art. 30 og 36 skal fortolkes således, at retten til at modsætte sig udlejning af det enkelte eksemplar nyder en særlig beskyttelse, idet denne ret ikke konsumeres ved salg eller anden form for distribution. Rettighedshaverens samtykke er derfor en forudsætning for udlejning af hvert enkelt eksemplar af værket.

Regeringen skal derfor opfordre EF-Domstolen til også i den foreliggende situation at fastholde den linje, der blev lagt i Warner Brothers-dommen.

Underskrevet af kontorchef Peter Biering, den danske regerings befuldmægtigede.

Analyse af kapitel 5 og 6 i Danmarks skriftlige indlæg til EU-Domstolen

Jeg tager ikke munden for fuld ved at sige, at hvert eneste afsnit i kapitel 5 og 6 er løgn eller vildledning, der fjerner opmærksomheden fra den markedsopdeling, som sagen og det præjudicielle spørgsmål handlede om.

Allerede første linje er usand. Det fremgår *ikke* af forelæggelsen, at den danske lovgivning sondrede på tidspunktet for de faktiske omstændigheder. Tværtimod står der i forelæggelsen, at jeg begyndte udlejning i 1987, og at *hverken* England eller Danmark på det tidspunkt havde en særbestemmelse om udlejning af film i den nationale lovgivning.

Begrundelsen i andet afsnit er i sagens natur også usand. Der har ikke været en offentlig debat med en sådan begrundelse, ej heller en intern debat i Folketinget. I kapitel 15 er udførligt gennemgået omstændighederne bag indførelsen af § 23, stk. 3, i 1989. Afsnittet er fuldt af løgn, men det har en bemærkelsesværdig lighed med Johan Schlüters indlæg til EU-Domstolen i Warner-sagen (side 110).

Afsnit 3 omhandler § 2. Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at parterne er enige om, at sagen afgøres efter § 23, stk. 3. Så hvorfor omtaler regeringen § 2? Den anvendte argumentation er langt ude. Anders Hjulmand havde igen og igen bedt FDV om at vise bare ét eksempel på, at ophavsmændene har "overdraget" deres ret til at forbyde udlejning til FDV eller de producenter, FDV har indgået aftaler med. Det fine princip, som regeringen omtaler, er netop ikke praktiseret i sagen mod mig. Bevisbyrden burde ligge hos FDV, der søgte at udnytte ophavsmændenes udlejningsret imod deres ønske. Det er absurd, at den danske regering skriver sådan, når ophavsmændene er gået ind i sagen til støtte for mig, fordi FDV uden dokumentation påstår at have erhvervet deres rettigheder.

Ifølge regeringens indlæg kan rettighedshaverne opstille vilkår som betingelse for at give tilladelse til udlejning. Gælder det også filminstruktørerne, når de som ophavsmænd vil håndhæve deres rettigheder? Nej, overhovedet ikke!

Afsnit 5 er ren vildledning. Det fremgår af EU-Domstolens domssamling, at samtykke til udlejning ifølge en sådan lov, som blev behandlet i Warner-sagen, medfører konsumption af udlejningsretten. Jo, det fremgår netop af Domstolens praksis! Det fremstilles, som om jeg gør gældende, at engelsk ret skal anvendes. Hvor kommer det lige fra? Ifølge forelæggelsen er der enighed om, at forbuddet skal bedømmes efter ophavsretslovens § 23, stk. 3. Det var FDV, der støttede sine rettigheder på copyright-systemet i USA (side 311).

Afsnit 6 er direkte løgn, for FDV's adfærd førte til en hård markedsopdeling, der gjorde handel med udlejningseksemplarer umulig. På bizar vis bruges løggen til at støtte, at den danske lov skal respekteres. Det kan ikke blive mere sært, da det var respekt for den danske ophavsretsmodel, SADF og jeg kæmpede for.

Konklusionen i kapitel 6 er topmålet af vildledning. Regeringens opfattelse er *ikke* i overensstemmelse med dommen i Warner-sagen, hvor EU-Domstolen altså godkendte en lov, hvor udlejningsretten konsumeres ved samtykke til udlejning.

7. Den omstændighed, at en person lovligt har erhvervet et eksemplar af et værk (f.eks. en laserdisc), giver klart ikke den pågældende ret til at udsende værkets indhold i nogen medlemsstat, end ikke i den medlemsstat, hvor eksemplarerne er købt, uden ophavsretsindehaverens samtykke.

8. Situationen er ikke anderledes for så vidt angår retten til udlejning. Begrebsmæssigt er retten til udlejning helt forskellig fra retten til salg. Ophavsretsindehaveren kan kun sælge det pågældende værk eller et eksemplar heraf en enkelt gang. Et ophavsretsbeskyttet værk kan derimod udlejes af indehaveren mange gange, hvorved indehaveren opnår en økonomisk gevinst hver gang.

9. Det Forenede Kongerige gør gældende, at de principper, der blev fastslået i dommen i sagen *Warner Brothers mod Christiansen*, sag 158/86, Sml. 1988 s. 2605, finder anvendelse i nærværende sag, og der er intet grundlag for at foretage en sondring.

Fra Storbritanniens skriftlige indlæg til EU-Domstolen, 23. maj 1997

Storbritanniens skriftlige indlæg til EU-Domstolen

Meget tyder på, at "Johan Schlüter" også var involveret i Storbritanniens indlæg.

I afsnit 7 gøres det gældende, at en ret til at købe en LaserDisc ikke giver ret til at udsende værkets indhold. Det er irrelevant, men sammenholdt med afsnit 8 giver det indtryk af, at udlejning kan sammenlignes med offentlig fremførelse.

I Storbritannien skelnede man ikke mellem salgs- og lejekassetter på anden måde end prisen, og det er bemærkelsesværdigt, at løggen i afsnit 8 begrundes med endnu en kopiering af Johan Schlüters famøse indlæg i Warner-sagen.

I afsnit 9 gør Storbritannien gældende - nøjagtig som den danske regering - at principperne fra Warner-sagen bør finde anvendelse, selvom der argumenteres for en *fravigelse* af princippet om konsumtion af udlejningsretten ved samtykke til udlejning. Det er typisk Johan Schlüter-vildledning og bemærkelsesværdigt, at det fremstilles så enslydende i det danske og det britiske indlæg.

Arildsen skrev, at det præjudicielle spørgsmål vedrørte eksemplarer, "hvormed rettighedshaveren har valgt at udnytte udlejningsmarkedet." Enten var LaserDiscs udlejningsprodukter, eller også var de slet ikke omfattet af spørgsmålet. Men det var Erik Viuff Christiansens udlejningskassetter under alle omstændigheder!

14. Domstolens opmærksomhed henledes også på, at ophavsretsindehavere i Det Forenede Kongerige ligesom i Danmark særskilt tilbyder "udlejningseksemplarer" til personer, der ønsker at benytte disse til udlejning til almenheden til en tilsvarende højere pris. Disse eksemplarer er forbundet med en ret til udlejning til almenheden i Det Forenede Kongerige. Der sondres således i Det Forenede Kongerige mellem "sell-through"-eksemplarer og "udlejningseksemplarer".

Fra Storbritanniens skriftlige indlæg til EU-Domstolen, 23. maj 1997

20. Sagsøgte i nærværende sag gør gældende, at hvis han i henhold til loven kunne pålægges at dokumentere samtykke til udlejning i Danmark, ville han skulle opfylde krav, der er strengere end kravene til videoudlejere i England. Dette er ikke en korrekt udlægning af engelsk ret.

21. I henhold til engelsk ret har en sagsøgt i en sag om ophavsret, der påberåber sig et samtykke, bevisbyrden for, at der foreligger et samtykke, og for omfanget heraf.⁷ Sagsøgte i nærværende sag kan således ikke engang siges at være stillet anderledes end en hvilken som helst videoudlejer i England, som også ville skulle godtgøre, at de havde opnået samtykke til udlejning af de pågældende ophavsretsbeskyttede værker i England.

⁷ *Noah v. Shuba* (1991) FSR 15 at 28 (English High Court) where Mr. Justice Mummery said “In relation to the defence of licence or consent it is always important to bear in mind that the person raising the defence must establish not only the existence of the licence or consent, but also its extent.”

Fra Storbritanniens skriftlige indlæg til EU-Domstolen, 23. maj 1997

I iveren efter at fremstille min udlejning som udlejning af salgsprodukter anføres det i afsnit 14, at der med udlejningsprodukterne er forbundet en ret til udlejning til almenheden i Det Forenede Kongerige. Tak for den anerkendelse, men hvad er der i vejen for, at retten til udlejning i de tilfælde også gælder i Danmark?

Afsnit 20-21 er typisk Johan Schlüter-manipulation. Med henvisning til note 7 afvises det, at jeg behandles anderledes end britiske udlejere, men i stedet for at sammenligne med de britiske udlejerers ret til at udleje eksemplarerne jf. afsnit 14 er der henvist til *Noah v. Shuba*. En undersøgelse af dén sag viste, at det handlede om, at Shuba havde *publiceret* en tekst uden at have indhentet tilladelse. Duh!

**Noah v Shuba and Another
Case Summary [1991] F.S.R. 14**

Summary of the facts:

[Noah was a doctor who worked for the Public Health Laboratory Scheme (PHLS). He wrote a book called “A Guide to Hygienic Skin Piercing”. It was the practice at that time for PHLS employees to retain copyright in works written by them. The book also showed that Noah was the author and owner of copyright. In December 1995 Noah sent Shuba a section of his book. He sent it along with a copyright notice. In June 1986 Shuba delivered a lecture in which he quoted verbatim Dr. Noah’s procedure for hair electrolysis. Shuba also sent a typed report of the lecture to a magazine for publication. The report included two substantial extracts from Dr. Noah’s book and a short passage which was attributed to Dr. Noah but not written by him, which gave the impression that Noah endorsed Shuba’s views. Dr. Noah claimed damages for copyright infringement and additional damages.]

Finlands skriftlige indlæg til EU-Domstolen

FDV's licensaftaler omfattede både Danmark, Norge, Sverige og Finland, så det er ikke overraskende, at Johan Schlüter også havde indflydelse på et eller flere af de nordiske lande, og det lykkedes for Finland at "misforstå" det præjudicielle spørgsmål på nøjagtig samme måde som Danmark.

Finland kører af sporet allerede i første afsnits første sætning. Det præjudicielle spørgsmål nævner nemlig ikke den danske lovgivning, men beskriver en adfærd, der opdeler EU-markedet for udlejning af film. Det ignorerer Finland, der også foregiver, at spørgsmålet drejer sig om ophavsretsloven.

Det finske indlæg er gennemgående uden forbindelse med virkeligheden, men er fuld af typisk Johan Schlüter-manipulation. Hvordan kan det f.eks. være i strid med formålet med udlejningsretten, at importerede værker kan udlejes (afsnit 8)? Hvis vederlaget for udlejningen er lagt på eksemplarets pris, betyder det jo intet, hvor det udlejes! Det er nonsens at påstå, at rettighedshaveren mister muligheden for at få et vederlag, blot fordi eksemplaret udlejes i en anden medlemsstat.

Af uransagelige årsager har den finske regering fået den opfattelse, at retten til udlejning i henhold til den danske ophavsretslov gælder uden forskel for indenlandsk fremstillede og importerede produkter. Det er en direkte modsat situation, der beskrives i forelæggelsen! Hvordan kan Finland påstå, at loven ikke påvirker samhandelen, når spørgsmålet og forelæggelsen beskriver den situation, at netop de importerede eksemplarer er udelukket fra det danske marked? Der er ikke den mindste sammenhæng mellem Arildsens forelæggelse og Finlands indlæg.

Ligesom Danmark undlod Finland at kommentere konkurrencereglerne.

1. Den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse rejser det spørgsmål, om retten til udlejning i henhold til den danske ophavsretslov er forenelig med fællesskabsretten.

8. Det vil være i strid med formålet med retten til udlejning, såfremt en person i en medlemsstat kan købe en laserdisc og derefter frit udleje den i en anden medlemsstat. I et sådant tilfælde vil rettighedshaveren ikke kunne afgøre, hvor eller hvornår eksemplarer af værket udlejes. Desuden vil rettighedshaver miste muligheden for at få vederlag for udlejningen.

9. Den finske regering er af den opfattelse, at retten til udlejning i henhold til den danske ophavsretslov gælder uden forskel for indenlandsk fremstillede og importerede produkter og derfor ikke indebærer forskelsbehandling. Der er heller ikke tale om en skjult begrænsning af samhandelen mellem medlemsstaterne.

10. Af de ovennævnte grunde er den finske regering af den opfattelse, at den danske ophavsretslovs bestemmelse om retten til udlejning er i overensstemmelse med EF-traktatens artikel 30 og 36.

Fra Finlands skriftlige indlæg til EU-Domstolen, 28. maj 1997

Frankrigs skriftlige indlæg til EU-Domstolen

Mens indlæggene fra Danmark, Finland og Storbritannien er forholdsvis korte, er indlægget fra Frankrig meget, meget langt og meget teoretisk. Men det forholder sig lige så lidt til byrettens forelæggelse som de øvrige medlemsstaters indlæg.

Ved at bruge rigtig mange ord er Johan Schlüters synspunkter pakket bedre ind, men det ser også i Frankrigs indlæg ud til, at jeg vil snyde ophavsmanden for et vederlag ved at anfægte udlejningsretten. Frankrig anfægter reelt den praksis, de altid har anvendt i Storbritannien, hvor rettighedshaveren indhenter vederlaget for udlejning ved at lægge det på prisen for de eksemplarer, der sælges til udlejerne. Hvis filmene udlejes i en anden medlemsstat, svarer det også ifølge Frankrig til, at udlejningsretten mister sit indhold.

Med samme besynderlige logik afviser Frankrig, at konkurrencereglerne kan anvendes i sagen, fordi den anfægtede adfærd - opdelingen af det indre marked - ikke er rettighedshaverens valg. Det er Frankrigs opfattelse, at det er *obligatorisk* at forbyde udlejning af de importerede eksemplarer. Nåda, men så kan man ikke samtidig påstå, at en sådan lovgivning ikke begrænser samhandelen!

6. Hvis det lægges til grund, at der i henhold til den britiske lovgivning kan gives en stiltiende tilladelse til udlejning af de omhandlede laserdiscs, synes det vanskeligt at kunne gøres gældende, at et sådant stiltiende samtykke fra rettighedsindehaverens side gør det muligt at sikre et tilstrækkeligt vederlag for ophavsmandens kreative indsats. En stiltiende tilladelse gør det nemlig ikke muligt at fastsætte størrelsen af vederlaget i forbindelse med udlejningen af de omhandlede værker i Danmark, og der kræves en skriftlig aftale.

8. Mens retten til at fremstille eksemplarer af værket udnyttes ved en enkelt teknisk proces, giver retten til udlejning anledning til adskillige på hinanden følgende udlejningstransaktioner, hvorved ophavsmanden skal kunne drage fordel af hver enkelt transaktion, hvilket ville være umuligt, hvis hans ret var udtømt ved den første markedsføring i en medlemsstat, også selv om denne måtte anerkende, at der forelå et stiltiende samtykke til udlejning i dette land.

Det må således på baggrund af ovenstående betragtninger konkluderes, at en anerkendelse af, at et stiltiende eller formodet samtykke fra indehaveren af en ret til udlejning af laserdiscs i en medlemsstat afskærer den pågældende rettighedshaver fra at forhindre udlejning i en anden medlemsstat af laserdiscs importeret fra førstnævnte medlemsstat til den pågældende anden medlemsstat, ville være ensbetydende med, at den i sidstnævnte medlemsstat anerkendte ret til udlejning mister sit indhold.

11. Når en adfærd gøres obligatorisk i henhold til lovgivningen, således at virksomhederne ikke længere har nogen selvbestemmelsesret med hensyn til den anfægtede adfærd, er det ikke muligt at anvende bestemmelserne i artikel 85 og 86 over for virksomheder, der udviser en sådan adfærd, så længe den pågældende lovgivning er i kraft.

Kommissionens skriftlige indlæg til EU-Domstolen

Man kan selvfølgelig undre sig over, at Storbritannien fandt det problematisk, at britiske virksomheder som HEX gerne ville have adgang til det danske marked. Eller at den succesfulde britiske fremgangsmåde bredte sig til resten af Europa. Det kan kun forklares med den indflydelse, lobbyister som Johan Schlüter havde på embedsmændene. Der er ikke noget, der tyder på, at Storbritannien eller nogen af de andre regeringer gjorde et reelt forsøg på at sætte sig ind i problemstillingen i Arildsens forelæggelse.

Men hvad så med Kommissionen?

Kommissionen er EU's politi med ansvar for, at både konkurrencereglerne og det indre marked fungerer efter hensigten. Det var Kommissionen, der i 1991 tog initiativ til et harmoniseringsdirektiv, der skulle fjerne den indirekte virkning på samhandelen med udlejningsprodukter, der blev påvist af Warner-sagen, og som angiveligt skulle sikre, at EU's virksomheder, f.eks. HEX, Lightning og Pioneer, kunne operere på hjemmemarkedsvilkår i hele EU.

Det var Kommissionen, der opfordrede borgerne til at klage, hvis de blev udsat for konkurrencebegrænsende adfærd, og det gjorde jeg både i 1989 og i 1993. Via mine klager var Kommissionen informeret om Johan Schlüters og den danske regerings løgne, da FDV i Warner-sagen ville have det danske udlejningsmarked for sig selv. Via Pioneers støtte til min klage i 1993 var Kommissionen udførligt orienteret om problemerne med at markedsføre LaserDisc-systemet i Danmark via udlejning, fordi FDV blokerede for al udlejning, der ikke var deres egne kassetter. Diskriminationen af LaserDiscs var et særskilt problem i forhold til konkurrencereglernes forbud mod en adfærd, der begrænser teknisk udvikling.

HEX fik aldrig et svar fra Kulturministeriet, men spørgsmålet var taget med i Arildsens forelæggelse, så Kommissionen ville vel tage stilling, skulle man tro? Jeg havde ikke fået lov til at tale med Kommissionen, men i afvisningen af mit ønske om et møde lovede Kommissionen at fremkomme med sine bemærkninger til EU-Domstolen. Betød det, at Kommissionen omsider svarede Pioneer, om det var i overensstemmelse med EU's regler, at en dansk distributør af videokassetter forhindrede distribution af de LaserDiscs, som Pioneer havde bragt på markedet i England (side 323)?

Næh! Intet i Kommissionens indlæg indeholder så meget som en anerkendelse af den problemstilling om markedsopdeling, som fremgår både af klagerne og af forelæggelsen. Kommissionen ser også bort fra det faktum, at udlejningsretten for filmværker blev indført i Danmark i 1989 og altså ikke eksisterede under Warner-sagen. Kommissionens indlæg indeholder i stedet tre nye, bemærkelsesværdige synspunkter, som fortjener en nærmere undersøgelse:

1. Udlejning har samme karakter som offentlig fremførelse.
2. Udlejningsretten konsumeres ikke ved samtykke til udlejning.
3. EU-Domstolen skal afvise at anvende konkurrencereglerne.

30. Kommissionen er af den opfattelse, at udlejningsrettigheder til videogrammer og laserdisketter overvejende har samme karakter som rettigheder til offentlig fremførelse. Dette indebærer, at princippet om konsumption af rettigheder ikke finder anvendelse på udlejningsrettigheder.

Fra Kommissionens skriftlige indlæg til EU-Domstolen, 16. maj 1997

1. Udlejning har samme karakter som offentlig fremførelse

Johan Schlüter udtalte allerede i Warner-sagen, at udlejning kan sidestilles med offentlig fremførelse af et værk, og han fortsatte med at fremføre, selvom det blev afvist af generaladvokaten (side 115).

Ja, det blev klart afvist af generaladvokaten, så det er noget af en præstation, at han fik Kommissionen til at tage synspunktet til sig. Generaladvokaten havde gode argumenter bag afvisningen i 1988, så påstanden burde være afvist én gang for alle. Det er en bemærkelsesværdig kovending fra Kommissionens side.

Hvis Kommissionen virkelig mente, at udlejningsrettigheder har samme karakter som rettigheder til offentlig fremførelse, ville det fremgå af udlejningsdirektivet, ikke sandt? Det gør det ikke. Tværtimod finder man det stik modsatte synspunkt i bemærkningerne til direktivforslaget i afsnit 1.2, hvor begrebet "udlejning" i artikel 1, stk. 2, er defineret.

Kommissionen forklarer heri, at udlejning refererer til fysiske genstande, og i den forbindelse var Kommissionen fremsynet nok til at forudse en verden, hvor et værk kan stilles til rådighed via elektronisk datatransmission, men fordi en sådan udnyttelse i de fleste medlemsstater blev betragtet som offentlig fremførelse, var det *ikke* omfattet af direktivet. Der står det *modsatte* i direktivforslaget: Offentlig fremførelse er noget andet og derfor udelukket fra direktivets anvendelsesområde!

1.2. Udlejning i henhold til stk. 2 refererer sig altid til udlejning af kun fysiske genstande; dette følger allerede af bestemmelsen i artikel 2, stk. 1. Når et værk således stilles til rådighed, f.eks. en film, via elektronisk datatransmission (downloading), er forholdet således ikke omfattet af nærværende direktiv.

Man kan forestille sig, at på et eller andet tidspunkt i fremtiden vil f.eks. videofilm ikke længere udlejes på kassetter, men i stedet fremsendes elektronisk til gengivelse på en skærm i private hjem. En sådan form for ophavsretlig udnyttelse betragtes i de fleste medlemsstater som værende offentlig fremførelse, dvs. en form for immateriel udnyttelse, men dette spørgsmål er endnu ikke blevet løst ensartet i medlemsstaterne. Handlinger, hvorved et værk stilles til rådighed via elektronisk datatransmission, er derfor blevet udelukket fra direktivets anvendelsesområde.

Kommissionens direktivforslag, 24. januar 1991

2. Udlejningsretten konsumeres ikke ved samtykke til udlejning

For FDV var det vigtigt at skjule, at den særlige lov om udlejning af filmværker i ophavsretslovens § 23 i Warner-sagen var løgn, og at den var beskrevet sådan, at retten til at forbyde udlejning “ikke konsumeres ved rettighedshaverens salg af et eksemplar af værket, men først når han har tilladt, at værket udlejes.”

Kommissionen hjalp med at skjule det ved at ignorere Arildsens bemærkning om indførelsen af § 23, stk. 3, i 1989, og så brugte den et særligt tunnelsyn til at forklare, at artikel 1, stk. 4, skal forstås sådan, at konsumtion af udlejningsretten ikke engang finder sted, når der er givet samtykke til udlejning.

Faktisk står der hverken i direktivforslaget eller i Kommissionens omtale af artikel 1, stk. 4, i afsnit 42 nedenfor, hvad der sker, når der gives samtykke til udlejning. Kommissionen præciserer, at udlejningsretten ikke konsumeres, blot fordi værket bringes i omsætning, men i retssagen ændres det besynderligt nok til, at udlejningsretten heller ikke konsumeres ved samtykke til udlejning!

I Warner-sagen, der foranledigede direktivet, fremgår det dog af beskrivelsen af denne særlige lov, at udlejningsretten konsumeres, når der gives samtykke til udlejning. Mon ikke også det lå til grund, da direktivforslaget blev skrevet?

Tunnelsynet indtræder ved forklaringen på artikel 1, stk. 4, for set i sammenhæng med stk. 2 og 3 ses, at der med “salg eller anden form for distribution” tænkes på distribution, der *ikke* er udlejning eller udlån (side 186). I direktivforslaget er det præciseret, at udlejnings- og udlånsretten består, også efter at værket er udgivet, for det var nyt i de fleste landes bestemmelser om konsumtion på det tidspunkt.

38. Efter Kommissionens opfattelse er retten til udleje således en rettighed, der slet ikke kan udtømmes ved at eksemplarer af værket videresælges eller udlejes. Det er derfor uden betydning, at indehaveren af enerettigheden i den foreliggende sag efter engelsk ret har beføjelse til at begrænse udlejning til bestemte eksemplarer. Det forhold, at honorering af indehaveren af enerettighederne er knyttet til hver enkelt udleje eller det antal sandsynlige gange eksemplaret udlejes, sikrer, at indehaveren af eneretten opnår honorering af sine rettigheder, hvilket ikke ville være tilfældet, såfremt eksemplaret frit kunne udlejes på det danske marked.

42. I artikel 1, stk. 4, er det udtrykkeligt fastsat, at salg eller anden form for distribution af et eksemplar af et ophavsretligt beskyttet værk ikke medfører, at udlåns- og udlejningsrettigheder udtømmes. Med denne bestemmelse fastslås det, at princippet om konsumtion af rettigheder ikke finder anvendelse for så vidt angår udlåns- og udlejningsrettigheder. Denne forståelse har også støtte i de tilgængelige forarbejder til Direktivet. Det følger af Kommissionens begrundelse for direktivforslaget, at formålet med reglen i artikel 1, stk. 4, er at præcisere, at konsumtion af spredningsretten ikke berører retten til at bestemme over adgangen til udleje og udlån, og at udlejningsrettigheder derfor fortsat består, efter at det første eksemplar af værket er bragt i omsætning.

Fra Kommissionens skriftlige indlæg til EU-Domstolen, 16. maj 1997

1.4. Stk. 4 er blevet indføjet af præcisionshensyn: I visse medlemsstater eksisterer der en eneret til spredning, der "konsumeres" i relation til f.eks. bestemte eksemplarer af et værk, når de pågældende eksemplarer første gang bringes i omsætning. Som et resultat heraf vil enhver videre spredning, der finder sted efter den første markedsføring i form af salg ikke længere være omfattet af ophavsmandens eneret. Formålet med bestemmelsen i stk. 4 er at præcisere, at udlejnings- og udlånsrettigheder ikke må berøres af den konsumtion af spredningsretten, der er hjemlet i visse medlemsstaters lovgivning, således at henholdsvis udlejnings- og udlånsrettighederne fortsat består selv efter den første markedsføring af f.eks. et eksemplar af et værk.

Kommissionens direktivforslag, 24. januar 1991

3. EU-Domstolen skal afvise at anvende konkurrencereglerne

Kommissionen foreslår, at EU-Domstolen afviser at tage stilling til konkurrencereglerne på baggrund af en løgn, der er ganske bemærkelsesværdig i og med, at det præjudicielle spørgsmål beskriver en adfærd, der opdelar EU.

Det er usandt, at det fremgår, at der ikke er indgået konkurrencebegrænsende aftaler. Tværtimod beskrev Arildsen klart det konkurrenceretlige problem, nemlig at den anfægtede adfærd om markedsopdeling gør det muligt at tage én pris i ét land og en anden pris i et andet land. Artikel 85 og 86 indeholder intet om, at man må opdele EU-markedet, når blot det vedrører udlejning.

Endelig er det ret vildt, at Kommissionen vil fratage byretten muligheden for at få hjælp af EU-Domstolen efter artikel 177. Den forlanger i stedet af byretten, at den skal tage ansvaret for at ændre en retspraksis, der har været anerkendt af landsretten i en årrække. Det kan jo ikke lade sig gøre. Det ser grangiveligt ud til, at "Johan Schlüter" også har skrevet Kommissionens indlæg.

48. Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at der ikke er indgået konkurrencebegrænsende aftaler, f.eks. om forbud mod eksport mellem indehaveren af eneretten og licens-tagere. Det henhører under den nationale domstol på baggrund af bevisførelsen i sagen at tage stilling til, om der i øvrigt foreligger aftaler med et konkurrencebegrænsende indhold.

50. På grundlag af ovenstående bemærkninger foreslår Kommissionen, at de forelagte præjudicielle spørgsmål besvares således:

3. *Det tilkommer den nationale domstol under hensyntagen til samtlige bevisligheder i den verserende sag at tage stilling til, om der foreligger konkurrencebegrænsende aftaler i strid med EF-traktatens artikel 85 eller et misbrug af dominerende stilling i strid med EF-traktatens artikel 86.*

Fra Kommissionens skriftlige indlæg til EU-Domstolen, 16. maj 1997

Den katastrofale retsmøderapport

I årene op til forelæggelsen havde jeg tilbragt utallige eftermiddage på læsesalen på hovedbiblioteket i Aalborg med læsning af EU-Domstolens domssamling. Jeg havde læst en håndfuld lærebøger om EU-ret, og da *EU-Karnov* udkom i 1993, brugte jeg en lang sommer på at læse den fra ende til anden. Okay, jeg sprang over kapitlerne om fiskeripolitik og landbrugspolitik, men jeg læste de grundlæggende kapitler. Hvis der blev refereret til en relevant sag, tog jeg på biblioteket og læste i domssamlingen, hvad det præcist gik ud på. Mange sager var så oplagte, at det kunne undre, hvorfor de var forelagt for EU-Domstolen. Jeg havde let ved at følge dommernes tankegang, og jeg var altid enig i afgørelserne.

Jeg betvivlede ikke, at sagerne handlede om det, der stod i retsmøderapporten. Også i Warner-sagen var jeg enig med EU-Domstolen, som naturligvis ikke kunne vide, at de “faktiske omstændigheder” ikke stemte overens med virkeligheden. Jeg troede, det var uacceptabelt, at en regering hjalp med at narre EU-Domstolen på den måde, og i flere dage kunne jeg ikke sove af chok over opdagelsen.

Læsningen af retsmøderapporten i denne min egen sag var et lige så stort chok. Jeg var selvfølgelig skuffet over indlæggene fra Kommissionen og de andre medlemsstater, men jeg var ikke så naiv, at det kom særligt meget bag på mig. Jeg var klar over, at Mogens Koktvedgaard havde været sagkyndig rådgiver for Kommissionen i spørgsmål om europæisk konkurrenceret og europæisk ophavsret, og han kunne meget vel have haft en finger med i spillet. Mogens Koktvedgaard og Johan Schlüter var to alen ud af ét stykke, og Mogens Kokvedgaard havde været lige så dygtig til at positionere sig.

Det ville også være underligt, hvis det kun var i Danmark, at den internationale industri havde placeret sine egne folk eller sympatisører på indflydelsesrige poster. Den opfattelse, medlemsstaterne havde fået af sagen, kunne de umuligt have fået ved at læse Arildsens forelæggelse. De måtte være påvirket udefra.

Præjudicielle forelæggelser tages som udgangspunkt alvorligt. Der var 9 dommere i Warner-sagen og 11 dommere i Laserdisken-sagen, og mange dommere fra forskellige stater sikrer uafhængighed, men de læser hverken forelæggelsen eller parternes indlæg. De afgør sagen på grundlag af retsmøderapporten.

Indtil jeg læste retsmøderapporten i min egen sag, var jeg overbevist om, at retsmøderapporten repræsenterede de indsendte indlæg, men hvis jeg skulle have bedømt min egen sag på grundlag af denne rapport, ville jeg også have dømt til fordel for FDV. Så grelt var det.

Her vil jeg gennemgå fem betydningsfulde forhold, der var udeladt:

1. Den ikke-eksisterende særlov i Warner-sagen.
2. Konsumptionsbestemmelsen i Warner-sagen.
3. Ophavsmændenes ligeværdige rettigheder.
4. Pioneer som rettighedshaver jf. det præjudicielle spørgsmål.
5. Pioneers konkurrenceretlige anbringende.

1. Den ikke-eksisterende særlov i Warner-sagen

Siden jeg opdagede, at EU-Domstolen blev ført bag lyset i Warner-sagen, havde jeg gjort alt for at gøre myndighederne og politikerne opmærksomme på det, men uden held. Jeg var derfor tilfreds med, at Arildsen i kendelsen om sagens faktiske omstændigheder havde påpeget, at der hverken i England eller Danmark fandtes en særbestemmelse om udlejning af filmværker i den nationale lovgivning, da jeg begyndte at udleje i 1987 - og altså heller ikke under Warner-sagen.

Det havde jeg også fortalt Kommissionen om i klagerne, men den reagerede ikke på det. Nu var jeg selv nået til EU-Domstolen. Det var en glimrende lejlighed til at redegøre for retsudviklingen, og så burde det reelle formål med forbuddene mod Erik og mig være krystalklare.

Jeg gennemgik ikke blot dette med ord. Jeg sendte også dokumentation med.

Den refererende dommer, Jean-Pierre Puissechet, flyttede ikke desto mindre dette faktum ud af afsnittet "faktiske omstændigheder" og fremstillede det i stedet som mit synspunkt! *Som mit synspunkt!*

Enhver, som læser dommen i Warner-sagen, men ikke graver dybere, vil som konsekvens betragte mig som en idiot, der bestrider anerkendte kendsgerninger. Den britiske lovgivning er korrekt beskrevet med starttidspunktet for udlejningsretten, mens det ser ud til, at ordlyden blot blev justeret i den danske lov i 1989.

2. Konsumptionsbestemmelsen i Warner-sagen

Én ting er, at en særlig udlejningsret til filmværker ikke eksisterede i 1987, men var opfundet til formålet for at narre EU-Domstolen. Noget andet er, hvad den lov, som blev beskrevet for EU-Domstolen i Warner-sagen, går ud på.

Det var EU-Domstolens faste praksis, at samtykke medførte konsumtion, og i Warner-sagen var det Johan Schlüters udfordring at overbevise EU-Domstolen om, at der ikke var givet samtykke til udlejning i og med, at værket var udgivet. Loven var beskrevet af parterne i forelæggelseskendelsen fra Østre Landsret. Det var gengivet i retsmøderapporten, at udlejningsretten først konsumeres, når ret-tighedshaveren har tilladt, at værket udlejes. Det argument kunne bruges dengang, fordi det fremgik af Østre Landsrets forelæggelse, at Warner hverken i Danmark eller i Storbritannien havde tilladt udlejning.

Det faktum lå til grund for EU-Domstolens dom i Warner-sagen, men det er ikke gengivet i selve dommen, hvor der henvises til retsmøderapporten for sagens nærmere omstændigheder. Jeg havde selvfølgelig gjort opmærksom på det i mit skriftlige indlæg, men Puissechet havde ikke taget det med. Det har betydning, fordi dommerne - ligesom Lilholt i kæremålet - ofte kun læser selve dommene, men undlader at læse de vigtige detaljer i retsmøderapporterne.

Ingen forhindrer dommerne i at læse retsmøderapporterne for at kontrollere de omstændigheder, der ligger til grund for en dom, men det gjorde de ikke denne gang, og den forsømmelse fik afgørende betydning.

3. Ophavsmændenes ligeværdige rettigheder

I forhold til opretholdelsen af fagedforbuddet var det relevant at undersøge, hvordan udlejningsretten håndteres, når flere rettighedshavere har udlejningsret. Det kom filminstruktørerne ind på i deres indlæg, men hverken deres retlige interesse som ophavsmænd eller deres argumentation kom med i retsmøderapporten. Deres indlæg på tre sider blev reduceret til seks intetsigende linjer.

Fire typer rettighedshavere har fået tildelt en udlejningsret af direktivet, og to af dem var i spil: Producenten (Warner) og ophavsmanden (SADF), hvis forening havde skiftet navn til Danske Filminstruktører (DFI). Derudover var der licenstagerne: FDV's medlemmer, Warner Home Video (UK), Pioneer, Lightning osv.

DFI's indlæg blev behandlet som et ligegyldigt, perifært, ikke-retligt indlæg. Det fremgår ikke engang af retsmøderapporten, at filminstruktørerne er ophavsmænd. Det forventes selvfølgelig ikke, at dommerne kan huske tusinder af direktiver, så netop derfor skal de relevante fakta med i retsmøderapporten. DFI blev ikke kaldt ophavsmænd med den retlige betydning, det har, men "filminstruktører". I stedet blev FDV's medlemmer og Warner misvisende refereret til som ophavsmænd!

11.1. DFI's grundholdning

Sammenslutningen af Danske Filminstruktører (DFI) opfatter situationen således, at filmproducenterne har påberåbt sig en lovbestemmelse, der oprindeligt er givet til filminstruktørerne som et instrument til at bekæmpe piratkopiering. Denne bestemmelse er af producenterne benyttet til at afskærme det danske udlejningsmarked for filmværker.

Det har fået den konsekvens, at lemlæstede filmudgaver, som filminstruktørerne af kunstneriske hensyn ønsker at forbyde, bliver udlejet i Danmark på bekostning af de ubeskårede udgaver, som filminstruktørerne aktivt prøver at udbrede.

Det præciseres, at DFI anser et filmværks ledende instruktør som ophavsmand til et filmværk, og det præciseres, at DFI gerne ser filmværkerne udbredt på LaserDisc. DFI vil endvidere anholde, at producenterne omtales som ophavsmænd. Det er de ikke.

11.5. Udlejningsretten som middel til at fremme letterbox-versioner

De danske domstole accepterer, at eneretten til at tillade og forbyde udlejning håndhæves i forhold til hvert enkelt eksemplar og i forhold til hver enkelt forhandler. De danske domstole tillader endvidere, at et samtykke kan trækkes tilbage. DFI mener, at filminstruktørerne i kraft af Rådets direktiv 92/100, artikel 2, stk. 1, jf. stk. 2, har en eneret til at tillade og forbyde udlejning, der er ligeværdig med producenternes. Såfremt EF-Domstolen godkender FDV's administration af eneretten til at tillade og forbyde udlejning (i form af sideløbende distribution af salgs- og udlejningseksemplarer og i form af forhandleraftaler), må det være en naturlig konsekvens, at filminstruktørerne i princippet kan administrere deres eneret på samme måde. DFI vil i så fald nægte at tillade udlejning af pan/scan-versioner, og DFI vil i princippet godkende hver enkelt forhandler og hvert enkelt eksemplar på samme måde som FDV.

Sammenslutningen af Danske Filminstruktører lægger særlig vægt på, at filmværkerne gøres tilgængelige for almenheden, uden at deres kunstneriske værdi forringes, og den ser derfor gerne filmværker udbredt på laserdisc, som er et kvalitetssystem, der benyttes af velinformerede brugere, der respekterer filmværker som kunstværker. Foreningen beklager derfor, når distribution af laserdiscs forhindres i Danmark, og fagedforbuddet mod udlejning har ikke støtte fra foreningen.

Hele DFI's indlæg ifølge EU-Domstolens retsmøderapport, 6. marts 1998

4. og 5. Pioneers rettigheder

Pioneer var hverken sagsøger eller sagsøgt, men var alligevel direkte berørt af det nedlagte forbud mod udlejning. Pioneer var rettighedshaver i det præjudicielle spørgsmåls beskrivelse som den, der havde bragt filmværkerne på markedet "i en anden medlemsstat". Pioneers udgivelser kunne ikke omsættes ved udlejning "i en medlemsstat", fordi det var blevet forbudt dér af indehaverne af rettigheder til de pågældende værker "omend på et andet fysisk medium (videokassette)".

Også Pioneer blev reduceret til en ligegyldig tredjemand, og Pioneers indlæg blev reduceret fra fire separate kapitler til seks linjer. Det fremgår ikke engang, at Pioneer var licenstagere på lige fod med FDV og Warner Home Video (UK).

Det er vigtigt for forståelsen af sagen, at Pioneer ikke kunne komme ind på det danske marked med sine egne udgivelser på grund af den markedsopdeling af EU, som FDV og Warner havde gennemført, men det blev der ikke givet plads til. Pioneers retlige interesse som det præjudicielle spørgsmåls "indehaver af eneretten til fremstilling og distribution af eksemplarer af filmværker" fremgår slet ikke af retsmøderapporten, hvor Warners og FDV's indlæg fylder næsten fem sider.

Pioneer havde en særlig pointe i en reference til artikel 86, stk. 1 b), der forbyder "begrænsning af produktion, afsætning eller teknisk udvikling til skade for forbrugerne." FDV's medlemmer var ikke interesseret i LaserDisc-systemet, for de kunne tjene mere ved at bevare det teknologisk ældre VHS-videosystem.

Hvad mener EU-Domstolen mon om det? Det får vi aldrig at vide. Det var den forhindret i at tage stilling til, for det kom heller ikke med i retsmøderapporten!

Pioneer Electronics Denmark, som står for markedsføringen af laserdisc-systemet i Danmark, har givet udtryk for, at selskabet ser med stor alvor på de nedlagte forbud mod udlejning af disse discs, som har bremset salget af laserdisc-afspillere og dermed truer laserdisc-systemets fremtid. Selskabet har bl.a. anført, at et eventuelt forbud mod udlejning af filmværker skal gælde ensartet inden for EU, så et forbud omfatter alle eksemplarer eller ingen eksemplarer uden sondring mellem laserdiscs og andre medier.

Hele Pioneers indlæg ifølge EU-Domstolens retsmøderapport, 6. marts 1998

Mine indsigelser mod retsmøderapporten

Da jeg var part i en sag ved EU-Domstolen fik jeg tilsendt en 41 siders vejledning i sagsbehandlingen, og jeg bemærkede, at parterne i afsnit C.1.b blev opfordret til at kontrollere, om retsmøderapporten gengav synspunkterne korrekt. Jeg var også velkommen til at skrive og foreslå ændringer.

Det er ikke overdrevet, at jeg var chokeret over den enorme forskel på mine og bi-intervenienternes indlæg og "gengivelsen" i retsmøderapporten. Jeg sov ikke i flere dage. Mit første udkast til indsigelser fyldte seks sider. Det ville næppe blive taget alvorligt! Jeg endte med at nøjes med tre siders indsigelser i håbet om, at de i det mindste blev læst. Den refererende dommer bestemmer, om han vil reagere på indsigelser, og han bliver næppe begejstret, hvis han kritiseres for meget.

I mit brev til EU-Domstolens refererende dommer er der både grundlæggende forklaringer på de problemstillinger, der er overset i retsmøderapporten, og seks konkrete forslag til ændringer. Nedenfor og på næste side har jeg vist de vigtigste forklaringer og de vigtigste forslag til ændringer.

Udlejningsdirektivets betydning for besvarelsen af byrettens spørgsmål

Udlejningsdirektivet frembyder et særligt fortolkningsproblem i forhold til sagsøgers nuværende påstand om, at samtykke til udlejning ikke medfører konsumption af udlejningsretten. Det særlige fortolkningsproblem opstår, fordi udlejningsretten i medfør af direktivet tilkommer både ophavsmanden og producenten.

Den nationale dommer har i henhold til national lovgivning hidtil entydigt kunnet fastlægge, hvem der i en given situation er indehaver af en given ophavsret på grundlag af den nationale ophavsretslovgivning og aftaler om overdragelse af rettigheder. Det hører derfor til den nationale domstols kompetence at vurdere, hvem der er rettighedshaver jf. § 23, stk. 3, i forhold til et givet filmværk. Filminstruktørernes indlæg i forhold til den EU-retlige fortolkning af byrettens spørgsmål på baggrund af den danske lovgivning har derfor begrænset betydning.

Det forholder sig imidlertid anderledes, når udlejningsdirektivet lægges til grund for spørgsmålet. Udlejningsdirektivet er til hinder for, at den nationale domstol entydigt kan fastlægge, hvem der kan påberåbe sig udlejningsretten. Mere end én rettighedshaver har en lovsikret eneret med samme indhold. Det giver særlige fortolkningsvanskeligheder, og derfor beder den forelæggende domstol specielt om en vurdering på grundlag af udlejningsdirektivet.

Filminstruktørernes retlige interesse i sagen

På baggrund af udlejningsdirektivet får filminstruktørernes indlæg en anderledes retlig betydning. Filminstruktørernes rettigheder er klart defineret i direktivet. Når disse rettigheder skal fortolkes i forhold til producentens ligeværdige ret, har filminstruktørerne samme retlige interesse i Domstolens besvarelse.

Det er på den baggrund, at filminstruktørernes indlæg skal læses.

Mine forslag til ændringer

Jeg fokuserede på to ting. På baggrund af byrettens anmodning om, at der skulle svares på baggrund af direktivet, var det nedslående, at ingen - hverken Kommissionen, medlemsstaterne eller den refererende dommer - havde bemærket, at der var flere rettighedshavere med en udlejningsret, og at ophavsmanden var en af dem. Og ophavsmanden var altså filminstruktøren - ikke licenstagere. Dommeren havde i retsmøderapporten gengivet artikel 2, stk. 1, men ikke stk. 2, der gør det klart, at filmens ledende instruktør skal anses som ophavsmand. Tilsyneladende troede han, at "ophavsmanden" blot var et andet ord for licenstagere, og dermed faldt den rigtige ophavsmand jf. direktivet og § 23, stk. 3, helt ud af billedet.

Et andet problem var, at dommeren simpelthen lukkede øjnene for det faktum, at der ikke før 1989 havde været en særlig udlejningsret for filmværker i Danmark. I forslag 3 forklarede jeg, at min opfattelse af § 25 var uden betydning i forhold til EU-retten, men EU-Domstolen burde i det mindste forholde sig til det faktum, at der ikke eksisterede en særlov i 1987, og det uddybede jeg i forslag 4.

Forslag 1

Side 2: Artikel 2, stk. 2, medtages. For filminstruktørerne er den relevant.

Forslag 2

Side 4, første afsnit, sidste linje: "ophavsmændene" bør ændres til "rettighedshaverne".

Begrundelse: Forelæggelseskendelsen benytter udtrykket "rettighedshaver". Der er tre slags rettighedshavere. Ophavsmænd, producenter og licenstagere. Licenstagere erhverver rettigheder ved aftale. De omtalte rettighedshavere er licenstagere. Det er forkert at beskrive dem som ophavsmænd. Da spørgsmålet skal besvares på baggrund af direktivet, er det vigtigt at respektere direktivets definitioner.

Forslag 4, jf. forslag 3

Side 3, afsnit B: Følgende fremgår af forelæggelseskendelsen, side 3: "Hverken England eller Danmark havde på det tidspunkt en særbestemmelse om udlejning af filmværker i den nationale lovgivning." og "En særbestemmelse om udlejningsret blev indført i den danske lov om ophavsret i 1989."

Det fremgår ikke af retsmøderapporten, hvor det også er uklart, hvad der blev ændret, og hvad der blev indført. Stk. 3 blev ikke *ændret*. Ændringen af § 23 gik ud på, at stk. 3 blev *indført*. Den britiske retsudvikling er præcis beskrevet.

Jeg vil foretrække en mere præcis beskrivelse af den danske retsudvikling. Jeg er ked af, at retlige omstændigheder, der strider mod den almindelige opfattelse af Warner-sagen, beskrives som mit synspunkt. Det er unødvendigt, når byretten har lagt dem til grund. Derimod giver referatet af mit indlæg i afsnit 3 og 4 måske læseren en opfattelse af, at jeg bestrider et anerkendt faktum. Jeg ser gerne, at byrettens bemærkning tages med i retsmøderapporten.

Den refererende dommers reaktion

Senere - efter den mundtlige forhandling - udsendte dommeren en tillægsrapport, men den er så ringe, at man kun kan ryste på hovedet. Retsudviklingen, som den virkelig var, forblev mit synspunkt. Selvom brugen af udtrykket "ophavsmanden" blev korrigeret, blev læseren ikke reelt klogere. Jeg havde bedt om at få artikel 2, stk. 2, gengivet, så læseren forstår, at filminstruktørerne er defineret som ophavs-mænd i det direktiv, der skal danne baggrund for besvarelsen. I stedet blev det tilføjet, hvad der forstås ved et filmværk! Det gav overhovedet ingen mening.

Jeg havde bedt om en revurdering af DFI's indlæg på baggrund af den retlige interesse, de har som ophavs-mænd både i direktivet og i § 23, stk. 3, men det blev ignoreret. Jeg kunne ikke lade være med at stille mig selv spørgsmålet: Hvorfor udsendte dommeren i det hele taget en tillægsrapport, når den var så intetsigende?

Gengivelsen af artikel 1 i direktiv 92/100/EØF på side 2 i retsmøderapporten suppleres som følger:

3. I dette direktiv forstås ved "udlån": Det forhold, at et værk for et begrænset tidsrum og ikke med henblik på direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel stilles til rådighed med henblik på brug via offentligt tilgængelige institutioner.

Gengivelsen af direktivets artikel 2 på side 2 i retsmøderapporten suppleres som følger:

I dette direktiv forstås ved film filmværker, audiovisuelle værker og levende billeder, hvad end de er ledsaget af lyd eller ej.

På side 4, første afsnit, i den danske affattelse af retsmøderapporten erstattes ordet "ophavs-mændene" med ordet "rettighedshaverne", og på side 4, tredje afsnit, ordet "ophavsmanden" med ordet "rettighedshaveren".

Jean-Pierre Puissochet
Refererende dommer

Samtlige tilføjelser til retsmøderapporten, 27. april 1998

Redningsforsøg via den mundtlige forhandling

Den mundtlige forhandling var tirsdag den 31. marts 1998, altså før jeg fik svar fra den refererende dommer. Min bedste chance var at redde situationen ved den mundtlige forhandling. Der var blot et par uger til, og min taletid var knap. Jeg havde fået tildelt 20 minutter, og bi-intervenienterne havde fået 10 minutter hver.

Da jeg sendte det skriftlige indlæg til EU-Domstolen, havde jeg skrevet, at jeg ikke havde behov for at supplere med et mundtligt indlæg. Det bruges normalt til at svare på de andres skriftlige indlæg. Jeg havde redegjort for alt, og jeg havde ikke behov for at kaste mig ud i en debat med FDV og Warner, men nu handlede det pludselig om at forklare EU-Domstolen, hvad sagen gik ud på.

Anders Hjulmand forhandlede med EU-Domstolen, og det endte med, at jeg fik lov til at tale i 35 minutter på vegne af mig selv og bi-intervenienterne.

Hvorfor udsendtes retsmøderapporten så sent? Den 10. marts 1997 fik parterne tilsendt et modtagelsesbevis med sagens nummer, sag C-61/97. Der var en frist på kun to måneder til at indsende det skriftlige indlæg, og alligevel blev retsmøderapporten først udsendt tre uger før den mundtlige forhandling et år senere.

For mit vedkommende ændrede retsmøderapporten alt. Indtil da troede jeg på, at FDV's løgne ville blive afsløret, og at monopolet ville blive ophævet, men det ville næppe komme til at ske på baggrund af retsmøderapporten.

For mig personligt var det trist, at det faldt sammen med, at hele storfamilien, dvs. mine forældre, søskende og deres børn, havde planlagt en fælles skiferie i en bjælkehytte i Norge i ugen op til den mundtlige forhandling tirsdag. Jeg havde glædet mig til skiferien, der sluttede lørdag - 3 dage før - og jeg tænkte, at det var sundt med en mentalt afslappende ferie før opgaven i Luxembourg, men nu så det pludselig håbløst ud. Jeg sendte indsigelserne til EU-Domstolen, men jeg havde ingen garanti for, at den refererende dommer ville reagere på dem.

Før Luxembourg

Jeg har været aktivt medlem af Aalborg Tennisklub siden 70'erne. Her mødte jeg Steen Treumer, der arbejdede på AUC og havde EU-ret som speciale. Han havde endda boet i Luxembourg og havde kontakter i byen. Han satte mig i forbindelse med advokat Jesper Svenningsen, der havde sin daglige gang ved EU-Domstolen, og han tilbød at bistå mig under besøget. Jeg rejste til Luxembourg helt alene, så det var betryggende med hans støtte og lokalkendskab.

I en uge kæmpede jeg med at skrive en tale, hvori jeg gennemgik hele sagen, men den blev anstrengt og alt for lang. Det var vildt frustrerende. EU-Domstolen lægger mest vægt på de skriftlige indlæg, og jeg havde været meget omhyggelig med mit skriftlige indlæg, men det var blevet smadret af den refererende dommer. Jeg måtte prøve at trænge igennem til de øvrige dommere i det mundtlige indlæg, som i det mindste ville blive hørt af alle dommerne.

Frustreret og skuffet meldte jeg afbud til skiferien, men pludselig kom idéen til mig som et lyn i natten: Lad problemet komme til udtryk i en samtale. Det er mere interessant end lange udredninger. Jeg havde allerede nedskrevet samtalen med Arildsen fra det første retsmøde, og den skulle ikke ændres ret meget for at blive til en fin lille ramme om den centrale problemstilling, og med den idé som udgangspunkt faldt resten af talen hurtigt på plads. Og så nåede jeg endda at tage med familien på skiferie med ro i sindet.

Den originale tale fyldte 15 sider. Der var flere linjeskift og større linjeafstand. Det gjorde det lettere for mig at holde talen, så det ikke blev for meget oplæsning, og det littede arbejdet for tolkene, som skulle simultantolke talen for dommerne. Det er god service at sende en tale i forvejen, så de kan forberede sig og være klar på dagen. Mit mundtlige indlæg fylder "blot" 10 sider her i bogen, hvor jeg har valgt at gengive hele talen for at gøre det muligt at sammenligne domssamlingens gengivelse af min holdning med det, jeg rent faktisk sagde til dommerne.

Den mundtlige forhandling ved EU-Domstolen i Luxembourg

Jeg rejste til Luxembourg søndag og brugte et par dage på at forberede mig. Jeg havde taget min Sony MiniDisc og en mikrofon med. Morgen, middag og aften stillede jeg mig op foran mikrofonen og holdt talen til MiniDisc'en, som om den var EU-Domstolens dommere. Jeg tog tid med et stopur, og det viste hver gang lige godt 33 minutter. Det var jeg tryk ved. Jeg havde fået at vide, at den tildelte taletid skulle tages alvorligt. Der ville blive slukket for mikrofonen, når tiden var gået. Da jeg havde fået tildelt 35 minutter, var der lidt at give af.

Jeg lærte også at finde vej med bussen ud til EU-Domstolen, så det heller ikke ville være nyt. Mellem talerne på hotelværelset legede jeg turist i Luxembourg. Hotellet lå lige ud til Pétrusse-dalen, og det var skønne forårsdage med solskin og op til 20 graders varme. Det var lidt af en kontrast til skiferien. Jeg hyggede mig med at gå lange ture, mens jeg lyttede til min favoritmusik på MiniDisc'en. Om aftenen gik jeg i biografen i det nye store kompleks Utopolis i udkanten af byen. Det var den perfekte forberedelse.

Jesper Svenningsen gav mig en "behind the scenes tour" af EU-Domstolen, så stedet ville være velkendt, når jeg selv skulle optræde. Allerede inden den mundtlige forhandling havde jeg således prøvet at sidde ved det skrivebord, hvor jeg forventede at komme til at sidde, og jeg havde prøvet at stå på talerstolen. Jesper var også min personlige turistguide og viste mig landet uden for Luxembourg by.

Domsforhandlingen var flyttet fra den normale domstol, som var ved at blive renoveret på grund af asbestproblemer, til Retten i Første Instans, der lå længere nede af den bakke, hvor den rigtige domstol troner. Da den store dag oprandt, var jeg velforberedt, og jeg følte mig godt tilpas.

Deltagerne var blevet bedt om at møde i god tid, så retspræsidenten kunne hilse på os inden den mundtlige forhandling. Jeg mødte en time før det programsatte tidspunkt, der var kl. 9.30, men der skete intet. Danmark deltog som den eneste medlemsstat ved Udenrigsministeriets Jørgen Molde. Jeg kendte i forvejen hans navn som en af de fem forfattere til *EU-Karnov*. Han var jovial og venlig, og det var behageligt at tilbringe ventetiden med ham. Vi talte om *EU-Karnov*, som han var stolt af. Jeg undrede mig over, at sagen var så vigtig, at Danmark havde sendt en delegation til Luxembourg. Ja, ikke bare én, men to delegationer. Der var både et hold fra Kulturministeriet og endnu et hold fra Udenrigsministeriet.

- Deltager Danmark i alle præjudicielle sager? spurgte jeg.

- Nej, men når den danske lovgivning bliver angrebet, er vi nødt til at forsvare den, svarede han.

Det var et besynderligt svar. Jeg angreb ikke den danske lovgivning. Jeg angreb FDV's adfærd. Det præjudicielle spørgsmål vedrører rettighedshavernes opdeling af det indre marked - ikke loven. Ikke desto mindre havde Jørgen Molde fået den opfattelse, at han var sendt til Luxembourg for at forsvare den danske lovgivning!

Der var mange i den danske delegation, som også bestod af to hold praktikanter. De var tilsyneladende fordelt sådan, at pigerne kom fra Kulturministeriet, mens de unge mænd kom fra Udenrigsministeriet. Johan Schlüter var der også med Torben Steffensen og Warners repræsentant, og Kommissionen var repræsenteret.

Johan Schlüter, Torben Steffensen og Warners mand satte sig i venstre side, så jeg satte mig ved bordet til højre så langt væk fra dem som muligt. Jørgen Molde og Kommissionens repræsentant satte sig ved de midterste borde.

Da mødetiden oprandt, kom en lille trind mand ud af døren bag dommernes pladser. Han gik hen til Jørgen Molde og Kommissionens repræsentant og talte lidt med dem, og så sluttede Johan Schlüter og Warners repræsentant sig til de to. Hele følget fulgte efter den trinde mand forbi mit bord, og da de havde passeret, hængte jeg mig også på. Foran mig forsvandt de ind i dommernes værelse, men da jeg selv nåede døren, blev jeg stoppet af den trinde mand.

- No, no, no, you are not on the list, sagde han med fransk accent. Jeg forstod ikke, hvorfor jeg ikke skulle med, men han viste mig tilbage til min plads, og der sad jeg så helt alene. Der gik nu ikke lang tid, før han kom trippende og vinkede mig med op. Jeg rejste mig igen, og så skete der noget vidunderligt: Tilhørerne i salen klappede, og jeg kunne mærke bifaldets varme strømme imod mig. Pludselig følte jeg mig ikke det mindste alene længere.

Værelset var fuld af dommere i fine dommerkapper. Jeg var selv iklædt en fin advokatkappe, jeg var blevet bedt om at tage på, og Kommissionens repræsentant havde venligt hjulpet mig med at få den til at sidde rigtigt. Da jeg fortalte om det til min mor, bebrejdede hun mig, at jeg havde taget billeder af stort set alt omkring mig, men jeg havde ikke sørget for at få taget et billede af mig selv!

Retspræsidenten, G. C. Rodríguez Iglesias, talte til mig på fransk.

- Parlez-vous français? spurgte han.

- Not much, I prefer English, svarede jeg, og så slog han over i engelsk, og til min overraskelse sagde han til mig, at min taletid var 45 minutter. Jeg husker ikke meget andet fra dette korte møde. De øvrige dommere holdt sig i baggrunden, og snart var vi klar til, at den mundtlige forhandling kunne begynde.

Der var et kamerahold til stede i salen. Netop den dag blev der tilfældigvis optaget en undervisningsvideo om EU-Domstolen. Der måtte ikke optages under den rigtige domsforhandling, men vi blev bedt om at blive og opføre en seance til ære for kameraerne, hvor dommerne kom ind, og Johan Schlüter holdt en ekstra improviseret tale. Jeg havde som altid mit eget kamera med, så jeg spurgte, om jeg også måtte filme seancen og i øvrigt filme i pauserne. Det var der ikke noget i vejen for, fik jeg at vide, så mine optagelser er altså ikke "skjult kamera".

Sagsøgerne startede, og Johan Schlüter holdt den forventede tale. Warner holdt også den forventede tale, og begge taler var en masse sludder og vrøvl, som ikke havde det mindste med problemstillingen at gøre. Det var jeg forberedt på, så det generede mig ikke. Jeg var fuldstændig klar, da det blev min tur, og da jeg havde fået at vide, at jeg havde fået tildelt 45 minutter, gav jeg mig god tid.

Sag C-61/97 - FDV mod Laserdisken

Høje Domstol.
Retspræsident.
Ærede dommere og generaladvokat.

Mit indlæg er disponeret i 7 afsnit:

1. Diskussion om Fællesskabsretten
2. En forklaring på byrettens spørgsmål
3. Rettighedshaverens muligheder for at tjene penge
4. Mine kommentarer til sagsøgenes skriftlige indlæg
5. Mine kommentarer til medlemsstaternes indlæg
6. Udlejningsdirektivet
7. Konklusion

1. Diskussion om Fællesskabsretten

Jeg vil begynde med at præcisere mine to hovedanbringender:

1. Et samtykke kan ikke afgrænses territorielt inden for Fællesskabet.
2. Retten til at tillade udlejning konsumeres, når rettighedshaveren har tilladt, at værket udlejes.

Disse anbringender var oprindeligt Kommissionens og sagsøgers. Det første anbringende er udtalt af Kommissionen i dens redegørelse for artikel 30 og 36 i Imerco-sagen. Det andet anbringende er sagsøgers gengivelse af indholdet i den lov, Domstolen blev bedt om at godkende i Warner-sagen.

Da denne retssag startede, var den forelæggende ret indstillet på at give sagsøger medhold. Dommeren i Aalborg kunne ikke forstå, at jeg ikke ville respektere den sædvanlige praksis. Jeg forklarede, at sagsøgers påstande ikke bygger på lovgivningen. Påstandene bygger på aftaler og en ukorrekt gengivelse af Domstolens praksis. Det blev klart for dommeren, da påstandene blev undersøgt nærmere. Min diskussion med ham danner baggrunden for de to stillede spørgsmål.

Dommeren startede med at spørge:

- Hvorfor vil du ikke gøre, som sagsøger siger?

Jeg svarede:

- Jeg har et samarbejde med Pioneer og Lightning. Jeg mener ikke, at sagsøger skal blande sig. Jeg udlejer ikke sagsøgers film.

- Jamen, sagsøger har jo alle rettighederne.

- Har De afgjort det på forhånd? Jeg troede, det var det, vi skulle finde ud af.

- Så lad mig høre, hvad du bestrider i sagen.

- Jeg bestrider sagsøgers ret til at kontrollere udlejningsmarkedet. Sagsøger kræver erstatning, fordi jeg samarbejder med Pioneer. Jeg vil gerne vide, hvorfor mit samarbejde med Pioneer er ulovligt.

- Sagsøger mener, at du udlejer uden ophavsmandens samtykke.
- Filminstruktørerne har intet imod min udlejning.
- Skal vi ikke holde filminstruktørerne udenfor?
- Det kan vi da ikke, når sagen skal afgøres efter § 23, stk. 3. Den handler om ophavsmandens samtykke. Filminstruktørerne er ophavsmænd til de udlejede film.
- Er Warner ikke ophavsmand?
- Nej, Warner er producent. I den danske ophavsretslov anses filminstruktøren for at være ophavsmand til et filmværk.
- Sagsøger har fremlagt kontrakter. Beviser det ikke, at de har udlejningsretten?
- Nej, udlejningsretten er slet ikke nævnt i kontrakterne. I øvrigt er aftalerne indgået med producenterne - ikke med ophavsmændene. Aftalerne giver sagsøger eneret til fremstilling og distribution af videokassetter med danske tekster i Danmark. Ingen bestrider, at sagsøgers udgivelser er lovlige, men det betyder ikke automatisk, at alle andre udgivelser er ulovlige.
- Mon ikke lovgiverne tænkte på producenten, da de lavede loven?
- Nej, det tror jeg ikke. Den danske ophavsretslov beskytter kunstnerne. Det betyder, at kunstnerne har stærkere ret i Danmark end i andre lande. Det er derfor, at filminstruktøren Sydney Pollack kunne anlægge sag mod Danmarks Radio. Hvis lovgiverne havde tænkt på producenten, havde de nok skrevet "producentens samtykke" i stedet for "ophavsmandens samtykke" i loven.
- Man kan vel gå ud fra, at producenterne har fået overdraget alle rettigheder?
- Det kan man ikke bare gå ud fra. Hvis man automatisk går ud fra det, mister kunstnerne alle deres rettigheder. Filminstruktørerne mener ikke, at de automatisk overdrager alle deres rettigheder.
- Warner er et amerikansk selskab. Ifølge amerikansk lov har Warner alle rettigheder. I England er det producenten, der har udlejningsretten. Er det så ikke rimeligt, at Warner kan bruge udlejningsretten i Danmark?
- Nej, det er det ikke. Hvis Warner vil forbyde udlejning i Danmark, må det ske på grundlag af den danske lovgivning. I Danmark skal Warner også respektere ophavsmandens samtykke. Måske har Warner slet ikke spurgt ophavsmanden? Det er ikke sikkert, at Warner har tænkt på det. Det er jo ikke nødvendigt i USA og i England. Måske er det i virkeligheden sagsøgers udlejning, der er ulovlig?
- Warner mener, at det nye udlejningsdirektiv støtter producenten.
- Direktivet er ikke gennemført endnu. Warner må vente, indtil direktivet er gennemført.
- Vil du respektere Warners forbud, når direktivet bliver gennemført?
- Både ja og nej. Jeg vil respektere et generelt forbud mod udlejning, men jeg vil ikke anerkende, at udlejningsretten bruges til at opdele Fællesmarkedet og begrænse konkurrencen. Warner har haft mulighed for at forbyde udlejning i England siden 1989. Det har Warner aldrig gjort. Warner forbyder kun udlejning af sine egne britiske udgivelser i Danmark. Det vil jeg ikke acceptere.

Her begyndte diskussionen om Fællesskabsretten. Imerco-sagen og Warner-sagen blev gennemgået. Artikel 30 & 36 blev drøftet. Og artikel 85 & 86 blev drøftet. Warner er ikke den første, som prøver at bruge ophavsret som påskud til at opdele det indre marked. Imerco prøvede i Imerco-sagen i 1981. Kommissionen forklarede reglerne meget godt i den sag. En enkelt kommissionssætning afklarer problemet. Den lyder således:

“Da Fællesskabet imidlertid udgør et økonomisk enhedsområde, er en territorial begrænsning af ophavsmandens samtykke ikke mulig inden for Fællesskabet, ligesom den heller ikke er mulig inden for en medlemsstat.”

Imerco-sagen handlede om salg, men princippet gælder også for udlejning. Reglerne er udledt af artikel 30 & 36. De handler om vareomsætning og eksemplarspredning. Der er ikke særlige regler for udlejning. Kommissionen talte om “markedsføring”, “omsætning” og “afsætning”. Det omfatter udlejning lige så meget som salg.

Warner-sagen følger samme princip. Warner-sagen adskiller sig fra Imerco-sagen på den måde, at den tillader et skel mellem salg og udlejning. Det betyder, at et samtykke til salg ikke påvirker udlejningsretten. Udlejningsretten konsumeres først, når rettighedshaver giver samtykke til udlejning. Det var udgangspunktet. Det var sagsøger selv, der beskrev konsumptionsprincippet. Jeg citerer fra domssamlingen:

“Parterne er enige om, at eneretten til at tillade udlejning af et musikværk eller et filmværk i medfør af den danske lov ikke konsumeres ved rettighedshaverens salg af et eksemplar, men først når han har tilladt, at værket udlejes.”

Det sidste er vigtigt:

“...men først når han har tilladt, at værket udlejes.”

Intet taler for, at Domstolen tillod, at samtykke kan gives for én medlemsstat af gangen. Tværtimod. Generaladvokat Mancini forklarede ophygget, at ophavsret ikke må misbruges til at opdele Fællesskabet. Intet taler for, at Domstolen var uenig. Forbuddet i artikel 36 er meget klart.

Generaladvokat Mancini mente ikke, at der var grund til at skelne mellem salg og udlejning. Det er rigtigt, når det drejer sig om videobranchen, men Domstolens afgørelse er principiel. Udlejningsretten er f.eks. relevant for musikbranchen, som gerne vil undgå udlejning. Derfor ville det være forkert at forbyde udlejningsretten. Derfor valgte Domstolen en anden løsning. Men det er ikke det samme som at opdele Fællesskabet. Det var netop Domstolens præmis, at loven skulle anvendes uden forskel. Den præmis overtrædes, når sagsøgers udgivelser må udlejes, mens de importerede eksemplarer ikke må udlejes.

Erik Viuff Christiansen begik en fejl i Warner-sagen.

Han troede, at problemet lå i den danske lovgivning.

Derfor handlede Warner-sagen kun om at skelne mellem salg og udlejning.

En lovgivning bedømmes efter artikel 30 og 36.

Men det egentlige problem er ikke lovgivningen.

Det egentlige problem er sagsøgers adfærd.

Adfærd reguleres af konkurrencereglerne i artikel 85 og 86.

Det er derfor, konkurrencereglerne skal anvendes. Artikel 85 forbyder, at virksomhederne opdeler det fælles marked - eller begrænser konkurrencen. Det er klart, at konkurrencen er begrænset. Sagsøger - og kun sagsøger - udnytter udlejningsmarkedet i Danmark. Ingen må importere film med henblik på udlejning.

Hvis en forbruger vil leje en film, kan han kun leje sagsøgers udgivelser. Han har ingen valgmulighed. I England kan forbrugeren derimod vælge mellem flere udgaver. Byretten besluttede derefter at forelægge sagen for Domstolen. Sagsøger protesterede, men landsretten kom til samme resultat. De faktiske forhold fremgår af forelæggelsen. Reelt er der kun én årsag til denne retssag:

Sagsøger har skiftet mening i spørgsmålet om konsumtion.
Sagsøger tager afstand fra sin egen forklaring i Warner-sagen.

2. En forklaring på byrettens spørgsmål

Nogle medlemsstater tror, at spørgsmålet handler om den danske lov. De tror, at spørgsmålet er det samme som i Warner-sagen. Det er ikke tilfældet. Spørgsmålet er generelt og beskriver en bestemt adfærd. En adfærd, der går ud på at opdele det indre marked. Det er derfor, spørgsmålet skal besvares på grundlag af konkurrencereglerne - og ikke alene på grundlag af artikel 30 og 36.

Første spørgsmål

Det første spørgsmål er stillet, fordi fortolkningen kan få betydning, hvis sagsøger kan dokumentere, at ophavsmanden har overdraget udlejningsretten til en eller flere af de omtalte film. Følgende faktiske omstændigheder er særligt vigtige at forstå:

1. Sagsøger har ikke udgivet nogen af de pågældende LaserDiscs.
2. De pågældende LaserDiscs er udgivet af Pioneer og andre licenstagere.
3. Sagsøger tillader udlejning af egne udgivelser.
4. Sagsøger tillader ikke udlejning af andres udgivelser.

Bemærk særligt, at spørgsmålet indeholder udtrykket "rettighedshaver". Det er vigtigt at være opmærksom på, at der er tre slags rettighedshavere.

1. Den første er ophavsmanden: Han er rettighedshaver ved lov i nogle medlemsstater - herunder Danmark.
2. Den anden er producenten: Han er rettighedshaver ved lov i andre medlemsstater - herunder England.
3. Den tredje er licenstagere: Han er rettighedshaver i kraft af en aftale, han har indgået med enten producenten eller ophavsmanden.

Spørgsmålet beskriver følgende situation:

En licenstag, f.eks. Pioneer, erhverver en ret til fremstilling og distribution af visse eksemplarer i England. En anden licenstag, f.eks. sagsøger, erhverver ret til fremstilling og distribution af visse eksemplarer i Danmark. Pioneer udnytter udlejningsmarkedet i England. Sagsøger udnytter udlejningsmarkedet i Danmark. Pioneer vil også gerne udnytte udlejningsmarkedet i Danmark. Det får Pioneer ikke lov til.

De danske licenstagere forhindrer Pioneer i at få adgang til det danske udlejningsmarked, og så spørger byretten:

Er det i overensstemmelse med EF-traktaten?

Nogle gange har licenstagerne aftalt at blive på hver sit område. F.eks. har Warner Home Video, (UK) og Metronome Video ApS hver især fået tildelt et område af Time Warner Entertainment.

De fleste indlæg opfatter sagen, som om den kun handler om Warner.

Det er ikke tilfældet.

Pioneer har lige så stor interesse i sagen.

Pioneer har udgivet de fleste LaserDiscs.

Men spørgsmålet omfatter også uafhængige grossister, som sælger film fra andre licenstagere. Det er grossister som Home Entertainment Export.

Og så stiller byretten endnu et spørgsmål

Det er samme spørgsmål, men det skal fortolkes på baggrund af udlejningsdirektivet. Gør det nogen forskel?

Ja, det gør en væsentlig forskel, som ingen har behandlet:

Nu er der mere end én rettighedshaver til hver film!

Sådan var det ikke, da den danske lovgivning skulle bedømmes.

Ifølge den danske lov har ophavsmanden udlejningsret.

Den danske domstol afgør, om det er filminstruktøren, eller om det er en anden.

Men for hver film er der én - og kun én - der har udlejningsretten.

Sådan er det ikke ifølge direktivet.

Ifølge direktivet har ophavsmanden en selvstændig udlejningsret.

Ifølge direktivet har producenten også en selvstændig udlejningsret.

Der er mindst to forskellige rettighedshavere, der har en lovsikret ret til at forbyde eller tillade udlejning, og direktivet afklarer spørgsmålet om, at filminstruktørerne skal anses for ophavsmænd. Medlemsstaterne har i deres indlæg givet udtryk for, at det er betænkeligt at acceptere et stiltiende samtykke. Et samtykke til udlejning skal gives udtrykkeligt. Jeg går ud fra, at det gælder ethvert samtykke, uanset om de taler om filminstruktørens samtykke eller producentens samtykke.

Byrettens andet spørgsmål er udelukkende et spørgsmål om at fortolke en situation på baggrund af den EU-retlige lovgivning. Spørgsmålet skal sikre, at EU-retten får den samme virkning i hele Europa.

Filminstruktørerne har på forhånd meldt klart ud. De ønsker udlejning af LaserDiscs i letterbox-format. Warner og sagsøger har også meldt ud. De har allerede forbudt udlejning af LaserDiscs i Danmark. Domstolen skal sikre, at filminstruktørernes forbud håndhæves på samme måde som producenternes forbud.

Hvis både filminstruktørernes og producenternes samtykke skal gives udtrykkeligt, før udlejning må finde sted, kan resultatet meget vel blive, at ingen er i stand til at opnå begge samtykke. Al udlejning vil herefter være forbudt.

Jeg foreslår derfor, at linjen fra Warner-sagen fastholdes.

Princippet om, at samtykke til udlejning medfører konsumtion af udlejningsretten bør ikke fraviges. Alle medlemsstater har givet udtryk for, at linjen fra Warner-sagen bør fastholdes. For alle parter skyld skal jeg derfor anbefale Domstolen om at besvare byrettens spørgsmål bekræftende.

3. Rettighedshaverens muligheder for at tjene penge

Alle indlæg gør opmærksom på, at en rettighedshaver skal have en rimelig mulighed for at tjene penge på udlejning. Jeg er fuldstændig enig. Jeg gør alt, hvad jeg kan, for at tjene penge til rettighedshaverne. Desværre er mine muligheder begrænsede i øjeblikket.

Jeg vil nævne 4 forskellige metoder, der sikrer rettighedshaveren en indtjening på udlejning - og det er endda uden at opdele Fællesskabet:

Metode 1: Den metode er foreslået af bl.a. den danske regering

Rettighedshaveren stiller filmværket til rådighed for udlejeren. De aftaler at fordele pengene ved hver enkelt udlejning. På den måde får rettighedshaveren betaling for hver enkelt udlejning. Men det system bruges ikke i praksis. Hvorfor ikke?

Fordi det er besværligt, omstændeligt og umuligt at administrere i praksis!

Metode 2: Den metode bruges af medlemmerne af FDV

Rettighedshaveren stiller filmværket til rådighed for udlejeren. Mod betaling af et fast beløb får udlejeren lov til at udleje et eksemplar i en aftalt periode. Det er heller ikke et system der bruges ret meget - faktisk bruges det kun i Norden.

Hvorfor bruges det ikke andre steder?

Fordi det er besværligt. Selvom rettighedshaveren ikke skal holde styr på hver enkelt udlejning, skal han stadig holde styr på hvert enkelt eksemplar. Systemet bruges kun i Norden, fordi rettighedshaverne i Norden også vil kontrollere de udlejere, der får adgang til udlejningsmarkedet.

Metode 3: Den metode bruges af Warner i Storbritannien

Her udgiver rettighedshaveren værket i form af salg. Hans betaling for udlejning lægges til salgsprisen. Han har ikke kontrol med udlejeren, men til gengæld distribueres eksemplarerne bedre. Metoden har gjort det britiske udlejningsmarked til det største og mest effektive i Europa:

Rettighedshaveren skal blot bringe eksemplarerne på markedet.

Han får betaling øjeblikkeligt.

Uafhængige grossister i fri konkurrence spreder eksemplarerne.

Hvis der opstår et behov, vil en grossist finde det.

Rettighedshaveren får alle fordelene:

Det er let for dem.

De får betaling med det samme.

Grossisterne spreder eksemplarerne effektivt for dem.

Nogle har bemærket, at rettighedshaveren kun får betaling én gang. Jeg spørger:

Hvorfor beskrives det som en ulempe? Det er da en stor fordel!

Rettighedshaveren får én stor betaling i stedet for mange små. Rettighedshaveren slipper for besværet og har ingen økonomisk risiko. Det er udlejeren, der har den økonomiske risiko. Det er udlejeren, der skal håndtere de mange udlejninger. Han skal udleje mange gange, før hans investering tjenes hjem igen.

Hvis udlejeren fejler, taber han sin investering. Selvom udlejeren fejler, får rettighedshaveren sin betaling. På den måde omsætter Warner for mere end én milliard danske kroner om året alene i England.

Metode 4: Den metode bruges af Buena Vista i England

Rettighedshaveren udgiver værket i form af salg. Han prissætter eksemplarerne med henblik på salg. Han opfordrer til at udleje med henblik på at sælge mere. Systemet har vist sin værdi i praksis. Den salgsfremmende virkning var med til at sætte salgsrekord for filmen *Fantasia* i 1991. Jeg har nævnt sagen i mit skriftlige indlæg.

Jeg brugte selv systemet til at øge salget af LaserDiscs, indtil der blev nedlagt forbud. Jeg anbefaler gerne film til kunderne. Måske er kunden betænkelig, hvis han ikke kender filmen. Jeg siger til ham:

- Prøv at leje filmen først. Hvis du ikke kan lide den, betaler du kun for at leje den. Hvis du kan lide den og køber den, trækker jeg lejeprisen fra.

Ofte tager kunden imod tilbuddet. Kunden køber flere film, fordi han får et bedre kendskab til filmene. Metoden bruges især på film, der har en samlerværdi. Det vil sige film, der er værd at eje. Eller videosystemer som LaserDiscs, der er værd at eje. Hvis rettighedshaveren vil, kan han udnytte metode 3 og metode 4 i rækkefølge.

Det var 4 måder at få en rimelig belønning, og ingen af dem forudsætter, at markedet opdeles! Jeg er enig med det formål, som medlemsstaterne søger. Men jeg tror ikke, at en områdebeskyttelse er det rigtige middel. Områdebeskyttelse er kun til gavn for ineffektive distributører. Områdebeskyttelse fører til:

- højere priser
- ringere service
- ringere produkter
- og ringere udvalg for forbrugerne.

4. Mine kommentarer til sagsøgers skriftlige indlæg

Sagsøgers indlæg er et stort illusionsnummer.

Warner-sagen var en præjudiciel fortolkning af EF-traktaten. Domstolen blev bedt om at godkende en beskrevet lovgivning. Det var ikke § 23, stk. 3.

Det var en lovgivning med et bestemt indhold.

Indholdet var ifølge parternes beskrivelse følgende:

Retten til at tillade udlejning konsumeres,
når rettighedshaveren har tilladt udlejning.

Det var Domstolens udgangspunkt i Warner-sagen. I denne sag tager sagsøger udgangspunkt i en forklaring om, at salg er forskelligt fra udlejning, og så fortsætter de med en argumentation, der roder så meget, at man har svært ved at huske, hvad det hele startede med.

Desværre har medlemsstaterne og Kommissionen heller ikke husket det. De har ikke bemærket, at konsumptionsprincippet ved udlejning er det direkte indhold af den lov, som sagsøger bad Domstolen om at godkende i Warner-sagen.

Men det var altså der, vi startede. Jeg håber, at vi ender samme sted i denne sag.

5. Mine kommentarer til medlemsstaternes indlæg

Jeg konstaterer, at ingen af medlemsstaterne forholder sig til det fællesskabsretlige problem, der opstår, når to rettighedshavere har den samme eneret. Jeg konstaterer også, at medlemsstaterne foreslår, at principperne fra Warner-sagen fastholdes.

Jeg konstaterer, at vi er enige om mål og principper. Der ligger en misforståelse bag, når de anbefaler en besvarelse, der går imod Warner-sagens principper.

6. Udlejningsdirektivet

Jeg tager udgangspunkt i hjemmelsbestemmelserne.

Det er artikel 57, stk. 2. Den handler om etableringsret.

Det er artikel 100 A. Den handler om at gennemføre det indre marked.

Jeg har stillet mig selv en række spørgsmål om artikel 57, stk. 2.

Handler den kun om medlemmerne af FDV? Sagsøger har intet problem med at etablere sig i Danmark. Men hvad med alle dem, som ikke godkendes af FDV?

Hvad med Ove Jensen? Hvad med Erik Viuff Christiansen?

Hvad med Pioneer? Hvad med Home Entertainment Export?

Hvad med mig selv? Handler artikel 57, stk. 2, ikke også om os?

Artikel 100 A handler om harmonisering.

Hvorfor var det egentlig nødvendigt at harmonisere udlejningsrettighederne?

Jeg stillede mig selv det spørgsmål og søgte svar i Kommissionens direktivforslag fra januar 1991. Særligt afsnittet om retsgrundlaget. Det begynder på side 25. Kapitel 43 starter med følgende sætning:

“Forskelle i retsreglerne med hensyn til udlejningsrettigheder har en negativ virkning på det interne markeds funktion.”

Der er streg under “udlejningsrettigheder”. Kommissionen forklarede:

“I særdeleshed kan den frie udveksling af varer berøres. Hvis ophavsmænd og/eller indehavere af beslægtede rettigheder i en medlemsstat har eneret til at forbyde udlejning af f.eks. videokassetter, hvorimod en sådan eneret ikke består i en anden medlemsstat, kan dette medføre, at erhvervsdrivende mister interessen i at eksportere til den første medlemsstat, fordi de frygter, at udnyttelse via udlejning vil blive forbudt dér. Dette gælder i hvert fald for produkter, der primært markedsføres via udlejning.”

Jeg er helt enig med Kommissionen.

Home Entertainment Export måtte lukke, fordi dets produkter, der markedsføres via udlejning, ingen interesse havde i Danmark. Kun sagsøger må udleje i Danmark. Virksomheden troede, at direktivet betød, at det kunne få adgang til det danske udlejningsmarked. Derfor sendte virksomheden en forespørgsel til den danske regering. Den fik aldrig noget svar.

Det fremgår af direktivforslaget, at direktivet er nødvendigt for at sikre, at industrien kan operere inden for hele det indre EF-marked på hjemmemarkedsvilkår. Det er lige præcis det, Pioneer gerne vil.

Derfor skrev Pioneer til Kommissionen. Pioneer ville vide, om det kunne være rigtigt, at Pioneer ikke kunne komme ind på det danske udlejningsmarked med sine egne udgivelser. Pioneer har endnu ikke fået svar.

I denne sag har Kommissionen taget afstand fra det, den gav udtryk for i direktivforslaget. Før direktivet blev vedtaget, var problemet alvorligt og havde hastende karakter, fordi samhandelen blev påvirket. Nu mener Kommissionen, at udlejning overhovedet ikke har nogen betydning, fordi udlejning er et lokalt fænomen. Kommissionen mener ikke, at direktivet har til hensigt at sikre, at virksomhederne kan operere i hele EU på hjemmemarkedsvilkår. Kommissionen mener derimod, at Domstolen skal se bort fra det konsumptionsprincip, som lå til grund for Warner-sagen.

Hvorfor har Kommissionen skiftet mening?

Kommissionen mener i dag, at udlejning skal sidestilles med offentlig fremførelse, og Kommissionen mener, at markederne skal være adskilte!

Jeg kommer til den uundgåelige konklusion, at direktivet i så fald er ugyldigt.

Jeg kan umiddelbart nævne 2 ugyldighedsgrunde

Ugyldighedsgrund nr. 1:

Ingen af de nævnte hjemmelsbestemmelser giver beføjelser til at sidestille udlejning med offentlig fremførelse og at bruge det som begrundelse for at opdele det indre marked. Udlejning er en form for eksemplarspredning. Hverken udlejede eller solgte eksemplarer må fremføres offentligt. Sammenligningen blev afvist af generaladvokat Mancini i Warner-sagen. Sammenligningen må afvises igen i denne sag.

Ugyldighedsgrund nr. 2:

Der er ingen begrundelse i direktivet. Kommissionen glemte at skrive i direktivet, at det faktisk går ud på at opdele Fællesskabet, fordi udlejning skal anses for at være det samme som offentlig fremførelse. Det er vigtigt at angive en begrundelse. Ellers tror man bare, at direktivet har til formål at gennemføre det indre marked.

For det er det, der faktisk står i direktivet.

Hvis direktivet erklæres ugyldigt, og hvis et samtykke skal gives udtrykkeligt, får vi følgende situation: Sagsøgers udlejning i Danmark har været ulovlig siden 1989.

Sagsøgers egne rettigheder er baseret på udlejningsdirektivet. Hvis direktivet er ugyldigt, har producenterne ingen selvstændige rettigheder i den danske ophavsretslov. Deres forhandlere skal til gengæld erhverve filminstruktørernes udtrykkelige samtykke til udlejning!

7. Konklusion

Problemstillingen er reelt den samme som i Warner-sagen.

Men der er stillet et andet spørgsmål.

Og sagsøger har skiftet mening i spørgsmålet om konsumption.

Det nye synspunkt giver anledning til en række praktiske problemer.

Jeg foreslår derfor, at princippet fra Warner-sagen fastholdes.

Så er der kun et enkelt spørgsmål tilbage:

Indtræder konsumption i forhold til det enkelte eksemplar,
eller indtræder konsumption i forhold til værket?

Hvis man ser på formuleringen i § 23, stk. 3, synes samtykket at være knyttet til det enkelte eksemplar. Det var den nationale domstols udgangspunkt. Det giver mulighed for sideløbende distribution af udlejningseksemplarer og salgseksemplarer. Oprindeligt havde jeg selv den samme opfattelse.

I dag er situationen en anden.

I dag er udlejningsdirektivet retsgrundlag.

I direktivforslaget beskriver Kommissionen virkningen af, at der er to rettighedshavere.

I direktivforslaget går Kommissionen ud fra, at ophavsmandens samtykke gælder i relation til værket. Jeg går derfor ud fra, at det også gælder for producentens samtykke.

Sideløbende distribution af salgs- og udlejningseksemplarer har intet reelt formål. Til gengæld påvirkes samhandelen, når systemet kun benyttes i enkelte medlemsstater. Endvidere kræver systemet en total adskillelse af udlejnings- og salgseksemplarer. Det fører til ineffektivitet, kontrol og overvågning.

Endelig kræver systemet enighed mellem instruktør og producent, og det er langt fra tilfældet i øjeblikket.

Det må derfor være klart, at konsumption indtræder i forhold til værket.

Hermed slutter jeg mit indlæg, tak.

Laserdiskens tale til EU-Domstolen, 31. marts 1998 (side 10 af 10)

Jørgen Molde og ophavsmændene

Efter min tale var der pause. Jeg gik hen til Jørgen Molde for at tale lidt med ham, men han var meget optaget af en vigtig diskussion med sine folk. Så jeg gik og filmede omgivelserne med mit kamera, og først da jeg senere så optagelserne, gik det op for mig, at det var min tale, der var årsag til diskussionen:

“Men, men, men, ophavsmanden, er det ikke den samme som rettighedshaveren...?” høres tydeligt på min video.

denskjultekorrupcion.dk/video9
Jørgen Molde, 31. marts 1998

Min replik til Kommissionen

Jørgen Molde afslørede en utrolig mangel på forståelse for ophavsretten. Han var ikke engang klar over det mest basale; at en ophavsmand er den person, som har skabt et værk. Han troede, at FDV's medlemmer - der ikke havde skabt noget som helst, men blot havde betalt for en licens - var ophavsmænd. Han var sendt i byen for at holde en tale, han mere eller mindre havde fået udleveret.

- Din tale var lige ved at få mig på gatis, men jeg klarede det alligevel, sagde han smilende til mig, efter at han havde holdt en tale, der ikke havde det mindste at gøre med det præjudicielle spørgsmål. Det var helt surrealistisk. Der var intet ondt blod mellem de danske delegationer og mig. Tværtimod, en af de unge mænd kom bagefter hen til mig, gav mig hånden og roste min tale med bemærkningen:

- Flot tale! Det er lige sådan, det skal gøres.

Kommissionens repræsentant lagde i sin tale vægt på, at Warner havde oplyst, at alle de omtalte LaserDiscs var importeret fra USA. Derfor mente Kommissionen, at sagen skulle returneres til byretten uden besvarelse. Warners oplysning betød, at problemstillingen slet ikke vedrørte EF-traktaten.

Da alle var færdige, havde man mulighed for at tage ordet til en replik, en kort bemærkning til de øvrige indlæg. Jeg var den eneste, der tog imod tilbuddet. Det så ud til, at Kommissionen fuldstændig havde mistet jordforbindelsen, så jeg gik på talerstolen igen og påpegede, at der var tale om en præjudiciel forelæggelse om fortolkningen af EF-traktaten og et EU-direktiv. Det fremgik af spørgsmålet, at det handler om filmværker, der er udgivet og udlejet i to forskellige medlemsstater. Det er inden for EU-Domstolens kompetence at tage stilling til en situation som denne. Hvis Warners LaserDiscs alle sammen er udgivet i USA, er de ikke omfattet af de præjudicielle spørgsmål, men så kan det til gengæld være svært at forstå Warners retlige interesse i den præjudicielle forelæggelse.

Tænk, at jeg skulle forklare Kommissionen, hvad en præjudiciel forelæggelse for EU-Domstolen går ud på! Det var også tankevækkende, at Kommissionen på den måde afslørede, at den ikke var spor interesseret i Pioneers rettigheder - eller HEX' rettigheder - eller den opdeling af EU, som spørgsmålet gik ud på. Der var ingen, der gav udtryk for, at de var opmærksomme på, at filminstruktørerne var de ophavsmænd, som ifølge direktivet var indehavere af udlejningsretten.

Der var flere timer, til jeg skulle med flyet hjem, så jeg benyttede lejligheden til at gå rundt og tage billeder. Det hele var trods alt en stor oplevelse, som kun er de færreste advokater forundt. Jeg går sjældent nogen steder uden at have mit videokamera med, og netop som jeg gik og filmede, blev jeg opsøgt af den unge mand, der havde rost min tale. Han fortalte, at den danske delegation var samlet til en lille uformel komsammen hos den danske dommer, Claus Gulmann, og han var sendt ud for at finde mig. Han nævnte, at Johan Schlüter og Torben Steffensen "desværre" allerede var gået, men jeg er ikke bleg for at indrømme, at det i mit stille sind glædede mig, at jeg slap for deres selskab.

Mødet med den danske dommer, Claus Gulmann

Der var mange mennesker i den danske delegation, så selvom det var et pænt stort kontor, var det fyldt godt op. Jeg blev stående ved døren og iagttog sceneriet. Jørgen Molde var selskabets centrale midtpunkt. Han førte sig scenevant frem, og det var mest ham, der førte ordet, men det var Claus Gulmann, der havde sendt bud efter mig, og han virkede interesseret i at tale med mig.

- Det er ikke så tit, der er selvmødere ved EF-Domstolen, så jeg holdt øje med dig, sagde han. - Jeg plejer ikke at rose sagens parter, men jeg vil alligevel sige, at du klarede det flot. Jeg tog tid på din tale. Den varede præcis de 35 minutter, du havde fået tildelt.

- Retspræsidenten sagde, jeg havde 45 minutter, så jeg gav mig ekstra god tid. Talen plejer at tage 33 minutter.

- Ja, det sagde han ganske vist, men det var en fejl. Du havde kun fået tildelt 35 minutter. Men du var nu ikke blevet standset, hvis du var gået over tiden. Jeg lagde mærke til din replik til Kommissionen. Det er ikke ofte, at nogen tager ordet igen, og når det sker, er det gerne, fordi de pludselig er kommet i tanke om, at de har glemt et eller andet, og det skal de lige have med. Du brugte replikken til at svare på de andres indlæg, og det var helt rigtigt.

Han sagde, at han havde lyttet med på simultanoversættelsen, og han talte lidt om, at de ved domstolen havde drøftet, om indlæggene generelt kunne holdes på engelsk, for så behøvede man ikke tolkene.

- Du kunne sikkert sagtens have holdt din tale på engelsk, sagde han til mig.

Jeg kunne ikke se, at han havde grundlag for at vurdere mine engelskkundskaber, men jeg havde åbenbart gjort et godt indtryk, og jeg havde ikke noget imod at få ros. Det var alligevel hans næste bemærkninger, der i særlig grad fangede min opmærksomhed, for han kommenterede både min tale og sagens indhold.

- Jeg kunne godt lide, du fortalte om de forskellige måder, rettighedshaverne kan tjene penge på. Det kan være vanskeligt for os at vide, hvordan tingene sker i praksis. Denne sag bliver en særlig udfordring for mig. Jeg regnes for at være lidt af en ophavsretsekspert her ved Domstolen, men det er første gang, jeg har været ude for en situation, hvor der er mere end én rettighedshaver. Det kommer jeg til at tænke over.

Hans sidste bemærkning var en stor lettelse for mig. Alle havde ignoreret, at der var mere end én rettighedshaver, og alle havde ignoreret ophavsmændene som rettighedshavere. Det var som om, at det hele handlede om FDV og Warner. Alle havde fremstillet mig som en snylter, der udlejede uden at betale. I det mindste var Claus Gulmann opmærksom på, at der var flere rettighedshavere. Så måtte han også anerkende ophavsmændene som rettighedshavere, og det var min plan B. Hvis dommerne valgte at fravige konsumptionsprincippet, sådan som alle andre end jeg havde anbefalet, måtte det også gælde for ophavsmændene.

Jeg forlod EU-Domstolen med en følelse af, at jeg ikke kunne have gjort mere.

Den kryptiske besked fra tidligere retspræsident Ole Due

Det er ikke hverdagskost, at der fra Danmark sendes et præjudicielt spørgsmål til EU-Domstolen. Det var bl.a. anledning til, at jeg gennemgik de grundlæggende fællesskabsretlige regler for klassen på HD-studiet, og at to hold praktikanter fik en tur til Luxembourg. Efter den mundtlige forhandling blev jeg en dag ringet op af en studerende fra Københavns Universitet.

Han blev undervist i EU-ret af den tidligere retspræsident ved EU-Domstolen, Ole Due, der også var en af dommerne i Warner-sagen. Som led i undervisningen havde han og klassen fået til opgave at prøve at besvare det præjudicielle spørgsmål i Laserdisken-sagen, og han havde nogle spørgsmål til mig.

Jeg kunne ikke lade være med at gøre opmærksom på, at der var to temmelig forskellige sager, nemlig den, der var beskrevet i retsmøderapporten, og den tvist, der lå i byretten. Efter min mening var retsmøderapporten ikke repræsentativ for det EU-retlige problem, der havde givet anledning til forelæggelsen, altså FDV's og Warners opdeling af EU i særskilte markeder, og hvor FDV bestemte alt, hvad der skete i Danmark via foreningens autorisationssystem.

Jeg syntes, det var interessant, at han blev undervist af Ole Due, der var en af de dommere, som havde bedømt en ikke-eksisterende lovgivning i 1988. Jeg ville gerne høre hans bud på, hvorfor den refererende dommer havde undladt at tage den oplysning med i retsmøderapporten. Jeg var meget interesseret i at høre, hvad han havde at sige om det.

Da jeg senere talte med den studerende igen, kunne han ikke fortælle så meget. Han havde videregivet mine oplysninger og spørgsmålet til Ole Due, som skulle have smilet og bare have sagt: "Det er vigtigt at bevare tilliden til Domstolen."

Så kan man fundere over, hvad det betyder. Skal det opfattes sådan, at EU-Domstolen kan finde på at undertrykke sandheden for at undgå at blive stillet til ansvar for videbranchens udvikling i Danmark - og Eriks urimelige skæbne?

Hvis det er sådan, er det en helt forkert tankegang. EU-Domstolen vidste ikke, at parterne og den danske regering løj. Den forholdt sig til det, den blev bedt om. Den gør ikke noget forkert ved at forholde sig til det, den bliver bedt om af den forelæggende ret, men den gør noget forkert, hvis den dækker over en løgn.

Efter at have læst dommen kan jeg ikke undgå at fundere over, om dommerne ramte så langt fra skiven med vilje for at skjule "fejlen" i Warner-sagen, eller om de altid er så overfladiske i behandlingen af de sager, de får forelagt.

Man kan godt forestille sig, at den refererende dommers fremgangsmåde var at læse alle indlæggene igennem og via dem danne sig et indtryk af sagen, og da sagsøgernes, medlemsstaternes og Kommissionens indlæg stort set var ens, tog han udgangspunkt i det verdensbillede, de havde tegnet. Uden at undersøge noget selv skubbede han mit og bi-intervenienternes indlæg og byrettens forelæggelse til side. Sådan kan det måske også være foregået?

Hvilken af de to muligheder er i virkeligheden mest skræmmende?

28. EU-Domstolen og udlejningsretten

FDV's udlejningsforbud blev behandlet af EU-Domstolen samtidig med, at den behandlede en indsigelse mod selve udlejningsretten. Behandlingen af begge sager viste, at EU-Domstolen manglede både en fornemmelse for den virkelige verden og almindelig sund fornuft. Og så svarede den slet ikke på byrettens præjudicielle spørgsmål.

Mit brev til EU-Domstolen om sagens faktiske omstændigheder

Umiddelbart efter den mundtlige forhandling skrev jeg til EU-Domstolen. Warner havde løjet åbenlyst om sit engagement i markedsføringen af LaserDisc-systemet i England, og Kommissionen havde brugt løgnen til at foreslå, at EU-Domstolen slet ikke skulle besvare det præjudicielle spørgsmål.

Jeg ville undgå, at løgnen fik betydning, så jeg sendte Lightnings pressemeddelelse om samarbejdet med Warner samt nogle anmeldelser af Warners plader fra det britiske fagtidsskrift *Laser Disc Review* til EU-Domstolen. Jeg vedlagde også kopier af pladeomslagene, hvor både "Made in Great Britain" og "Marketed by Warner Home Video (U.K.) Limited" er påtrykt. Det var de plader, jeg havde udlejet, og som FDV krævede erstatning for. Jeg havde stadig Warners britiske udgivelser i min samling, og jeg tilbød at låne dem til EU-Domstolen, så de ved selvsyn kunne se, hvad sagen handlede om.

Det andet emne i mit brev vedrørte udtrykket stiltiende samtykke, der betyder, at man har valgt ikke at forbyde udlejning, selvom man har ret til det, fordi man positivt ønsker at udnytte udlejningsmarkedet. Mit oprindelige skriftlige indlæg henviste til *European Video Review*, men jeg havde ikke nævnt Norman Abbotts brev til mig (side 189). Det var ganske vist fremlagt for byretten, men det var ikke blandt de bilag, Arildsen havde citeret i forelæggelsen. Jeg sendte det med til EU-Domstolen for at sikre, at der ikke var tvivl om, hvordan betaling af vederlag for udlejning håndteres i praksis. EU-Domstolens præsident fandt dog ikke, at der var anledning til at tage imod dette efterfølgende skriftlige indlæg.

Ok, tænkte jeg, det fremgår af forelæggelsen, at værkets markedsmuligheder i Storbritannien udnyttes ved de til enhver tid fastsatte salgspriser, og det var undersøgt i Warner-sagen jf. spørgsmålet til den britiske regering (side 113), så der burde ikke være tvivl om, hvordan udlejningsmarkedet fungerer i praksis.

Justitssekretæren bekræfter herved modtagelsen af Deres skrivelse af 1. april d.å. og beklager at måtte meddele, at Domstolens præsident ikke finder, at der er anledning til at lade de af Dem fremsendte dokumenter indgå i sagens akter.

Nævnte skrivelse med bilag tilbagesendes således.

Hokamp-sagen om udlejningsrettens gyldighed

Hokamp-sagen, sag C-200/96, vedrørte udlejningsrettens gyldighed, og den blev behandlet nogle måneder før Laserdisken-sagen. Generaladvokatens forslag til dom forelå den 22. januar 1998, dvs. før den mundtlige forhandling i min sag, og dommen blev afsagt den 28. april 1998, altså *efter* den mundtlige forhandling i Laserdisken-sagen, men *før* domsafsigelsen i Laserdisken-sagen.

Sagen handlede om, at den tyske virksomhed Hokamp udlejede CD-plader i overensstemmelse med den tyske lovgivning, hvor spredningsretten blev konsumeret, når rettighedshaveren bragte værket i omsætning, præcis som den danske ophavsretslovs § 25. Dette blev ændret den 23. juni 1995, hvor udlejningsretten blev implementeret i tysk lovgivning i overensstemmelse med låne/leje-direktivet. Hokamp fortsatte ufortrødent sin udlejningsvirksomhed, hvorefter Metronome i Tyskland gik til domstolene. Her fik Metronome foranlediget, at der blev nedlagt forbud mod Hokamps udlejning.

Hokamp gjorde gældende, at udlejningsretten i direktivet - og dermed den lov, der gennemførte udlejningsretten - var ugyldig med den begrundelse, at den stred mod Fællesskabsrettens og forfatningsrettens grundrettigheder om retten til fri erhvervsudøvelse. Hokamps udlejningsvirksomhed havde hidtil været lovlig, og nu var den altså blevet ulovlig til skade for Hokamp. Landgericht Köln forelagde spørgsmålet for EU-Domstolen til præjudiciel afgørelse.

EU-Domstolen godkendte udlejningsretten. Det er hverken overraskende eller interessant. Det interessante er dommernes begrundelse og øvrige bemærkninger. Man kunne forvente, at dommerne tog udgangspunkt i udlejningsrettens formål. Det havde været naturligt at iagttage baggrunden for udlejningsretten i de lande, der havde indført en udlejningsret for CD-plader, herunder Danmark og England, og på begrundelsen for at indføre udlejningsretten i direktivet (afsnit 8, side 184). Begrundelsen var den samme alle tre steder: CD-plader blev udlejet med henblik på kopiering til privat brug, så lejerne slap for at købe pladerne. Derved påførtes rettighedshaverne et tab, som kunne skade udvalget af kulturprodukter.

Det interessante er, at EU-Domstolen helt så bort fra den skade, som udlejning af CD-plader medførte for rettighedshaverne, og som begrundede indførelsen af en udlejningsret både i medlemsstaterne og i Kommissionens direktivforslag.

Dommerne tog i stedet udgangspunkt i Johan Schlüters opdigtede forklaring i Warner-sagen og vendte den på hovedet. Udsagnet er isoleret set rigtigt. Man kan ikke sikre ophavsmænd til film et vederlag, som står i forhold til det faktiske antal udlejninger, men det var heller ikke udsagnets formål. Johan Schlüter savnede en undskyldning for at bevare forbuddet mod Eriks udlejning af importerede film, og så opfandt han dette tilforladelige, omend teoretiske argument.

Johan Schlüters løgn i Warner-sagen voksede som en snebold på vej ned ad en snedækket bjergside, da dommerne greb den og gjorde den til løsning i deres eget virkelighedsfjerne verdensbillede.

Korrespondancen med dommer Claus Gulmann

Claus Gulmann fortalte på vores komsammen efter den mundtlige forhandling, at han jævnligt fik breve vedrørende domme fra EU-Domstolen. Han havde ikke sagt noget om, at det var uetisk eller problematisk, så jeg tænkte, at det nok ikke kunne skade, at jeg kommenterede en afsagt dom.

Mit reelle problem var selvfølgelig, at dommen tydede på, at EU-Domstolen havde forladt konsumptionsprincippet til fordel for en aftaleløsning - og det havde den gjort på en misforstået baggrund.

Så jeg kommenterede præmisserne 16 og 26-28 i dommen i Hokamp-sagen.

16. I denne forbindelse har Domstolen udtalt, at det ikke er muligt at sikre ophavs-mænd til film et vederlag, som står i forhold til det faktiske antal udlejninger, og som sikrer disse ophavsmænd en tilfredsstillende del af udlejningsmarkedet, såfremt de kun har ret til honorar i forbindelse med deres samtykke til salg til såvel almindelige privatpersoner som udlejere af videogrammer. Lovgivninger, som indfører en særlig beskyttelse af retten til udlejning af videokassetter, forekommer derfor begrundet i hensynet til beskyttelse af industriel og kommerciel ejendomsret, jf. traktatens artikel 36 (dommen i sagen Warner Brothers og Metronome Video, a.st., præmis 15 og 16).

26. Således kan det almindelige princip om fri erhvervsudøvelse ikke fortolkes uden hensyntagen til de grundlæggende principper, som er knyttet til beskyttelsen af den intellektuelle ejendomsret og de internationale forpligtelser, som Fællesskabet og medlemsstaterne har indgået inden for dette område. Eftersom der ikke er grundlag for at antage, at de forfulgte formål skulle kunne nås gennem foranstaltninger, som i højere grad beskytter den fri erhvervsudøvelse for personer eller virksomheder, som har specialiseret sig inden for erhvervsmæssig udlejning af fonogrammer, kan konsekvenserne af indførelsen af en eneret til udlejning ikke antages at være uforholdsmæssige eller uantagelige.

27. Det bemærkes endvidere, at direktivet, når der ses bort fra de overgangsforanstaltninger, som er anført i artikel 13, ikke fører til afskaffelse af enhver mulighed for udlejning. Således kan professionelle udlejere forhandle med rettighedshaverne om, på betingelser, som er acceptable for begge parter, at få tilladelse til at udleje de omtvistede genstande eller at indgå en licensaftale.

28. Med hensyn til det anbringende, som er fremført af sagsøgte i hovedsagen, og hvorefter et generelt udlejningsforbud fra bestemte grupper af fremstillere af fonogrammer ville fordreje konkurrencen, skal det blot bemærkes, at hvis dette skulle være tilfældet, ville sådanne fordrejninger ikke være direkte konsekvenser af de omtvistede bestemmelser, som hverken har til formål eller til følge at gøre de pågældende i stand til systematisk at forbyde udlejning af deres produkter med det eneste formål at udelukke konkurrenter fra udlejningsmarkedet.

Mine bemærkninger til præmis 16

Dommerne støttede sig her på det argument, der var fremført af Johan Schlüter i Warner-sagen til forsvar for en lov, der ikke eksisterede, og en debat, der aldrig havde fundet sted.

Der forelå ret nøjagtige tal for, hvor ofte et eksemplar af en bestemt type film blev udlejet i gennemsnit, så betalingen kunne lægges på prisen med det samme. Ingen producent ved sine fulde fem kunne drømme om at vælge en unødvendig besværlig metode og f.eks. opkræve betaling for hver eneste udlejning.

Det umiddelbart tilforladelige mål om at få betaling pr. udlejning havde ingen sammenhæng med FDV's forbud mod udlejning af importerede videogrammer i retssagerne mod Erik og mig. FDV fik heller ikke betaling i forhold til antallet af udlejninger, og det blev ikke ændret af, at udlejning af importerede videogrammer blev forbudt! Der var ikke den mindste sammenhæng mellem det angivne middel og det angivne mål. Argumentets eneste formål var at vildlede EU-Domstolen.

Retsmøderapporten fremlagde det som mit synspunkt, at der ikke var en særlig udlejningsret i den danske lovgivning før 1989. Desværre, for det følger af dette faktum, at der i fogedsagen mod Erik blev nedlagt forbud efter den samme lov, der forbød Dansk Supermarked at sælge Imercos fajancestel. § 25 omfattede både fajancestel og filmværker, men det betød intet i forhold til EU-retten. Her var det afgørende, at der ikke fandtes en særlig lov om udlejning af filmværker i 1987, og det havde Arildsen skrevet i forelæggelsen. Hvis dommerne så det i øjnene, ville de også forstå, at Johan Schlüters argument var opdigtet.

Havde EU-Domstolen mon fraveget konsumptionsprincippet, fordi den havde overset, at det var udgangspunktet i Warner-sagen? Jeg havde ellers omhyggeligt gennemgået dette i mit skriftlige indlæg, og jeg havde fremhævet det mere end én gang i min tale til dommerne. Det var et faktum - ikke mit synspunkt!

Jeg kan meget vel være en af de få, som ville have haft glæde af det, hvis Johan Schlüters løsning var gennemført i virkeligheden. Min udlejning havde et salgsfremmende formål. Jeg udnyttede egentlig ikke udlejningsmarkedet. Mine plader blev kun udlejet 7,8 gange i gennemsnit, og det kunne ikke engang betale deres indkøbspris. Gennemsnittet i videobranchen var 110 udlejninger. Det havde været meget billigere for mig, hvis jeg i stedet for at betale for udlejning via en høj pris for det enkelte eksemplar var sluppet med at betale et mindre beløb pr. udlejning.

Mine bemærkninger til præmis 26

Hvis formålet med en særlig udlejningsret er at undgå udlejning og efterfølgende kopiering af CD-pladerne, er der kun én løsning: Forbud.

Det var sært nok ikke det formål, EU-Domstolen forfulgte. Dommen refererer mærkværdigvis kun til Johan Schlüters argument i Warner-sagen, hvorefter dommerne med bemærkningerne i præmis 27 fuldstændig underminerer den tiltænkte beskyttelse mod privat kopiering af CD-plader!

Mine bemærkninger til præmis 27

Argumenterne i præmis 26 er fair, når formålet er at beskytte musikbranchen mod udlejning og efterfølgende kopiering af CD-plader, som musikbranchen ønsker at sælge, og derfor er de efterfølgende bemærkninger i præmis 27 meningsløse:

“Således kan professionelle udlejere forhandle med rettighedshaverne om, på betingelser, som er acceptable for begge parter, at få tilladelse til at udleje de omtvistede genstande eller at indgå en licensaftale.”

Hvad er formålet med at lade enkelte virksomheder aftale, at de må udleje?

Forestiller EU-Domstolen sig virkelig, at forbrugerne vil undlade at kopiere, blot udlejeren har indgået en aftale om udlejning med rettighedshaverne? Er det ikke mere sandsynligt, at en forbruger, som foretrækker at kopiere i stedet for at købe, blot lejer pladerne af en virksomhed, som har indgået en sådan aftale?

Hvis man vil undgå, at forbrugerne lejer og kopierer CD-plader i stedet for at købe dem, må et forbud være undtagelsesfrit. Det giver ingen mening at forbyde Jensen og Hansen at udleje med den begrundelse, at udlejning fører til kopiering, hvis man samtidig siger til Andersen og Christensen, at de gerne må udleje!

Hvad får dommerne til at tro, at udlejning hos Andersen og Christensen ikke fører til kopiering, blot fordi de to har indgået en aftale med rettighedshaverne?

Mine bemærkninger til præmis 28

Det er ikke formålet med udlejningsretten at eliminere konkurrence (præmis 28). Det er fint at få fastslået, men hvorfor lade muligheden stå åben? Hvorfor fravige konsumptionsprincippet til fordel for en aftaleløsning i de tilfælde, hvor rettighedshaverne vælger at udnytte udlejningsmarkedet? Hvad vil de opnå ved at gøre en individuel forhandling og autorisation til en betingelse for at udleje?

Skal rettighedshaverne kunne tillade Andersen og Christensen at udleje, mens de samtidig forbyder Jensen og Hansen det samme? Aftalebaserede undtagelser sikrer ikke rettighedshaverne en indtjening, men giver anledning til usikkerhed hos udlejerne. Det kan føre til, at udlejere i ensartede situationer behandles forskelligt. Deres adgang til udlejningsmarkedet nægtes måske, selvom de er villige til at opfylde nøjagtig de samme krav som de kolleger, der får lov til at udleje.

EU-Domstolen anfører i præmis 26, at de forfulgte mål ikke kan nås gennem foranstaltninger, som i højere grad beskytter den fri erhvervsudøvelse. Hvis det gjaldt om at tjene penge på udlejningsmarkedet, er det en absurd bemærkning, da man i den virkelige verden klarede dette ved at lægge vederlaget på salgsprisen. Jeg opfordrer EU-Domstolen til at forklare, hvad der opnås ved at give FDV lov til at holde Ove Jensen og Kaj Nordsøn ude af udlejningsmarkedet og i øvrigt at forbyde udlejning af importerede videofilm, blot fordi de er importerede.

Hvis det ikke er en direkte og nødvendig konsekvens af udlejningsretten, at udlejerne diskrimineres og Fællesskabet opdeles, bør EU-Domstolen bedømme rettighedshavernes adfærd efter konkurrencereglerne.

Jeg har specielt tre anmodninger til Domstolen, hvis den fastholder aftaleløsningen i sagen mellem FDV og mig:

1. Vil Domstolen præcisere, hvem der skal sørge for, at konkurrencen ikke fordrejes? Hvem skal beskytte den udlejer, der af en eller anden grund bliver holdt udenfor?
2. Vil Domstolen sikre, at dens løsning om en aftale med rettighedshaveren om betaling pr. udlejning rent faktisk gennemføres?
3. Vil Domstolen præcisere, hvilke rettighedshavere jeg som udlejer skal indgå aftale med? Skal jeg indgå aftale med den rettighedshaver (Pioneer), der har udgivet de eksemplarer, jeg ønsker at udleje, eller medlemmerne af FDV, der er konkurrerende virksomheder, eller filminstruktørerne, som har fået tildelt udlejningsrettighederne i den danske lov?

Laserdisken til dommer Claus Gulmann, 22. maj 1998

Forsøget på at korrespondere med Claus Gulmann

EU-Domstolen er desværre ikke en person, man kan henvende sig til og sige: "Du kan vel huske, hvad du sagde for 10 år siden?"

Af de 11 dommere i Laserdisken-sagen var kun to personer også involveret i Warner-sagen. Det var Mancini, som var generaladvokat i Warner-sagen og i den egenskab afviste sammenligningen mellem udlejning og offentlig fremførelse af film. Også Moitinho de Almeida var genganger. De øvrige dommere var nødt til at læse sagens akter for at sætte sig ind i, hvad EU-Domstolen mente i 1988.

Derfor var det meget uheldigt, at den refererende dommer udelod så mange vigtige fakta. Man kan se af dommen, der vil blive gennemgået på de kommende sider, at dommerne slet ikke satte sig ind i udlejningsdirektivet og blot skimmede dommen i Warner-sagen. Grundlæggende spørgsmål er efterladt ubesvaret.

Der er sikkert gode grunde til, at dommerne ikke korresponderer med en sags parter. Selvom jeg kommenterede en afsluttet sag, var det selvfølgelig i et forsøg på at få brugbare svar ud af dommerne i min egen sag, men hvorfor er det forkert? Burde EU-Domstolen ikke af sig selv overveje de ting, jeg prøvede at drøfte med Claus Gulmann? Burde den ikke af sig selv besvare de tre spørgsmål?

Det fremgår af dommen, at ikke ét eneste spørgsmål er besvaret. Dommerne afsagde en 100 % teoretisk dom, som ikke har løst noget som helst, og som ikke engang har noget at gøre med det præjudicielle spørgsmål, der var forelagt.

Dommer Claus Gulmann har overladt mig Deres skrivelse af 22. maj 1998 til ham og bedt mig meddele Dem, at han som dommer ikke finder, at han kan inkludere sig i nogen korrespondance om verserende sager.

EU-Domstolen til Laserdisken, 27. maj 1998

Generaladvokatens forslag til dom

Man skulle tro, at generaladvokat Mancini i Warner-sagen og generaladvokat La Pergola i Laserdisken-sagen kom fra hver sin planet. Så forskelligt så de verden. La Pergolas lange, teoretiske overvejelser er så virkelighedsfjerne, at det trods enhver beskrivelse. Han ender med at understrege, at løsningen kun kan være den *samme* som i Warner-sagen, hvorefter han vælger en *anden* løsning!

Mancini fandt ikke udlejningsretten begrundet, fordi der ikke var tvivl om, at Warner havde taget hensyn til udlejningen ved prisfastsættelsen. Selvom det også var beskrevet af Arildsen i forelæggelsen, var La Pergola ude af stand til at forstå, at det var sådan, man gjorde. Trist, at retspræsidenten ikke ville tage mod Norman Abbotts brev, hvor det var forklaret igen! Hvis La Pergola kastede et blik ud i den virkelige verden, ville han forstå, at producenterne tjente rigtig mange penge på at sælge udlejningsprodukter, som naturligvis blev udlejet.

Generaladvokat La Pergola forstod ikke forskellen på, at udlejningsretten udtømmes, når værket bringes i omsætning, til forskel fra, at rettighedshaveren giver samtykke til udlejning. Det sidste var udgangspunktet i Warner-sagen.

Han var så optaget af sine teorier, der var så langt fra byrettens beskrivelse af sagen, at han ikke forstod betydningen af artikel 85 og 86. Han filosoferede dog over en mulig betydning, f.eks. hvis sagsøgerne udøvede eneretten til udlejning af LaserDiscs negativt. Han fremstillede mig som en snylter, der ikke ville betale ophavsmændene et vederlag for at udleje deres film, men anerkendte ikke desto mindre betydningen af konkurrencereglerne, hvis forbrugerne blev tvunget til at købe LaserDiscs. Det afslørede en total mangel på forståelse for udlejningsrettens oprindelige formål, som netop var at tvinge forbrugerne til at *købe* CD-pladerne!

14. Udgangspunktet for afgørelsen af den foreliggende præjudicielle sag kan kun være den løsning, Domstolen opstillede for ti år siden, nemlig at selv om retten til udlejning kan være en hindring for videogrammers bevægelighed mellem medlemsstater, udtømmes den ikke ved, at sådanne produkter bringes i omsætning inden for Fællesskabet.

15. Jeg har vanskeligt ved at se, hvorledes ophavsmænd og producenter kunne opnå et rimeligt vederlag for deres intellektuelle virksomhed og deres investeringer, såfremt udenforstående erhvervsdrivende (som f.eks. Laserdisken i hovedsagen) frit og alene med henvisning til, at rettighedshaverens ret til udlejning var udtømt, uden en licensaftale kunne udnytte videogrammerne gennem betaling fra forbrugernes side.

17. Efter min opfattelse er det f.eks. relativt klart, og Laserdisken har påpeget det under hele sagen, at såfremt sagsøgerne udøver deres eneret til udlejning *negativt*, alene med henblik på at forhindre, at der i Danmark opbygges et marked for udlejning af laserdiscs - med den følge, at interesserede danske forbrugere bliver tvunget til at købe produkter til en højere pris, selv om de ville foretrække at leje disse - kan en sådan adfærd fordreje konkurrencen på markedet.

Ophavsmændenes vederlag i virkeligheden

Selvom generaladvokaten gennemgående skrev "ophavsmænd", tyder intet på, at han havde lagt mærke til, at ophavsmændene var gået ind i sagen på min side, fordi de foretrak, at deres filmværker blev udlejet på LaserDiscs.

Ingen havde bemærket, at ophavsmændene var trådt ind i sagen for at støtte udlejningen af deres værker på LaserDiscs. Ingen havde bemærket, at det var mig, der talte på ophavsmændenes vegne til EU-Domstolen. Bagefter orienterede jeg naturligvis DFI om sagens bizarre udvikling.

Udlejningsdirektivet var på dette tidspunkt implementeret i dansk lov, og jeg benyttede lejligheden til at spørge Ebbe Preisler, hvordan den "uoverdragelige ret til vederlag" blev håndteret i praksis. Svaret nedenfor er en interessant kontrast til den danske regerings skriftlige indlæg og generaladvokatens teorier.

Hvordan er det gået i virkeligheden?

I skrivende stund er det mere end 29 år siden, at direktivet med ophavsmandens uoverdragelige ret til vederlag blev vedtaget. Det er mere end 23 år siden, at EU-Domstolen fulgte generaladvokatens anbefaling og afviste den virkelige verdens løsning, hvor vederlaget for udlejning af videofilm lægges på salgsprisen.

Det hører med til historien, at der intet sted i EU i de efterfølgende år blev indført et system, der honorerede ophavsmændene eller producenterne i forhold til antallet af udlejninger, og at filminstruktørerne trods direktivbestemmelsen om et uoverdrageligt vederlag aldrig fik betaling, når deres film blev udlejet.

I kapitel 30 har jeg med et konkret eksempel vist, at filminstruktørens eneret til at tillade eller forbyde udlejning af filmværker var og er fuldstændig værdiløs.

Ingen kunne mindre end de danske filminstruktører mistænke dig for ikke at ville betale filmenes ophavsmænd retmæssige vederlag, så der skal du blot endnu en gang bede om vores støtte, hvis den kan udmøntes på en brugbar måde.

Låne/leje-direktivet tillægger ganske rigtigt en films kunstneriske rettighedshavere en uoverdragelig ret til vederlag for leje og udlån. I præambelen fik den europæiske producentlobby dog indført i tolvte time, at dette vederlag *kan* aftales på kontrakttidspunktet mellem skaber og producent. Det fik det danske kulturministerium(s embedsmænd) til at foreslå, at man ved den danske implementering af direktivet ikke alene skulle skrive *kan*, men *skal*.

Den daglige praksis i Danmark for betaling af det nævnte vederlag er derfor blevet meget pragmatisk: Det skrives i kontrakterne, at vederlaget indgår i den aftalte royalty! Det er vildt utilfredsstillende, burde også være det for en europæisk politiker, der mente noget med denne beskyttelse af ophavspersonerne i et værk. Men hvem skal man sige det til? Ingen ønsker at ribbe op i gamle direktiver, der er klart tungere at ændre end national lovgivning.

Introduktion til EU-Domstolens dom

Lad mig indledningsvist afsløre, at EU-Domstolen hverken forholdt sig til FDV's og Warners markedsopdeling eller til Arildsens præjudicielle spørgsmål. Denne gang blev EU-Domstolen narret til at forholde sig til en særlig lov om, at der skal betales for udlejning af film i forhold til antallet af udlejninger. I min analyse af dommen på side 382-390 gennemgås minutøst, hvordan det kunne gå så galt.

Hvis man forstår, hvordan Johan Schlüter og den internationale industri endnu en gang narrede EU-Domstolen til at tage stilling til en helt anden situation end det forelagte problem, vil man også forstå baggrunden for nogle af de dyreste og mest katastrofale domme i Fællesskabets historie. De er hovedemnet i del 4.

Dom

1. Ved kendelse af 7. februar 1997, indgået til Domstolen den 12. februar 1997, har retten i Ålborg i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 30, 36, 85 og 86 og af Rådets direktiv 92/100/EØF af 19. november 1992 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret (EFT L 346, s. 61, herefter »direktivet«).
2. Spørgsmålene er blevet rejst under en sag mellem Foreningen af Danske Videogramdistributører (FDV) som mandatar for Egmont Film A/S m.fl. og den danske virksomhed Laserdisken, en specialforretning for markedsføring af filmværker på laserdiscs, angående udlejning i Danmark af sådanne produkter importeret fra Det Forenede Kongerige.
3. Efter dansk ret er det en forudsætning for udlejning af filmværker, at indehaveren af ophavsrettighederne har givet tilladelse hertil (§ 23, stk. 3, i ophavsretsloven, som ændret i 1989). En tilsvarende bestemmelse blev indført i den engelske lovgivning med virkning fra den 1. august 1989 (Copyright, Designs and Patents Act 1988, section 16, 17 og 18).
4. I direktivets artikel 1, stk. 1, pålægges det medlemsstaterne at indføre ret til at tillade eller forbyde udlejning og udlån af originalværker og eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker samt af andre frembringelser. I henhold til artikel 1, stk. 4, medfører salg eller anden form for distribution ikke, at de omhandlede rettigheder udtømmes. Endvidere fremgår det af direktivets artikel 9, at spredningsretten, som er en eneret til at gøre en af de omhandlede genstande tilgængelige for almenheden ved salg eller på anden måde, først udtømmes, når genstanden for første gang sælges i Fællesskabet af rettighedshaveren eller med dennes tilladelse, idet spredningsretten ikke berører de særlige bestemmelser om udlejnings- og udlånsrettigheder, særlig artikel 1, stk. 4.
5. Laserdisken, som siden 1985 i Danmark har solgt laserdiscs importeret fra Det Forenede Kongerige, begyndte i 1987 også at udleje sådanne film for at fremme salget

af produkterne, som er væsentligt dyrere end filmværker på videobånd og hovedsageligt købes af folk, som i forvejen kender filmene. Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at indehaverne af ophavsrettighederne stiltiende havde accepteret, at laserdiscene blev udlejet i Det Forenede Kongerige, men at de ikke havde givet tilladelse til en sådan udlejning uden for denne medlemsstat.

6. I 1992 blev Laserdisken stævnet for ulovlig udlejning i strid med ophavsretslovens § 23, stk. 3, og der blev nedlagt fagedforbud mod udlejning af filmværker, hvortil rettighederne til fremstilling og distribution i Danmark tilhørte FDV's medlemmer, idet FDV skulle stille sikkerhed for den skade, forbuddet kunne forvolde. Fagedforbuddet blev stadfæstet af Vestre Landsret.

7. Under justificationssagen har Retten i Ålborg, som finder, at sagens afgørelse afhænger af fortolkningen af fællesskabsretten, besluttet at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål. Beslutningen herom blev appelleret til Vestre Landsret, som har stadfæstet beslutningen, men foretaget mindre ændringer af spørgsmålenes formulering. I deres endelige affattelse lyder de forelagte spørgsmål således:

»Er EF-traktatens artikel 30 sammenholdt med artikel 36 samt artikel 85 og 86 til hinder for, at den, der af indehaveren af enerettighederne til et filmværk har fået overdraget en eneret til fremstilling og distribution af eksemplarer af filmværket i en medlemsstat, kan give samtykke til udlejning af egne udgivelser og samtidig forhindre udlejning af importerede udgivelser, der er bragt på markedet i en anden medlemsstat, hvor indehaveren af enerettighederne til fremstilling og distribution af eksemplarer af filmværker har overdraget eksemplarerne til eje under stiltiende accept af, at eksemplarerne udlejes i dette medlemsland?

Under hensyntagen til, at rådsdirektivet 92/100/EØF af 19. november 1992 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret er trådt i kraft, stilles det samme spørgsmål under forudsætning af, at det lægges til grund, at direktivet er gældende for besvarelsen.«

8. Med disse to spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om de anførte artikler i traktaten og direktivet er til hinder for, at indehaveren af en eneret til udlejning kan forbyde udlejning af eksemplarer af et filmværk i en medlemsstat, selv om der er givet tilladelse til udlejning af disse eksemplarer i en anden medlemsstat.

9. Indledningsvis bemærkes, at selv om forelæggelseskendelsen nævner traktatens artikel 85 og 86 blandt de fællesskabsbestemmelser, som den nationale ret ønsker fortolket, indeholder den ingen nærmere oplysninger om, hvilke grunde retten har haft til at stille spørgsmål om disse artiklers betydning i forhold til hovedsagens faktiske og retlige omstændigheder. Da der ikke er givet sådanne oplysninger, har den forelæggende ret, som anført af generaladvokaten i punkt 17 i forslaget til afgørelse, ikke sat Domstolen i stand til at give retten en relevant fortolkning af de nævnte artikler.

10. Under disse omstændigheder og i overensstemmelse med fast retspraksis, hvis krav ganske særlig gælder på konkurrencerettens område, der er karakteriseret ved kom-

plekse faktiske og retlige forhold (jf. f.eks. dom af 26.1.1993, forenede sager C-320/90, C-321/90 og C-322/90, *Telmarsicabruzzo m.fl.*, Sml. I, s. 393, præmis 6 og 7, og kendelse af 19.3.1993, sag C-157/92, *Banchero*, Sml. I, s. 1085, præmis 4 og 5), må de af den nationale ret forelagte spørgsmål afvises, i det omfang de vedrører fortolkningen af traktatens artikel 85 og 86. Der kan således kun tages stilling til spørgsmålene for så vidt angår fortolkningen af traktatens artikel 30 og 36 og direktivet.

11. FDV, Warner Home Video Inc., den danske, den franske, den finske og Det Forenede Kongeriges regering samt Kommissionen har foreslået Domstolen at besvare den forelæggende rets spørgsmål benægtende. De har i det væsentlige gjort gældende, at det fremgår af Domstolens praksis (dom af 17.5.1988, sag 158/86, *Warner Brothers og Metronome Video*, Sml. s. 2605) og af direktivet, at retten til at tillade eller forbyde udlejning af en film er beslægtet med retten til offentlig fremførelse, og at den i modsætning til spredningsretten ikke udtømmes, når den udøves for første gang.
12. Laserdisken og de parter, der er interveneret i hovedsagen til støtte for denne part, finder derimod, at samtykke til udlejning medfører konsumtion af eneretten til at forbyde udlejning af eksemplarer af et filmværk, og at en udnyttelse af en sådan ret under de beskrevne omstændigheder er uforenelig med traktatens artikel 30 og 36 og direktivets formål, som bl.a. er at etablere et område uden indre grænser.
13. Det bemærkes, at som understreget af Domstolen i præmis 14 i dommen af 28. april 1998 i sagen *Metronome Musik* (sag C-200/96, Sml. I, s. 1953), fremgår princippet om, at spredningsretten udtømmes, når værker, som er beskyttet af ophavsretten, udbydes til salg af rettighedshaveren eller med dennes tilladelse, af fast retspraksis, hvorefter EF-traktatens artikel 36 kun tillader, at princippet om frie varebevægelser fraviges af hensyn til de i medlemsstaternes lovgivninger anerkendte industrielle og kommercielle ejendomsrettigheder, i det omfang disse fravigelser er begrundet i hensynet til beskyttelse af de rettigheder, der udgør denne ejendomsrets særlige genstand. Den ved en medlemsstats lovgivning om industriel og kommerciel ejendomsret sikrede eneret har netop udtømt sine virkninger, når en vare lovligt er bragt på markedet i en anden medlemsstat af rettens indehaver selv eller med dennes samtykke (jf. navnlig dom af 20.1.1981, forenede sager 55/80 og 57/80, *Musik-Vertrieb membran og K-tel International*, Sml. s. 147, præmis 10 og 15, og af 22.1.1981, sag 58/80, *Dansk Supermarked*, Sml. s. 181, præmis 11).
14. Imidlertid har Domstolen i dommen i sagen *Warner Brothers og Metronome Video*, a.st., også udtalt, at litterære og kunstneriske værker kan udnyttes kommercielt enten ved offentlige fremførelser eller ved at fremstille eksemplarer og bringe de således fremstillede fysiske bærere i omsætning. Et eksempel herpå er udlejning af videokassetter, som henvender sig til et andet publikum end salgspublikummet, og som udgør en væsentlig potentiel indtægtskilde for ophavsmænd til film.
15. I denne forbindelse har Domstolen udtalt, at det ikke er muligt at sikre ophavsmænd til film et vederlag, som står i forhold til det faktiske antal udlejninger, og som sik-

rer disse ophavsmænd en tilfredsstillende del af udlejningsmarkedet, såfremt de kun har ret til honorar i forbindelse med deres samtykke til salg til såvel almindelige privatpersoner som udlejere af videogrammer. Lovgivninger, som indfører en særlig beskyttelse af retten til udlejning af videogrammer, forekommer derfor begrundet i hensynet til beskyttelse af industriel og kommerciel ejendomsret, jf. traktatens artikel 36 (dom i sagen Warner Brothers og Metronome Video, a.st., præmis 15 og 16).

16. I samme dom, præmis 17 og 18, tilbageviste Domstolen endvidere argumentet om, at en ophavsmand, som havde udbudt et videogram med en film til salg i en medlemsstat, hvor lovgivningen ikke gav ham nogen eneret til udlejning, måtte acceptere konsekvenserne af sit valg og konsumtionen af sin ret til at modsætte sig udlejning af videogrammet i en hvilken som helst anden medlemsstat. I tilfælde, hvor en national lovgivning giver ophavsmænd en særlig ret til udlejning af videogrammer, ville denne ret således miste sit indhold, hvis rettighedshaveren ikke kunne bestemme over udlejning.
17. Det forhold, at billed- og lydberere er bragt i omsætning, kan således per definition ikke lovliggøre andre former for udnyttelse af det beskyttede værk, såsom udlejning, som efter sin natur adskiller sig fra salg og fra enhver anden lovlig spredningshandling. På samme måde som retten til offentlig fremførelse af et værk (jf. dom af 13.7.1989, sag 395/87, Tournier, Sml. s. 2521, præmis 12 og 13) er udlejningsretten et af de prærogativer, der tilkommer ophavsmanden og producenten på trods af salget af de fysiske bærere, som indeholder værket (dommen i sagen Metronome Musik, a.st., præmis 18).
18. Samme ræsonnement må følges med hensyn til virkningerne af udlejningen. Som understreget af generaladvokaten i punkt 15 i forslaget til afgørelse, åbner eneretten til at udleje de enkelte eksemplarer af et værk, der er overført på et videogram, efter sin karakter mulighed for en udnyttelse i form af gentagne og nærmest ubegrænsede handlinger, som hver for sig giver ret til vederlag. Den særlige ret til at tillade eller forbyde udlejning ville miste sit indhold, hvis den allerede blev udtømt ved den første udlejning.
19. For så vidt angår direktivet bemærkes, at de faktiske omstændigheder, der danner grundlag for hovedsagen, ligger forud for vedtagelsen af direktivet. Da sagen for den nationale ret imidlertid verserer, efter at direktivet er begyndt at have retsvirkninger i de berørte medlemsstater, og da den forelæggende ret netop har stillet spørgsmål til Domstolen herom, skal anmodningen om fortolkning også besvares i relation til direktivet.
20. Det bemærkes i denne forbindelse, at selv om der i tredje betragtning til direktivet, som begrundelse for at eliminere forskellene mellem de nationale lovgivninger, henvises til det i traktatens artikel 8 A fastsatte mål om etablering af et område uden indre grænser, har direktivet, som fastslået af Domstolen i præmis 22 i dommen i sagen Metronome Musik, til formål at indføre en harmoniseret retsbeskyttelse i Fællesskabet for så vidt angår retten til udlejning og udlån og visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret. Der

sondres herved i direktivet mellem på den ene side den i artikel 1 omhandlede særlige udlejnings- og udlånsret og på den anden side spredningsretten efter artikel 9, som er defineret som en eneret til at gøre de omhandlede genstande tilgængelige for almenheden, navnlig ved salg. Mens retten til udlejning ikke udtømmes ved salg eller anden form for distribution af genstanden, udtømmes spredningsretten ved det første salg i Fællesskabet af rettighedshaveren eller med dennes tilladelse (dommen i sagen *Metronome Musik*, præmis 19).

21. Direktivet udelukker således udtrykkeligt, at udlejningsretten, i modsætning til spredningsretten, kan udtømmes ved nogen form for distribution af den pågældende genstand. Som fastslået i nærværende doms præmis 18, er dette begrundet i selve udlejningsrettens karakter, idet denne ret ville miste sit indhold, hvis den allerede blev udtømt ved den første udlejning.
22. I modsætning til hvad sagsøgte i hovedsagen og intervenienterne gør gældende, fremgår det således både af en fortolkning af traktatens artikel 30 og 36 for så vidt angår beskyttelsen af ophavsrettigheder og af direktivet, at eneretten til at tillade eller forbyde udlejning af en film ikke udtømmes, når retten udøves for første gang i en af Fællesskabets medlemsstater. Det er således ikke i strid med de nævnte bestemmelser at udnytte en sådan ret under omstændigheder som de i forelæggelseskendelsen beskrevne.
23. Spørgsmålene fra den forelæggende ret skal herefter besvares med, at traktatens artikel 30 og 36 og direktivet ikke er til hinder for, at indehaveren af en eneret til udlejning kan forbyde udlejning af eksemplarer af et filmværk i en medlemsstat, selv om der er givet tilladelse til udlejning af disse eksemplarer i en anden medlemsstat.

Sagens omkostninger

24. De udgifter, der er afholdt af den danske regering, den franske, den finske og Det Forenede Kongeriges regering samt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt den af retten i Aalborg ved kendelse af 7. februar 1997, for ret:

EF-traktatens artikel 30 og 36 og Rådets direktiv 92/100/EØF af 19. november 1992 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret er ikke til hinder for, at indehaveren af en eneret til udlejning kan forbyde udlejning af eksemplarer af et filmværk i en medlemsstat, selv om der er givet tilladelse til udlejning af disse eksemplarer i en anden medlemsstat.

Analyse af EU-Domstolens dom

Jeg havde fejlet i forsøget på at få stillet en serie relevante spørgsmål om FDV's markedsopdeling og autorisationssystem, men det var trods alt lykkedes at holde Arildsen på sporet. Vildledningen kom ikke fra ham.

Selvom Johan Schlüter og Warner førte sig frem i vanlig stil, var jeg skuffet over den manglende kvalitet i EU-Domstolens håndtering af sagen. Selvom også de øvrige medlemsstater og Kommissionen tydeligvis var under Johan Schlüters kontrol, kunne EU-Domstolen stadig forholde sig til de stillede spørgsmål!

De centrale dokumenter til en forståelse af Laserdisken-sagen er følgende:

1. Dom og retsmøderapport i Warner-sagen, 17. maj 1988.
2. Kommissionens forslag til låne/leje-direktivet, 24. januar 1991.
3. Forelæggelsen fra Retten i Aalborg, 7. februar 1997.

Hovedemnerne er følgende:

1. En særlig lov, hvorved rettighedshaverne honoreres pr. udlejning.
2. Sidestilling af udlejning med offentlig fremførelse.
3. Konsumtion af udlejningsretten ved samtykke til *udlejning*.
4. Anerkendelse af andre rettighedshavere end FDV og Warner.

Præmis 3: Ukendskab til ophavsret og harmoniseringsbehovet

Allerede i præmis 3 kører EU-Domstolen af sporet med afgørende faktuelle fejl. Først beskrives § 23, stk. 3, således, at "indehaverne af ophavsrettighederne" skal give tilladelse til udlejning. Det er forkert. Der står udtrykkeligt "ophavsmanden" i § 23, stk. 3, både i forelæggelsen og i retsmøderapporten.

Det bemærkes, at de, der var omtalt i denne lov, positivt ønskede, at deres film blev udlejet på LaserDiscs. Det var "indehaverne af rettighederne til fremstilling og distribution" af *konkurrerende* produkter, der havde forbudt udlejning, og deres rettigheder stammede ikke fra § 23, stk. 3. Alle de rettigheder, FDV's medlemmer havde, stammer fra aftaler med producenterne. Man får det misvisende indtryk af beskrivelsen, at loven tildelte FDV en særlig udlejningsret.

Det er vigtigt at skelne mellem de forskellige typer rettighedshavere, som har fået en udlejningsret enten i deres nationale lovgivning, som det var tilfældet med ophavsmændene i Danmark i 1989, eller på grund af direktivet, som var årsag til, at også producenterne fik selvstændige rettigheder i Danmark i 1995.

Derefter tilføjer EU-Domstolen, at en tilsvarende bestemmelse blev indført i den britiske lovgivning i 1989. Det er ikke rigtigt, idet der netop ikke var tale om en tilsvarende bestemmelse. I den britiske lovgivning var udlejningsretten givet til producenterne. Harmoniseringsbehovet skyldes bl.a. de divergerende opfattelser af ophavsret (side 175), og som tydeligt afspejles af Kommissionens redegørelse for retstilstanden i hhv. Danmark og i Storbritannien i direktivforslaget (side 184).

Hændelige fejl eller manipulation?

En forståelse for direktivet og harmoniseringsbehovet er naturligvis nødvendig, når det præjudicielle spørgsmål skal besvares på baggrund af direktivet. Allerede i præmis 3 demonstrerer dommerne uvidenhed om forskellen på “droit d’auteur” og “copyright” og det efterfølgende behov for at harmonisere udlejningsretten. Var der tale om en hændelig fejl?

Dommer Puissochet gjorde det ikke lettere for sine kolleger ved at undlade at medtage ophavsmandenes retlige argumenter i retsmøderapporten eller bare det faktum, at filminstruktøren ifølge direktivet skal anerkendes som ophavsmand. Jeg havde gennemgået retsudviklingen i mit skriftlige indlæg, og i mit mundtlige indlæg til samtlige dommere havde jeg redegjort for forskellen på producenter og ophavsmænd. Havde samtlige dommere glemt min tale?

Kendte ingen af dommerne til direktivets formål? Claus Gulmann havde sagt, at det var en udfordring for ham, at der var flere rettighedshavere med samme ret. På det tidspunkt havde han forstået noget. Han havde åbenbart glemt det igen, for det fremgår af resten af dommen, at dommerne på intet tidspunkt forholder sig til det faktum, at der er flere rettighedshavere med den samme udlejningsret.

En enkelt fejl udspringer af Arildsens forelæggelse. Vi fik ikke drøftet forskellen på “droit d’auteur” og “copyright”, men med dokumentation havde jeg redegjort for begreberne i mit skriftlige indlæg og udpeget forskellene i de ophavsretlige traditioner i Storbritannien og Danmark. Som dokumentation for den danske lov havde jeg fremlagt den ophavsretslov, der gjaldt under Warner-sagen. Det var blot at læse § 23 og konstatere, at den ikke indeholdt en bestemmelse om filmværker. Jeg havde også fremlagt de to fagedforbud mod Erik. Det fremgår af det første forbud fra 1984, at der var nedlagt forbud efter § 2, fordi § 23 *ikke* omfattede filmværker (side 99), og det fremgår af det andet forbud fra 1989, at formålet var at tvinge Erik til at købe FDV’s udgivelser (side 137).

For at forklare min opfattelse af retstilstanden havde jeg fremlagt daværende kulturminister Ole Vig Jensens bemærkninger til § 25, og det fremgår, at bestemmelsen var baseret på hensynet til den frie vareomsætning (side 154). Uanset min opfattelse af § 25 var det i hvert fald et faktum, som var beskrevet af Arildsen, at der ikke var nogen særlov om udlejning af filmværker i 1987.

Selvom jeg specifikt gjorde opmærksom på det i mit brev til den refererende dommer, blev det fjernet fra de “faktiske omstændigheder” og beskrevet som mit synspunkt. I stedet for at respektere Arildsens forelæggelse byggede dommerne videre på Warner-sagen uden rigtigt at sætte sig ind i, hvad den gik ud på.

Det siger næsten sig selv, at den refererende dommer må træffe en beslutning, når informationerne i en forelæggelse er tvivlsomme, dvs. informationerne om, at der ikke var en særlov om udlejning af filmværker i den danske lov i 1987, og at den danske lovgivning fra 1989 svarede til den britiske. Men i så fald burde han have undersøgt det, og han havde dokumentationen lige ved hånden.

Præmis 4: Redegørelse for udlejnings- og udlånsretten

Der er intet kontroversielt her. Dommerne gør i præmis 4 opmærksom på, at der er indført en udlejnings- og udlånsret, og at den består, selvom værket er udgivet. Baggrunden er, at mange medlemsstater på det tidspunkt havde en slags § 25, som tillod spredning - herunder udlån og udlejning - blot værket var udgivet. Det nye var, at udlejnings- og udlånsretten også skulle bestå *efter* værkets udgivelse.

Direktivets artikel 9 er nævnt, fordi den indeholder en bestemmelse om konsumtion ved udgivelse. Det understreges igen, at en udgivelse trods ordlyden af artikel 9 ikke medfører konsumtion af udlejnings- og udlånsretten.

Præmis 5: Opdigtet forbud i Danmark

Problemet er den sidste sætning, "men at de (rettighedshaverne) ikke havde givet tilladelse til en sådan udlejning uden for denne medlemsstat (Danmark)", for det giver indtryk af, at der er forskel på rettighedshavernes accept af udlejning i hhv. England og Danmark. Det er ikke sandt, og det stod der intet om i forelæggelsen. Ingen af aktørerne på det britiske videomarked har udtalt sig om udlejning, hvis der ses bort fra teksten i Lightnings katalog, og her står der i hvert fald intet om, at videogrammerne ikke må udlejes lige præcis i Danmark. Jeg begyndte netop at udleje efter aftale med Lightning. Pioneer og Warner Home Video (UK) har ikke udtalt sig om udlejning af deres udgivelser i andre medlemsstater.

Hvor kommer det så fra? Det kommer fra det danske indlæg, hvor den danske regering ukorrekt skriver, at forbuddet blev nedlagt, fordi Warner ikke havde tilladt udlejning i Danmark. Og det kommer fra Warners indlæg i forbindelse med løggen om, at Warner overhovedet ikke har udgivet LaserDiscs i Storbritannien, hvor Warner reelt foregiver, at selskabet opnåede en markedsandel på 18,2 % af det britiske udlejningsmarked uden at have accepteret udlejning! Arildsen troede ikke på dette, men EU-Domstolen tog løggen til sig og så bort fra, at Pioneer som rettighedshaver var trådt ind i sagen for at forsvare sig mod konkurrentens forbud.

Det fremgår af forelæggelsen, at indehaverne af ophavsrettighederne "stiltiende" havde accepteret, at LaserDisc'ene blev udlejet i England. Filmselskaberne tjente mere på udlejning i England end i noget andet EU-land. Det britiske marked var et forbillede, selvom ingen kunne dokumentere en tilladelse til udlejning.

Mørkelygten er brugt flittigt, og virkeligheden er forvrænget til ukendelighed. Når en kioskejer sælger dagens avis, er det også med en slags "stiltiende" accept. Ingen kan dokumentere en positiv tilladelse til at sælge aviser. På samme måde kan man mistænkeliggøre en avissælger, der sælger danske aviser i Malmö. Kan han dokumentere en tilladelse til, at aviserne må sælges uden for Danmark?

Det er ikke direkte usandt, men det er vildledende, hvis man skaber et billede af, at der er noget suspekt ved en svensk avissælger, der sælger en dansk avis uden at have fået særlig tilladelse. Det er også typisk Johan Schlüter-manipulation, og desværre forvekslede EU-Domstolen dette med Arildsens forelæggelse.

Retten i Aalborg har for mig at se ikke i fornødent omfang redegjort for de faktiske omstændigheder i sagen, der danner grundlag for denne del af spørgsmålet, og har således ikke sat Domstolen i stand til at give retten en relevant fortolkning af artikel 85 og 86. Dette er imidlertid ikke til hinder for, at den forelæggende ret på ny, såfremt det findes hensigtsmæssigt, kan anmode Domstolen om en fortolkning ved at forelægge yderligere præjudicielle spørgsmål som led i samme hovedsag.

Afslutningen på Generaladvokatens forslag til dom, 26. maj 1998

Præmis 9 og 10: Afvisningen af det præjudicielle spørgsmål

Her vælger generaladvokaten og dommerne reelt side. De har fået stillet et præjudicielt spørgsmål om rettighedshavernes opdeling af markedet for udlejning af filmværker. FDV har siden 1988 ladet som om, at EU-Domstolen i Warner-sagen godkendte isoleringen af territoriet Danmark med den konsekvens, at rettighedshavere fra andre medlemsstater ikke har adgang. Det lykkedes mig at få Arildsen til at indse, at det ikke passede, og at spørgsmål om områdeopdeling via aftaler skal vurderes på grundlag af EF-traktatens artikel 85 og 86.

Hverken Kommissionen eller medlemsstaterne har forholdt sig til dette. De har i stedet tegnet et billede af en dansk lov, hvorefter "rettighedshaveren" honoreres i forhold til antallet af udlejninger, at jeg anfægter denne lovs gyldighed, og at jeg nægter at betale. Det er pure opspind, og det kommer ikke fra forelæggelsen.

Der står i forelæggelsen, at parterne er enige om, at sagen afgøres efter § 23, stk. 3, men der står ikke i § 23, stk. 3, at samtykket skal gives for hver udlejning for sig, til hver enkelt udlejer eller til hvert land for sig, og der står heller ikke, at "ophavsmanden" (hvem det så er) nødvendigvis skal have vederlag, hver gang en film udlejes. Der står heller ikke i forelæggelsen, at jeg nægter at betale vederlag til "ophavsmændene". Alt dette var fabrikeret af Johan Schlüters støtter.

Arildsen har derimod skrevet, at rettighedshaverne i begge medlemsstater har valgt at udnytte udlejningsmarkedet, og at rettighedshaveren i England udnytter værkets markedsmuligheder gennem de til enhver tid fastsatte salgspriser. Det konkurrenceretlige problem uddybede han ved at tilføje, at "hvis det anerkendes, at rettighedshaveren kan forbyde udlejning af sådanne eksemplarer i en anden medlemsstat, hvor andre eksemplarer udlejes med rettighedshaverens samtykke, vil det være muligt at opdele det indre marked, således at udlejning sker til een pris i eet land og en anden pris i et andet land." (side 327)

Det er klar tale, og det er absolut muligt at forholde sig til den situation. Det gjorde jeg i mit skriftlige indlæg og i mit mundtlige indlæg, men alligevel valgte først generaladvokaten og derefter EU-Domstolen at ignorere både spørgsmålet og den problemstilling, som Arildsen havde beskrevet i forelæggelsen. De tog i stedet stilling til en fiktiv lov, der påbyder, at "rettighedshaveren" ved udlejning af et eksemplar af værket skal honoreres i forhold til antallet af udlejninger!

Præmis 11 (og 9): Kommissionens og medlemsstaternes opfattelse

Præmis 11 er dommens mest interessante afsnit, fordi det afslører Johan Schlüters enorme indflydelse på EU's realpolitik, dvs. EU-Domstolens afgørelser.

FDV, Warner, medlemsstaterne og Kommissionen gjorde netop det gældende, der står i præmis 11. Spørgsmålet er: Hvorfor gjorde de netop det gældende? Det er interessant, fordi det ikke havde noget at gøre med forelæggelsen, der burde være deres informationskilde til sagen, og fordi de konkluderede i strid med fakta på nøjagtig samme måde, som Johan Schlüter gjorde.

Med henvisning til Warner-sagen og udlejningsdirektivet gjorde sagsøgerne, medlemsstaterne og Kommissionen alle gældende, at

1. Udlejning er beslægtet med offentlig fremførelse.
2. Udlejningsretten konsumeres ikke ved samtykke til udlejning.
3. Konkurrencereglerne har ingen betydning.

1. Udlejning er beslægtet med offentlig fremførelse

Ifølge dommens præmis 11 er de alle enige om, at det fremgår af Warner-sagen og af direktivet, at udlejning af en film er beslægtet med retten til offentlig fremførelse. Jeg har gennemgået påstanden i forbindelse med Kommissionens indlæg og nøjes med at gentage, at det er meget mystisk, at alle indlæg ud over mine egne giver udtryk for netop den holdning. Hvorfor er det mystisk?

Det er mystisk, fordi det slet ikke har været gjort gældende under de fem års forberedelser ved byretten. Sidst i forelæggelsen er parternes hovedsynspunkter gengivet, og her er det ikke engang nævnt, at sagsøgerne mener, at udlejning er beslægtet med offentlig fremførelse, og det er der en god forklaring på.

Hvis argumentet var fremført for byretten, ville det blive undersøgt og afvist, fordi det er løgn. Johan Schlüter forsøgte netop med argumentet i Warner-sagen, og det blev afvist af generaladvokaten (side 115). Og Kommissionen støttede ikke synspunktet i direktivforslaget, hvilket kan læses ud af afsnit 1.2 (side 343).

Argumentet er "gemt" til EU-Domstolen, og det har fået vægt af kun én årsag: Fordi medlemsstaterne og Kommissionen *alle* fremførte argumentet. Til gengæld er det et mysterium, at de overhovedet fandt anledning til argumentet, fordi det ikke har nogen forbindelse med det præjudicielle spørgsmål - og i øvrigt hverken støttes af Warner-sagen, af direktivet eller af direktivets forarbejder.

Jeg vil udlove en film til hver og én, som i Warner-sagen kan finde støtte til den opfattelse, at udlejning er beslægtet med offentlig fremførelse. Tilsvarende vil jeg udlove en film til enhver, som kan finde støtte til opfattelsen i direktivet eller i direktivforslaget. Jeg har undersøgt Warner-sagen og direktivet minutøst, så jeg ved, at det er løgn. Der findes derimod støtte til den modsatte opfattelse; at udlejning *ikke* kan sammenlignes med offentlig fremførelse.

Hvad kan forklare, at medlemsstaterne og Kommissionen misforstod Warner-sagen og udlejningsdirektivet så markant og på nøjagtig samme måde?

2. Udlejningsretten konsumeres ikke ved samtykke til udlejning

Retssagen mod Erik Viuff Christiansen handlede om, at FDV v/Metronome Video ville sætte en stopper for udlejningen af importerede film, fordi de ville have det danske marked for sig selv. Den ønskede markedsopdeling var klart i strid med konkurrencereglerne, så det gjaldt om at aflede opmærksomheden fra det forhold. Derfor opfandt Johan Schlüter en særlig lov om udlejning af film. EU-Domstolen troede på det, sandsynligvis fordi løggen blev støttet af den danske regering, men som før nævnt blev den fiktive lov beskrevet således (side 105):

“Eneretten til at tillade udlejning af et musikværk eller filmværk i medfør af § 2 og § 23 ... konsumeres ikke ved rettighedshaverens salg af et eksemplar, men først når han har tilladt, at værket udlejes.”

Den praktiske betydning var som gennemgået i kapitel 20, at rettighedshaveren til et musikværk eller et filmværk fik mulighed for at skabe et salgsmarked, hvor forbrugerne var tvunget til at købe CD-pladerne, så de ikke bare kunne leje dem og kopiere dem. Det gav god mening, at denne eneret blev konsumeret, hvis man valgte at udnytte udlejningsmarkedet, hvilket man i praksis gjorde ved at lægge vederlaget for udlejningen på salgsprisen.

Det præcise indhold af den lov, der blev godkendt i Warner-sagen, kan enhver få bekræftet ved at slå op i EU-Domstolens domssamling, 1988, side 2607 øverst. Hvorfor mon medlemsstaterne og Kommissionen tog så meget fejl af den lov, der blev beskrevet og vurderet i Warner-sagen?

Undersøgte nogen af dommerne - herunder den refererende dommer - selv, hvad der stod i den lov, EU-Domstolen havde vurderet i Warner-sagen? Næh! Heller ikke selvom jeg i min tale havde citeret udtrykkeligt og præcist.

Har nogen forsøgt at forklare, hvordan man forestiller sig, at udlejningsretten kan fungere med flere forskellige rettighedshavere uden konsumtion? Næh!

3. Konkurrencereglerne har ingen betydning

Jeg vil udlove en film til hver og én, som kan udpege, hvor der i forelæggelsen står, at der ikke er indgået konkurrencebegrænsende aftaler. Det er også risikofrit fra min side, for det er også usandt.

Jeg mener ikke, at Generaladvokaten og EU-Domstolen har ret i, at Arildsen ikke har beskrevet det konkurrenceretlige problem i forelæggelsen. Imidlertid har sagsøgerne, medlemsstaterne og Kommissionen fuldstændigt ignoreret problemstillingen for alle de videoudlejere, der som Erik Viuff Christiansen opererede på udlejningsmarkedet med designede udlejningseksemplarer, hvortil der ifølge Storbritanniens eget indlægs afsnit 14 faktisk er forbundet en ret til udlejning til almenheden. Ingen har forholdt sig til Pioneers problemer med at komme ind på det danske marked med sine egne udgivelser. EU-Domstolen har bare valgt at tro på “Johan Schlüters indlæg” og ignoreret både forelæggelsen og mine indlæg.

Præmis 12: Forkert gengivelse af min opfattelse

Gengivelsen af mine synspunkter i præmis 12 er forkert. Det er ikke, hvad jeg og ophavsmændene gav udtryk for. Jeg nævnte fire metoder til indtjening, som ikke opdeler det indre marked. Jeg accepterer alle fire, også de to - den første og den anden (side 361) - som indebærer, at udlejningsretten ikke konsumeres.

Jeg skrev udtrykkeligt i mit skriftlige indlæg (side 332), at to-pris systemet ikke nødvendigvis er et problem. Det var et problem for mig, fordi det ikke blev brugt i England, men hvis alle kassetter i EU blev tydeligt mærket, så man kunne skelne salgskassetter fra udlejningskassetter, var jeg helt med på det system.

DFI havde påpeget, at hvis producenterne kan udøve udlejningsretten i forhold til de enkelte eksemplarer, så bør ophavsmændene også kunne det! DFI var sådan set ikke modstander af, at konsumptionsprincippet blev ophævet.

Dommernes formulering er uklar. I præmis 12 står der "en udnyttelse under de beskrevne omstændigheder." Hvilke omstændigheder tænker de på? De skrev jo i præmis 9, at de faktiske omstændigheder er så uklare, at det ikke er muligt at anvende konkurrencereglerne! Så hvad mener de egentlig?

Det er min holdning, at de omstændigheder, der er beskrevet af byretten, og som handler om, at rettighedshaverne opdeler EU i separate områder, er i strid med EF-traktaten. Det mener jeg, fordi det står i EF-traktatens artikel 85 og 86. Intet tyder på, det er de omstændigheder, EU-Domstolen refererer til!

Dommerne lukkede både øjne og ører for det, jeg havde skrevet og sagt, og som er faktisk sandt: en ophævelse af konsumtion ved samtykke til udlejning er en ændring i forhold til Warner-sagen. Det er et faktum, og det var let for dem at kontrollere, hvis de ville kende sandheden. Jeg citerede fra domssamlingen flere gange i min tale, så alle dommerne hørte det. Jeg pegede på de problemstillinger, de burde forholde sig til, hvis de ændrede princippet. Så ville udlejningsretten få en anden betydning, end den havde i direktivforslaget. Men dommerne valgte at se bort fra sandheden, og de valgte at ignorere den problemstilling, som Arildsen havde beskrevet i forelægningen.

Jeg har hverken et problem med en ensartet gennemførelse af to-pris systemet eller med et system, hvor man betaler pr. udlejning. Allerede i 1991, da jeg fandt ud af, at FDV begyndte at interessere sig for min udlejning, tilbød jeg at betale et beløb pr. udlejning, men det var ikke det, FDV ønskede.

Det var min opfattelse, at FDV's adfærd var i strid med artikel 85 og 86, men jeg havde intet problem med en lov, der fordrede vederlagsbetaling i forhold til antallet af udlejninger. En sådan lov havde bare intet med sagen at gøre.

Jeg mener ikke, at direktivets formål "blandt andet" var at etablere et område uden indre grænser. Det er mere præcist at sige, at det var hovedformålet. Det var dét, vi havde stemt om i 1986. Det indre marked! Medlemsstaternes lovgivninger skulle harmoniseres. Det fremgår klart af Kommissionens glimrende begrundelse for nødvendigheden af at harmonisere (side 182).

Præmis 13-18: Opfindelsen af en ny “særlig lov”

Præmis 13-18 viser, at EU-Domstolen har forladt forbindelsen til forelæggelsen fuldstændigt. Nu handler det om en “særlig lov”, som giver en særlig beskyttelse af udlejning, som ifølge EU-Domstolen i præmis 17 alligevel kan sammenlignes med offentlig fremførelse på den måde, at hver udlejning giver ret til vederlag.

En af dommerne, Mancini, var generaladvokat i Warner-sagen. Netop i hans tilfælde kan man godt spørge, hvorfor han har skiftet mening, for i Warner-sagen afviste han sammenligningen utvetydigt (side 115).

Hvad er baggrunden for, at EU-Domstolen nu skriver, at udlejningsretten er et af de prerogativer, der tilkommer ophavsmanden og producenten. Det er uden videre postuleret af Johan Schlüter, men det er ikke bakket op af dokumentation fra tidligere domme eller retsakter, så hvorfor har dommerne taget det til sig? Og hvem tænker de egentlig på, når de skriver “ophavsmanden”?

Dommerne skriver i præmis 15, at en lovgivning, der sikrer ophavsmænd til film et vederlag, som står i forhold til det faktiske antal udlejninger, er begrundet i hensynet til beskyttelse af industriel og kommerciel ejendomsret jf. artikel 36. Det er jeg principielt enig med dem i, hvis en sådan lov findes, men det har intet at gøre med den konkrete sag og det stillede præjudicielle spørgsmål.

Mig bekendt findes der ikke en sådan lovgivning noget sted i verden. Der står heller ikke noget i forelæggelsen. I injuriersagen redegjorde jeg for fire forskellige fortolkninger af § 23, stk. 3, men ingen af dem går ud på, at ophavsmændene skal sikres et vederlag, der står i forhold til antallet af udlejninger (side 272). Så hvor kommer den idé fra?

Den er simpelthen opfundet til lejligheden af sagsøgerne, medlemsstaterne og Kommissionen. I Warner-sagen var Johan Schlüter ifølge Østre Landsret hjulpet af Niels Gangsted-Rasmussen, idet parterne var enige om den opdagede lov, og det var nok at få hjælp fra den danske regering for at få EU-Domstolen til at tro på, at en sådan lov virkelig eksisterede.

Her var der ingen hjælp at hente i forelæggelsen. Arildsen havde ikke skrevet noget, der kan minde om en særlov, der skal sikre “ophavsmænd” et vederlag, der står i forhold til antallet af udlejninger. Til gengæld lykkedes det for sagsøgerne at få fire medlemsstater og Kommissionen til at støtte den nye, fiktive lov.

Dommerne har hverken forstået meningen med udlejningsretten eller forskellen på, om udlejningsretten konsumeres, når værket udgives, eller om udlejningsretten konsumeres, når rettighedshaveren giver samtykke til udlejning.

Udlejningsretten havde - da den blev indført af Danmark, Storbritannien og Kommissionen - til formål at give rettighedshaveren ret til at forbyde udlejning af de udgivne eksemplarer, så forbrugerne var nødt til at købe eksemplarerne. Det var den ret, musikbranchen kæmpede for, og den ret fik de, og den mister ikke sit indhold, selvom konsekvensen af et samtykke til udlejning bliver, at alle video-udlejere får samme adgang til udlejningsmarkedet.

Præmis 19-21: EU-Domstolens ekstreme tunnelsyn

I præmis 19 anerkendes, at der skal svares på grundlag af direktivet. Præmis 20 er en sludder for en sladder og en henvisning til ordlyden i artikel 1, stk. 4, og så konkluderes det i præmis 21, at direktivet udtrykkeligt udelukker, at udlejningsretten kan udtømmes ved nogen form for distribution. Sikke noget vrøvl!

Dommerne demonstrerer et ekstremt tunnelsyn, en total mangel på forståelse for udlejningsrettens funktion, en tilsvarende mangel på forståelse for direktivets formål og for videbranchens natur.

De læste artikel 1, stk. 4, isoleret. Hvis de i stedet trådte et skridt tilbage og læste hele artiklen i dens helhed (side 186), ville de se, at spredningsretten er delt op i tre typer distribution, idet udlejning og udlån er udskilt. Det er ofte påpeget, at udlejningsretten ikke udtømmes, blot værket bringes i omsætning. Situationen er en anden, når rettighedshaveren *vælger* at udnytte udlejningsmarkedet.

De forstår det ikke. Med deres tunnelsyn får dommerne “eller anden form for distribution” til at være *netop* udlån og udlejning, selvom et overblik viser, at der menes distribution *forskellig* fra udlån og udlejning (salg, gave, vareprøve). Hvis det var Kommissionens hensigt at *ændre* udgangspunktet, så udlejningsretten ikke længere skulle konsumeres ved samtykke til udlejning, havde den nok skrevet det.

Dommerne overvejer ikke engang konsekvenserne af deres absurde måde at læse direktivet på. Tag en film som *The Last Waltz* (1978), en dokumentarfilm fra MGM, instrueret af Martin Scorsese, om The Band. Den må ifølge dommernes nye princip ikke udlejes, før udlejeren har indgået aftale med både MGM, Martin Scorsese og The Band, for producent, filminstruktør og de udøvende kunstnere har alle en udlejningsret ifølge direktivet! Hvordan skal det fungere i praksis?

Præmis 22: “Min” vurdering af artikel 30 og 36

Hverken bi-intervenienterne eller jeg har forholdt os til den ikke-eksisterende lov, og det er igen uklart, hvad dommerne mener med “de i forelæggelseskendelsen beskrevne omstændigheder”, for de har overhovedet ikke forholdt sig til Arildsens forelæggelse og artikel 85 og 86. Det gjorde kun jeg og bi-intervenienterne.

Det er vildledning, når EU-Domstolen foregiver, at de omstændigheder, som EU-Domstolen og generaladvokaten behandlede, har noget at gøre med byrettens forelæggelse. Nej, de kommer alle sammen fra “Johan Schlüters” hold.

Præmis 23: Godkendelse af den ny ikke-eksisterende særlov

Præmis 23 er EU-Domstolens konklusion, der siger god for sagsøgernes særlov, uanset at den ikke eksisterer og at den ikke kommer fra byrettens forelæggelse. Af de fire måder, hvorpå udlejningsmarkedet kan udnyttes økonomisk ifølge min tale, valgte dommerne den eneste, som ikke bruges noget sted i verden!

Men Johan Schlüters mission lykkedes. Han fik afledt opmærksomheden fra konkurrencereglerne og områdebeskyttelsen af udlejningsmarkedet i Danmark.

29. Udlejningssagen mod Laserdisken, del 2

Jeg var slået tilbage til start. Arildsen var gået på pension, og den ny retspræsident var den tidligere landsdommer Ida Heide-Jørgensen. Hun ville have sagen afsluttet her og nu, og for hende var der kun én løsning: Jeg skulle rette ind. Der var heller ingen hjælp at hente i landsretten, hvor mit "oprør" brutalt blev slået ned.

Retspræsident Ida Heide-Jørgensen

Knud Arildsen var fire dage fra sin 70 års fødselsdag, da han som sin sidste embedshandling sendte det præjudicielle spørgsmål til EU-Domstolen. Han blev afløst af Ida Heide-Jørgensen, der kom fra Vestre Landsret. Jeg genkendte hendes navn fra injuriesagen, hvor hun sammen med Lilholt og Kristian Petersen havde afvist mit ønske om at høre EU-Domstolen før domsforhandlingen (side 263).

En storstilet domstolsreform var trådt i kraft den 1. januar 1997, hvorved 82 retskredse blev lagt sammen til 24 retskredse med det resultat, at Retten i Aalborg blev udvidet betydeligt. Det var Ida Heide-Jørgensens ansvar at få den store byret til at fungere, og da sagsbehandlingstiden jævnlige blev kritiseret, var det også et formål med domstolsreformen at få sagerne hurtigere igennem systemet.

For Ida Heide-Jørgensen var det uholdbart, at et fogedforbud fra 1992 ikke var retfærdiggjort efter næsten 7 år. Det gik hende på, og hun lagde ikke skjul på, at hun ville have sagen afsluttet så hurtigt som muligt. Det bekymrede til gengæld mig. For mig var det afgørende at få EU-Domstolen til at forholde sig til Arildsens præjudicielle spørgsmål om markedsopdeling. Selvom første forsøg var mislykkedes, havde generaladvokaten utvetydigt tilkendegivet, at byretten var velkommen til at forelægge sagen igen med de relevante fakta, og det foreslog jeg.

På nuværende tidspunkt vil jeg gøre opmærksom på, at Domstolen hverken besvarede det stillede spørgsmål eller bedømte konkurrencereglerne i sagen. Domstolens afgørelse har ikke bragt sagen nærmere en løsning. Jeg mener ligesom Domstolen, at den bedste løsning er, at rettighedshaverne, dvs. ophavsmændene og producenterne, får et vederlag, der reflekterer antallet af udlejninger, men det er ikke en praksis, der indtil videre har været benyttet i Danmark eller England. Selvom jeg foreslog sagsøger at betale et beløb pr. udlejning helt tilbage i 1991 forud for retssagen, forblev mit forslag ubesvaret. Jeg ser gerne, at den danske praksis ændres og tilpasses Domstolens afgørelse.

Det er min opfattelse, at sagens grundlæggende problem er konkurrenceretligt.

I stedet for en domsforhandling foreslår jeg, at retten indkalder til formalitetsprocedure vedrørende en fornyet forelæggelse for EF-Domstolen. Jeg skal gerne fremsende et forslag til forelæggelsen, herunder foreslå spørgsmål, der belyser de mange forskelligartede problemer i sagen.

Der er hverken faktisk eller retligt grundlag for at prøve nærværende sags faktiske forhold i relation til konkurrencereglerne, herunder traktatens artikel 85 og 86. Under alle omstændigheder er der intet grundlag for at lade EF-Domstolen på ny prøve sagen præjudicielt ved fortolkning af traktatens artikel 85 og 86.

Der er intet konkurrenceretligt problem i sagen.

Forholdet er det ganske enkle, at sagsøger (videogramdistributørerne) har nedlagt fagedforbud mod sagsøgte, da sagsøgte uden tilladelse udlejede laserdiscs i Danmark. Dette er sagens kerne og alene af ophavsretlig betydning.

FDV til Retten i Aalborg, 21. april 1999

Efter to forelæggelser med løgne og manipulationer ville det være ødelæggende for FDV med en tredje forelæggelse, som fastslog fakta om retsudviklingen og områdebeskyttelsen, men FDV havde intet at frygte fra Ida Heide-Jørgensen.

Advokat Torben Steffensens processkrift bestod af korte erklæringer, som var belejlig for hende at tro på, mens jeg i en 45 sider lang videnskabelig rapport i 5 dele med 72 separate kapitler gennemgik alle sagens elementer.

Det kunne jeg have sparet mig. Hun fokuserede 100 % på at få sagen afsluttet, og der var kun ét muligt udfald. For hende var det utænkeligt, at et forbud kunne opretholdes i 7 år uden at være nedlagt med rette! Uden betænkeligheder foregav hun, at EU-Domstolen havde taget stilling til alle spørgsmål i sagen.

Aldrig havde jeg troet, at jeg ville komme til at savne Arildsen så meget!

Ida Heide-Jørgensens afgørelse viste, at hun hverken havde læst EU-Domstolens dom eller generaladvokatens forslag til dom. Hun troede, at EU-Domstolen måtte have iagttaget de faktiske forhold, alene fordi jeg havde redegjort for dem. Således gik hendes kendelse direkte imod generaladvokatens og EU-Domstolens egne ord om, at konkurrencereglerne ikke var fortolket. Generaladvokaten havde endda tilføjet, at det er relativt klart, at en sådan negativ adfærd kan fordreje konkurrencen.

Sagsøgte har i sit processkrift af 26. april 1999 ikke anført faktiske eller retlige omstændigheder, der væsentligt adskiller sig fra det, der er anført i forelæggelseskendelsen og i sagsøgtes indlæg af 7. maj 1997 for EF-Domstolen vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt der fra sagsøgerens side sker en overtrædelse af artikel 85 og 86.

Da Domstolen således i forbindelse med domsafsigelsen den 22. september 1998 har været bekendt med såvel de faktiske som retlige forhold, som sagsøgte støtter sine synspunkter vedrørende artikel 85 og 86 på, finder retten ikke, at der er anledning til at stille yderligere spørgsmål til Domstolen vedrørende en fortolkning af anvendelsen af de pågældende bestemmelser. Sagsøgtes begæring herom tages derfor ikke til følge.

Byrettens afvisning af en ny forelæggelse, 17. maj 1999

Laserdisken ApS

Bi-intervenienterne støttede stadig mine synspunkter i retssagen, da den fortsatte ved Retten i Aalborg. Ove Jensen opgav, da det mislykkedes at få EU-Domstolen til at forholde sig til FDV's autorisationssystem, men de tre øvrige var i byretten repræsenteret ved advokat Jakob Axel Nielsen, og han kom i virkeligheden til at fungere som den bisidder, Jørn Rasmussen oprindeligt skulle have været for mig. Han tog fat i mig efter Ida Heide-Jørgensens besynderlige kendelse, hvor hun lod som om, at EU-Domstolen havde bedømt konkurrencereglerne.

- Det kan gå helt galt, det her. Du bør se i øjnene, at du næppe vil vinde sagen. Til gengæld risikerer du at få en alvorlig økonomisk lussing, sagde han til mig og anbefalede varmt, at jeg sikrede Laserdiskens fremtid ved at flytte aktiverne over i et anpartsselskab. Selvom jeg skulle blive dømt til at betale en erstatning, der var økonomisk invaliderende for mig selv, kunne aktiviteterne i form af køb og salg af videofilm bestå. Det ville sikre butikkens og medarbejdernes fremtid, og jeg indvilligede. Salget af aktiverne blev sat i værk med virkning fra den 1. juli 1999.

Det var ikke en simpel proces. Min advokat, Per Christensen, og mine revisorer, Jakob Christensen og Jørn Hansen, var opmærksomme på, at alt gik korrekt til, så FDV ikke bagefter kunne gøre indsigelse. Varelageret blev gjort op og vurderet, så der ikke kunne sættes en finger på overdragelsen. Jeg skulle endda bestille nyt brevpapir og nye kuverter. Jeg syntes, det var meget at gøre ud af det. Var alle de ekstra omkostninger virkelig nødvendige?

- Det er vigtigt, at man kan se, hvem man handler med, sagde min revisor, så det kom til at fremgå af både fakturaer, brevpapir og kuverter, om man handlede med mig personligt eller med anpartsselskabet. Overdragelsen blev udtaget til kontrol af Skat, men revisorerne havde gjort et godt stykke arbejde, og Skat havde ingen anmærkninger.

Fra og med regnskabsåret 1999 udfærdigede jeg hvert år to sæt regnskaber, ét for anpartsselskabet, der stod for driften af Laserdiskens butikker og hjemmeside, og ét for min personlige virksomhed, der via retssagen mod FDV kæmpede for at bryde FDV's udlejningsmonopol. Min personlige virksomhed var desuden part i en retssag mod Skat (kapitel 52).

Anpartsselskabet var ikke engageret i kampen for et friere udlejningsmarked, og med den begrundelse forsøgte jeg at få ophævet FDV's leveringsnægtelse, for så vidt det gjaldt anpartsselskabet, men det lykkedes ikke.

LASERDISKEN ApS

Reg.nr. ApS-256.469 - SE-nr. 21 73 05 99

Prinsensgade 38, 9000 Aalborg - Telefon 98 13 22 22 - Telefax 98 11 49 59 - e-mail: mail@laserdisken.dk

Anpartsselskabets brevhoved inkl. ApS og SE-nr. 21 73 05 99

Vestre Landsrets behandling af spørgsmålet om en ny forelæggelse

Det kan diskuteres, om det er Arildsens skyld, at EU-Domstolen ikke tog stilling til det konkurrenceretlige problem, men det kan ikke diskuteres, at EU-Domstolen undlod at tage stilling til artikel 85 og 86.

Jeg appellerede afvisningen af en ny forelæggelse til Vestre Landsret, og jeg bad om en mundtlig forhandling. Injuriesagen havde givet det indtryk, at dommerne slet ikke læste mine skriftlige indlæg, eller hvis de gjorde, forstod de dem ikke. Måske er jeg ikke den rette til at vurdere, om jeg kan udtrykke mig på skrift, eller om problemet er dommerne, som ikke kan eller ikke vil forstå, men jeg vil under alle omstændigheder helst stå ansigt til ansigt med de dommere, jeg taler til. Så kan jeg se på dem, om de hører efter, eller om de er blanke i ansigterne, når mine redegørelser strider mod deres fastlåste opfattelse af verden.

FDV og Warner protesterede naturligvis - og fik medhold. Vestre Landsret bad om skriftlige indlæg, og mit gik kort og godt ud på, at Ida Heide-Jørgensen tog fejl, når hun påstod, at EU-Domstolen havde taget stilling til konkurrencereglerne.

Jeg henviste til afsnit 17 i generaladvokatens forslag til dom og til præmis 9 og 10 i EU-Domstolens dom. Man behøver blot at kunne læse for at kunne se, at hun havde uret, men dommerne ved Vestre Landsret, Jochimsen, Helle Bertung og Henrik Gjørup, narrede mig. Det præjudicielle spørgsmål jf. artikel 85 og 86 var ganske vist ikke besvaret, anerkendte de, men så tilføjede de, at der ikke var nye oplysninger i sagen, der kunne danne grundlag for en forelæggelse!

Duh! Problemet har altid været opdelingen af markedet for udlejning af film. Det var problemet, da Erik blev angrebet, og det var samme problem, landsretten i 1996 havde anerkendt i FDV's kæremål af byrettens forelæggelseskendelse. Det problem var ikke på mystisk vis ophørt med at være et problem!

K e n d e l s e:

EF-Domstolen har - på baggrund af de formelle mangler ved forelæggelsen, der blev påpeget af Generaladvokaten ved EF-Domstolens i pkt. 17 i forslag til afgørelse af 26. maj 1998 - ved sin dom af 22. september 1998 afvist det forelagte spørgsmål i det omfang, det vedrørte fortolkningen af traktatens artikel 85 og 86, jf. herved præmis 9 og 10.

Kærende har ikke i sine efterfølgende processkrifter redegjort nærmere for eller tilvejebragt dokumentation for aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis mellem de indkærede som nævnt i artikel 85, eller for de indkæredes dominerende stilling på fællesmarkedet og for et misbrug af en sådan stilling som nævnt i artikel 86. Der er således ikke grundlag for at tilsidesætte byrettens skøn over, om der er fremkommet nye, faktiske oplysninger, der ville kunne indgå i et faktum vedrørende sagen, der kan danne grundlag for en forelæggelse for EF-Domstolen om fortolkning af traktatens artikel 85 og 86.

Domsforhandlingen i byretten

Ida Heide-Jørgensen afslørede fra starten, at hun ikke var indstillet på at sætte sig ind i komplicerede problemstillinger, så en ny omhyggelig redegørelse ville ikke føre til noget, tænkte jeg, så da sagen blev berammet til domsforhandling, gik jeg den modsatte vej. Jeg fremstillede mine hovedsynspunkter så kort og klart, at hun umuligt kunne overse dem.

Hovedanbringender

Som sagsøgt gør jeg gældende

- at filmværker er kunstværker i ophavsretlig forstand, og at udgivne eksemplarer af filmværker kan spredes frit jf. ophavsretslovens § 25, og
- at sagsøger ikke repræsenterer ophavsmanden jf. § 23, stk. 3, (virkning først fra den 10. juni 1989), og at det er den eneste begrænsning af bestemmelsen i § 25.

Sammenfattende gøres gældende, at sagsøger ikke havde rettigheder, der blev krænkede ved min udlejning af filmværker i perioden oktober 1987 til februar 1992.

EU-retligt anbringende

Det gøres gældende, at aftaler, de har til formål eller til følge at opdele det indre marked, er i strid med EF-traktatens konkurrenceregler (artikel 85 og 86), og at sådanne aftaler under ingen omstændigheder har retsvirkning.

Laserdiskens påstandsdokument, 27. januar 2000

Domsforhandlingen var rent déjà vu. Det var som det første møde med Arildsen. Ida Heide-Jørgensen fattede ikke, at jeg ikke indordnede mig efter FDV's regler, når alle andre gjorde. I modsætning til Arildsen var hun heller ikke interesseret. Hun ville bare have sagen afsluttet, og det irriterede hende, at jeg havde forsinket det hele med en anmodning om en ny forelæggelse.

Torben Steffensen gjorde indsigelse mod mit påstandsdokument. Han kunne ikke acceptere, at jeg påberåbte mig ophavsretslovens § 25. Han sagde, jeg havde tiltrådt, at sagen skulle bedømmes efter § 23, stk. 3. Det var sådan set rigtigt, da vi drøftede en forelæggelse for EU-Domstolen, men det præjudicielle spørgsmål vedrørte kun det nedlagte fagedforbud. Allerede på det første retsmøde blev det besluttet at udskyde erstatningsspørgsmålet til senere (side 307). Spørgsmålet om erstatning blev aldrig drøftet med Arildsen, og den vedrørte udlejning helt tilbage til 1987. FDV kunne jo ikke påstå, at udlejningen var i strid med § 23, stk. 3, før paragraffen blev indført i 1989. Det var nonsens. Jeg kunne ikke drømme om at give afkald på at mene, at filmværker var omfattet af den daværende § 25.

Det ville Torben Steffensen ikke høre tale om. Han bad om at afgive forklaring som vidne, og så satte han sig i vidneskranken. Under vidneansvar forklarede han, at jeg på et forberedende retsmøde den 6. juli 1993 uigenkaldeligt havde lovet ikke at påberåbe mig ophavsretslovens § 25.

Jakob Axel Nielsen kaldte hans opførsel barnlig. Torben Steffensen skulle da ikke bestemme, hvad jeg mente, og hvad jeg end havde sagt den 6. juli 1993, havde det ingen betydning, da jeg var underlagt advokatpålæg. Mine ord talte slet ikke med, og det burde Torben Steffensen være klar over.

Til min overraskelse forklarede Torben Steffensen også retten, hvorfor FDV's medlemmer aldrig gav tilladelse til udlejning af importerede videogrammer. Det havde de ikke lov til, fordi kontrakterne med producenterne var udformet således, at de kun havde lov til at give tilladelse til udlejning af deres egne udgivelser.

Jeg markerede til Ida Heide-Jørgensen. Det var præcis sådanne aftaler, Vestre Landsret efterlyste, da jeg ville have sagen forelagt for EU-Domstolen igen, så jeg bad om at få forklaringen tilført retsbogen. Det ophidsede Torben Steffensen.

- Dommeren skal nok selv bestemme, hvad der skal tilføres retsbogen, sagde han arrigt. Jeg var overrasket over udbruddet. Hvorfor afgav han forklaring, hvis han ikke ville have den tilført retsbogen?

Han kunne have sparet sine bekymringer. Hans ligegyldige forklaring om mit "løfte" om § 25 er medtaget i dommen, men den vigtige forklaring om årsagen til forskelsbehandlingen mellem de importerede og danske videoudgivelser er ikke nævnt i dommen, så jeg kunne ikke bruge den information i ankesagen.

Ida Heide-Jørgensen sukkede dybt under min procedure, når jeg henviste til bilag og læste op fra dem. Hun var upåvirket af, at filminstruktørerne støttede min opfattelse af, at de var ophavsmænd. Det passede ikke ind i hendes verdensbillede. Vi havde påpeget, at låne/leje-direktivet var gennemført i dansk ophavsretslov, og producenterne havde som noget nyt derved fået selvstændige rettigheder, mens der ikke blev ændret på ophavsmændenes udlejningsret. Jeg dokumenterede bl.a. ved at læse op fra *Ophavsretten mellem kulturpolitik og handelspolitik* af Peter Schønning, som havde forhandlet direktivet. Han gennemgik bl.a. ændringerne i den ophavsretslov, som kulturminister Jytte Hilden havde fremsat forslag til den 9. februar 1994, og som oprindeligt skulle have gennemført direktivet.

- Jeg kan virkelig ikke se, hvor du vil hen med det, sagde hun hovedrystende, og jeg kunne ikke gøre andet end at uddybe, hvad jeg mente var indlysende.

- Ifølge Kulturministeriet havde filmproducenter ikke selvstændige rettigheder i ophavsretsloven før 1994. Hvordan kan min udlejning, der fandt sted 1987-1992, krænke rettigheder, der ikke engang eksisterede før 1994? spurgte jeg.

- Nåh, sådan, sagde hun. I et kort sekund var der lissom et glimt af forståelse, men som det fremgår af dommen på næste side, døde det glimt hurtigt ud igen.

Filmproducenter - de selskaber, der i økonomisk forstand producerer film, video m.v.
- har ingen selvstændige rettigheder efter den gældende ophavsretslov, men det får de med de nye regler i lovforslaget af 9. februar 1994.

Retten bemærkninger

Indledningsvis bemærkes, at retten finder, at sagen skal vurderes på grundlag af bestemmelserne i den dagældende ophavsretslovs § 2 og 3 i perioden forud for 10. juni 1989 og efter § 23, stk. 3, i den periode efter den 10. juni 1989, som sagen vedrører. Bestemmelsen i den dagældende lovs § 25 omhandler ikke filmværker. Dette følger dels af bestemmelsens ordlyd sammenholdt med lovens § 1, dels af forarbejderne til den pågældende bestemmelse sammenholdt med forarbejderne til den senere § 23.

Efter de fremlagte kontrakter og bevisførelsen i øvrigt finder retten det godtgjort, at sagsøgerne har erhvervet sådanne rettigheder med hensyn til distribution af de pågældende filmværker i Danmark, at sagsøgerne er berettiget til at påberåbe sig § 23, stk. 3, i den dagældende ophavsretslov.

Den udlejning, som sagsøgte uden det fornødne samtykke har foretaget i perioden fra oktober 1987 til februar 1992, er som følge heraf både i tiden forud for og efter juni 1989 en krænkelse af sagsøgernes rettigheder.

Efter EF-Domstolens besvarelse af de forelagte spørgsmål kan det ikke lægges til grund, at sagsøgernes udnyttelse af deres rettigheder er i strid med EF-traktatens ophavsretlige regler, og retten finder heller ikke, at der ud fra de foreliggende oplysninger er grundlag for at statuere, at traktatens konkurrenceretlige regler er overtrådt.

På denne baggrund og under henvisning til sagsøgtets forklaring om, at han var bekendt med sagsøgernes praksis på området i den periode, hvor han udlejede laserdiscs, findes betingelserne for at pålægge sagsøgte at betale erstatning til sagsøgerne at være opfyldt, jf. § 83, stk. 1, i den nugældende ophavsretslov (dagældende lovs § 56, stk. 1).

Ved udmålingen af erstatningen tages der efter den foreliggende retspraksis udgangspunkt i et beløb på 500 kr. pr. udbudt videogram, og antalsmæssigt i de ca. 175 titler, som sagsøgte skønsmæssigt har kunnet anerkende at have udbudt i den pågældende periode i strid med de rettigheder, som sagsøgerne har hævdet.

Efter det anførte finder retten, at det af fogedretten den 28. februar 1992 nedlagte forbud er lovligt gjort og forfulgt.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, Laserdisken v/Hans Kristian Pedersen, betaler inden 14 dage til sagsøgeren Foreningen af Danske Videogramdistributører som mandatar for Egmont Film A/S, Scanbox Danmark A/S, Esselte Video A/S, Metronome Video A/S, Nordisk Film Video A/S, Polygram Records A/S, Irish Video A/S, og Buena Vista Home Entertainment A/S, og sagsøgeren Warner Home Video Inc. 85.000 kr. med tillæg af sædvanlig procesrente fra sagens anlæg til betaling sker.

Sagsøgte skal anerkende, at det af fogedretten i Aalborg den 28. februar 1992 nedlagte forbud er lovlig gjort og forfulgt.

Sagsøgte frifindes for sagsøgernes påstand om, at han idømmes bødestraf.

Sagsøgte skal inden 14 dage i delvise sagsomkostninger til sagsøgeren betale 90.000 kr.

Byrettens dom

Ida Heide-Jørgensen tilpassede uden videre dommen til den praksis, hun havde været med til at fastholde som landsdommer - ikke blot i 14 år, som Lilholt havde sagt i 1995 - men nu i næsten 20 år.

Hendes bemærkninger er blot bekræftelser på hendes fordomme. Der er ingen egentlige begrundelser. Hvordan nåede hun frem til, at ordlyden af § 25 (side 83) sammenholdt med ordlyden af § 1 (side 84) kunne føre til, at filmværker ikke var omfattet af § 25? Det står hen i det uvisse.

Mente hun ligesom Torben Steffensen, at filmværker slet ikke er kunstværker, og at Østre Landsret og EU-Domstolen tog fejl? Hvorfor skulle filmværker i § 25 i så fald fortolkes anderledes end i § 34? Hvorfor var "værket er blevet udgivet" i § 25 lige præcis *ikke* et filmværk? Det savner jeg en forklaring på.

Hvilke forarbejder til § 25 tænkte hun på? Kim Behnke havde hjulpet med at skaffe oplysninger om forarbejderne til § 25. Formuleringen af § 25 anno 1987 stammer fra lovforslag L 174 fra 1973. Kulturminister Niels Matthiasen sagde til Folketinget, at formålet udelukkende var at tilpasse den danske lov om ophavsret til nye internationale konventioner. Hvad angår § 25, var det Bernerkonventionens artikel 11 bis om visning af "værket" i fjernsynet. I konventionsteksten står der faktisk "kunstneriske værker" præcis som i ophavsretslovens § 1 om filmværker. Vurderede hun selvstændigt og objektivt § 25 og baggrunden for paragraffen, eller efterrationaliserede hun sig frem til en dom, der passede til årtiers praksis?

Hvordan fik hun sin opfattelse til at stemme overens med Jakob Stegelmans parallelimport og hans vidneforklaring om André Poulsens forgæves forsøg på at bremse parallelimporten af filmværker på Super 8 i slutningen af 70'erne? Det er der ingen forklaring på i dommen. Det fremgår ikke engang af retsbogen, at Jakob Stegelmann afgav forklaring i sagen. Havde hun ret, burde der være eksempler på indgreb mod salg af udgivne film, men nej, sådanne eksempler findes heller ikke.

"Efter de fremlagte kontrakter og bevisførelsen i øvrigt finder retten det godtgjort," - at månen er en gul ost! Sådant kunne hun også have konkluderet. Der er omtrent samme sammenhæng mellem dokumentationen og konklusionen - nemlig ingen. Der var ikke fremlagt eksempler på, at filminstruktører havde givet fuldmagt til andre om at forbyde udlejning på deres vegne. Anerkendte Ida Heide-Jørgensen ikke filminstruktørerne som ophavsmænd? I så fald savnes en begrundelse for det. Det er umuligt ud fra dommen at gennemskue, hvad hun egentlig mente.

FDV's licensaftaler gav i deres indhold ret til at udgive videokassetter med danske undertekster. Den afgrænsede ret udvidede hun også uden videre til, at de kunne bremse salget af de konkurrerende LaserDisc-udgivelser fra Lightning og Pioneer, dvs. hun kommenterede ikke det element af sagen overhovedet.

Jeg blev dømt til at betale 500 kr. pr. film, jeg havde udbudt til udlejning. De var udlejet mindre end otte gange hver i gennemsnit, så med en pris på ca. 65 kr. plus moms pr. udlejning var det nok verdenshistoriens dyreste videoudlejninger!

Ankesagen ved Vestre Landsret

“There Are None So Blind As Those Who Will Not See” er set første gang i John Heywoods samling af ordsprog fra 1546. Det siges at stamme fra Jeremias’ Bog, 5.21, der i min bibel lyder: “Hør dette, du tåbelige folk, som er uden forstand, som har øjne, men ikke ser, og ører, men ikke hører.”

Disse kloge ord er ikke nået frem til domstolene endnu. Jeg talte for døve øren til Ida Heide-Jørgensen. Jeg drøftede med Jakob Axel Nielsen, om det kunne have noget at gøre med dommernes modvilje mod selvmødere. Det burde naturligvis ikke have betydning, men hvis det i praksis alligevel var en faktor?

I ankesagen ville jeg starte på en frisk, og hvis det var et irritationsmoment for landsretten, at jeg mødte for mig selv, var jeg villig til at lade Jakob Axel Nielsen føre sagen for mig. Han havde været med til domsforhandlingen, og han havde fået et grundlæggende kendskab til mine hovedsynspunkter. Det var mit indtryk, at vi arbejdede udmærket sammen. Jeg ville være sikker på, at alt gik rigtigt til, så jeg overlod til ham at anke byrettens dom til Vestre Landsret.

Striden om ankeafgift og advokatpålæg

En måneds tid efter fik jeg en opgørelse fra advokatfirmaet, hvori indgik et beløb på 20.380 kr., som var indbetalt til Vestre Landsret i ankeafgift. Det kunne jeg ikke få til at stemme. Når man anlægger sag eller appellerer, skal der betales afgift på ca. 2 % af sagens værdi. Appellen vedrørte et fagedforbud, der ikke længere betød noget, og en erstatning på 85.000 kr. Det kunne umuligt blive til 20.380 kr.

Jeg bad Jakob Axel Nielsen om at skrive til landsretten og bede om at få den for meget erlagte ankeafgift returneret. Det blev afvist, men jeg fik en forklaring. Landsretten tog udgangspunkt i Jørn Rasmussens uheldige subsidiære påstand om forbud mod sikkerhedsstillelse 8 år tidligere. Det er penge, rekvirenten skal stille som sikkerhed, så rekviritus er sikker på, at der er penge til at betale erstatning til rekviritus, hvis det viser sig, at forbuddet er nedlagt med urette.

Jeg havde opgjort et erstatningskrav før domsforhandlingen i 1993, men jeg var gået med til Arildsens forslag om, at spørgsmålet om erstatning blev udskudt. I byretten havde vi slet ikke drøftet spørgsmålet om en eventuel erstatning til mig.

Under sagens behandling ved fogedretten er det gjort gældende, at sikkerheden under ingen omstændigheder burde sættes lavere end 1 mio. kr. Dette støttes på Deres klients forklaring om betydningen for omsætningen i hans forretning af, at han kan foretage udlejning af laserdiscs, jf. byretsdommens side 16. På det grundlag findes den økonomiske værdi af sagen for Deres klient at kunne ansættes til 1 mio. kr.

På den baggrund skal jeg fastholde afgiftsberegningen, hvorfor Deres anmodning om tilbagebetaling ikke imødekommes.

Vestre Landsret om beregningen af ankeafgift, 11. maj 2000

Skulle begrundelsen for ankeafgiften forstås sådan, at Vestre Landsret ville tage et erstatningskrav fra mig mod FDV med i ankesagen?

Jakob Axel Nielsen forlod pludselig Anders Hjulmands advokatfirma, så jeg kom aldrig til at tale med ham om det. Planen om at føre ankesagen ved advokat var smuldret, inden den var begyndt, og jeg måtte selv finde ud af, hvad der var omfattet af ankesagen. Jeg skrev pænt til Vestre Landsret: "Jeg håber med dette indledende processkrift at få rettens tilkendegivelse af sagens omfang."

Det fremkaldte en reaktion fra Torben Steffensen, for det viste sig også, at Jakob Axel Nielsen i ankestævningen ganske vist havde citeret hele byrettens dom, men han havde kun nedlagt påstand om frifindelse i forhold til fogedforbuddet. Han havde ikke nedlagt påstand i forhold til erstatningskravet, så Torben Steffensen mente, at dommen om betaling af 85.000 kr. i erstatning var endelig.

Vestre Landsret var enig med Torben Steffensen i, at mit forsøg på at finde ud af, hvad der var omfattet af ankesagen, måtte være udtryk for, at jeg ikke havde forstået indholdet og rækkevidden af byrettens dom. Landsdommer Vogter (også uden fornavn) fandt det derfor tvivlsomt, om jeg var i stand til at føre en retssag. Han ville pålægge mig at antage en advokat, men gav mig lov til at udtale mig om det først. Skulle jeg slås om advokatpålæg igen? Siden Arildsens advokatpålæg havde jeg gennemført flere retssager ved Københavns Byret og Østre Landsret, og jeg havde gennemført kæremålet i Vestre Landsret. Misforståelsen skyldtes landsrettens begrundelse for beregningen af ankeafgiften, for den var meningsløs, hvis ikke et erstatningskrav mod FDV var omfattet af ankesagen.

Kunne jeg sige til retten, at afgørelsen om ankeafgift var årsag til forvirringen? Det ville sikkert være taktisk uklogt set i lyset af, at jeg havde fået endnu større problemer at slås med. Jeg nøjedes med at få advokat Per Christensen til at støtte mig i, at et advokatpålæg ikke havde afhjulpet en eventuel fejl i ankestævningen.

Landsretten fastsatte herefter en frist til den 3. august 2000 for appellanten, Laserdisken v/Hans Kristian Pedersen, til at meddele landsretten eventuelle bemærkninger hertil, herunder om han under disse omstændigheder selv inden fristens udløb ville antage en advokat til at føre sagen for landsretten.

Landsdommer Vogter om advokatpålæg, 5. juli 2000

For så vidt angår udformningen af ankestævningen er det min opfattelse, at såfremt denne ikke er korrekt udformet, må det ikke komme Hans Kristian Pedersen til skade, idet ankestævningen, som det også fremgår, netop er udarbejdet af min tidligere kollega advokat Jakob Axel Nielsen.

Advokat Per Christensen til Vestre Landsret, 2. august 2000

Appellantens processkrift 1 må forstås som en anmodning om rettens tilladelse til at fremkomme med nye påstande og anbringender. Der er ikke i appellantens påstandsdokument for byretten nedlagt særskilt påstand om erstatning, og et sådant krav er efter anbringenderne ikke gjort gældende til compensation. Kravet er ikke medtaget i byrettens dom, og det fremgår af byrettens retsbog af 28. september 1999, at retten fandt det mest hensigtsmæssigt at henvise appellanten - som sagsøgt - til at fremsætte dette erstatningskrav under et selvstændigt søgsmål. Dette krav og det i forbindelse hermed rejste spørgsmål om leveringsnægtelse kan herefter ikke anses for gjort gældende under domsforhandlingen i byretten og er da heller ikke taget under påkendelse i byrettens dom. Da påstande og anbringender vedrørende appellantens erstatningskrav og spørgsmålet om leveringsnægtelse ikke har været gjort gældende i foregående instans, da betingelserne i retsplejelovens § 383, stk. 2, ikke findes opfyldt, og da det i hvert fald for en del ville være nødvendigt for landsretten at tage stilling til forhold, som ikke har foreligget til realitetsafgørelse for byretten, finder landsretten ikke grundlag for at imødekomme en anmodning fra appellanten om tilladelse til at fremkomme med nye påstande og anbringender i tilknytning til et modkrav fra appellant, jf. retsplejelovens § 383, stk. 1, sammenholdt med § 384.

Domsforhandlingen for landsretten vil herefter ikke omfatte et erstatningskrav fra appellant, ligesom den ikke vil omfatte spørgsmål om leveringsnægtelse.

Landsretten fastsatte herefter en frist for appellant til den 27. oktober 2000 og for de indstævnte til den 15. november 2000 til afgivelse af hver et afsluttende processkrift.

Vestre Landsrets afgørelse om ankesagens omfang, 6. oktober 2000

Striden om ankesagens omfang

Jeg kunne ikke afgøre, om ankestævningen var udformet korrekt eller ej, men jeg skrev til landsretten, at det havde været min hensigt at anke hele dommen og ikke kun fagedforbuddet, og hvis det ikke var sket på grund af min advokats fejl, ville jeg søge om tilladelse til at indsende en ny ankestævning.

Jeg slap for advokatpålægget, og jeg fik lov til at anke byrettens dom, men der skulle ikke tages stilling til mit erstatningskrav. På den baggrund bad jeg om en revurdering af ankeafgiften. I år 2000 blev der ikke udgivet LaserDiscs mere, og forbuddet mod udlejning af LaserDiscs havde ikke længere en økonomisk værdi overhovedet. Alligevel ville Vestre Landsret ikke give sig.

Som anført i skrivelserne er sagsgenstanden beregnet ud fra påstanden i ankestævningen, som angår lovligheden af et nedlagt fagedforbud. Sagsværdien er fastsat ud fra Deres forklaring i byretten om forbuddets betydning for omsætningen i Deres forretning. Det er således værdien af selve fagedforbuddet, der er grundlaget for retsafgiftsberegningen, og ikke Deres eventuelle afledte erstatningskrav.

Vestre Landsrets afgørelse om retsafgiften, 8. november 2000

Sagsforberedelsen ved Vestre Landsret

Det er let at være bagklog, men set i bakspejlet burde justificationssagen slet ikke være startet i byretten. Lilholt sagde meget klart i injurienesagen, at han ikke engang som dommer i landsretten kunne gå imod retspraksis. Jeg havde været heldig med at få Arildsen som dommer, fordi han var interesseret og stærk nok til at trodse FDV og Warner, men sagen burde være henvist til landsretten, så ankesagen ville blive behandlet i Højesteret.

Torben Steffensen havde fortalt, at jeg var videoforhandler nr. 500 eller der omkring, som FDV havde ført sag imod. Han fremstillede det som en rutinesag, men i modsætning til de 499 andre videoforhandlere (og deres advokater) havde jeg undersøgt ophavsretsloven og EU-retten. Jeg fandt sagen principiel på grund af alt det, der aldrig var undersøgt. Ikke én eneste videoforhandler før mig havde gjort indsigelse mod, at FDV's medlemmer udgav sig for at være ophavsmænd og brugte ophavsretslovens § 23, stk. 3, som grundlag for at forbyde andre at udleje. Ingen havde peget på ophavsretslovens § 25, når FDV angreb deres udlejning af udgivne film. Det var aldrig blevet undersøgt, om beskyttelsen af det danske udlejningsmarked for film var i strid med EF-traktatens konkurrenceregler, og så havde ingen læst hele EU-Domstolens dom i Warner-sagen.

Jeg havde udfordret videobranchen med min viden om baggrunden for sagen mod Erik Viuff Christiansen. Det bekymrede mig, at landsretten satte en frist for et afsluttende processkrift, da sagsbehandlingen ikke engang var begyndt. Måske var spørgsmålet i virkeligheden, om Vestre Landsret i det hele taget ville tillade en regulær sagsbehandling? Jeg sendte mit indledende processkrift til landsretten og understregede, at sagen ikke dermed var klar til domsforhandling. Tværtimod var der flere grunde til at sende nye præjudicielle spørgsmål til EU-Domstolen.

Lad mig derfor understrege, at jeg er bekendt med videobranchens praksis på udlejningsområdet og de regler, FDV har gennemført i forhold til deres forhandlere, og jeg er ligeledes bekendt med den retspraksis, der er etableret på området. Jeg er helt på det rene med, at en ankesag gennemført på sædvanlig måde med sædvanlige synspunkter vil føre til det sædvanlige resultat. Kun en grundig og seriøs behandling af mine anbringender kan ændre praksis.

Rettens vedvarende insisteren på et afsluttende processkrift uden en forudgående bevisførelse eller en gennemgang og behandling af mine anbringender får mig til at frygte, at Retten i denne sag - som i andre sager med tilknytning til videobranchen - på forhånd har afvist at tillade afvigende synspunkter, der kan rukke ved den etablerede praksis.

I tillid til, at Retten denne gang tillader, at sandheden og loven ikke nødvendigvis skal vige for at bevare status quo, vedlægger jeg mit *indledende* processkrift og understreger, at sagen *ikke* dermed er klar til domsforhandling.

Forelæggelsesgrundlag nr. 1: EU-rettens regler om konsumtion

Det påvirker ikke spørgsmålet om konsumtion, om § 25 omfattede film. Vi ved jo heller ikke, om § 25 omfattede fajancestel. Det finder vi aldrig ud af, for Dansk Supermarked henviste ikke til ophavsretslovens § 25, men til EF-traktaten, da der blev nedlagt forbud mod salget af de importerede fajancestel, og det var lige så godt (side 57). EU-Domstolen statuerede, at domstolene ikke under henvisning til ophavsret kan forbyde, at en vare, der er omfattet af ophavsret, kan bringes i omsætning, når varen lovligt er bragt i omsætning i en anden medlemsstat.

Johan Schlüter havde overbevist omverden om, at Imerco-sagen vedrørte salg, ikke udlejning, men det fremgår ikke af sagens akter. I dommen står der “bringes i omsætning”. Kommissionen udtrykte sig med vendingerne “markedsføringen af varer”, “bragt i omsætning” og “afsætning af varer”. Hverken ordet “salg” eller ordet “udlejning” er at finde noget sted i Kommissionens redegørelse.

Det var Arildsens første indtryk, at dommen i Warner-sagen ændrede dommen i Imerco-sagen, men det er ikke rigtigt. Johan Schlüter havde heller ikke ret, da han i Berlingske Tidende skrev om lovforslaget til § 23, stk. 3, (side 136), for det siger sig selv, at EU-Domstolen hverken kunne have taget stilling til den særlov, som Johan Schlüter og regeringen først nu var i gang med at få indført, eller til FDV's autorisationssystem, som var det virkelige problem.

Johan Schlüter havde fået juristerne til at tro, at EU-Domstolen i modsætning til generaladvokaten ikke mente, at forbuddet mod Erik var i strid med artikel 30, men det er heller ikke rigtigt. Ved et hurtigt kig på dommen (side 116-119) ses af præmis 10, at forbuddet må betragtes som en kvantitativ handelsrestriktion, som er forbudt i henhold til artikel 30, og af præmis 11, at det *derfor* må undersøges, om artikel 36 tillader en undtagelse. Og det var hér, EU-Domstolen var uenig med generaladvokaten. Det fremgår af præmis 17, at Erik havde henvist til Imerco-sagen, og EU-Domstolen var nået frem til et andet resultat, fordi “en særlig ret til udlejning af videogrammer” mister sit indhold osv. jf. præmis 18. Det fremgår af sagsfremstillingen, at sagsøgerne ikke havde givet samtykke til udlejning, så der var ingen modstrid med Imerco-sagen, der ligesom Warner-sagen statuerede, at rettighedshaveren ikke kan forbyde en omsætning, han selv har givet samtykke til.

I Laserdisken-sagen gik EU-Domstolen væk fra princippet om, at samtykke medfører konsumtion for så vidt angår udlejning, men dog i den tro, at en særlig lov sikrede, at der blev betalt vederlag i forhold til antallet af udlejninger.

Både i Warner-sagen og i Laserdisken-sagen var det et afgørende element, at der fandtes en velbegrundet “særlig ret til udlejning af videogrammer”, men en sådan “særlig ret” eksisterede ikke i perioden 1987-1989, hvor halvdelen af udlejningen af mine LaserDiscs fandt sted. Ida Heide-Jørgensen havde delt sagen op i tiden før og efter indførelsen af § 23, stk. 3, i 1989 og dømt mig i begge perioder. Det kan ikke siges med sikkerhed, at EU-Domstolen havde tilladt et forbud mod udlejning, hvis der *ikke* fandtes nogen særlig bestemmelse om udlejning af film.

Forelæggelsesgrundlag nr. 2: Opdelingen af det fælles marked

Arildsen forstod, at konkurrencereglerne ikke havde været prøvet i sagen, og han forstod, at problemet var konkurrencereglernes forbud mod at opdele markedet, og det problem beskrev han for EU-Domstolen i forelæggelsen.

I realiteten lykkedes det for Johan Schlüter at lave samme trick i Laserdisken-sagen, som han havde haft held med i Warner-sagen. Han fik EU-Domstolen til at bedømme en til lejligheden opfundet særlig lov i stedet for konkurrencereglernes forbud mod at opdele markedet.

Ida Heide-Jørgensen havde bedømt sagen som byretsdommer, så hun var ikke forpligtet til at forelægge den for EU-Domstolen. Det var slet ikke forventet af en byretsdommer at have forstand på EU-ret - og med god ret i hendes tilfælde. Hun troede netop, at EU-Domstolen havde bedømt konkurrencereglerne, selvom den klart havde gjort opmærksom på, at den ikke havde.

Jeg overvurderede Vestre Landsret, da jeg i kæremålet nøjedes med at påpege, at hun havde taget fejl. Når dommerne opdagede, at hun havde uret, kunne de vel også se, at problemet ikke var løst? Næh, det kunne de ikke. Det kom helt bag på mig, at de kunne finde på at lægge til grund, at jeg ikke havde redegjort for nye problemer, når de for længst anerkendte problemer endnu ikke var løst.

Det var naturligvis relevant at undersøge, om opdelingen af det fælles marked var et reelt problem eller blot Arildsens skøre idé, men det var det tydeligvis ikke. Arildsens bemærkninger til EU-Domstolen er gengivet på side 327. Nedenfor er gengivet Vestre Landsrets bemærkninger fra 1996. Det ses, at den i 1996 forstod, at der i Warner-sagen ikke blev taget stilling til opdelingen af markedet. Det ses videre af kendelsen på side 394, at den anerkendte, at EU-Domstolen heller ikke havde taget stilling til spørgsmålet i Laserdisken-sagen.

Da spørgsmålet havde betydning i år 1996, havde det vel også betydning i år 2000? Spørgsmålet om FDV's og Warners opdeling af Fællesmarkedet vedbliver at være et uløst problem, indtil en dommer forelægger det for EU-Domstolen.

Landsretten udtaler

Hvis det anerkendes, at rettighedshaveren kan forbyde udlejning af sådanne eksemplarer i en anden medlemsstat, hvor andre eksemplarer udlejes med rettighedshaverens samtykke, vil det være muligt at opdele det indre marked, således at udlejning sker til een pris i eet land og en anden pris i et andet land.

På anførte baggrund må det antages, at EU-retten har betydning for kærendes krav om forbud mod indkæredes udlejning af de omtvistede eksemplarer, og at der ikke ved Warner-dommen nødvendigvis er taget stilling til den situation, der foreligger i nærværende sag.

Forelæggelsesgrundlag nr. 3: Negativ håndhævelse i forhold til LaserDiscs

Med sine venners hjælp var det lykkedes for Johan Schlüter at få EU-Domstolen til at tro, at der i Danmark var en lov, der sikrede rettighedshaverne et vederlag pr. udlejning, og udlejning blev nu sammenlignet med offentlig fremførelse.

Udlejning af en videofilm blev sammenlignet med et besøg i biografen, og jeg blev fremstillet som en snylter, der ikke ville betale, men blot støttede mig til et princip om, at hvis bare én person må se en film, må jeg også. Generaladvokaten fandt det urimeligt, at jeg skulle have ret til at udleje LaserDiscs kvit og frit alene med henvisning til, at udlejningsretten udtømmes ved den første udlejning.

Situationen svarer til, at jeg går i biografen med min ven Peter. Han betaler de 100 kr., som vi lader som om, biografbilletten koster, hvorefter han får lov til at gå ind og se filmen. Men jeg vil ikke betale. Jeg henviser bare til, at når Peter har fået lov til at se filmen, skal jeg også have lov. I stedet for at købe en billet gør jeg gældende, at eneretten til at tillade adgang til biografen er udtømt!

Det var ikke den problemstilling, der var beskrevet i forelæggelsen, men det var den problemstilling, sagsøgerne og vennerne havde overbevist EU-Domstolen og generaladvokaten om. Generaladvokaten tilføjede dog, at det er "relativt klart", at konkurrencereglerne har betydning, hvis udlejningsretten udøves negativt, dvs. hvis jeg vil betale for en biografbillet, men alligevel ikke får adgang. Det svarer til, at jeg er villig til at dele pengene for udlejningen med rettighedshaverne, som alligevel nægter at give mig lov, og mine kunder så tvinges til at købe LaserDiscs. Det var præcis den situation, der reelt var i Danmark. FDV forhindrede, at det var muligt at leje LaserDiscs i Danmark i det hele taget.

Er der tvivl om, at Warner-sagen blev brugt til at få forhandlerne til at opgive deres import og handle med FDV? Det fremgår både af propagandaen efter sagen og af den anden fogedsag mod Erik. Og hvis Ida Heide-Jørgensen var gået med til at skrive Torben Steffensens forklaring ned, var det fremgået af retsbogen, at forbuddet mod udlejning ikke skyldtes en særlig lov, men FDV's licensaftaler.

Uanset, hvordan vi vendte og drejede det, havde konkurrencereglerne betydning. Det var en konsekvens af FDV's og Warners adfærd, at markedet blev opdelt, og det var i strid med artikel 85, stk. 1c (side 47). Endvidere var forbrugerne tvunget til at købe LaserDiscs, selvom de gerne ville betale for at leje dem, og det kunne ifølge generaladvokaten også være i strid med konkurrencereglerne.

Landsrettens forpligtelse jf. EF-traktatens artikel 234 (før artikel 177)

Arildsens forelæggelse for EU-Domstolen var den første i byrettens historie. De få forelæggelser fra byretterne hænger sammen med, at byretten ikke har pligt til at spørge EU-Domstolen. Når en sag med EU-retligt indhold derimod behandles i landsretten i en ankesag, har landsretten pligt til at lade EU-Domstolen fortolke EU-retten (side 51). Jeg redegjorde for tre separate, uafgjorte fortolkningstviser, og landsretten var af EF-traktaten forpligtet til at lade EU-Domstolen afgøre dem.

Appellanten involverer og gentager en lang række såvel faktiske som juridiske forhold, der er irrelevant for vurderingen af nærværende sag. Det vil række for vidt, såfremt jeg endnu en gang skulle kommentere de forhold, som appellanten her atter fremfører. I det hele skal jeg fastholde, at appellantens gengivelse er i strid med de faktiske forhold i en sådan grad og i et sådant omfang, der medfører, at fokus flyttes fra de reelle forhold, som sagen vedrører.

Mine anbringender er i overensstemmelse med de samme anbringender, som er gjort gældende for byretten.

FDV til Vestre Landsret, 29. november 2000

Trods omfanget af appellantens processkrift nr. 3 føjes der intet nyt til sagen. Appellantens synspunkter vedrørende sagens faktiske og juridiske omstændigheder er tidligere blevet drøftet og tilbagevist af Warner Brothers og FDV under talrige domsforhandlinger og en omfattende processkriftveksling siden sagens start for snart 10 år siden. Det tjener intet formål at forlænge og gentage denne diskussion. Der henvises derfor i det hele til de tidligere fremførte synspunkter fra de indstævntes side.

Warner til Vestre Landsret, 29. november 2000

Sagsøgernes og landsrettens reaktion

Sagsøgerne undgik omhyggeligt at indlade sig i en diskussion om EU-retten. De foregav som altid, at mit indlæg ikke indeholdt noget nyt, og at der ikke var et EU-retligt problem i sagen. Nøjagtigt som i svaret til Kommissionen i 1990 forsøgte Johan Schlüter at tie sandheden ihjel (side 140). Han undlod at forholde sig til noget som helst. Det var en stor sejr for ham, at EU-Domstolen havde set bort fra konkurrencereglerne og Arildsens præjudicielle spørgsmål. Målet var for ham at undgå, at Vestre Landsret reagerede på det, der foregik.

FDV og Warner havde succes med deres taktik. Spørgsmålet var, om landsretten ville tillade en undersøgelse, der risikerede at pille ved FDV's monopol. Svaret kom prompte og efterlod ingen tvivl. Det var som dengang, Lilholt forbød mig at føre bevis i injuriersagen. Der skulle ikke undersøges noget. Landsdommer Vogter afsluttede forberedelsen og afsatte endda kun seks timer til domsforhandlingen!

Landsretten fandt ikke på det foreliggende grundlag anledning til på ny at forelægge EF-Domstolen spørgsmål i anledning af sagen. Landsretten sluttede forberedelsen og berammede sagen til domsforhandling, der finder sted den 30. maj 2001 kl. 9.00.

Landsdommer Vogter om sagens forberedelse, 5. december 2000

Vestre Landsrets modstand mod en undersøgelse

Landsretten kan ikke ændre en praksis, der har eksisteret i 14 år, sagde Lilholt til mig i injurienesagen. Selvom man accepterer domstolssystemets rangorden, hvor en byretsdommer ikke kan underkende landsrettens praksis, burde der ikke være noget i vejen for at forelægge sandheden for EU-Domstolen og overlade til den at tage stilling til FDV's praksis, når EF-traktaten utvetydigt kræver det.

Jeg ændrer ikke mit synspunkt - altså at EU-Domstolen ikke havde accepteret et forbud mod Eriks udlejning af filmen *Never Say Never Again*, hvis den havde vidst, at der ikke fandtes en særlov om udlejning af filmværker, og hvis den havde vidst, at forbuddet mod udlejning kun var rettet mod importerede videogrammer. Hvorfor ikke lade EU-Domstolen tage stilling til dette?

Reaktionen fra gode dommere havde været: "Vi kan godt se, at virkeligheden var en anden end den situation, EU-Domstolen tog stilling til. Lad os spørge den, om det havde gjort en forskel, at den havde fået sandheden at vide."

Kun EU-Domstolen kan svare på det spørgsmål, og det var stadig relevant, for i spørgsmålet om erstatning til FDV på grund af udlejningen fra 1987 til 1989 var min situation den samme som Eriks. Lilholt sagde, at udlejningsproblematikken var interessant, men han ville ikke foregribe afgørelsen i den sag, som om den var vigtigere end injurienesagen. Nu var udlejningssagen nået til samme stade, og også Vogter afviste at lade EU-Domstolen få kendskab til sandheden. Hvorfor?

Har FDV's monopol været tilladt så længe, at ingen tør røre det mere? I sagens natur betyder et brud på monoopolet, at domstolene - og de involverede advokater i det juridiske miljø - et eller andet sted har fejlet ved at lade monoopolet fungere uantastet så længe. De tænker måske alle: "Det er nødt til at være sådan, for ellers har jeg taget fejl."

En dommer, der tager initiativ til at undersøge sagen, kritiserer i virkeligheden alle sine kolleger, og det er det eneste, en dommer ikke kan gøre, hvis han agter at bevare sit vellønnede job, til han går på pension. Var det måske et lille mirakel, at jeg havde fået Arildsen som dommer? Han var allerede retspræsident og tæt på sin pension. Han behøvede ikke at bekymre sig om sin karriere.

Hvis man ikke appellerer, er det udtryk for accept, og jeg vidste, at en retvisende forelæggelse for EU-Domstolen var afgørende. Hvordan appellerede jeg? Der var forskellige regler, og vi gik dem igennem. Hvis det var en enstemmig afgørelse, skulle der indhentes tilladelse hos Procesbevillingsnævnet først, men det fremgik ikke af afgørelsen. Det var ikke klart, hvad det var for en slags afgørelse. Vogter havde bare uden forklaring skrevet i retsbogen, at der ikke skulle forelægges flere spørgsmål for EU-Domstolen. Var han alene om det? Var det en kendelse?

Jeg var nødt til at prøve alle muligheder samtidig for ikke at risikere at få sagen afvist på grund af en misset tidsfrist. Et kæreskrift skulle indleveres til den ret, hvis afgørelse appelleres, så jeg sendte et kæreskrift til Vestre Landsret, og jeg bad om en regulær kendelse, og jeg søgte om Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Jeg vedlægger kære til Højesteret af beslutning af 5. december 2000. Retsafgift tilsendes, når det er afgjort, om Højesteret kan behandle kæren. Jeg skal anmode retten om at afsige kendelse i spørgsmålene.

Jeg gør særligt opmærksom på, at den nationale domstol i en ankesag, der ikke kan appelleres efter de almindelige regler, i henhold til EF-traktatens artikel 234 er *pligtig* til at indbringe sagen for EF-Domstolen.

Jeg bemærker særligt, at Landsretten i beslutningen ikke har begrundet, hvorfor den tilsidesætter sin egen tidligere afgørelse om, at konkurrencereglerne har betydning for sagen.

Laserdiskens anmodning om en kendelse, 16. december 2000

Landsrettens retsafgifter

Landsretten var ikke spor venligt stemt i spørgsmålet om retsafgifter. Jeg fik intet tilbage af ankeafgiften på 20.380 kr., selvom fagedforbuddet ikke længere havde nogen værdi for min forretning. Landsretten forlangte også, at jeg betalte 750 kr., før den ville svare på, hvad Vogters afvisning af en ny forelæggelse var for en type afgørelse. Jeg betalte 750 kr. for ingenting, for jeg blot fik at vide, at en tilladelse fra Procesbevillingsnævnet var nødvendig for at appellere.

Jeg fik dog en kendelse ud af det til sidst. Den 9. februar 2001 afviste Vogter, Marie S. Mikkelsen og Fabrin, at de ville høre på mig først, og med henvisning byrettens kendelse afslog de igen at forelægge sagen for EU-Domstolen.

K e n d e l s e

Landsretten har ikke fundet grundlag for at imødekomme appellants begæring om mundtlig forhandling af begæringen om, at der skal forelægges yderligere spørgsmål for EF-Domstolen.

Appellanten har allerede under byrettens behandling af justifikationssagen - efter at EF-Domstolen havde besvaret et præjudicielt spørgsmål i sagen - fremsat begæring om, at der forelægges Domstolen yderligere spørgsmål i relation til traktatens bestemmelser om konkurrenceretten (artikel 85 og 86). Begæringen er ved byrettens kendelse af 17. maj 1999, som stadfæstet af Vestre Landsret ved kendelse af 18. august 1999, ikke taget til følge.

Af de grunde, som er anført i landsrettens kendelse af 18. august 1999, og idet det, som appellanten nu har anført, ikke kan føre til andet resultat

b e s t e m m e s:

Appellants begæring om forelæggelse af yderligere spørgsmål for EF-Domstolen tages ikke til følge.

Vestre Landsrets kendelse om en ny forelæggelse, 9. februar 2001

Landsrettens kendelse om en forelæggelse for EU-Domstolen

Jeg havde bedt om en kendelse på anmodningen, fordi kendelser skal begrundes, og fordi en kendelse ved landsretten kræver tre dommere. I realiteten stod og faldt sagen med en ny og fair forelæggelse for EU-Domstolen, og det var så vigtigt, at det ikke burde afgøres af landsdommer Vogter alene.

Det er påfaldende, at der trods retsplejelovens begrundelsespligt ikke er givet nogen begrundelse, der har relation til anmodningen. Der er tilsyneladende anført to grunde i kendelsen. Først er der henvist til landsrettens kendelse i kæremålet under byrettens behandling, og derefter er der tilføjet den kryptiske bemærkning "og idet det, som appellanten nu har anført, ikke kan føre til andet resultat."

Den første begrundelse - henvisningen til kendelsen i kæremålet - er rent nonsens. Der er fundamental forskel på at bede byretten i 1. instans om at forelægge en sag for EU-Domstolen og på at bede landsretten i 2. instans om at forelægge sagen for EU-Domstolen. Forskellen fremgår af EF-traktatens artikel 234 (før artikel 177). Byretten kan "hvis den skønner det nødvendigt" anmode EU-Domstolen om at afgøre spørgsmålet, mens domstolen i en ankesag, der efter de almindelige regler ikke kan appelleres, "er pligtig at indbringe sagen for Domstolen."

Der var den afgørende forskel på Arildsen og Ida Heide-Jørgensen, at Arildsen var interesseret, og han satte sig ind i sagen. Ida Heide-Jørgensen var ligeglad og satte sig ikke ind i noget. Det fremgår jo af hendes begrundelse, at hun troede, at EU-Domstolen havde bedømt konkurrencereglerne. Jeg appellerede, fordi det var åbenlyst forkert. Jeg fik på sin vis medhold, men det var stadig hendes afgørelse, om sagen skulle for EU-Domstolen, selvom hun havde taget fejl. Hvis hun havde været en omhyggelig dommer, havde hun tænkt sig om en ekstra gang, da jeg fik medhold i, at EU-Domstolen ikke havde vurderet konkurrencereglerne, men hun var tilfreds med, at hun fik lov til at afslutte sagen. Så traf hun det, jeg kalder en "Jorden er flad"-afgørelse, dvs. uden en egentlig begrundelse statuerede hun sin egen belejlige fordom. Hun afviste med en byretsdommers spinkle kompetence, at konkurrencereglerne havde betydning.

Landsretten kan selvfølgelig ikke henvise til byrettens afgørelse i den situation. Byretten kan vælge, om den vil forelægge en sag eller ej, men landsretten har en pligt til det i en ankesag. Byrettens valg er derfor uden betydning.

Der er begrænsninger i forelæggelsespligten, f.eks. når der er tale om spørgsmål, EU-Domstolen allerede har taget stilling til, og spørgsmål, der er irrelevante for sagen, men ingen af de betingelser var opfyldt. Det var landsretten klar over i og med, at den ved kendelsen i 1996 tiltrådte, at det konkurrenceretlige problem var relevant, og at den ved kendelsen i 1999 tiltrådte, at EU-Domstolen ikke havde taget stilling til dette problem.

I min anmodning om en kendelse havde jeg fremhævet de to ting, og ingen af dem svarede landsretten på. Hvad med at kommentere pligten til at forelægge en sag eller begrundede, hvorfor konkurrencereglerne ikke længere er relevante?

Den kryptiske bemærkning er ikke en begrundelse, men noget man kan hæfte på enhver sag, man helst vil undgå at tage stilling til. Den siger nemlig intet om, hvad dommerne har taget stilling til, eller hvad de mener om mine anbringender.

Henvisningen til byrettens kendelse kan f.eks. umuligt omfatte forelæggelsesgrundlag nr. 1. EU-rettens regler om konsumtion af ophavsrettigheder blev først relevante, da Ida Heide-Jørgensen opdelte udlejningen i to perioder og afgjorde, at filmværker heller ikke i 1987 var omfattet af konsumtion.

Hvorfor kan mine anbringender ikke føre til et andet resultat? EU-Domstolen har ikke taget stilling til den situation, at rettighedshaveren kan forbyde udlejning baseret på en almen lovgivning, der også omfatter salg og alle andre slags værker. Imerco-sagen støtter i hvert fald ikke, at min udlejning i 1987 var ulovlig!

Hvad var mon den virkelige årsag til, at dommerne ikke ville forelægge sagen sandfærdigt for EU-Domstolen?

“Partners in crime”

En forelæggelse med en retvisende beskrivelse af situationen og en sandfærdig gengivelse af retsudviklingen i Danmark vil naturligvis afsløre, at ikke blot Johan Schlüter, men også medlemsstaten Danmark vildledte EU-Domstolen. Hvorfor er det et problem for Vestre Landsret at afsløre dette, når det er sandheden?

Det er en af livets store gåder. En mulighed er “Dr. Stone-syndromet”. Det vil reflektere dårligt på domstolene, at de i årtier håndhævede FDV’s monopol på et forkert grundlag. De tre dommere stod over for et vanskeligt dilemma: Skulle de tillade, at fejlen blev rettet og dermed indrømme, at de havde fejlet i en årrække, eller skulle de dække over FDV og håbe, at det aldrig blev afsløret?

Johan Schlüter havde haft succes med at håndhæve FDV’s monopol så længe, at der efter Arildsens pensionering ikke fandtes én eneste dommer, der turde pille ved det. Hellere blive ved med at dømme uskyldige videoudlejere end indrømme, at også domstolene var blevet narret af Johan Schlüter!

Hvis man er bankrøver og har haft succes med at røve banker i et stykke tid, skal man så også have lov til at røve banker i tid og evighed? Hvor mange banker skal man røve, før man opnår et sådant privilegium i bankrøveribranchen?

Lyver dommerne bevidst? Det var mit indtryk i 2001. I dag er jeg ikke sikker. I del 5 omtales en sag fra 2005, hvor en klodset formalitetsfejl fra en af FDV’s advokater førte til afsløringen af, at Vestre Landsret slet ikke læste mine indlæg. Den traf afgørelserne ud fra FDV’s indlæg alene. Som Johan Schlüter forklarede i byretten: “Tilliden til mig er så stor, at regeringen ikke mener, at det er nødvendigt at spørge andre.” Mit processkrift var på 19 sider, og FDV og Warner havde meddelt, at det ikke indeholdt noget nyt. Når både FDV og Warner mente sådan om mit processkrift, var der vel ingen grund til at læse det?

I dag føler jeg mig overbevist om, at dommerne i landsretten slet ikke læste mine processkrifter, og at formuleringen i kendelsen skyldes, at de i virkeligheden slet ikke vidste, hvad jeg havde anført. Det er naturligvis ikke mere betryggende!

Landsretten sammenblander i sin kendelse to meget forskellige situationer:

1. Skal vi søge en løsning på det konkurrenceretlige problem, som både byret og landsret anerkendte i 1995 og 1996?
2. Er der opstået nye og for byretten ukendte konkurrenceretlige problemer, som skal forelægges for Domstolen?

Landsretten har behandlet min begæring om en fornyet og formelt korrekt forelæggelse af det anerkendte problem, som om jeg har begæret en forelæggelse af nye problemer. Landsretten har ret i, at der ikke er dokumenteret nye faktiske omstændigheder om nye problemer, og på det grundlag har Landsretten ret i, at der ikke er grundlag for at stille nye konkurrenceretlige spørgsmål. Men det er IKKE det, jeg har bedt om!

Landsretten ser helt bort fra, at det anerkendte konkurrenceretlige problem stadig ikke er løst. Sagen blev sendt retur UDEN en besvarelse.

Laserdisken til Procesbevillingsnævnet, 13. februar 2001

Procesbevillingsnævnet om min appel

Denne gang var der ikke tvivl om, at der var tale om en kendelse, så jeg var nødt til at anmode om Procesbevillingsnævnets tilladelse til at appellere til Højesteret. Min anmodning omfattede tre afgørelser:

1. Beslutningen om at afslutte forberedelsen.
2. Kendelsen om at afvise at drøfte de EU-retlige spørgsmål.
3. Kendelsen om at undlade at opfylde EF-traktatens forelæggelsespligt.

Det mest principielle var afvisningen af at opfylde forelæggelsespligten, men jeg fandt det også utrygt, at landsretten havde afsluttet forberedelsen, selvom der ikke havde været nogen. Det var også skræmmende, at den ikke engang ville drøfte en forelæggelse for EU-Domstolen. Jeg fokuserede på det uløste konkurrenceretlige problem, EU-rettens konsumptionsregler samt EF-traktatens forelæggelsespligt, men det prellede alt sammen af på Procesbevillingsnævnet.

Den 9. februar 2001 besluttede landsretten at optage beslutningen af 5. december 2000 til fornyet behandling. Ved kendelse samme dag bestemte landsretten bl.a., at Deres begæring om forelæggelse af yderligere spørgsmål for EF-Domstolen ikke blev taget til følge.

Efter retsplejelovens § 392, stk. 2, kan Procesbevillingsnævnet give tilladelse til kære af kendelser og beslutninger, hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter. Efter sagens oplysninger og det til støtte for ansøgningen anførte finder nævnet, at denne betingelse ikke er opfyldt. Nævnet kan derfor ikke imødekomme Deres ansøgning.

Procesbevillingsnævnets afgørelse, 26. februar 2001

Eftersom jeg forudser uenighed om relevant anvendelse af de seks timer, domsforhandlingen varer, skal jeg hermed anmode om, at appellanten og indstævnte hver får tildelt tre timer til forelæggelse og procedure. Da tidligere domsforhandlinger i nærværende sag har vist, at der ikke er enighed om det materielle indhold af en relevant forelæggelse af nærværende sag, vil jeg mene, at det vil være formålstjenligt, at der foretages denne klare utvetydige fordeling af domsforhandlingstimerne. Herefter kan hver part anvende den tid, der er til rådighed for den enkelte, som man mener måtte være relevant.

FDV's forslag til Vestre Landsret, 10. maj 2001

Mine overvejelser op til domsforhandlingen

Kun seks timer til en så omfattende sag! Det var så uhørt, at Torben Steffensen fremsatte det usædvanlige forslag, at domsforhandlingen fordeltes med tre timer til hver part. Mine overvejelser var følgende:

Sagen var en konkret sag om LaserDiscs, som FDV kaldte salgsprodukter. Det var blevet irrelevant at udleje LaserDiscs, men jeg kunne finde på at bryde FDV's monopol på udlejningsprodukter med en konkurrerende grossistvirksomhed med DVD-plader. Det forudsatte, at jeg vandt en principiel prøvesag, så jeg måtte uden om Vestre Landsret og til Højesteret. Jeg planlagde at etablere et selskab til dette, og på selskabets vegne ville jeg anlægge en prøvesag mod FDV i København, hvor der var en chance for at få sagen henvist til Østre Landsret på grund af dens principielle karakter. Hvis jeg kunne få en ankesag behandlet i Højesteret, havde jeg måske en chance? En dom i Vestre Landsret kunne risikere at skade den plan.

Jeg kan se, at indstævnte er lige så meget i vildrede om, hvilket materielt indhold der er relevant for sagen, og at også indstævnte forudser uenighed herom. Det bør afklares forud for en domsforhandling, og en egentlig forberedelse af sagen ser jeg som en bedre og mere rigtig løsning end at tildele parterne tre timer hver til hver sin forelæggelse.

Det er fortsat min opfattelse, at en domsforhandling, der gennemføres på dette grundlag, er i strid med både EF-traktaten og Menneskeretskonventionen. For at undgå, at min deltagelse i en domsforhandling fortolkes som accept af fremgangsmåden, meddeler jeg utvetydigt:

Jeg deltager ikke i en domsforhandling på det nuværende grundlag. Hvis Retten gennemfører domsforhandlingen uden mig, vil jeg indbringe sagen for Menneskeretskommissionen med henblik på at føre en sag ved Menneskeretsdomstolen.

Afslutningsvist vil jeg tilføje, at jeg meget gerne deltager i et forberedende retsmøde med henblik på at få startet en egentlig sagsbehandling, og jeg møder gerne, såfremt Retten indkalder til et forberedende retsmøde.

Laserdiskens protest til Vestre Landsret, 14. maj 2001

Landsrettens begrundelse og resultat

Da appellanten er udeblevet fra domsforhandlingen uden oplyst lovligt forfald, afviser landsretten i medfør af retsplejelovens § 386, stk. 1, anken.

T h i k e n d e s f o r r e t:

Denne ankesag afvises.

Sagens omkostninger for landsretten skal appellanten, Laserdisken v/Hans Kristian Pedersen, betale til Foreningen af Danske Videogramdistributører med 68.000 kr. og til indstævnte, Warner Home Video Inc., med 48.000 kr.

Vestre Landsrets udeblivelsesdom, 8. juni 2001

Skipper Clement

Skipper Clement var en lokal Aalborg helt. Jeg kunne ikke undgå at høre om ham, da jeg voksede op i Aalborg, for min skole holdt hvert år idrætsdag sammen med Skipper Clement Skolen, og han står barsk og viljefast i bronze på Skippertorvet foran min barndoms favoritbiograf, den nu hedengangne Scala Bio.

Under borgerkrigen Grevens Fejde rejste han de jyske bønder til et oprør mod adelen. Han kontrollerede Aalborgområdet, indtil adelen sendte hærfører Johan Rantzau til Aalborg, som blev stormet den 18. december 1534. Johan Rantzau lod efter sejren byen frigive til plyndring. 2.000 borgere blev dræbt, hvorved byens indbyggertal blev halveret. Skipperen blev pågrebet, og ved rettertinget i Viborg blev han dømt, halshugget og parteret.

Jeg føler en slags skæbnefællesskab med Skipper Clement. Jeg gjorde oprør mod FDV's enevælde. Oprøret blev slået ned, og jeg blev frigivet til plyndring og dømt ved landsretten i Viborg. Heldigvis er dødsstraffen i mellemtiden afskaffet, så jeg har stadig mit hoved på min hals.

Mit livs største fejltagelse var uden tvivl min tillid til, at jeg ville blive hørt ved domstolene, og det kom jeg til at betale dyrt for. Ud over byrettens dom blev jeg ved landsretten berøvet en urimelig høj ankeafgift på 20.380 kr. Jeg skulle af med 750 kr. for at få oplyst, at en appel af Vogters upræcise beslutning krævede tilladelse. Jeg betalte yderligere 7.630 kr i diverse retsafgifter, men da jeg blev bedt om at betale 4.080 kr. i berammelsesafgift til domsforhandlingen, trak jeg stikket og insisterede på, at der skulle være en regulær sagsforberedelse først.

Som straf for oprøret blev jeg dømt til at betale yderligere 116.000 kr. til FDV og Warner i "sagsomkostninger". Nej, jeg forestiller mig ikke, at det alene var for at kompensere for det store arbejde, det var at anfægte Jakob Axel Niensens ankestævning og i øvrigt foregive, at mit processkrift ikke indeholdt noget nyt.

Warners eneste indsats var at henvise til FDV's skrivelser og erklære sig enig med FDV i, at der ikke var noget grundlag for at undersøge noget som helst.

Prisen for at angribe FDV's udlejningsmonopol

Ud over mine omkostninger til juridisk bistand og rejser samt driftsforstyrrelserne i form af FDV's leveringsnægtelse kan prisen for at samarbejde med Lightning og Pioneer om udlejning af LaserDiscs opgøres til i alt 399.226 kr. fordelt således:

1. Erstatning til sagsøgerne for at udleje 175 plader	85.000 kr.
2. Sagsomkostninger til sagsøgerne ved byretten	90.000 kr.
3. Sagsomkostninger til sagsøgerne ved landsretten	116.000 kr.
4. Procesrente til sagsøgerne	79.266 kr.
5. Ankeafgift	20.380 kr.
6. Øvrige retsafgifter	8.580 kr.

Klagen til Menneskeretsdomstolen

Jeg klagede til Den Europæiske Menneskeretsdomstol med det specifikke formål at få sagen genoptaget og forberedt. Jeg ville have sagsøgerne til at tage stilling til de retlige og faktiske forhold forud for domsforhandlingen, og jeg ville have de EU-retlige problemstillinger drøftet, før landsretten tog stilling til, om sagen skulle forelægges for EU-Domstolen eller ej.

Jeg vidste godt, det var en vanskelig sag, for formalitetskravet om at udtømme alle de nationale retsmidler var ikke opfyldt. Det var et uløseligt dilemma. For at kunne klage til Menneskeretsdomstolen var jeg nødt til at møde op og blive dømt, men hvis jeg gjorde det, var der risiko for, at FDV i en eventuel senere prøvesag ville påstå, at der derved var taget stilling til alle spørgsmål. Jeg ville ødelægge de fremtidige chancer for at angribe FDV, hvis jeg mødte op til domsforhandlingen. Jeg ville tabe retssagen, og derefter ville domstolene foregive, at alt var undersøgt. Jeg kunne højst markere min utilfredshed, og klagen blev som ventet afvist.

Refleksioner

Var det så mange års kamp værd? Jeg har ikke fortrudt, at jeg tog kampen op mod FDV, og det er ikke kun for at kunne se mig selv i spejlet i den overbevisning, at jeg gjorde det rigtige, og at jeg gjorde mit bedste.

Denne og efterfølgende retssager har givet en uvurderlig indsigt i, hvordan der manipuleres ved domstolene, hvordan også dommerne manipulerer, og hvordan det påvirker samfundet.

Hvis jeg ikke havde gennemført retssagerne, havde jeg ikke fået den viden, der gør det muligt at gennemskue årsagerne til de høje danske forbrugerpriser. Uden retssagerne havde jeg ikke fået den viden, der gør det relevant at skrive dette åbne brev til Margrethe Vestager og Folketingets medlemmer.

Det er ikke nok at videregive denne viden, men det er en forudsætning for at få piller skylapperne af de politikere, der - ganske vist ofte i god tro - styres af fordomme og veletablerede dogmer. Intet vil blive ændret, før politikerne forstår, hvad der sker ved domstolene og i embedsværket.

30. 3 Days of the Condor, del 2

Det lykkedes ikke for Sydney Pollack at forsvare sine “droit moral”-rettigheder i Østre Landsret, men måske kravet om ophavsmandens samtykke til udlejning kunne bruges til at forhindre, at filmene blev udlejet i pan&scan-versioner? Nej, det mente Retten i Aalborg ikke!

Sydney Pollacks udlejningsret

Jeg har ikke læst hele Sydney Pollacks kontrakt, men det er et kvalificeret gæt, at han ikke har overdraget eneretten til at fremføre filmen for rødhårede mennesker. Hvorfor ikke? Fordi det ville være meningsløst, og det er pointen. Det ville være lige så meningsløst som at overdrage retten til at udleje filmen på video!

3 Days of the Condor var produceret længe før låne/leje-direktivet og længe før udlejningsretten i den danske ophavsretslovs § 23, stk. 3. Tv eksisterede dog dengang, og det fremgår af dommens referat af kontrakten med Sydney Pollack, at han var indforstået med, at filmen blev klippet, redigeret og vist på tv.

Sydney Pollack underskrev kontrakten om *3 Days of the Condor* i 1974, og filmen havde premiere den 24. september 1975. Den første Betamax videobånd-optager blev solgt i USA i november 1975, og i 1976 kom VHS på markedet. Der var med andre ord næppe tænkt på et kommende videomarked, da Sydney Pollack underskrev aftalen med Dino De Laurentiis Company. Måske var De Laurentiis en fremsynet mand, som havde forudset videomarkedet, men der var stadig ingen grund til at bede om Sydney Pollacks tilladelse til at udleje filmen. Ingen lov stod i vejen for, at De Laurentiis udlejede filmen på video. Der fandtes utvivlsomt også rødhårede personer i 1974, men der var heller ingen særlig lov om fremførelse af filmværker for rødhårede. En særlig ret til at udleje filmen på videokassette var nøjagtig lige så meningsløs som en ret til at fremføre filmen for rødhårede, så jeg tør vædde på, at Sydney Pollacks udlejningsret ikke er nævnt i kontrakten.

Ingen overvejede en særlig udlejningsret for filmværker, før Johan Schlüter stod i Østre Landsret med udsigt til at tabe retssagen mod Erik Viuff Christiansen i og med, at den skulle forelægges for EU-Domstolen, hvor Eriks advokat ville pege på Imerco-sagen. Johan Schlüter havde brug for at skabe en situation, der gjorde de to ens sager forskellige, så han opfandt en særlig lov om krav til samtykke ved udlejning af filmværker. Og først da jeg havde skrevet en kronik om ophavsretslovens § 25, fremsatte kulturministeren forslaget til en sådan lov. Den blev indført i § 23, stk. 3, i 1989, og udlejningsretten blev givet til ophavsmanden.

Regeringen skrev til EU-Domstolen om udlejningsretten (side 336, 4. afsnit):

“I praksis bevirker samtykkekravet, at rettighedshaveren kan opstille visse vilkår som betingelse for tilladelsen. Vilkårene vil ofte være resultatet af en forhandling mellem parterne og vil typisk vedrøre vederlagets størrelse samt den nærmere udmøntning af udnyttelsen.”

Det fremgår af tredje afsnit i samme indlæg til EU-Domstolen, at bevisbyrden for, at der er givet det nødvendige samtykke, påhviler den, der ønsker at udnytte det pågældende værk. Det afhænger af en konkret aftalemæssig vurdering, om og i hvilken udstrækning ophavsmanden har givet sit samtykke til udnyttelsen.

Hvem siger, at "visse vilkår" skal være økonomiske? Den nærmere udmøntning af udnyttelsen, som regeringen anførte, kan vel også være kunstnerisk, ikke? Der er ikke tvivl om, at Sydney Pollack aldrig har givet tilladelse til, at *3 Days of the Condor* må udlejes i pan&scan-versionen, så jeg besluttede at undersøge, om Sydney Pollacks udlejningsret var noget værd for ham.

Prøvesagen mod Bogard

200 meter nede ad gaden fra Laserdiskens butik i Aalborg lå en traditionel videoudlejningsforretning, Bogard. Trods Sydney Pollacks udtrykkelige samtykke til mig har Retten i Aalborg forbudt mig at udleje LaserDisc-udgaven af *3 Days of the Condor*, fordi jeg ikke kan dokumentere et samtykke fra FDV. Ida Heide-Jørgensen ville ikke diskutere, om filminstruktørerne eller FDV var ophavsmand. Den debat var overflødig, efter at låne/leje-direktivet havde givet producenterne udlejningsret, mente hun. Det måtte betyde, at producenterne - og dermed FDV, der havde indgået aftaler med producenterne - via direktivet kunne kontrollere udlejningen i Danmark. Og så dømte hun mig jf. direktivet med tilbagevirkende kraft, selvom direktivet ikke omfattede film, der var produceret før 1994!

Domstolene har aldrig taget stilling til filminstruktørernes udlejningsret. Det var et emne, dommerne undgik at forholde sig til, selvom både ophavsretsloven, låne/leje-direktivet og Kulturministeriet i dets skriftlige indlæg til EU-Domstolen var klare om ophavsmandens udlejningsret. Hvad var den ret egentlig værd?

Hvis en person ønskede at leje *3 Days of the Condor*, kunne han få lov til det. Han kunne ganske vist ikke leje den på LaserDisc i Laserdisken, men han kunne gå 200 meter længere ned ad gaden og leje den i Bogard i en pan&scan-version på VHS. Var det lovligt? Var det konkurrenceforvridende?

Jeg havde Sydney Pollacks eget ord for, at han ikke ønskede, at filmen udlejes i pan&scan-versionen, men det var præcis, hvad Bogard gjorde. Var det rimeligt, at jeg ikke måtte udleje filmen, fordi jeg ikke havde producentens tilladelse, og at folk derfor gik til Bogard for at leje filmen, selvom Bogard ikke havde ophavsmandens tilladelse? Jeg mente, at Bogards udlejning var lige så ulovlig som min, men det var kun mig, der var udsat for et fogedforbud mod udlejning.

Den ulige situation stillede Laserdisken ringere i konkurrencen, så jeg søgte at opnå dom for, at Bogards udlejning var ulovlig. Jeg lejede filmen og tog en kopi af den for at dokumentere, at det var en pan&scan-version, og derefter stævnedes jeg Bogard v/Bo Kornum på baggrund af Sydney Pollacks erklæring (side 218), Østre Landsrets dom (side 214), regeringens skriftlige indlæg til EU-Domstolen (side 336) og EU-Domstolens dom i Laserdisken-sagen (side 381). Jeg vedlagde screenshots jf. side 211 for at vise, at Bogard udlejede pan&scan-versionen.

Torben Steffensens argumentation og byrettens dom

Bo Kornum henvendte sig til FDV, og Torben Steffensen førte sagen for ham. Han nedlagde påstand om afvisning, idet han anførte, at sagen ikke vedrørte et aktuelt konkret forhold, men "et hypotetisk og helt generelt anliggende".

For mig havde det været et konkret problem i mange år, at jeg ikke måtte udleje LaserDiscs, mens resten af byens videobutikker udlejede videobånd. Det var ikke spor hypotetisk. Det var rigtigt nok, at jeg ville have retten til at tage stilling til det generelle problem, at det blev forlangt af mig, at jeg skulle dokumentere en tilladelse til udlejning fra producenterne via FDV, mens FDV's forhandlere ikke skulle dokumentere en tilladelse til udlejning fra filminstruktørerne, men hvorfor i alverden må domstolene ikke løse et generelt problem?

Selvfølgerlig handlede det om at få respekteret filminstruktørernes rettigheder. Domstolene havde i samtlige 7-8 år undladt at forholde sig til filminstruktørernes udlejningsret i FDV's retssag mod mig. Jeg havde med Bogard-sagen isoleret den problemstilling. Torben Steffensen gjorde heroverfor gældende, at jeg ikke kunne bruge domstolene til at få afklaret en retsstilling. Hvad i alverden skal vi så bruge domstolene til, tænker jeg uvilkårligt.

Torben Steffensen harcelererede over, at filminstruktørerne i 20 år ikke havde sagt et pip, så hvorfor gøre indsigelse nu? Nu var det sådan set mig, der gjorde indsigelse, men med filminstruktørernes støtte, og det kan selvfølgelig forklares. Filminstruktørerne vil gerne have, at deres film bliver set, og filmene må meget gerne udlejes. Filminstruktørerne ønsker blot også respekt om deres kunstneriske rettigheder. Det var provokerende for dem, at FDV på filminstruktørernes vegne forbød de letterbox-udgaver, de selv foretrak, til fordel for pan&scan-versioner, de hadede. Hvis udlejningsretten ikke konsumeres, ville de selvfølgelig - ligesom producenterne - også udnytte udlejningsretten i forhold til hvert enkelt eksemplar. Det var lige præcis det, de havde gjort gældende for EU-Domstolen (side 348).

Retten skal udtale

Efter bevisførelsen lægger retten til grund, at sagsøgte af Nordisk Film A/S har opnået tilladelse til at udleje det pågældende videogram. Hvorvidt sagsøgte tillige skulle have indhentet tilladelse hos filmens instruktør Sydney Pollack før udlejning af videogrammet og i givet fald, om Sydney Pollack har krav på vederlag ved udlejningen, findes ikke at kunne gøres gældende af sagsøgeren under en retssag mod sagsøgte.

Under hensyn til sagsøgtens påstand vil sagen herefter være at afvise.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Den af sagsøgeren, Laserdisken v/Hans Kristian Pedersen, mod sagsøgte, Bogard v/Bo Kornum, anlagte sag afvises.

Jeg havde også nedlagt påstand om, at Bogard ikke havde opfyldt kravet om at betale vederlag til ophavsmanden for udlejningen. Torben Steffensen anførte, at det ikke vedrørte mig, om Sydney Pollack blev snydt for et eventuelt vederlag.

Havde han en pointe? Jeg mente, at det vedrørte mig, at jeg som den eneste ikke måtte udleje videogrammer i mangel på alle rettighedshavernes tilladelser, mens mine konkurrenter udlejede, selvom de heller ikke havde alle de fornødne tilladelser jf. lovgivningen. Det var en urimelig forskelsbehandling, og den blev ikke mindre af, at Bogard snød ophavsmanden for retten til et vederlag.

Realiteten bag dommen var vel, at byretsdommer Poul Erik Nielsen, der havde fået den varme kartoffel, heller ikke havde lyst til at forholde sig til lovens krav om *ophavsmandens* samtykke. Så han valgte den løsning, der var lettest for ham. Jeg var alligevel “bare” FDV’s offer nr. 500 (eller der omkring).

Katten om den varme grød

Dommernes bemærkelsesværdige undskyldninger for at undgå at forholde sig til problemstillingen var (og er) en kattens dans om den varme grød. Hvor findes den dommer, som ærligt tør sige: “Jeg vil da blæse på, at Danmark anerkender “droit d’auteur”-modellen, og jeg vil blæse på låne/leje-direktivet. Jeg mener, at FDV’s medlemmer er ophavsmænd. Filminstruktøren ævler, og SADF’s begrundelse for at træde ind i Laserdiskens sager som bi-intervenient er noget sludder.”

Sådan tænker de alle sammen, men de er nogle regulære krystere og tør ikke sige det ligeud. De ved godt, at det er forkert, men det er alligevel det resultat, de ønsker, så de pakker afgørelsen ind på alle tænkelige måder. Ida Heide-Jørgensen skjulte sin disrespekt for filminstruktørerne i formuleringen “efter de fremlagte kontrakter og bevisførelsen i øvrigt finder retten det godtgjort, at sagsøgerne har erhvervet sådanne rettigheder med hensyn til distribution af de pågældende filmværker i Danmark, at sagsøgerne er berettiget til at påberåbe sig § 23, stk. 3, i den dagældende ophavsretslov.”

Det gjorde hun, selvom konklusionen ikke var støttet på ét eneste fremlagt dokument, og selvom den stred mod lovens ordlyd, låne/leje-direktivets ordlyd, Kommissionens begrundelse for låne/leje-direktivets artikler om udlejningsret og dets krav om vederlag for udlejning og selvfølgelig den ophavsretlige tradition i form af “droit d’auteur”-modellen, som Danmark offentligt bekender sig til.

Vestre Landsret gemte sig bag en ofte benyttet standardformulering, “og idet det, som appellantens nu har anført, ikke kan føre til andet resultat,” der efterlader enhver, der læser det, som ét stort spørgsmålstejn, fordi det er umuligt at gætte, hvad der måtte være anført, og hvordan retten forholder sig til det. Det er umuligt at vurdere, om det er berettiget, at dommerne når frem til deres konklusioner.

Endelig valgte byretsdommer Poul Erik Nielsen i sagen mod Bogard at undgå at tage stilling til filminstruktørernes rettigheder ved helt at afvise sagen. Han gav øjeblikkeligt Torben Steffensen medhold i anmodningen om særskilt behandling af afvisningspåstanden og undgik således at skulle tage stilling til sagens realitet.

En prøvesag på Sydney Pollacks vegne

Jeg drøftede situationen med Ebbe Preisler fra Danske Filminstruktører (DFI). Alene kunne jeg ikke formå at få dommerne til at forholde sig til ophavsmandens udlejningsret.

Hvad med en retssag, der var anlagt af Sydney Pollack selv? Også i USA var han engageret i kampen for filminstruktørernes kunstneriske rettigheder. Ud over retssagen mod DR havde han afgivet forklaring for kongressen i USA som led i en kampagne mod farvelægning ("colorization") af sort/hvide film.

Sydney Pollack var engageret i the Artists Rights Foundation, der kæmpede for filminstruktørernes ideelle rettigheder og imod, at der blev ændret på filmværkerne. Dette arbejde førte til, at mange amerikanske sort/hvide filmklassikere er beskyttet mod "colorization". Var det utænkeligt, at han også ville lægge navn til et forsøg på at udnytte udlejningsretten til at stille kunstneriske betingelser for at give samtykke til udlejning og ved samme lejlighed udfordre Kulturministeriets tyveri af ophavsmandens "uoverdragelige ret til vederlag"?

Ebbe Preisler støttede idéen om at få Sydney Pollacks autorisation til at føre en retssag for at prøve rækkevidden af ophavsmandens udlejningsret. Det skulle være en principiel prøvesag med et beskedent erstatningskrav på et par kroner, og den ville måske sætte en standard for "et rimeligt vederlag" for udlejning.

Jeg er ikke uddannet advokat, så derfor kunne jeg ikke føre en sådan sag selv. Advokat Per Mogensen, der havde forsøgt at hjælpe Ove Jensen, havde været en god sparringspartner undervejs, og han ville gerne føre sagen, hvis jeg fik Sydney Pollacks fuldmagt. Ebbe Preisler skrev en anbefaling, og den sendte jeg med til Mirage Enterprises til den adresse, der stod på brevpapiret (side 218).

En måneds tid senere kom brevet retur påstemplet "Ubekendt efter adressen". Ebbe Preisler fortalte, at Sydney Pollack ofte befandt sig hos the Artists Rights Foundation, hvor han ville blive hyldet som den næste æreskunstner, så jeg skrev til præsidenten, Elliot Silverstein, og bad ham give brevet til Sydney Pollack.

Dear Sydney Pollack

When you were in Denmark for the court case you met Hans Kristian Pedersen, a very devoted distributor and close friend of both excellent films, their correct distribution and of our association.

In the field of distribution he has been taking out cases for several years, paid for them and carried them through with the most admirable zeal. As you will understand from his enclosed letter he needs your consent and mandate in order to follow up what was already obtained when you were here.

We recommend that you let this happen. Hans Kristian has the most surprising understanding of law and has so far accomplished what no one else could have done.

Danske Filminstruktører til Sydney Pollack, 8. august 2000

Dear Mr. Pedersen

We did receive and review the materials you sent. Since it is not an Artists Rights Foundation issue, we have forwarded the materials to Janine Lorente, the Director of International Relations for the Directors Guild of America. Please feel free to contact her via e-mail at jlorente@dga.org.

The Artists Rights Foundation til Laserdisken, 19. april 2001

Tjørnehækken omkring Sydney Pollack

Amy Brotherton fra the Artists Rights Foundation afviste, at sagen vedrørte ARF. Hun sendte brevet videre til Janine Lorente fra The Director's Guild of America. Som det fremgår af hendes svar, var hun heller ikke i stand til at sætte sig ind i de danske forhold og retssagens formål. Desværre havde ingen af dem pli nok til at give mit brev til Sydney Pollack, så han selv kunne tage stilling til forslaget. Sydney Pollack døde i 2008, og med ham døde reelt også denne prøvesag.

Den beskyttende "tjørnehæk" om Sydney Pollack forhindrede, at almindelige mennesker fik adgang til at fortælle ham om dette forslag, der i værste fald ville skabe PR om filminstruktørernes udlejningsret og i bedste fald ville hjælpe de danske filminstruktører til at få det vederlag, de burde være berettiget til. Skulle der være dommere, der læser dette, er jeg sikker på, at de drager et lettelsens suk over, at det ikke lykkedes mig at finde Sydney Pollack og få hans fuldmagt.

Dear Mr. Pedersen

Yes, I received your very detailed comments on your interpretation of rental rights.

I have to tell you that I have read them, and that it is my position that the issue relates to economic rights in the motion picture by Sydney Pollack. These economic rights belong to a production company which is entitled to license or not material for rental. There may be a problem with the Association of Danish Videodistributors on the one hand and the US company holding the right to the movie on the other hand, if the Danish Association prevents the rental of Laserdiscs while the company or the European distributor has licensed them. It may well be that you should be in touch with the company (US or European) holding the rights to exploit the movie on DVD or on cassette. They may have an interest in opening the Laserdisc market, which is apparently blocked by FDV. So I will not recommend Elliot or Sydney Pollack to be party to a law suit in this area of economic rights, because I do not see, even in Europe, how we may win a case such as this. Moral Rights are of a different nature as they are personal rights belonging to the physical author and cannot be transferred as it is a right reflecting his or her personality. This is why US filmmakers managed to have these Moral Rights recognized to them in spite of their contracts with companies.

The Director's Guild of America til Laserdisken, 28. november 2001

31. Konklusioner: Dogmer og fordomme

Kunstnernes Grundlov? En misvisende titel på ophavsretsloven efter min mening. I praksis undergraver domstolene og monopolerne helt systematisk kunstnernes rettigheder og hindrer samtidig borgerne i at få adgang til værkerne. Til hvilket formål? I FDV's tilfælde er det berettiget at overveje, om det var til gavn for selskaberne i FDV.

De farlige fordomme

Var den udførlige gennemgang af de tre retssager virkelig nødvendig? Hvad var læren af de foregående 252 komplicerede sider?

Det er vigtigt at forstå, hvordan det virkelig foregår ved domstolene til forskel fra den idealsituation, vi er opdraget til at tro på. Det passer desværre ikke, hvad Eva Smith sagde i eksemplet i forordet, at "dommerne dømmer efter lovene", men det er alligevel et fastslået dogme, der alt for sjældent udfordres.

Ingen interesserede sig for, hvad der skete i videobranchen, da udlejningen af videofilm var på sit højeste. Var det fordi, at udvalget af film var tilfredsstillende for de fleste? Der var ikke danske tekster på de importerede film, så var det uden betydning af den årsag? Spiller det ind, at manipulationerne "blot" drejede sig om nogle få milliarder kr., og at de kun ramte videoudlejerne og deres kunder?

Det kan være farligt at tænke sådan. Det er vigtigt at forstå monopolernes og domstolenes adfærd, hvis man vil forstå årsagerne til, at det er gået så galt med forbrugerpriserne, og hvis man vil løse de problemer, der er beskrevet i kapitel 2. Der står veritable formuer på spil i spørgsmålet om regional konsumtion. Hvis man ikke er klar over, hvordan domstolene håndterede manipulationerne i videobranchen, vil man heller ikke forstå den vanvittige fortsættelse, der endte med at give den internationale industri en hidtil uset kontrol over verdenshandelen.

Man skal være klar over, at moderne ophavsret hverken handler om kunst eller kunstnere. Moderne ophavsret har den funktion, at internationale virksomheder og selskaber har beføjelser til at kontrollere verdenshandelen. De kan begrænse konkurrencen og berige sig ved hjælp af overpriser på deres varer. Det bemærkes, at de ikke nødvendigvis har haft noget at gøre med skabelsen af værkerne, og at de kun sjældent bidrager til den kunstneriske mangfoldighed, som politikerne angiveligt forsøger at fremme med tildelingen af de immaterielle rettigheder.

Hvis man vil rette op på ulighederne i verden og fremme et mere lykkeligt og bedre fungerende samfund, er man nødt til at forstå, hvordan tingene hænger sammen. Svindlerne ønsker ikke, at politikerne forstår dette, og de propaganderer massivt for at fastholde allerede indgroede fordomme, så min største udfordring er at trænge igennem disse fordomme. Galileo Galilei og Charles Darwin havde et lignende problem, idet også de forskede i emner, man ikke havde megen viden om, og også deres resultater kolliderede med de etablerede dogmer og fordomme, og først da de blev tilsidesat, fik vi en bedre forståelse for den verden, vi lever i.

CNN's reklamespot

Jeg vil indlede opsummeringerne og vurderingerne med nogle oplevelser, der var med til at åbne mine egne øjne. Et gammelt reklamespot fra CNN gjorde særligt indtryk på mig. Det bestod af et billede af en rød farve og en hypnotisk stemme, der igen og igen gentog: "This is the colour blue."

This is the colour BLUE
This is the colour BLUE
This is the colour BLUE

Min første tanke var, at det var noget pjat, men forklaringen kom øjeblikket efter, da en normal stemme forklarede:

"If you never listen to more than one opinion,
sooner or later you're going to believe it."

Dette princip har fungeret i årtusinder. Selv i vore dage er det ikke svært at finde mennesker, som trods århundreders videnskabelig forskning er overbevist om, at Jorden blev skabt på seks dage for seks tusind år siden alene af den grund, at de har fået dette fortalt igen og igen af mennesker, de stoler på.

Med tilsvarende styrke er mange danskere overbevist om, at Danmark som retssamfund overgår de fleste andre lande. I Danmark kan man være sikker på, at det går rigtigt til ved domstolene. Korruption er noget, der forekommer i de andre lande. I Danmark bliver man kun dømt ved domstolene, hvis man er skyldig. Når der er afsagt en dom, er der ingen grund til at diskutere, hvad der virkelig er sket.

Girafsprogsstatistik

De fleste tror på dette, selvom de aldrig har prøvet at være part i en retssag, og selvom de aldrig selv er blevet bedømt af en dommer. De har blot årene igennem fået at vide, at Danmark stort set er korruptionsfri, og det bekræftes årligt i en stor international undersøgelse, der faktisk ikke er meget andet end en afstemning om vores opfattelse af os selv. Ikke overraskende hylder vi gerne os selv og bevarer på den måde positionen som det mest korruptionsfri land i verden (side 11).

Det hører til sjældenhederne, at kårningen behandles kritisk i pressen, men det skete dog af Lotte Folke Kaarsholm i Informations leder den 4. december 2013. Måske viser afstemningen i virkeligheden, at danskerne er de mest godtroende?

Girafspogsstatistik

Så blev det flagdag i Danmark igen. Ikke den for vores udsendte soldater, og heller ikke den med at vi er verdens lykkeligste land, men den hvor vi sammen med organisationen Transparency International fejrer, at Danmark igen i år er det mindst korrupte land i verden. Kåringen blev fejret i de fleste medier i går.

Ritzau forklarede, hvordan målingen laves på den måde, at 100 point gives til lande, som er totalt fri for korruption, og at ud af de fem bedste lande lå Danmark og New Zealand som nr. 1 med hver 91 point. Berlingske mente, at »Danmark kan endnu en gang bryste sig af at være det land i verden, hvor korruption har de trangeste kår«. P1 Morgen kunne forklare, at målingen sker på »parametre som magtmisbrug, hemmelige aftaler og bestikkelse i den offentlige sektor«.

Hvad ingen af dem og heller ikke Transparency International Danmarks formand, Knut Godfredsen, i P1 Morgen forklarede, var, at korruptionsmålingen hverken kan måle magtmisbrug, hemmelige aftaler, bestikkelse i den offentlige sektor, eller hvor frit et land er for korruption. For den er nemlig ikke en måling af korruption, men en måling af opfattelser (hos erhvervsfolk og eksperter) af korruption. Deraf navnet: *Corruption Perceptions Index*.

Information, 4. december 2013

Danmarks husregler

En anden øjenåbner var tavlen med husregler, der hang på væggen i Bogcentralen, hvor jeg som dreng købte *Anders And & Co*. Jeg fattede det ikke. Jeg husker tydeligt, at jeg ofte tænkte på, hvad det skulle betyde. Hvis chefen har uret, har han netop ikke altid ret!

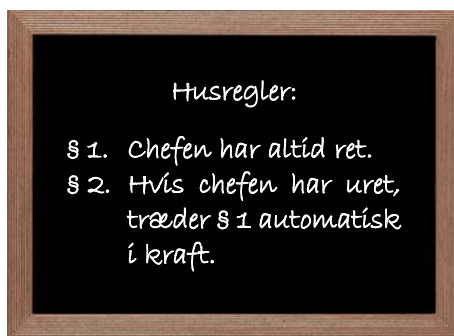
Jeg forstod det først, da jeg selv blev bedømt af domstolene i injurienesagen og havde omskrevet reglerne en smule:

§ 1: Danmark er et retssamfund.

§ 2: Hvis embedsmænd eller dommere misbruger deres magt eller lyver og manipulerer, træder § 1 automatisk i kraft.

Min omskrivning er de fortvivlende husregler, Danmark reelt regeres efter ved domstolene og på Christiansborg. Det er på forhånd besluttet, at Danmark er et retssamfund. Det kan der ikke pilles ved, og dermed er Danmark blevet et af de lande i verden, hvor det er sværest at *afsløre* korruption.

Danmark er et regulært slaraffenland for svindlere af Johan Schlüters type, for husreglerne forhindrer, at dommerne retter fejlene, selv når de er påvist.

Hvor demokratiske er domstolene?

Det er tankevækkende, at der er så stor forskel på de forslag, der skulle realisere det indre marked, og som medlemsstaterne derfor vedtog, og domstolenes måde at gribe reglerne an på.

Kunstnernes Grundlov

Politikerne mener det sikkert, når de påstår, de vil beskytte kunstnerne og kunstværkerne. Ophavsretslovens ordlyd følger "droit d'auteur"-modellen. Politikerne har med åbne øjne og et klart defineret mål valgt at beskytte kunstværkerne i § 3. Et flertal stemte for at give ophavsmanden en udlejningsret i § 23, stk. 3. Der var ikke tvivl om, at Kommissionen refererede til kunstnerne i forslaget til låne/lejedirektivet, da ophavsmændene fik tildelt en uoverdragelig ret til vederlag for udlejning af deres værker, og på den baggrund blev direktivet enstemmigt vedtaget af medlemsstaterne i EU. Hvordan blev det så administreret af domstolene?

Beskyttede ophavsretslovens § 3 mod pan&scan af filmværker?	Nej
Forhindrede udlejningsretten, at pan&scan-versioner blev udlejet?	Nej
Sikrede udlejningsretten, at letterbox-versioner måtte udlejes?	Nej
Blev ophavsmændene spurgt, når deres film blev udlejet?	Nej
Modtog ophavsmændene vederlag, når deres film blev udlejet?	Nej
Anerkendte domstolene filminstruktøren som ophavsmand?	Sjældent

EU's Grundlov

I kapitel 5-7 har jeg gennemgået baggrunden for Det Europæiske Fællesskab, som et stort flertal af Folketinget ønskede at være en del af, og som også et stort flertal af befolkningen i 1972 ønskede at være en del af (63,4 % stemte for, og 36,6 % stemte imod). Ifølge Kommissionen er det afgørende for Fællesskabet, at konkurrencen fungerer. Der er etableret en fælles domstol, der alene må fortolke EF-traktaten, fordi det er den eneste måde, der sikrer, at EF-traktaten fortolkes på samme måde i hele Fællesskabet. Hvordan administreres dette så af domstolene?

Håndhæver de danske domstole forbuddet mod markedsopdeling?	Nej
Opfylder de danske domstole EF-traktatens forelæggelsespligt?	Nej

FDV's Grundlov

Branchens direktører mødtes på Johan Schlüters kontor for at blive enige om et regelsæt, der ville give dem kontrol over alle danske videoudlejere og forhindre dem i at udleje videofilm fra konkurrenterne i de andre EU-lande. Ikke én eneste folkevalgt politiker var med til at lave de regler, der via obligatorisk autorisation gav FDV fuld kontrol over udlejerne, og uden offentlig autorisation overvågede FDV's kontrollanter som en anden privat politistyrke selv videoforhandlerne.

Håndhævede domstolene FDV's selvbestaltede regelsæt?	Ja
--	----

Dommernes systematik

Det sker selvfølgelig, at dommere er nødt til at vurdere en situation og træffe en afgørelse. Når fakta vurderes i forhold til lovgivningen, er det kendetegnende for et retssamfund, at dommernes skøn er velbegrunderet og forholdsvis forudsigeligt. Det må ikke være vilkårligt, hvad der udpeges som rigtigt eller forkert.

Man kan være enig eller uenig i, om Sydney Pollack havde givet tilladelse til, at *3 Days of the Condor* måtte vises på tv i en lemlæstet udgave, fordi han ikke protesterede udtrykkeligt, selvom han vidste, at pan&scan var en mulighed. Også selvom han nok ikke var klar over, at værket nød en særlig beskyttelse i Danmark. Jeg accepterer, at domstolene kan anlægge den linje, at man skal protestere, hvis man vil undgå, at passiviteten udlægges som accept.

Problemet er, at dommerne systematisk vurderer til fordel for industrien og til skade for kunsten, kunstnerne og samfundet. Samme tankegang ville være ført til, at udlejningen af videofilm i England selvfølgelig skete med Warners accept. Var det ikke en nærliggende mulighed, at videokassetterne blev udlejet, når køberen blev opfordret til det både via en tekst på selve kassetterne og via en påklippet mærkat på omslaget med "Manufacturer's Recommended Rental Price" (side 80)? Vil en tekst, der siger, at videogrammet ikke må udlejes uden for EU, ikke normalt opfattes sådan, at det er i orden at udleje det inden for EU (side 304)?

Warner agerede på det britiske udlejningsmarked, det mest effektive i EU, hvor alle så fordelene i, at vederlaget for udlejning blev indkalkuleret i salgsprisen, men Warner var også en del af en stærk industri, der gerne ville opdele EU-markedet, og dommerne fjøede Warner ved at gå imod deres egen tidligere tankegang. Ingen var i tvivl om, at Sydney Pollack hadede pan&scan-versionen af sin film, mens Warner havde al mulig grund til at elske videoudlejning. Alligevel var det Sydney Pollack, der ifølge dommerne havde givet accept, mens Warner ikke havde!

Vurderingen af FDV's licensaftaler er lige så ulogisk. Rettighederne er klart afgrænsede, og de må ej heller ifølge ophavsretsloven fortolkes udvidende. Formålet er at undgå tvist mellem de forskellige licenstagere. Rettens fortolkning af de licensaftaler, der ifølge teksten omfatter "one-half inch (1/2") videocassettes in the PAL television system in the Danish, Finnish, Norwegian and Swedish subtitled language version only" gav selvfølgelig problemer for Pioneer og Lightning, og den harmonerer meget dårligt med ordlyden i ophavsretslovens § 27.

Ophavsrettens overgang til andre. Almindelige bestemmelser.

§ 27. Ophavsmanden kan med den begrænsning, der følger af § 3, helt eller delvis overdrage sin ret til at råde over værket. Overdragelse af eksemplarer indbefatter ikke overdragelse af ophavsretten. Har ophavsmanden overdraget en anden ret til at gøre værket tilgængeligt for almenheden på en bestemt måde eller ved bestemte midler giver overdragelsen ikke erhververen ret til at gøre det på andre måder eller ved andre midler.

De skjulte fakta

Postmodernister kan finde på at hævde, at der ikke findes objektive sandheder, at det hele afhænger af øjnene, der ser, eller vinklen, problemstillingen anskues fra. Måske findes der filosofiske eksempler på dette, men der findes også objektive sandheder, altså fakta, som ikke kan gøres til genstand for diskussion.

Her er en håndfuld centrale fakta, det er lykkedes for dommerne at holde skjult i årtier til trods for, at de fleste af dem er lette at verificere selv den dag i dag.

1. Der fandtes ingen særlov om udlejning af filmværker i 1984-1988

Under FDV's angreb på Erik Viuff Christiansens udlejning (årene 1984-1988) var der ingen særlov om udlejning af filmværker i den danske ophavsretslov.

2. Fogedforbuddet blev nedlagt efter de generelle bestemmelser i § 2

Fogedforbuddet mod Erik Viuff Christiansens udlejning blev i 1984 nedlagt efter de generelle bestemmelser i § 2, efter at retten havde undersøgt § 23, men ikke § 25, og positivt vurderet, at filmværker *ikke* var omfattet af § 23.

3. I Warner-sagen var udlejningsretten underlagt konsumptionsprincippet

Den lov, som parterne var enige om jf. Østre Landsrets forelæggelseskendelse til EU-Domstolen, var formuleret, så retten til at tillade eller forbyde udlejning "ikke konsumeres ved rettighedshaverens salg af et eksemplar af værket, men først når han har tilladt, at værket udlejes." Altså konsumtion ved samtykke.

4. Ingen fik betaling i forhold til antallet af udlejninger

Hverken i Danmark eller i England fik nogen betaling i forhold til antallet af udlejninger. Både i Danmark og i England betalte videoudlejeren et fast beløb pr. eksemplar, og beløbet var uafhængigt af, hvor tit eksemplaret blev udlejet.

5. Det var ikke forbudt at sælge udgivne filmværker før 1989

Dommerne dækkede over manipulationen af Folketinget under indførelsen af § 23, stk. 3, ved at skjule, at det ikke var forbudt at sælge film på det tidspunkt. Ingen skrev Jakob Stegelmanns vidneforklaringer ned. Alle så bort fra, at FDV i 1986 indrømmede, at de ikke kunne røre salget af LaserDiscs. Uanset kulturminister Grethe Rostbølls frimodige kriminalisering af Real Tasa Film fandtes ingen eksempler på, at videresalg af udgivne filmværker var blevet forhindret.

6. FDV's adfærd begrænsede samhandelen

De problemstillinger, Johan Schlüter beskrev for EU-Domstolen - at udlejning er skadelig og derfor forbudt, og at hver udlejning fordrer betaling - påvirker ikke samhandelen. De var bare opfundet til lejligheden og havde intet at gøre med virkeligheden, hvor udlejningsretten blev udøvet sådan, at samtykke blev nægtet for importerede film, så samhandelen med udlejningsfilmene gik i stå.

Prisen for myndighedernes adfærd

I del 3 er vist, at ophavsretslovens praktiske virkning var, at tilfældige købmænd, der ikke havde været involveret i skabelsen af værkerne og heller ikke havde ydet et økonomisk bidrag til deres produktion, fik foræret en konkurrencebeskyttelse, som i sidste ende gjorde dem ineffektive og svage. Til gengæld blev danskerne, i hvert fald for så vidt det gjaldt film på video, efterladt med

et mindre udvalg,
højere priser
og ringere kvalitet.

Var det naivt af mig at tro, at domstolene, EU-Kommissionen, Konkurrencerådet, regeringen, Folketingets ombudsmand, Folketinget eller pressen ville interessere sig for overgrebene mod videoforhandlere, ophavsmændene og filmkunsten - og dermed overgrebene mod alle, der holder af film?

Jeg så mystificeret til, da Johan Schlüter og Peter Schønning i de følgende år i stedet for at blive retsforfulgt vandt yderligere anseelse, blev forfremmet og fik tildelt flere og flere betroede poster, hvorfra de kunne manipulere på så stor skala, at det har påvirket den økonomiske udvikling i negativ retning.

Jeg vidste ganske vist, at Johan Schlüter befandt sig i en position, hvor der blev lyttet til ham, men det var først efter landsrettens dom i injuriesagen, at det gik op for mig, hvor langt dommerne vil gå for at dække over ham. Det viste sig i de efterfølgende år, at dommerne reagerede på mine afsløringer ved at dømme mig til at betale større og større erstatninger til FDV.

Det mest skræmmende ved historieforfalskningen om retstilstanden er den ildhu, hvormed myndighederne dækker over den, for hvordan kan man undgå at spørge sig selv: Hvad dækker de ellers over? Kan man stole på dem overhovedet?

Jakob Stegelmann afgav forklaring i retten ikke mindre end tre gange. Mogens Christensen filtrerede den kontroversielle del om André Poulsens forgæves forsøg på at bremse parallelimporten fra, mens Arildsen og Vestre Landsret ikke engang lod det fremgå af retsbogen, at Jakob Stegelmann havde afgivet forklaring. Ida Heide-Jørgensen lagde navn til den opfattelse, at § 25 ikke omfattede filmværker, men det var tydeligvis et forsøg på retrospektivt at tilpasse fortolkningen af loven til den etablerede praksis, som hun hverken kunne eller ville ændre.

Det havde været mere troværdigt at kalde mit salg frem til 1989 ulovligt, hvis der var grebet ind mod det dengang, eller hvis det var lykkedes for André Poulsen at få standset Jakob Stegelmanns parallelimport. Selvom dommerne hjalp med at dække over løgnerne for Folketinget, da Johan Schlüter manglede en særlov om udlejning af film i § 23, ændrer det hverken på løgnerne for EU-Domstolen eller EU-rettens forbud mod at opdele markedet. Det afføder blot nye manipulationer og nye løgne. Vi er nået dertil, at Vestre Landsret selv fortolker EU-retten til gavn for monopolerne i stedet for at spørge EU-Domstolen. Og det koster danskerne dyrt.

Om konspirationsteorier

I underholdningsindustriens fantastiske fortællinger om de verdensomspændende konspirationer mødes skurkene i al hemmelighed og fordeler magten og pengene imellem sig. Hvis nogen svigter det hemmelige broderskab, bliver der gjort kort proces med forræderen på spektakulær vis.

Sådan foregår det næppe i den virkelige verden. Jeg påstår ikke, der har været holdt en række hemmelige møder, hvor dommere lige fra Retten i Aalborg og til EU-Domstolen har siddet og aftalt at undergrave de folkevalgte politikeres ønske om at fremme og beskytte kunstværkerne til glæde for alle borgere og samtidig belønne de kunstnere, som beriger samfundet med deres frembringelser.

Der er heller ikke tale om, at den mægtige underholdningsindustri systematisk betaler dommerne penge under bordet mod til gengæld at få dem til at se bort fra lovgivningen. Et relevant spørgsmål dukker op: Hvad kan så forklare dommernes adfærd?

Denne bog adskiller sig fra de fleste bøger ved mængden af dokumenter, der er gengivet i stedet for blot at blive refereret. Det er nødvendigt, fordi jeg behandler tabubelagte emner og forholder mig kritisk til dogmer om embedsmændenes og domstolenes troværdighed. Hvis jeg uden dokumentation fortalte, hvordan det foregik, ville ingen tro på mig af den simple grund, at mine fortællinger er i strid med de etablerede dogmer. Det er ikke behageligt for nogen at blive udfordret på den måde, de opfatter verden, så hvis ikke dokumentationen er skudsikker, vil fortællingerne om virkeligheden uden videre blive afvist som utroværdige.

Jeg har arbejdet på denne bog siden samtalen med Lars Borberg i 2013, da jeg blev dømt til at betale erstatning til FDV for at have parallelimporteret film. Jeg havde håbet på ærlige dommere, så der kunne sættes et punktum på sagen, og jeg kunne starte på en frisk, men sådan gik det ikke. Efter dommen stod det klart, at der er vigtigere ting på spil end mig og min handel med importerede film.

Jeg har ikke skrevet bogen for at fortælle historier om dysterne med FDV og myndighederne. De er uinteressante i sig selv, men de har givet mig en indsigt, jeg ikke bare kan ignorere. Jeg har en forklaring på den svage økonomiske vækst, som *aldrig* drøftes politisk.

“With Great Power Comes Great Responsibility” er Spider-Mans motto, og jeg kan se, hvordan den økonomiske krise på mange områder rammer uskyldige og magtesløse mennesker. Lad os lave det tankespind, at en person får en genial idé, der kan gøre en ende på alverdens krige og hungersnød. Alt taler for, at hans idé aldrig vil blive ført ud i livet. Han vil blive mødt med enorm skepsis og få svært ved at få nogen til at lytte, og han vil blive bekæmpet af alle dem, der profiterer af krig og sult og nød, og i sidste ende er det jo dem, der styrer verden. Politikere agerer i den forbindelse som “nyttige idioter” med deres dogmer og fordomme, som de værner om med fundamentalistisk styrke. Noget af det vanskeligste er at få politikerne til at tage skyklapperne af og forholde sig til den virkelige verden.

Korruption i praksis

Jeg har ikke hyret detektiver til at skygge Johan Schlüter for at finde ud af, hvem han har talt med. Jeg kan regne ud, at han har haft noget at gøre med regeringens indlæg på baggrund af hans egen forklaring om den tillid, Kulturministeriet havde til ham, og de enslydende, men fundamentalt anderledes beskrivelser af ophavsretsloven, der blev givet til EU-Domstolen i Warner-sagen.

Jeg har heller ingen skjulte videooptagelser af møder mellem Johan Schlüter og Kommissionen eller embedsmændene fra de regeringer, der afgav indlæg for EU-Domstolen i Laserdisken-sagen, men indlæggene afslører i sig selv, at de ikke forholder sig til det præjudicielle spørgsmål, men i stedet tegner det billede, FDV behøvede for at kunne aflede opmærksomheden fra markedsopdelingen.

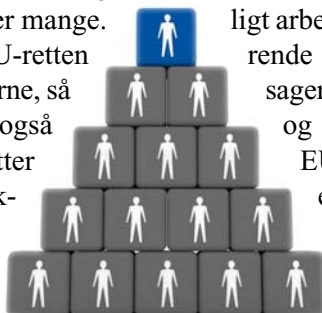
Man kan stille en serie spørgsmål af typen: Var det virkelig et problem for den britiske regering, at HEX ville sælge britiske videoprodukter i Danmark, eller at Pioneer ville lancere LaserDisc-systemet i Europa med basis i Storbritannien?

Der findes næppe fornuftige svar på de spørgsmål eller gode forklaringer på, hvorfor de fire medlemslande og Kommissionen skød så langt ved siden af målet. Mit bud på en forklaring er, at det var det, Johan Schlüter ønskede, og han havde indflydelse nok til at få sine ønsker opfyldt. Jeg kan selvfølgelig ikke bevise det, men indiciet er overvældende. Endnu har ingen givet en bedre forklaring på de bemærkelsesværdige skriftlige indlæg til EU-Domstolen i Laserdisken-sagen.

Konklusionen er, at den internationale industri enten har formået at placere sine egne folk på de centrale poster i embedsværket i regeringerne og i Kommissionen eller har vundet regeringernes og Kommissionens tillid i en sådan grad, at de reelt kontrollerer indholdet af de indlæg, embedsmændene afgiver i de enkelte sager. Det er man nødt til at være klar over og forholde sig til, hvis man som politiker vil have succes med det europæiske projekt. Det er nemlig som om, at der findes to meget forskellige kommissioner:

Kommission 1

Kommissionen består af 27 mennesker, idet hver medlemsstat udpeger ét medlem hvert femte år. Genvælg er muligt. Deres opgaver er mange. De skal kontrollere, at EU-retten overholdes i medlemsstaterne, så de er et slags politi. De er også politikere, idet de fremsætter forslag til love, f.eks. direktiver, der skal sikre, at det indre marked gennemføres korrekt overalt.

Kommission 2

De 27 ambitiøse politikere kan ikke klare det hele selv, så de har ansat 33.000 embedsmænd, som til dagligt arbejder sammen med et tilsvarende antal lobbyister. I konkrete sager, som når klager behandles, og der skal skrives indlæg til EU-Domstolen, reagerer disse embedsmænd, og det ses i praksis, at de ofte handler i direkte strid med de 27 politikeres ønsker.

Indoktrinering

Mogens Christensen, Arildsen, Ida Heide-Jørgensen, dommerne i Vestre Landsret, ombudsmanden og juristerne i Konkurrencerådet var næppe blevet dommere, retspræsidenter eller ombudsmand eller var blevet topjurister i det offentlige system, hvis de var totale tumper. Men de opførte sig sådan, når det vedrørte forståelsen af FDV's udlejningsmonopol.

Jeg opfatter deres reaktion mere som et resultat af Johan Schlüters succes med den systematiske hjernevask, han udsatte dem for, end manglende intelligens. De vidste ikke bedre. Deres lærdom var podet ind i deres bevidsthed. Det er heller ikke sådan, at alle mennesker var uintelligente, dengang de var overbevist om, at solen kredsedede omkring Jorden. Det er beskrevet i Guds egen bog, og enhver kan kigge op på solen og selv konstatere, at den bevæger sig hen over himlen i løbet af dagen. Da Galilei støttede forestillingen om, at det er Jorden, der roterer rundt om solen, var det så meget i strid med den tillærte opfattelse af verden, at man godt kan forstå, at det var mere tillokkende for den katolske kirke at latterliggøre Galilei end at lytte til ham. Og sådan reagerer magthaverne stadig.

Den korte forberedelsestid i fogedretten

Pudsigt nok fik jeg den bedste behandling ved den laveste ret, nemlig fogedretten. Jeg var tættest på at få medhold ved dommerfuldmægtig Michael Lyng Jensen. Han var ikke rigtig dommer endnu, snarere en slags praktikant, men han udførte arbejdet fordomsfrit og grundigt. Han lod mig tale på retsmødet i en sådan grad, at Torben Steffensen bemærkede, at rekvisitus procederede sagen to gange - først ved Jørn Rasmussen og så ved mig selv, og det havde han egentlig ret i. Michael Lyng Jensen tænkte sig også om længe, før han afsagde kendelsen.

Hvis ikke FDV havde fået det ønskede fogedforbud, var der næppe kommet en sag ud af det, men det var ikke den unge dommerfuldmægtiges skyld. Problemet var den meget korte forberedelsestid, der dels betød, at jeg ikke kunne nå at læse de fremlagte bilag - herunder den famøse retsmøderapport fra EU-Domstolen - og dels betød, at jeg ikke fik drøftet svarskriftet med den famøse subsidiære påstand med min advokat. Jeg er ikke sikker på, at Michael Lyng Jensen havde nedlagt forbud, hvis ikke han havde fået den mulighed foræret. Jeg gad nok vide, hvordan han havde forholdt sig til manipulationen ved EU-Domstolen, hvis han havde fået muligheden, for han var ikke lige så stor en bangebuks som de øvrige dommere.

Michael Lyng Jensen var anderledes. Han viste sig at være den eneste dommer, som i retssagerne mod FDV loyalt også gengav dokumentation, der ikke støttede FDV's påstande. I fogedsagen drejede det sig om de fremlagte licensaftaler, der ret beset viste, at FDV's rettigheder umuligt kunne omfatte mine LaserDiscs. På grund af den manglende forberedelsestid var min advokat imidlertid kommet til at give ham et utilsigtet halmstrå, som han selvfølgelig greb. Det var på grund af de øvrige dommere, at markedsføringen af LaserDiscs i Danmark blev ødelagt.

Michael Lyng Jensen og Læsehesten

Min vurdering af Michael Lyng Jensen er ikke blot et udslag af nostalgi. Han var en af de sjældne dommere, som tænkte sig om og traf en selvstændig afgørelse, selvom han derved kom til at trodse Johan Schlüter.

Kort efter retssagernes start i foråret 1992 besøgte jeg min leverandør i USA, og jeg vendte hjem til den besked, at Lars Christensen havde spurgt efter mig. Da jeg var dreng, tilbragte jeg utallige timer i Bogcentralen, det lokale køb/salg/bytte-antikvariat, hvor jeg købte bøger og tegneserier. Jeg holdt mig gode venner med personalet, for det hændte, jeg havde brug for, at de lagde et manglende nummer af ugebladet *Fart & Tempo* til side til mig, når det kom ind brugt. Sådan lærte jeg Lars at kende. Nogle år senere overtog han butikken, gav den navnet Læsehesten og flyttede til lokalerne på den anden side af gaden.

Lars havde spurgt efter mig, fordi FDV havde angrebet hans køb/salg/bytte af videobånd. Da jeg opsøgte ham for at høre om problemet, var det allerede løst. Han havde vundet sagen, og det var gået hurtigt. Fogedretten, dvs. Michael Lyng Jensen, afviste FDV's krav om forbud og havde i stedet dømt FDV til at betale 5.000 kr. i sagsomkostninger til Lars, som forklarede:

- Dommeren var godt inde i tingene. Han slog lige ned på en paragraf, og så var det klaret. Det var en ny paragraf, som advokaten fra FDV slet ikke kendte til!

Jeg læste kendelsen og kunne se, at Torben Steffensen havde været på spil igen. Han havde som sædvanlig ført sig frem som ophavsmand og påstået, at "FDV har alle rettigheder," men denne gang var han kommet op imod dommerfuldmægtig Michael Lyng Jensen, som ikke havde glemt gennemgangen af § 23, stk. 3, nogle måneder tidligere (side 173). Noget havde jeg alligevel fået ud af anstrengelserne.

Fordomme, sjusk og dovenskab

Hvem vidste, hvad der foregik, og hvem var "bare" nyttige idioter? Johan Schlüter var arkitekten, der satte det hele op, og Torben Steffensen var i de år den kyniske løjtnant, der førte an i angrebene på mig, Erik Viuff Christiansen, Ove Jensen, Kaj Nordsøn og Lars Christensen. Han var meget overbevisende, men også arrogant. Det var en stor fejl, at han fremlagde EU-Domstolens retsmøderapport og FDV's licensaftaler. Jeg havde ganske vist gættet, hvad der stod i licensaftalerne, men nu står det også i kendelsesprotokollen for Retten i Aalborg, FS 152/92, og det var retsmøderapporten, der afslørede hele komplottet. Jeg vidste ikke engang, at der fandtes en retsmøderapport. Johan Schlüter var måske aldrig blevet afsløret, hvis ikke Torben Steffensen havde fremlagt retsmøderapporten i fogedsagen?

Mogens Kockvedgaard og Peter Schønning var på Johan Schlüters hold. De vidste, hvad der foregik, og de dækkede aktivt over forbrydelsen, men tilsammen sad de på så mange topposter, at de kunne kontrollere alt, der havde at gøre med ophavsret og konkurrenceret. De øvrige aktører kan meget vel "bare" have været så dovne og fordomsfulde eller tillidsfulde, at de fungerede som nyttige idioter.

Mogens Christensen (injuriesagen i byretten)

Måske var jeg for Mogens Christensen en landsbytosse, og domsforhandlingen var en slags fridag? Hans største bekymring var, om han kom sent hjem, hvis jeg fik lov til at gennemgå alle bilag. Den simple sandhed er sandsynligvis - jeg kan jo ikke vide det med sikkerhed - at han stolede så meget på Johan Schlüter, at resultatet var givet på forhånd. Han hørte intet. Han læste intet. Han forstod intet.

Lilholt & Co. (injuriesagen i landsretten)

Lilholt skjulte ikke, hvad han mente om mig. Han indledte domsforhandlingen med at bebrejde mig, at jeg spildte rettens tid. Hans holdning var klar fra starten, og diskussionerne med ham viste, at han ikke havde forberedt sig.

Det kom utvivlsomt bag på ham, at jeg havde svar på alt, og hans respekt for mig voksede i løbet af domsforhandlingen. Jeg er sikker på, at det var imod hans forventning, at der pludselig var reel mulighed for, at jeg kunne bevise, at FDV's monopol ikke var i overensstemmelse med EU-retten. Først da gik sagens alvor op for ham, og i en slags panik valgte han at forbyde min bevisførelse.

For mig var Johan Schlüters manipulationer en integreret del af etableringen af FDV's monopol, men er det tænkeligt, at Lilholt ikke havde forstået det? Han nåede kun så langt i sin forståelse af problemet, at FDV måske var gået lidt for langt, men han kunne ikke acceptere, at Johan Schlüter havde gjort noget forkert, endsige ulovligt - og med vilje! Det undrede mig, at han bedømte Johan Schlüters tre udtalelser og derved udstillede sig selv, men måske læste han dem slet ikke? Måske forstod han ikke betydningen? Men den havde han jo afskåret mig fra at forklare nærmere! Dommen afspejler reelt blot de tre dommeres fordomme.

Selvom der måtte være et problem med fagedforbuddet mod min udlejning af LaserDiscs, kunne de ikke i deres vildeste fantasi forestille sig, at Johan Schlüter bevidst havde gjort noget ulovligt. Som landsretten ofte gør, når den ikke vil tage stilling, henviste den til byrettens afgørelse, selvom det i den situation var absurd.

Justitsministeriet og Den Europæiske Menneskeretskommission

Det er tænkeligt, at ingen i Justitsministeriet satte sig ind i sagen. De så en borger, der havde skældt ud på en af landets højt respekterede advokater og var dømt for det i to instanser, så de gav mig standardafvisningen, der henviste til "en konkret vurdering" uden at ane, at mine udtalelser netop ikke var konkret vurderet. Da jeg klagede, supplerede de med standardbegrundelserne om "rækkevidden af en lovbestemmelse" og "afklare væsentlige tvivlsspørgsmål i teori eller praksis" uden at opdage, at det præcis var det, bogen og udtalelserne handlede om!

Sagsbehandleren ved kommissionen læste sikkert blot landsrettens dom, hvor der står, at EU-retten er uden betydning. Og når EU-retten er uden betydning, er det selvfølgelig i orden at afgrænse sagen til det væsentlige! Måske fandt han det slet ikke nødvendigt at læse min redegørelse? Og derfor er afgørelsen tossedum.

Arildsen (udlejningssagen i byretten)

Det blev næsten øjeblikkeligt afsløret, at Arildsen var meget fordomsfuld, for han startede domsforhandlingen med at fastslå, at FDV havde eneretten til distribution i Danmark, så ville jeg være så venlig at forklare mit problem! Da han på forhånd havde bestemt, at FDV havde alle rettighederne i Danmark, kunne Lightning alene af den grund ikke have nogle rettigheder, selvom det var deres udgivelser!

Arildsen adskilte sig fra de andre dommere ved at interessere sig for sagen, og han ændrede holdning. Han ville ikke gå så langt som at drøfte Johan Schlüters adfærd i Warner-sagen, men jeg fik respekt for ham, idet jeg kunne se, hvor meget det krævede at stå imod presset. Han havde rådført sig hos både Kulturministeriet og Konkurrencerådet, der begge bakkede fuldt op om Johan Schlüter. Arildsen var enestående, idet han var den eneste dommer, som tillod, at *noget* blev undersøgt.

Ida Heide-Jørgensen (udlejningssagen i byretten)

Ida Heide-Jørgensen var aldeles uinteresseret. Hun gik kun op i, at hun stod med en fogedsag, der ikke var lukket efter så mange år, og det lagde hun ikke engang skjul på. Hun forstod ikke, at jeg ikke adlød FDV. Hun havde ingen forståelse for, at min mission var at afsløre, at FDV's praksis var ulovlig. Tværtimod var det for hende en skærpende omstændighed, at jeg kendte til FDV's praksis.

Domsforhandlingen med hende var den mest deprimerende oplevelse til dato. Hun var ikke decideret uvenlig, men hun var totalt blank - og bedøvende ligeglad.

Vestre Landsret (udlejningssagen)

Vestre Landsrets dommere var fjendtlige, næsten hævngherrige fra starten. Måske havde de ligesom Lilholt en opfattelse af, at jeg spildte deres tid. De opførte sig fra starten, som om de ville sætte mig på plads. Der var den absurde retsafgift, der ikke blev beregnet af sagens værdi, som loven foreskriver, men af sagens værdi ni år tidligere. Der var gebyret på 750 kr. for oplysningen om, at appel af Vogters afgørelse krævede tilladelse. Der var vilde sagsomkostninger til FDV og Warner, hvis beskedne indsats var at protestere imod Jakob Axel Nielsens ankestævning samt kort at meddele retten, at der intet nyt var i mine omhyggelige redegørelser. Og der var en bizar berømmelsestid på 6 timer til hele domsforhandlingen.

Hver gang jeg så en afgørelse fra Vestre Landsret, lød Lilholts ord i mit hoved: "Vi kan ikke sige til vores kolleger og de advokater, som er en del af systemet, og som har tilladt denne praksis igennem 14 år, at de er dumme."

Poul Erik Nielsen (Sydney Pollack-sagen)

Poul Erik Nielsen var simpelthen en bangebuks. Jeg blev tydeligt diskrimineret af de krav, jeg skulle opfylde, mens FDV's forhandlere blæste på loven. Han valgte den for ham letteste udvej, nemlig at nægte mig adgang til en domstolsprøvelse.

På de følgende sider gennemgås andre reaktioner, jeg har mødt igennem årene.

Pressens reaktion

Jeg har nævnt, at jeg sendte rapporten om svindelnummeret ved EU-Domstolen til Jyllands-Posten, lige før jeg tog toget til Esbjerg på vej til London. Jeg troede, det ville blive en stor skandale, som jeg ville læse om i aviserne i London.

Hvilket antiklimaks! Jeg havde forinden ringet til Jyllands-Posten og varskoet erhvervsredaktør Sune Salling-Mortensen. Da jeg ringede til ham efter min flugt til London, havde han ganske vist modtaget rapporten, men han viste ikke nogen interesse i at læse den. Senere ringede han og spurgte, hvad jeg havde tænkt, han skulle gøre ved den. Kunne han ikke selv se det? Hvor tit sker det, at regeringen hjælper en privat organisation med at svindle for mange millioner?

“Hvis du ønsker det, kan jeg sende en journalist, og så kan vi måske lave en historie om dig,” foreslog han. “Det er ikke mig, der er interessant,” svarede jeg. Det var ikke en David-mod-Goliat historie, jeg var ude efter. Redaktionschefen på Aalborg Stiftstidende var heller ikke interesseret, så jeg udgav rapporten som bog, *Sådan tjener man 1 milliard kr.*, og jeg sendte eksemplarer af den til pressen.

Det kom der kun en enkelt reaktion ud af. Kurt Rasmussen fra Jyllands-Posten var handicappet og bundet til sin kørestol, men avisen gav ham frihed til at lave dybdeborende arbejde, og han havde fået fært af en historie. Han ville gerne besøge mig, så jeg kunne sætte ham ind i, hvad det hele gik ud på.

Ud over kulturjournalist Lars Borberg, der havde anmeldt bogen, var han den eneste, der viste interesse. Men cool, hvis svindelnummeret kunne afsløres i en erhvervsavis som Jyllands-Posten. Sammen gennemgik vi sagerne fra A-Z. Han var nysgerrig og interesseret, og han fik adgang til al min dokumentation.

Da der ikke skete noget i temmelig lang tid, ringede jeg til ham. Jo, han havde skrevet en artikel og afleveret den til sin redaktør, men så skete der ikke mere. Der strandede historien.

Folketingets ombudsmand

Folketingets ombudsmand er en kontrolinstans for den offentlige forvaltning. Han er valgt af Folketinget til at behandle klager over offentlige myndigheder, og man kan som borger klage til ham, hvis man mener, en myndighed har overtrådt loven eller begået fejl i forbindelse med behandlingen af en sag. Jeg mente, at det var tilfældet, da Kulturministeriet hjalp med at føre EU-Domstolen bag lyset, men daværende ombudsmand, Hans Gammeltoft-Hansen, afviste at undersøge noget.

Ud fra en samlet vurdering på baggrund af disse forhold har jeg besluttet ikke at iværksætte en nærmere undersøgelse af Deres klager. Jeg henviser til ombudsmandslovens § 6, stk. 4, hvorefter ombudsmanden afgør, om en klage giver tilstrækkelig anledning til undersøgelse.

Kristeligt Folkeparti

Min henvendelse til Kulturudvalget med *Sådan tjener man 1 milliard kr.* førte ikke til noget, så jeg trak på familiens indflydelse. Mine forældre var engageret i Kristeligt Folkeparti, hvor min far var folketingskandidat, og min mor med i hovedbestyrelsen. Hun fik arrangeret et møde på Christiansborg med Flemming Kofod-Svendsen, der var partiets formand. På mødet deltog også partiets jurist, Karen Halskov.

Karen Halskov kunne ikke se noget problem i, at Kulturministeriet rådførte sig med Johan Schlüter, når han var den, som vidste mest om ophavsret. Hun mente, at han sagtens kunne skelne mellem FDV's og Danmarks interesser. Flemming Kofod-Svendsen sagde, at de ville drøfte spørgsmålet i folketingsgruppen, men de endte med at beslutte, at det var for stor en mundfuld for det lille parti.

Kristeligt Folkepartis folketingsgruppe har på et møde drøftet mulighederne for at tage sagen op. Men vi må desværre erkende, at med en gruppe på kun 4 medlemmer er det umuligt for os at tage os af så omfattende en sag ved siden af det normale folketingsarbejde.

Kristeligt Folkeparti til Laserdisken, 21. oktober 1992

Forbrugerorganisationerne

Kunderne var oprørte over indgrebet i udlejningen af LaserDiscs. Per Jensen, min ven fra London, der bragte mig i forbindelse med Erik, sagde efter injurienesagen, hvor bogens afsløringer viste sig ikke at give mig andet end ballade: "Det er helt vildt, at de forfølger dig på den måde. De skulle hellere give dig en medalje!"

Går FDV's og andre monopolvers adfærd ud over forbrugerne? Ja, selvfølgelig. De rammes både på priser og udvalg, når monopolerne jager små konkurrenter bort, men den sammenhæng kunne eller ville forbrugerorganisationerne ikke forstå.

Materialet giver os ikke umiddelbart anledning til at foretage os noget, idet der er tale om en strid mellem to eller flere erhvervsdrivende.

Forbrugerstyrelsen til Laserdisken, 6. oktober 1992

Forbrugerrådet er som bekendt en forbrugerorganisation. Det ligger derfor uden for vore rammer at gå ind i de erhvervsdrivendes forhold. Vi returnerer de indsendte papirer.

Forbrugerrådet til Laserdisken, 23. februar 1993

Konkurrencerådet

Sådan tjener man 1 milliard kr. og min rapport til Folketingets ombudsmand var de mest udførlige værker om svindelnummeret på det tidspunkt. Sidste mulighed var at gå til Konkurrencerådet, men jeg var træt af at skrive rapporter, redegørelser og bøger, som ingen alligevel læste, så jeg bad om et møde.

Overtrædelserne af EF-traktatens konkurrenceregler var det oplagte problem, og det burde interessere Konkurrencerådet, men Kulturministeriets medvirken til svindelnummeret ved EU-Domstolen fandt jeg også alvorligt. Var det acceptabelt for politikerne, at regeringen hjalp FDV med at knuse den frie videobranche?

Kim Behnke havde allerede været til stor hjælp for mig, og jeg var glad for, at han viste så meget interesse for problemet, at han gik med til at deltage i mødet med Jytte Boesgaard og Hans Kierkegaard fra Konkurrencerådet.

Det blev en surrealistisk oplevelse. Jeg fortalte, hvad det handlede om, og jeg gennemgik dokumentationen. De sad og smilede pænt. De var godt informeret i forvejen og havde bl.a. læst FDV's vedtægter. De forklarede mig, at der ikke var noget i vejen for, at FDV indførte leveringsnægtelse over for mig. Det kom bag på mig, så jeg læste op fra Kommissionens eget materiale, *Konkurrencepolitikken i det indre marked*, hvorfra jeg havde fået en ganske anden opfattelse.

- Den kan du ikke regne med, sagde Jytte Boesgaard overraskende. De vidste dog ikke, at jeg havde klaget til Kommissionen, og det undrede dem, at sagen ikke var behandlet endnu. Jytte Boesgaard kendte også til låne/leje-direktivet, der på det tidspunkt lige var vedtaget, men det tillagde hun ikke nogen betydning.

Jeg kunne af og til se på dem, at de ikke kunne følge mig. Så gik jeg tilbage og prøvede igen. Flere gange udbrod de: "Åh, nu forstår jeg," men det blev mere og mere klart, at de ikke forstod noget som helst. Det var som at tale til en dør. Deres slutreplik understregede fiaskoen. Efter flere timers møde kunne jeg se, at jeg havde spildt deres tid, og jeg undskyldte på vejen ud, hvortil de svarede:

- Nej, nej, det har været meget spændende at høre på dig. Men du står med en dårlig sag. Hvis du vil have loven ændret, bør du gå til politikerne!

Jamen, jeg vil ikke have loven *ændret*. Jeg vil have loven *overholdt*!

Bagefter var Kim Behnke klar i sin kritik: - Du taler folk i søvn. Sagen er ikke mere kompliceret, end den kan stå bag på et frimærke, men de er da ligeglade. Du skal ikke regne med, at de er interesseret i, at en filmglad tosse fra Aalborg skal belære dem om konkurrenceret. De gør ikke mere ved den sag.

Jeg har gennemset din bog "Sådan tjener man en milliard", den tilhørende dokumentationssamling samt den klage, du har sendt til Folketingets ombudsmand. Jeg kan imidlertid ikke se, at der heri ligger forhold, der giver anledning til at tage sagen op til bedømmelse efter den danske konkurrencelov.

Mødet med Jens Fejø

I perioden 1992-1994 drøftede jeg sagen med utallige “eksperter”. Jeg var enig med Anders Hjulmand i, at det ville være en fordel med eksperthjælp, hvis Johan Schlüters manipulationer skulle afsløres. Jeg var så uheldig at starte med Mogens Koktvedgaard og gik således lukt i løvens hule. Pioneers direktør arrangerede et møde med deres advokat, men for hende var Johan Schlüter en kær kollega og den førende ekspert på området. Hun kunne ikke drømme om at gå imod ham.

Det begyndte at blive klart for mig, at ingen havde undersøgt noget som helst. Alle havde slugt Johan Schlüters udlægninger råt. Det blev bekræftet af et møde med professor Jens Fejø, som udover at være betragtet som ekspert i ophavsret og konkurrenceret havde repræsenteret Erik Viuff Christiansen under FDV’s andet angreb efter vedtagelsen af ophavsretslovens § 23, stk. 3, (side 138). Han burde have et vist forhåndskendskab til problematikken, så jeg opsøgte ham.

Han overraskede mig allerede under vores første samtale over telefonen, hvor han skråsikkert fastslog, at EU-Domstolen havde afgjort, at udlejningsretten ikke var en kvantitativ handelsrestriktion efter artikel 30.

- Jamen, det står i dommen, sagde jeg. - Udlejningsretten blev i retssagen mod Erik godkendt som en undtagelse efter artikel 36.

Det afviste han blankt, men imod betaling ville han gerne møde mig.

Mødet blev en sær oplevelse. Han havde repræsenteret Erik under FDV’s andet angreb, men han havde alligevel ikke engang læst EU-Domstolens dom.

Han ville forklare mig, hvordan tingene hang sammen, men vi skulle lige have afklaret misforståelsen om artikel 30 først, og til hans overraskelse havde jeg ret. Han var stadig indstillet på at vise mig, hvor jeg tog fejl, så han spurgte: - Hvad er dit problem med § 23, stk. 3, når EF-Domstolen har godkendt den?

- Jeg har intet problem med § 23, stk. 3, men man kan ikke sige, at det var den, EF-Domstolen behandlede, for den blev først indført et år efter dommen!

Der var ingen grænser for hans uvidenhed. Han vidste simpelthen ikke, hvad der foregik, og hans argumentation stemte ikke engang med Torben Steffensens. Jens Fejø var overbevist om, at EU-Domstolen havde accepteret, at samhandelen blev påvirket, mens Torben Steffensen i retssagen gjorde sit bedste for at lade som om, at det ikke var tilfældet. Jens Fejø mente, at konkurrencereglerne ikke gjaldt, fordi der var tale om udlejning. Jeg var målløs, og det mærkede han.

- Det er min opgave at spille Djævelens advokat, sagde han udglattende, som om det undskyldte, at hans forklaringer hele tiden blev afvist af faktatjek.

Jeg var totalt groggy, da jeg forlod mødet. Jeg vidste ikke, hvor vigtigt det var for Anders Hjulmand, om der var “eksperter”, der var enige med mig. Jeg skrev dog en udførlig rapport om mødet og Jens Fejøs holdninger. Anders Hjulmand læste rapporten og sagde til min lettelse: - Ja, ham kan vi så ikke bruge.

Mødet kostede mig 6.500 kr. plus moms. Jeg var kun hos ham et par timer, og han havde tydeligvis ikke forberedt sig. Der er gode penge i at kalde sig ekspert!

Jens Fejø og Claus Gulmann

Jens Fejø havde repræsenteret Erik Viuff Christiansen, men havde ikke selv læst EU-Domstolens dom igennem. Skuffende, at jurister kan være så slødede.

Også EU-dommer Claus Gulmann var en kæmpe skuffelse. På mødet på hans kontor efter den mundtlige forhandling forstod han, hvad sagen gik ud på, og han omtalte sig selv som ekspert på området. Han havde rang af afdelingsformand. Han havde noget at skulle have sagt. Hvorfor forsvandt så det element, at flere rettighedshavere har udlejningsret, ud af sagen? Hvorfor valgte EU's dommere en løsning, som ikke alene blokerer for gennemførelsen af det indre marked, men som ingen var interesseret i at gennemføre i praksis?

Det er en separat gåde - ved EU-Domstolen og ved de danske domstole - at de alle (undtagen Arildsen) nægtede at anerkende det faktum, at der ikke fandtes en særlov om udlejning af filmværker i den danske lovgivning før 1989. De så også bort fra, at fagedforbuddet mod Erik var baseret på § 2, fordi § 23 ikke omfattede filmværker, og at § 25 ikke blev undersøgt. Selvom det i dag er klart, at historien om særloven i Warner-sagen stammer fra Johan Schlüter, fordi han ville undgå konkurrence fra de britiske videokassetter, vil ingen se det i øjnene. Hvorfor?

Under research til denne bog fandt jeg en misvisende artikel om Warner-sagen i *Ugeskrift for Retsvæsen*. Det ligner Johan Schlüter-propaganda, men ifølge UfR er artiklen, som er fuld af faktuelle fejl, skrevet af Claus Gulmann og Jens Fejø. Allerede i 1989 havde de to fået sagen fuldstændig galt i halsen.

Claus Gulmann og Jens Fejø: Nye EF-regler og -domme i 1988

379

Domstolen fik lejlighed til i en sag forelagt af Østre Landsret at tage stilling til et tilsyneladende noget vanskeligere spørgsmål. Problemets baggrund var forskellige regler i Storbritannien og Danmark vedrørende beskyttelsen af videogrammer. Den danske lovgivning giver producenten af et videogram bedre beskyttelse end den engelske lovgivning gør det. Efter engelsk ret er det således, at producenten, når han har solgt et eksemplar, må acceptere, at købere erhvervsmæssigt kan udleje det pågældende videogram. Anderledes i Danmark. Her kan producenten forbyde erhververen af videogrammet af udleje dette erhvervsmæssigt. En dansk videoforhandler havde i Storbritannien købt en videoudgave af James Bond-filmen »Never Say Never Again«, havde importeret den til Danmark og havde udlejet den. Filmens danske rettighedshaver fik nedlagt fagedforbud mod denne udlejning. For EF-Domstolen gjorde den danske videoudlejer gældende, at et sådant forbud stred mod EØF-traktatens art. 30.

Han henviste til Domstolens praksis, hvorefter sådanne forbud ikke kan nedlægges, når værket lovligt er markedsført på eksportmarkedet med rettighedshaverens samtykke. Domstolens generaladvokat var enig i dette synspunkt. EF-Domstolen var det ikke. De anvendte danske regler var nok handelshindrende. Men de var ikke diskriminerende på grundlag af nationalitet. Lovgivningen fandt anvendelse forskelsløst på videogrammer produceret i Danmark og i udlandet. Sondringen efter dansk ret gik på anvendelsen af de pågældende videogrammer. Udlejningsmarkedet er et særskilt og væsentligt marked for rettighedshaverne. De grunde, der ligger bag den danske lovgivnings sondring mellem de forskellige anvendelser, er efter EF-Domstolens opfattelse beskyttelsesværdige. Det er beskyttelsesværdigt at yde rettighedshaverne en særlig beskyttelse af retten til udlejning af videogrammer (dom af 17.5 i sag 158/86, Warner Brothers Inc. og Metronome ApS mod E.V. Christiansen).

Det fremgår pudsigt nok af artiklen, at den danske lovgivning gav producenten en bedre beskyttelse i Danmark. De kan ikke have undersøgt den danske lovgivning, for den gav ikke producenten beskyttelse overhovedet. Måske Claus Gulmanns fordom kan føres tilbage til denne artikel og forklare, at EU-Domstolen så bort fra, at § 23, stk. 3, vedrørte ophavsmanden, altså filminstruktøren?

Også Jens Fejøs misforståelse om artikel 30 fremgår af artiklen. Da jeg mødte ham, var han skråsikker på, at EU-Domstolens uenighed med generaladvokaten vedrørte forbuddet i artikel 30. Han var noget rystet i sekunderne efter, jeg havde påvist for ham, at det ikke var tilfældet. Deres uenighed gik ud på, om retten til at beskytte sig mod udlejning var velbegrundet efter artikel 36. Generaladvokaten mente ikke, det var tilfældet, idet Warner havde lagt et vederlag for udlejning på salgsprisen, men her brillerede EU-Domstolen efter min opfattelse. Den ville ikke underkende en national lovgivning under de beskrevne forhold. I givet fald havde den jo også ramt det velbegrundede forbud mod udlejning af CD-plader!

Johan Schlüters manipulation kan kun delvist forklare deres vildfarelser, som også skyldes mangelfuld research. Da Claus Gulmann stødte ind i sagen igen som dommer, ville han så skjule sine egne fejl, eller var han "bare" for fordomsfuld til at se virkeligheden i øjnene? Da de skrev artiklen, troede de tydeligvis, at der var en særlig lov, som gav Warner og Metronome ret til at kontrollere udlejning, og at EU-Domstolen havde godkendt dette. De tænkte ikke på retten til at undgå et udlejningsmarked, sådan som musikbranchen havde ønsket sig, men på retten til at kontrollere det danske udlejningsmarked efter FDV's model.

Begrundelsen for den misforståede uenighed er selvsagt også forkert. Det blev af Østre Landsret lagt til grund for besvarelsen af det præjudicielle spørgsmål, at eneretten udøves på samme måde for importerede som for indenlandske videogrammer. Så påvirker loven selvfølgelig ikke samhandelen - i hvert fald ikke mere end et generelt forbud mod salg af hash påvirker samhandelen med hash.

Udlejningsmarkedet for film var et væsentligt marked, men Johan Schlüters argumentation i Warner-sagen gik ud på, at Eriks udlejning var forbudt, fordi den var skadelig. Johan Schlüter ville ikke have betaling pr. udlejning. Han ville bare have Eriks udlejning forbudt. Han understregede flere gange, at reglerne ikke var handelshindrende. I artiklen er Johan Schlüters argumentation fra Warner-sagen blandet sammen med hans senere propaganda i Danmark.

Forklaringen fik mig til at tænke på en bemærkning, Torben Steffensen kom med under kæremålet i Vestre Landsret i 1992. Han argumenterede med, at reglen ikke strider mod EU-retten, fordi man skal spørge rettighedshaveren, uanset om man vil udleje en dansk eller en importeret kassette. Jeg tænkte, at det var noget vrøvl. Det sikrer netop ikke en fri samhandel. Samhandelen vil gå i stå, hvis man får afslag, hver gang man vil udleje en importeret kassette!

Artiklen bærer præg af, at de hverken læste ophavsretsloven, baggrunden for fagedforbuddet eller EU-Domstolens dom. Tilsyneladende havde Johan Schlüter forklaret dem, hvad sagen gik ud på, og på dét grundlag havde de skrevet artiklen!

Min samtale med Kommissionen

Jeg var utilfreds med Kommissionen. Allerede i 1989 havde jeg sendt en udførlig, veldokumenteret klage over FDV's etablering af monopolet. Med henvisning til den øjeblikkelige trussel, som Erik Viuff Christiansen og Risskov Bibliotek stod over for, havde jeg bedt om hurtig indgriben. Hvad gjorde Kommissionen?

Intet - udover at orientere Johan Schlüter og videresende hans svar til mig! To år senere var jeg så havnet i en besværlig retssag, jeg helst havde undgået. Da jeg klagede igen i 1993, skete der heller ikke noget. Efter Kommissionens afslag på mit ønske om et møde, skrev jeg og spurgte, hvad der var sket med min klage fra 1989. Og pludselig, den 1. august 1996, blev jeg ringet op af en mand.

Måske staver jeg navnet forkert, men det lød som Suenson. Han præsenterede sig som belgier, men han talte udmærket dansk. Han ringede til mig uofficielt. Han havde fået kendskab til sagen, men det var ikke hans sag. Han havde blot påtaget sig opgaven at prøve at få mig til at trække klagen tilbage igen.

- Er du klar over, hvor mange klager Kommissionen får? Er du klar over, hvor mange folk der er ansat til at behandle alle de klager? spurgte han.

Næh, det var jeg naturligvis ikke. Jeg fik at vide, at Kommissionen fik mange klager, og min klage var et særligt problem på grund af de mange bilag, jeg havde sendt med. Det ville være meget besværligt for Kommissionen at behandle sådan en klage. Det ville i hvert fald tage meget lang tid. Kommissionen var nødt til at prioritere, og den havde faktisk kun tid til at behandle principielle spørgsmål.

Han forsøgte at få mig til at se dum ud ved at klage, og det irriterede mig.

- Hvis det er så stort et problem for Kommissionen at behandle klager, bør det fremgå af det brochuremateriale, Kommissionen sender ud, for jeg har bare gjort det, Kommissionen anbefaler i brochurematerialet, sagde jeg og henviste til de mange publikationer fra Kommissionens informationskontor, som jeg havde læst og reageret på. Så blev der helt stille et stykke tid, men efter nogle sekunder blev stilheden efterfulgt af en kunstig skraldlatter.

- Så det er det, du er ude på, sagde han langsomt og eftertænksomt, som om der gik en prås op for ham. - Du er bare ude på at udstille Kommissionen!

- Nej, jeg klagede til Kommissionen i overensstemmelse med vejledningen, fordi FDV's adfærd er et stort problem for videobranchen og bibliotekerne. Hvis Kommissionen ikke har ressourcer til at behandle klager, bør den ikke opfordre borgerne til at klage. Jeg ville i den grad ønske, at klagen var blevet behandlet.

- Ved du hvad? Jeg kommer fra Belgien, og jeg har boet i Danmark i mange år, fortsatte han. - Der er én ting, jeg har lært af at leve mange år i Danmark, og det er, at der er visse ting, man må affinde sig med!

“Der er visse ting, man må affinde sig med,” skrev jeg ned i min notesbog. Man skal så også affinde sig med, at der er så stor forskel på de folkevalgte politikere, der slås for at få EU til at fungere, og de ca. 30-40.000 embedsmænd, som omgås lobbyisterne til dagligt, at man næppe tror, de tilhører den samme organisation?

Konkurrenceankenævnet

Laserdisken-sagen fik bizar betydning i en afgørelse afsagt af Konkurrenceankenævnet med Jens Fejø som medlem den 8. maj 2007. Flex Medie havde klaget over den aftale, bibliotekerne havde indgået med producenter og distributører om eneret til levering af film og multimedieprodukter til bibliotekerne. Konkurrence-Rådet havde først konstateret, at konkurrencen ikke fungerede, men afviste så alligevel klagen med den begrundelse, at udlån og udlejning har en særlig karakter jf. Laserdisken-sagen!

Derimod havde tv-vært Henrik Dahl intet til overs for FDV, da de påstod, at en mindstepris for udlejning ikke var ulovlig, da konkurrencereglerne ikke gjaldt for udlejning! Se klippet i *Rene ord for pengene* fra den 30. august 2000.

danskjultekorruption.dk/video10

Opsummering

Muligvis består EU-Domstolen af Europas bedste jurister, men de savner i så fald basal viden om den virkelige verden og almindelig sund fornuft. Tilsyneladende overvejer de heller ikke konsekvenserne af deres afgørelser.

Vi får nok aldrig en forklaring på EU-Domstolens mærkværdige håndtering af Arildsens præjudicielle spørgsmål, men vi kan skue tilbage på konsekvenserne af dens fortolkning af harmoniseringsdirektivet om udlejning og konstatere, at de faktiske resultater blev de stik modsatte af de angivne mål:

Udlejningsmarkedet i Danmark forblev et 100 % isoleret marked.

FDV kontrollerer principielt stadig, hvem der har adgang til markedet.

Som konsekvens forblev priserne høje, og udvalget forblev begrænset.

Udlejning af LaserDiscs blev aldrig tilladt i Danmark.

Ingen beskyttede de udlejere, som blev nægtet adgang til udlejningsmarkedet.

Den af EU-Domstolen valgte løsning blev ikke gennemført noget sted i EU.

Rettighedshaverne fik aldrig et vederlag i forhold til antallet af udlejninger.

Ophavsmændene fik aldrig et vederlag for udlejningen af deres værker.

FDV's økonomiske fiasko

Mon FDV's enestående kontrol og totale mangel på konkurrence igennem årene førte til, at videbranchen i Danmark blomstrede? Var den danske videbranche mere effektiv end den britiske, der var og er præget af frihed for forhandlerne?

European Video Review nr. 2/1992 indeholder en statistisk oversigt over den totale omsætning af salgskassetter og udlejningskassetter for årene 1990 og 1991 i EU's medlemsstater inkl. Danmark og Storbritannien. Man får et fingerpeg, hvis man tager den totale omsætning og dividerer med indbyggertallet. Det giver et tal for, hvor mange penge forbrugerne i de to lande i gennemsnit brugte på video.

	Rental 90	Rental 91	Sale 90	Sale 91
Danmark				
Screen Digest	\$53.000.000	\$44.600.000	\$19.400.000	\$19.600.000
IVF/FDV	\$44.062.500	\$38.906.250	\$14.062.500	\$25.468.750
Kagan World	\$46.000.000	\$37.000.000	\$14.000.000	\$24.000.000
Gennemsnit	\$47.687.500	\$40.168.750	\$15.820.833	\$23.022.917
Storbritannien				
Screen Digest	\$1006.600.000	\$865.400.000	\$555.100.000	\$582.600.000
IVF/BVA	\$1007.142.857	\$971.428.571	\$580.357.143	\$669.642.857
Kagan World	\$979.000.000	\$893.000.000	\$496.000.000	\$529.000.000
Gennemsnit	\$997.580.952	\$909.942.857	\$543.819.048	\$593.747.619

European Video Review Issue 2: Video By Numbers, juli 1992

Tillægget *Video By Numbers* opremser branchens indtægter, som de er anslået af tre kilder: Screen Digest, den nationale brancheorganisation og Kagan World. De tre tal varierer lidt, så jeg har taget gennemsnittet. Befolkningen var i 1990 ifølge Globalis på 5.140.000 i Danmark og på 57.214.000 i Storbritannien.

Tallene er angivet i \$, men det gør ikke noget. Tallene skal blot sammenlignes, så det kan vurderes, om 10 år med kontrol har været mere effektivt end 10 år med frihed: Den danske videobranche opnåede i de år ca. det halve af videobranchen i Storbritannien, når det gjaldt om at få forbrugerne til at bruge penge på videofilm i stedet for bøger, sodavand og tivolibesøg, eller hvad de ellers brugte penge til. Det har tilsyneladende ikke hjulpet på omsætningen at forhindre innovative folk som Kaj Nordson i at få videofilmene ud i de små kiosker. Høje priser og hård kontrol har ikke i udpræget grad lokket dygtige erhvervsfolk til videobranchen, og leveringsnægtelserne ser ikke ud til at have ført større omsætning med sig.

Er det overraskende? Går det imod den økonomiske teori, at erhvervsfrihed, som tillader enhver at starte sin egen virksomhed med mulighed for at udnytte udlejningens salgsfremmende virkning, vil øge både udlejning og salg?

Det mener jeg ikke. Leveringsnægtelse - FDV's mest anvendte redskab - fører sjældent til mersalg. Er man enig i Kommissionens bemærkninger i Konkurrence-Nyt (side 61), kan det ikke undre, at resultatet var så dårligt for den danske videobranche. Trist, at den lyttede til Johan Schlüter. FDV's omfattende kontrol og de mange retssager gavnede i virkeligheden kun Johan Schlüters advokatkontor.

DK i forhold til UK	1990: DK	1990: UK	1991: DK	1991: UK
Udlejning pr. indbygger	\$9,3	\$17,4	\$7,8	\$15,9
Salg pr. indbygger	\$3,1	\$9,5	\$4,5	\$10,4